

Social tryghed i de nordiske lande 2006/07

Social tryghed
i de nordiske lande
2006/07

Omfang, udgifter og finansiering

Social tryghed i de nordiske lande

Omfang, udgifter og finansiering 2006/07

Version 32.3:2008

© Nordisk Socialstatistisk Komité 2008

Udgivet af Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO)

Islands Brygge 67, DK 2300 København S

Tlf. +45 72 22 76 25 • Fax +45 32 95 54 70

E-mail: mail@nom-nos.dk

Website: www.nom-nos.dk

Redaktør: Johannes Nielsen

Omslag: Sisterbrandt designstue, København

Layout og grafik: Liv Mølgaard Mathiasen

ISBN 978-87-90248-34-5

Forord

Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO) er en permanent komité under Nordisk Ministerråd. Nordisk Socialpolitisk Komité har til formål dels at koordinere de nordiske landes statistik på det sociale område, dels at foretage sammenlignende udredninger og beskrivelser af de sociale tryghedsforanstaltningers indhold og omfang.

Komitéen er sammensat således, at hvert land har tre repræsentanter og et antal suppleanter. Formandskabet går på skift landene imellem. Der skiftes formandskab hvert tredje år. I perioden 2008-2010 er det Sverige, der har formandskabet.

Fra og med 2005 er Færøerne ligeledes blevet fuldgældigt medlem af komiteen og data for Færøerne indgår nu også i publikationen.

NOSOSKO offentliggør sine resultater vedrørende den løbende udvikling i de sociale forhold i rapporten *Social tryghed i de nordiske lande*.

Da alle nordiske lande som følge af deres EU-medlemskab eller som deltagere i EØS-samarbejdet er forpligtet til at indrapportere data om social sikring til EU's statistiske kontor, EUROSTAT, har NOSOSKO valgt at følge opstillingerne og definitionerne i EUROSTAT's nomenklatur, ESSPROS.

I forbindelse med udfærdigelsen af nærværende rapport har NOSOSKO nedsat en redaktionsgruppe til at bistå Komitéens sekretariat med arbejdet.

Denne udgave af publikationen er kun tilgængelig elektronisk på vores hjemmeside sammen med supplerende informationer. NOSOSKO vil i de kommende år kun udgive centrale temaer inden for den nordiske socialpolitik i en trykt bogudgave. I 2008 drejer det sig om en belysning af de nordiske landes pensionssystemer.

Da det er et ønske at publikationen indeholder det seneste tilgængelige data er der medtages data for 2007 der hvor det har været muligt ligesom der er anvendt 2007 lovgivningen for typetilfældene.

På hjemmesiden findes en oversigt over NOSOSKO's medlemmer ([klik her](#)) og dets arbejdsgrupper ([klik her](#)).

Sekretariatsleder Johannes Nielsen, NOSOSKO's sekretariat, er redaktør af denne rapport og fungerede som redaktionsgruppens sekretær.

Nordisk Socialstatistisk Komité 2008.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Ændringer i den nordiske socialpolitik siden 2006	7
Kapitel 2. Befolkning og indkomstfordeling.....	18
Kapitel 3. Familier og børn.....	23
Kapitel 4. Arbejdsløshed.....	54
Kapitel 5. Sygdom.....	75
Kapitel 6. Ældre, funktionshæmmede og efterlevende.....	100
Kapitel 7. Boligydelse.....	161
Kapitel 8. Andre sociale ydelser.....	167
Kapitel 9. De sociale udgifter	182
Bilag 1. Metode.....	198
Bilag 2. Grundlaget for reguleringen af de sociale ydelser	209
Bilag 3. Den nordiske socialpolitik.....	212
Bilag 4. Yderligere informationer.....	217
Bilag 5. Supplerende tabeller	222
Publikationer udgivet af NOSOSKO.....	248

Symboler anvendt i tabellerne:

Oplysninger foreligger ikke	..
Tal kan ifølge sagens natur ikke forekomme	.
Mindre end halvdelen af den anvendte enhed	0 eller 0,0
Nul	-

Kapitel 1

Ændringer i den nordiske socialpolitik siden 2006

DANMARK: Den danske økonomi befinder sig i den sidste fase af en kraftig højkonjunktur. Efter en økonomisk vækst på næsten 4 pct. i 2006 faldt væksten til 1,8 pct. i 2007. Væksten ventes yderligere at aftage til 1,1 pct. i 2008 og 0,5 pct. i 2009. Den forventede afdæmpning er udtryk for en nødvendig normalisering af konjunkturerne i en situation, hvor der i dansk økonomi er tydelige tegn på overophedning. Også den vigende vækst i den internationale økonomi medvirker til den gradvise afdæmpning af væksten i Danmark.

Beskæftigelsen steg med 120.000 personer fra 2004 til 2007 og ventes yderligere at stige med 25.000 personer i 2008. I løbet af 2008 ventes væksten i beskæftigelsen at flade ud og derefter at blive negativ i slutningen af året. I 2009 ventes beskæftigelsen at falde med 21.000 personer.

Ledigheden har været faldende i de senere år og nåede i juni 2008 ned på 45.600 personer, svarende til 1,6 pct. af arbejdsstyrken (sæsonkorrigeret). Den faldende ledighedskurve ventes at flade ud i løbet af sommeren, hvorefter ledigheden ventes at stige i resten af 2008 og i 2009. Det indebærer en ledighed på knap 49.000 personer i 2008 og godt 64.000 personer i 2009 mod ca. 77.000 personer i 2007.

Den faldende ledighed og deraf følgende mangel på arbejdskraft fik lønstigningerne til at accelerere i løbet af 2007. For arbejdere i den private sektor nåede lønstigningerne op på omkring 5 pct. i slutningen af 2007, og samtidig er der udsigt til høje lønstigninger for offentligt ansatte i 2008 som følge af overenskomstfornyelsen på de offentlige områder.

Inflationen var 1,7 pct. i 2007, men ventes forøget til 3,5 pct. i 2008 som følge af højere priser på især energi og fødevarer. For 2009 ventes en afdæmpning af inflationen til 2,7 pct., hvilket dog forudsætter, at olie- og fødevarerpriserne stabiliseres, og at de aktuelle prisstigninger ikke medfører forøgede lønkrav og deraf følgende lønstigninger i større omfang.

Overskuddet på de samlede offentlige finanser blev 81,1 mia. kr. i 2007, svarende til 4,8 pct. af BNP. I lyset af den ventede normalisering af konjunkturerne skønnes overskuddene at aftage til 64,5 mia. kr. i 2008 (3,6 pct. af BNP) og 55,8 mia. kr. i 2009 (3,0 pct. af BNP).

Den 1. januar 2007 gennemførtes en gennemgribende kommunalreform i Danmark. 98 kommuner afløste de hidtidige 271 kommuner, og 5 regioner erstattede de hidtidige 16 amtskommunale enheder (14 amter samt København og Frederiksberg).

Med kommunalreformen er kommunerne blevet større, idet den gennemsnitlige kommunistørrelse steg fra knap 20.000 indbyggere før reformen til ca. 55.000 indbyggere efter kommunalreformen. Derved er kommunerne blevet mere bæredygtige og har på den baggrund fået overdraget et større og mere sammenhængende ansvar for de borgernære, offentlige opgaver.

På det sociale område har kommunerne nu det samlede finansierings-, forsynings- og myndighedsansvar, og på beskæftigelsesområdet har staten og kommunerne indgået et forpligtende samarbejde om beskæftigelsesindsatsen i nye fælles jobcentre i alle kommuner. Desuden har kommunerne overtaget hovedansvaret for den forebyggende og sundhedsfremmende indsats, samt det samlede ansvar for al genoptræning, som ikke foregår under hospitalsindlæggelse.

Regionernes vigtigste ansvarsområder er sygehusvæsenet, psykiatrien og sygesikringen. Regionerne står desuden for driften af en række institutioner for udsatte grupper og grupper med særlige behov på det sociale område. Kommunerne betaler regionerne for de driftsopgaver, som de varetager for dem. En kommune kan til enhver tid overtage regionernes sociale tilbud, der er beliggende i kommunen.

I forbindelse med kommunalreformen oprettedes en statslig videns- og specialrådgivnings-organisation, VISO, med henblik på at yde specialrådgivning til borgere, kommuner, institutioner m.fl. Desuden oprettedes en tilbudsportal, som indeholder oplysninger om kommunale, regionale og godkendte private tilbud på det sociale område. Registrering af tilbud i Tilbudsportalen er en betingelse for, at kommunen må anvende tilbuddet.

Det samlede antal personer i den erhvervsaktive alder på overførselsindkomster er faldet i de senere år især som følge af den faldende arbejdsløshed og stigende beskæftigelse. I 2007 var der omkring 720.000 helårspersoner på overførselsindkomster, svarende til godt 20 pct. af befolkningen i den erhvervsaktive alder. Der er tale om et fald på omkring 75.000 helårspersoner siden 2004.

Sygefraværet har været stigende og svarer nu til godt 150.000 fuldtidsbeskæftige eller ca. 5 pct. af arbejdsstyrken. Antallet af modtagere af sygedagpenge er steget fra knap 78.000 i 2004 til godt 92.000 i 2007. Stigningen hænger bl.a. sammen med den højere beskæftigelse, som betyder, at flere bliver berettiget til sygedagpenge, og at svagere grupper med større risiko for sygdom er kommet i arbejde.

Arbejdsgiverperioden på sygedagpengeområdet er forlænget fra 15 til 21 dage fra juni 2008. Formålet er at give den enkelte arbejdsgiver et større økonomisk incitament til at føre en aktiv sygefraværspolitik og forebygge det kortvarige sygefravær på arbejdspladsen.

Regeringen har desuden nedsat et tværministerielt udvalg om sygefravær, som i 2008 skal udarbejde en handlingsplan til nedbringelse af sygefraværet. Målsætningen er at nedbringe sygefraværet med 20 pct. frem til 2015. Nedbringelse af sygefraværet skal være med til at afhjælpe den store mangel på arbejdskraft, som har præget det danske arbejdsmarked i de senere år, og som også fremover med den demografiske udvikling vil være en af de store udfordringer.

For yderligere at afhjælpe manglen på arbejdskraft har regeringen i foråret 2008 indgået en aftale om en jobplan, der både skal øge udbuddet af arbejdskraft inden for landets grænser og tiltrække kvalificeret arbejdskraft fra udlandet.

Førtidspensionister, der er tilkendt pension efter de før 1. januar 2003 gældende regler, vil få bedre mulighed for at arbejde, der indføres et særligt skatenedslag til de 64-årige i arbejde, og reglerne om supplerende arbejdsløshedsdagpenge strammes for at få flere i beskæftigelse på fuld tid. For folkepensionister indføres et bundfradrag på 30.000 kr. for indtægt ved personligt arbejde ved beregning af pensionstillæg og personlig tillægsprocent, og beskæftigelseskravet ved opsat pension nedsættes fra 1.500 til 1.000 timer årligt.

Hertil kommer, at den såkaldte pensionspligtige alder (den alder, hvor man er tvungen til at gå på pension) blev sat op fra 65 år til 70 år den 1. januar 2008 både på det private og det offentlige område, og at det fra 1. januar 2009 bliver muligt at udskyde udbetalingen af ATP til man fylder 75 år mod nu 70 år.

I forhold til udenlandsk rekruttering vil bl.a. servicen til virksomheder og arbejdssøgende blive forbedret, og velkvalificeret arbejdskraft vil få lettere ved at komme til Danmark.

Endelig har regeringen nedsat en arbejdsmarkedskommission, som skal komme med forslag til, hvordan beskæftigelsen og arbejdsudbuddet kan øges yderligere fremover. Kommissionen skal bl.a. analysere mulighederne for

højere beskæftigelse gennem et mere rummeligt arbejdsmarked, bedre integration af indvandrere og fastholdelse af seniorer på arbejdsmarkedet.

I øvrigt kan nævnes, at:

- der er vedtaget en hjemløsestrategi med henblik på at ingen borger skal leve et liv på gaden. Der er afsat 500 mio. DKK over 4 år;
- børnefamilieydelsen til børn under 3 år forhøjes med 2.000 kr. om året fra 1. juli 2008;
- arbejdsgivernes betaling af arbejdsløshedsdagpenge til lønmodtagere ved afskedigelse, hjemsendelse mv. forlænges fra 2 til 3 dage fra den 1. juli 2008;
- den særlige servicebetaling for førtidspensionister på gammel ordning, der bor på botilbud eller plejehjem, afskaffes den 1. juli 2008. Dette medfører en forhøjelse af de pågældendes rådighedsbeløb på 10-20.000 kr. årligt;
- den supplerende pensionsydelse forhøjes fra 7.600 til 10.000 kr. årligt fra 2009.
- af kommunalreformen vedtog regeringen i august 2007 en strategi for høj kvalitet i den offentlige service. (den såkaldte kvalitetsfornyelse). Med 180 initiativer vil regeringen de kommende år sikre en fortsat fornyelse og udvikling i børnepasningen, i ældrepleje, på sygehuse og i andre dele af den offentlige velfærdsservice.

FÆRØERNE: Bortset fra en mindre tilbagegang i 2003 til 2005 har udviklingen i den færøske økonomi været gunstig siden midten af 1990'erne. Det færøske samfund har i 2006 og 2007 været præget af en kraftig fremgang med en årlig vækst på ca. 9 pct. I 2008 forventes væksten at aftage og reduceres til 4,7 pct. Dette viser sig bl.a. ved, at væksten i lønudbetalingerne i 2008 er mindre end de foregående to år. I de første fire måneder af 2008 er væksten i lønudbetalingerne på 4 pct. mens væksten i den samme periode i 2006 og 2007 var henholdsvis 7 pct. og 9 pct.

Derimod fortsætter arbejdsløsheden med at falde til et rekordlavt niveau på 1,3 pct. Der er mangel på arbejdskraft indenfor de fleste erhverv, hvilket vurderes til at være en hindring for fortsat vækst.

Drivkraften bag væksten de sidste par år er i høj grad indenlandsk efterspørgsel. Der har været en markant stigning i huspriserne, hvilket har påvirket husholdningernes økonomi. De færøske pengeinstitutters udlån til husholdninger er steget med 40 pct. i perioden fra juni 2005 til juni 2007.

Indbetalingerne til den særlige arbejdsmarkedspension, der administreres af parterne på arbejdsmarkedet, er siden 1. januar 2006 steget fra 0,75 af alle lønudbetalinger til pr. 1. januar 2008 at være 1,75 pct. af alle lønudbetalinger, hvilket giver en højere udbetaling til folkepensionister. Derved steg folkepensionisternes garanterede indtægt for enlige pr. 1. januar 2008 med 6,4 pct., mens stigningen for gifte pensionister var på 6,8 pct. Folkepensionisternes garanterede indtægt er i perioden 2004 til 2008 steget med i alt 27 pct. for enlige og 31,5 pct. for gifte, hvilket er en del højere end lønudviklingen i samfundet.

Stigningen i de sociale bidrag har haft begrænset påvirkning på en typisk færøsk husholdnings disponible indtægt, idet regeringen også har gennemført skattelettelser.

Pr. 1. januar 2008 skete der en række forbedringer i førtidspensionssystemet. Førtidspensionen er opdelt i henholdsvis højeste- mellemste- og laveste førtidspension. Personer med laveste førtidspension, som i denne publikation henføres under særlige alderspensioner, får et ekstra tillæg, således at satsen bliver den samme som mellemste førtidspension. Ordningen bliver indført over to år, således at der pr. 1. januar 2009 i realiteten kun bliver to niveauer. Reglerne for nedsættelse af førtidspension er også ændret. Tidligere nedsattes pensionen med 60 pct. af indtægtsgrundlaget, hvilket pr. 1. januar 2008 er ændret til 30 pct. af indtægtsgrundlaget efter fradrag af fradragsbeløbet.

Reglerne for støtte under barsel er ændret pr. 1. juni 2008, således at moderens ret til barselsdagpenge er forlænget med 6 uger. Ifølge de nye regler indeholder barselsperioden for kvinders vedkommende en ret til barselsdagpenge indtil 4 uger før fødsel og indtil 30 uger efter fødslen. Faderens ret til barselsdagpenge forlænges med 2 uger til at være 4 uger. Dog kan forældrene aftale, at moderen overtager 2 uger fra faderen.

Enlige forsørgere kan pr. 1. september 2008 få et ekstra børnetilskud. Børnetilskuddet, som er skattefrit, er kr. 6.000 pr. år pr. barn.

FINLAND: Den ekonomiska tillväxten i Finland har fortsatt länge. Den totala produktionen ökade med 4,4 procent år 2007. Under de närmaste åren bromsas tillväxten i produktionen upp och hamnar under 3,0 procent. På mellanlång sikt förutspås den ekonomiska tillväxten växla ner ytterligare till i genomsnitt 2 procent per år. Överskottet i den offentliga ekonomin uppskattas bli närmare 3 procent i förhållande till bruttonationalprodukten. Finland har huvudsakligen arbetspensionsfonderna att tacka för sitt överskott.

Den goda utvecklingen av sysselsättningen har fortsatt. År 2007 steg sysselsättningsgraden till 69,9 procent och utvecklingen fortsätter år 2008 och

höjer sysselsättningen till 70,6 procent. Sysselsättningsgraderna för framför allt 59-64-åringar har stigit. Arbetslöshetsgraden har sjunkit till 6,9 procent och den förutspås sjunka till 5,9 procent år 2009. Förutom det goda sysselsättningsläget har även pensionsreformen från år 2005 inverkat på den gynnsamma utvecklingen av sysselsättningen, vilken sporrar människor till att fortsätta i arbetslivet längre än tidigare.

Den nya regeringen utsågs under våren 2007. Dess mål är att öka välbefinnandet bland finländarna genom att förbättra förutsättningarna för en betydande höjning av sysselsättningen och påskynda produktivitetstillväxten. Målet på lång sikt är att höja sysselsättningsgraden till 75 procent. Man ska göra det mer lönsamt att arbeta och eliminera flitfällor genom att minska skatten på arbete och reformera socialskyddet. För att genomföra detta har man tillsatt en kommitté för en reform av den sociala tryggheten med målet att göra det mer lönsamt att arbeta, minska fattigdom och trygga en tillräcklig grundtrygghet i alla livssituationer. Syftet är att förbättra ställningen för personer som får stöd genom att förenkla och förtydliga det nuvarande systemet. Kommitténs mandattid varar till utgången av år 2009.

Regeringen främjar offentliga, privata och tredje sektorns partnerskap vid serviceproduktion. Därför ska man utvidga bl.a. systemet med servicesedlar successivt. Tidigare har systemet endast täckt hemservice. Från ingången av år 2008 omfattar det även hemsjukvård. Syftet är att utvidga användningsområdet för servicesedeln ytterligare. Klientavgiftssystemet inom social- och hälsovården reformeras 1 augusti 2008. Målet är att skapa ett system där avgifterna följer kostnadsutvecklingen. Till exempel stiger den högsta avgiften inom barndagvården från 200 euro till 233 euro i månaden.

Skiljelinjerna mellan primärvården och den specialiserade sjukvården ska bli mindre skarpa och folkhälsolagen och lagen om specialiserad sjukvård slås ihop. Samtidigt förstärks primärvårdens ställning. Även det s.k. statsandelssystemet reformeras från ingången av 2010 och det ska göras enklare, tydligare och mer genomskinligt än i dag. För att säkerställa en likvärdig social- och hälsovårdsservice för alla finländare även i framtiden har man inlett kommun- och servicestrukturen. Målet är att stärka kommunstrukturen och finansieringsunderlaget samt koncentrera kommunernas samarbete. Dessutom måste man reformera arbetsformerna.

Från ingången av år 2008 slopades kommunernas s.k. dyrortsklassificering på basis av vilken till exempel folkpensionens storlek varierade beroende på kommun. Samtidigt gjordes en nivåförhöjning av folkpensionen med 20 euro. På det sättet fick vissa mottagare av folkpension en höjning med 40 euro. Folkpensionen för en ensamstående är nu 558 euro i månaden och för

den som lever i ett parförhållande 495 euro. Dessutom betalas folkpensionen till oförminskat belopp till personer i institutionsvård.

Födelsetalet har förblivit bra och den totala fruktsamheten är 1,83. Regeringens mål är att minska ohälsa och risken för social utslagning bland barn, unga och familjer. Fattigdomen bland barnfamiljer ska minskas. Från ingången av år 2008 höjdes barnbidragets ensamförsörjartillägg med 10 euro per månad till 46,60 euro. Moderskaps, faderskaps- och föräldradagpenning samt sjukdagpenningens minimibelopp höjs till nivån för arbetsmarknadsstödet fr.o.m. 1 januari 2009. Samtidigt höjs nivån för stödet för privat vård av barn till 160 euro i månaden och stödet för hemvård av barn med 20 euro i månaden. Dessutom höjs barnbidraget från och med tredje barnet med 10 euro i månaden. Faderskapsledigheten förlängs med 2 veckor år 2010.

Trots ökad efterfrågan på pensionsskydd samt social- och hälsovårdstjänster har den totala utvecklingen av socialutgifterna varit måttlig. Åren 2005–2007 stannade socialutgifterna i relation till bruttonationalprodukten vid 25 procent, vilket fortfarande underskrider genomsnittet i EU-länderna.

ISLAND: Den ekonomiska utvecklingen har varit mycket gynnsam i Island från mitten av 1990-talet med undantag för år 2002. Under åren 2004 och 2005 var tillväxten uppe på 7,7 pct respektive 7,5 procent. Tillväxten under 2006 var 4,2 procent. och den beräknas ha blivit 3,8 procent under 2007, men prognoser tyder på att den kommer att sjunka till 0,5 procent under 2008. Under de senaste tio åren har tillväxten i genomsnitt legat på 4,5 procent i Island.

Enligt Finansdepartementet var inflationen i genomsnitt 5,0 procent under år 2007. Kronans devalvering, ökande efterfråga på varor och tjänster och situationen på arbetsmarknaden har resulterat i att man nu tror att inflationen under år 2008 kommer att bli 8,3 procent i genomsnitt. Inflationstrycket fortsätter under år 2009, men man tror att inflationen i genomsnitt kommer att ligga på 3,9 procent under året. Centralbanken räknar med att man kan få ner inflationen till 2,5 procent under senare delen av 2009 och att den kan hållas den på denna nivå under 2010.

Den växande spänningen på arbetsmarknaden under de senaste åren kulminerade år 2007 och man räknar med att trycket avtar stegvis de närmast kommande åren. Arbetslösheten var i genomsnitt 1,0 procent under 2007 och beräknas bli 1,9 procent i år. Enligt prognoser för 2009 och 2010 blir arbetslösheten 3,8 procent respektive 3,5 procent under dessa år.

Ny hälso- och sjukvårdslag blev godkänd av Althinget den 17 mars 2007 och den trädde i kraft den 1 september. Lagen bygger på de grundläggande synpunkterna att alla invånare har samma rätt till hälso- och sjukvård oberoende av ekonomi och bostadsort. I lagen har man definierat sjukhusens upp-

gifter och roll. Bland utgångspunkterna för den nya lagstifningen är att allmän hälso- och sjukvård skall upprätthållas i hemorten och primärvården bör vara första stället man söker sig till. Dessutom har man infört en ny sjukvårdsdistriktsordning och delat upp landet i sju distrikt.

Lagstifning beträffande medicinaldirektören och hans ämbete blev också godkänd av Althinget den 17 mars 2007 och trädde i kraft den 1 september. I många avseende är denna lag en komplettering till hälso- och sjukvårdslagen, där man har infört tydligare bestämmelser om Medicinaldirektoratets ställning och roll som tillsynsmyndighet. Dessa omfattar bl.a. medicinaldirektörens skyldighet att utöva tillsyn över hälsopersonalen och för övrigt hela hälso- och sjukvården samt avsnitt beträffande registrering, meddelande av misstag och olyckor, och kvalitetsutveckling inom vården.

Läkemedelsfrågorna har varit i centrum under den senaste tiden. I början av år 2007 blev en läkemedelspolicy för perioden 2007-2012 antagen av hälsoministern. Den omfattar tillgänglighet till läkemedel, kvalitet av läkemedel, säkerhet, samarbete om inköp, läkemedelspriser och flera saker som har att göra med genomförandet av läkemedelspolicyn.

Från Islands sida har man på nordiskt plan tagit initiativ för att förverkliga en bättre fungerande nordisk marknad med läkemedel och även andra varor och tjänster på hälso- och sjukvårdsområdet. Detta för att samtidigt styrka den gemensamma europeiska marknaden. Uppmärksamheten har speciellt riktas på de mindre marknaderna i Norden och de problem som man till exempel har med att säkra anskaffningen av olika sorters läkemedel till rimliga priser.

Den nationella folkhälsoplanen, som gäller till 2010, bygger delvis på prioriteringar av olika områden i hälso- och sjukvårdsarbetet och delvis på WHO:s pandokument. Under år 2005-2007 genomfördes en omfattande revidering av handlingsplanens mål på sju prioriterade områden och en statusrapport publicerades under 2007. På de områden där man redan uppnått målen har man satt upp nya och mer ambitiösa mål och dessutom har man infört nya mål på områden som har aktualiserats. Dessa gäller bl.a. att reducera övervikten i alla åldersgrupper och öka förebyggandet av cancer.

Nyligen har en ny reviderad plan om *Kvalitet i vården till år 2010* blivit presenterad. Huvudmålet är att stödja kvalitetsutvecklingen inom hälso- och sjukvården och säkra att man upprätthåller kvalitet och säkerhet i verksamheten på alla nivåer. Kvalitetsplanen innehåller bl.a. definitioner av institutionernas roll och arbetsfördelning, kvalitetskrav, kvalitetsindikatorer, kliniska instruktioner och elektronisk registrering.

Omkring årskiftet 2006/2007 publicerade hälsodepartementet en rapport som innehåller en prognos om behovet av hälso- och sjukvårdspersonal fram

till år 2020. Prognosen omfatter läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter och undersköterskor. För närvarande råder det stor brist på sjuksköterskor och undersköterskor. Bland de åtgärder som redan vidtagits är att öka antalet sjuksköterskestuderande med 50 procent. Motsvarande prognoser kommer att publiceras reglbundet under de kommande åren.

Mot slutet av 2007 undertecknades ett avtal mellan psykologer och hälso-departementets förhandlingskommission. Detta är första gången i Island som självständigt arbetande psykologer fått ett avtal med staten som ger dem möjligheter att få ersättning från det offentliga för sina tjänster. Denna åtgärd är ett första led i att öka och förbättra servicen för barn och unga som brottas med psykologiska problem.

Den regering som tillträdde till makten i Island under våren 2007 beslöt om en ny arbetsfördelning mellan några av departementen och att flytta vissa arbetsuppgifter från det ena departement till det andra. Det innebar bl. a. att socialförsäkringen och äldrefrågorna flyttade från Hälsodepartementet till Socialdepartementet som från den 1 januari 2008 heter Social- och socialförsäkringsdepartement. På grund av dessa förändringar hör Statens försäkringsverk från samma tidpunkt under Social- och socialförsäkringsdepartementet.

I början av år 2008 tillsatte social- och socialförsäkringsministern en samarbetskommitté som fått som uppgift att vara rådgivande för ministern och hela regeringen i äldrefrågor. Dessutom skall de fungera som kontaktpersoner mellan departementen, institutionerna och de äldres organisationer.

NORGE: Norsk økonomi har vært inne i en sterk konjunkturoppgang siden 2003 og veksten har tiltatt de to siste årene. I 2007 økte bruttonasjonalproduktet (BNP) for "fastlandsnorge" (ekskl. Oljeinntekter og utenriksfart) med hele 6 prosent sammenliknet med året før. Dette er den høyeste veksten siden begynnelsen av 1970-tallet. Veksten i BNP i alt var 3 pst. Lavere vekst for BNP totalt sett skyldes i all hovedsak fall i petroleumsutvinningen. Konjunkturoppgangen har vært drevet fram av sterk vekst i næringslivets investeringer, god vekst i norske eksportmarkeder og høy vekst i husholdningenes etterspørsel.

Oppgangen i norsk økonomi har ført til en rekordhøy vekst i sysselsettingen de to siste årene, og arbeidsledigheten har gått ned til et nivå man ikke har hatt på 20 år. Arbeidsstyrken var i 2007 i gjennomsnitt på 2 507 000 personer som er en vekst på 2,5 pst. fra 2006. Den sterke sysselsettingsveksten de siste årene henger blant annet sammen med en betydelig økning i arbeidsinnvandringen. Det er vanskelig å anslå eksakt hvor stor del av sysselsettingsveksten som kan tilskrives arbeidsinnvandring, men tall for 2006 gir et anslag på om lag 30 pst. Foruten arbeidsinnvandring kom veksten i sysselsettingen fra økt befolkning i yrkesaktiv alder og en høyere sysselsettingsandel. Yr-

kesdeltakelsen er høy i Norge sammenlignet med de fleste andre industriland. Blant personer i alderen 15-74 år var yrkesdeltakelsen i Norge i 2007 på 72,8 pst. Nedgangen i ledigheten fortsatte i 2007. I gjennomsnitt var det 63 000 ledige i 2007, tilsvarende 2,5 pst. av arbeidsstyrken. Ledigheten ble redusert med 25 prosent fra 2006 og hele 46 pst. fra sommeren 2005. De langtidsledige utgjorde 24 pst. av alle ledige i 2007, mot 30 i 2006.

Stortinget vedtok i juni 2006 Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen. Den angir de formelle rammene for en ny organisering av arbeids- og velferdsforvaltningen. I hver kommune skal det etableres felles arbeids- og velferdskontor (NAV-kontor) basert på samarbeidsavtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og den enkelte kommune. NAV-kontoret skal være brukernes kontaktpunkt til arbeids- og velferdsforvaltningen. Kontoret skal dekke stats-etatens oppgaver og som et minimum kommunens oppgaver knyttet til økonomisk sosialhjelp, kvalifiseringsprogrammet med tilhørende kvalifiseringsstønad, råd og veiledning. Kommunene kan velge å legge flere oppgaver til NAV-kontoret. Ved utgangen av 2007 var det etablert 146 NAV-kontor og det gjenstår å etablere 320 NAV-kontor i 2008 og 2009.

Pensjonssystemet i Norge er under omforming. Det overordnede målet med forslaget er å gjøre pensjonssystemet økonomisk bærekraftig på lang sikt. Pensjonsmodellen skal stimulere til økt arbeidsinnsats, samtidig som den skal bidra til inntektsutjevning. Det åpnes for fleksibelt uttak av alderspensjonen fra fylte 62 år, og det skal være mulig å kombinere alderspensjon og arbeid uten at pensjonen avkortes. Alderspensjon skal bestå av en inntektpensjon og en minstesikring i form av garantipensjon. Inntektpensjonen tjenes opp av arbeidsinntekt fra første krone, og alle år teller med. Pensjonen blir justert i forhold til forventet levealder for aldersgruppen på uttakstidspunktet. Det er forutsatt at det nye pensjonssystemet trer i kraft i 2010.

I desember 2005 inngikk regjeringen og partene i arbeidslivet en ny intensjonsavtale (IA-avtale) om å videreføre arbeidet med å forebygge sykefravær, få flere personer som ikke har et arbeidsforhold inn i ordinært arbeidsliv og øke den gjennomsnittlige avgangsalderen.

Sykefraværet 4. kvartal 2007 var på 6,9 målt i tapte dagsverk på grunn av sykefravær for arbeidstakere 16-69 år i prosent av avtalte dagsverk. Dette er 7,6 pst. lavere enn i 4. kvartal 2001. Målet i IA-avtalen er en reduksjon på 20 pst.

SVERIGE: Efter flera år med god tillväxt har en viss avmattning skett i den svenska ekonomin under 2007. Avmattningen beror till stor del på att exportutvecklingen har försvagats. Under 2007 uppmättes en BNP-tillväxt på 2,6 procent och under 2008 förväntas tillväxten hamna på samma nivå för att därefter stiga något.

Sedan sommaren 2005 har läget på den svenska arbetsmarknaden kontinuerligt förbättrats och antalet sysselsatta har ökat kraftigt. Under 2007 ökade antalet sysselsatta i åldern 15-74 år med 110 000 personer eller 2,5 procent. Under 2008 och 2009 bedöms sysselsättningen fortsätta att öka men i en allt lägre takt. Sysselsättningen beräknas öka med 65 000 personer under 2008 och 20 000 personer under 2009.

Sjukfrånvaron har sedan 2002, då sjukfrånvaron var som högst, minskat kraftigt. Mellan 2007 och 2002 har antalet utbetalda sjukpenningdagar nästan halverats. Minskningstakten kommer dock att avta 2008 och 2009.

Antalet personer som försörjs med sociala ersättningar och bidrag såsom sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, arbetsmarknadsstöd samt ekonomiskt bistånd beräknas minska kraftigt de närmaste åren. År 2006 var det drygt 1 miljon helårsekvivalenter som försörjdes med dessa ersättningar. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år, dvs två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. År 2009 beräknas antalet helårsekvivalenter ha minskat till 876 000 vilket är en minskning med 14 procent. Minskningen förklaras både av den förhållandevis gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden och den beräknade effekten av regeringens sysselsättningsstimulerande åtgärder samt andra åtgärder som syftar till att minska utgifterna i sjukförsäkringen.

År 2007 sänktes ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen till 70 procent efter 200 dagars arbetslöshet och till 65 procent efter 300 dagar. Den tidigare förhöjda arbetslöshetsersättningen under de 100 första ersättningsdagarna avskaffas och en enhetlig högsta nivå för ersättningen på 680 kr infördes.

Den 1:a juli 2008 har regeringen föreslagit att införa ett vårdnadsbidrag och en jämställdhetsbonus. Vårdnadsbidraget ska ge föräldrar möjlighet att tillbringa mer tid med sina barn. De kommuner som så önskar kommer att kunna erbjuda ett skattefritt vårdnadsbidrag på maximalt 3 000 kr per barn och månad till alla barn från det att barnet fyllt ett år upp till treårsdagen. Jämställdhetsbonusen ska förbättra förutsättningarna för jämställdhet vad gäller såväl föräldraledighet som deltagande i arbetslivet. Jämställdhetsbonusen kommer att beräknas utifrån hur föräldrarna fördelar dagarna med föräldrapenning. De föräldrar som delar helt lika på föräldraledigheten erhåller maximal bonus, vilken är cirka 3 000 kr per månad.

Regeringen planerar att fördubbla det statliga tandvårdsstödet till sex miljarder årligen från den 1:a juli 2008. Reformen riktar sig mot personer över 20 år och innehåller ett allmänt tandvårdsbidrag samt ett skydd mot höga kostnader som ska göra det billigare att gå till tandläkaren.

Andra halvåret 2008 skall även sjukskrivningsprocessen reformeras för att öka återgången till arbete. En rehabiliteringskedja med proeciserade tidsgränser för de olika momenten införs. Genom detta kommer insatser att tidigareläggas vilket ökar förutsättningarna för en återgång till arbete och risken för att många människor fastnar i utanförskap ska därigenom minskas.

Kapitel 2

Befolkning og indkomstfordeling

Tabel 2.1 Samlet fertilitetsrate i EU, Færøerne, Island og Norge 2006

Danmark	1,83	Cypern	1,47	Letland	1,35	Slovenien	1,31
Færøerne	2,57	Estland	1,55	Litauen	1,31	Spanien	1,38
Finland	1,84	Frankrig	2,00	Luxemburg	1,65	Storbritannien	1,84
Island	2,08	Grækenland	1,39	Malta	1,41	Tjekkiet	1,33
Norge	1,90	Holland	1,70	Polen	1,27	Tyskland	1,32
Sverige	1,85	Irland	1,90	Portugal	1,35	Ungarn	1,34
Belgien	..	Italien	..	Slovakiet	1,24	Østrig	1,40

Kilde: EUROSTAT: New Cronos; Færøernes Statistik

Befolkning

Befolkningernes sammensætning er noget forskellig fra land til land, hvilket har betydning, både når det gælder pasningsbehovet for småbørn, aktiviteter for børn og unge, størrelsen og alderssammensætningen af de arbejdsløse, antallet af alderspensionister og behovet for omsorg og pleje i de ældste aldersklasser.

Den samlede fertilitetsrate har været relativt stabil i de seneste år i de nordiske lande, med de højeste fertilitetsrater på Færøerne og i Island og de laveste i Finland.

Samtidig er antallet af personer i de ældste aldersklasser øget i alle landene og dermed også behovet for omsorg og pleje. Der er dog markante forskelle både fra land til land og mellem de to køn. Det gælder for alle landene, at der i de ældste aldersklasser er flest kvinder, hvilket alt andet lige medfører at mange lever alene i de sidste år af deres liv.

Blandt de nordiske lande har Sverige den ældste befolkning, mens Island og Færøerne har den yngste. Set i relation til det øvrige Europa finder man i gennemsnitstallene for EU-landene et markant fald i befolkningen i de yngste aldersklasser, og tendensen mod flere personer i de ældste aldersklasser, specielt for kvinders vedkommende, findes også i EU-landene som helhed. Denne udvikling skal blandt andet ses i lyset af de markant lave fødselstal, særligt i de sydeuropæiske lande.

Af figur 2.1 er der medtaget en fremskrivning af de nordiske befolkninger frem til 2050 ud fra de nationale befolkningsfremskrivninger.

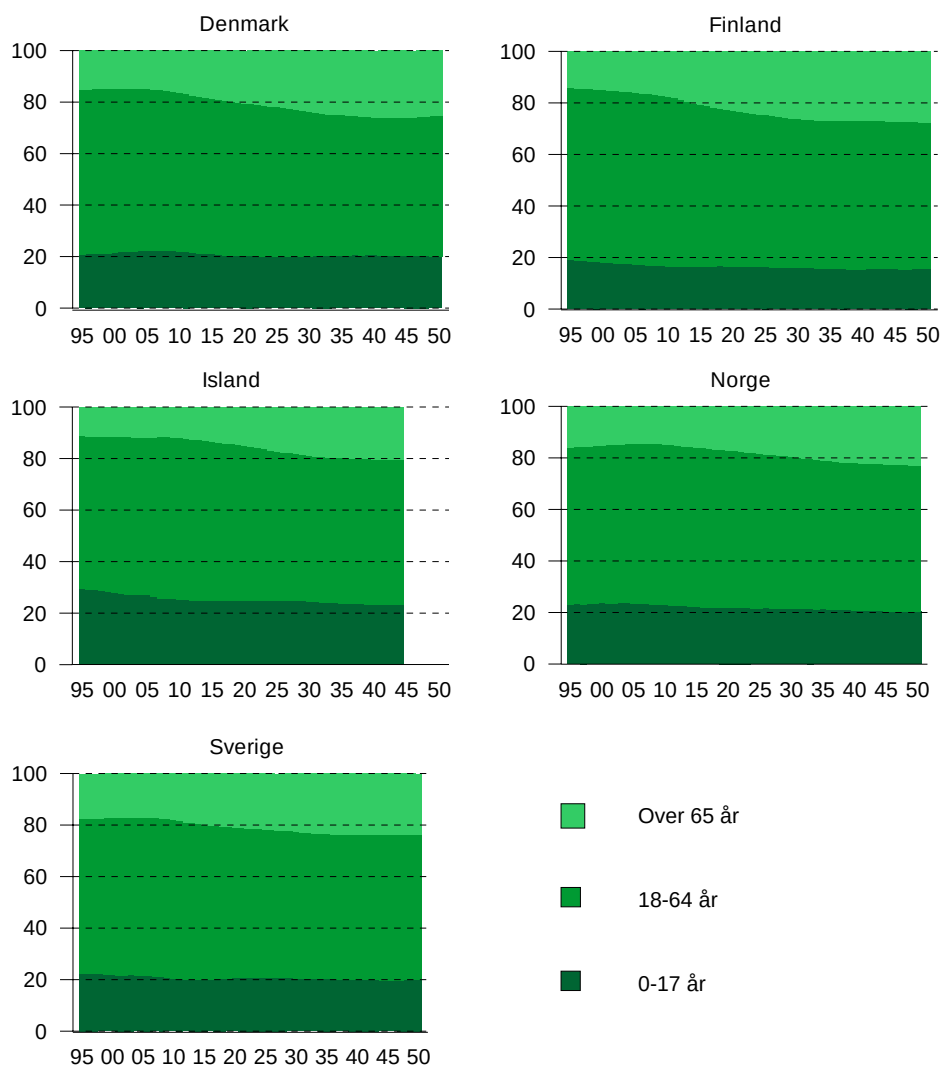
Det skal bemærkes at der er forskelle på de forudsætninger, som de enkelte lande ligger til grund, både når det gælder udviklingen i fertiliteten, den forventede middellevetid og migrationen jævnfør tabel 2.2.

Tabel 2.2 Oversigt over forudsætningerne for befolkningsfremskrivningen for de nordiske lande

	Danmark ¹⁾		Finland		Island		Norge		Sverige	
	2007	2050	2007	2050	2005	2050	2007	2050	2007	2050
<i>Forventet middellevetid</i>										
Mænd	75,9	83,0	75,8	85,8	79,0	82,1	78,2	84,7	78,8	83,8
Kvinder	80,4	86,0	82,9	89,7	82,4	84,8	82,7	88,9	83,0	86,3
Fertilitetskvotient	1,85	1,90	1,83	1,84	1,99	1,99	1,90	1,85	1,85	1,85
Forventet netto migration	8.900	1.900	13.600	10.000	178	178	39 700	20 000	42.561	23.367

1 Fertiliteten sættes som stigende fra 2006-2031 og er herefter konstant. Kun fertilitet for personer med dansk oprindelse.

Figur 2.1 Middelfolketallet procentvis fordelt på aldersgrupper 1995-2005 og fremskrivning 2006-2050

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

Indkomstfordeling

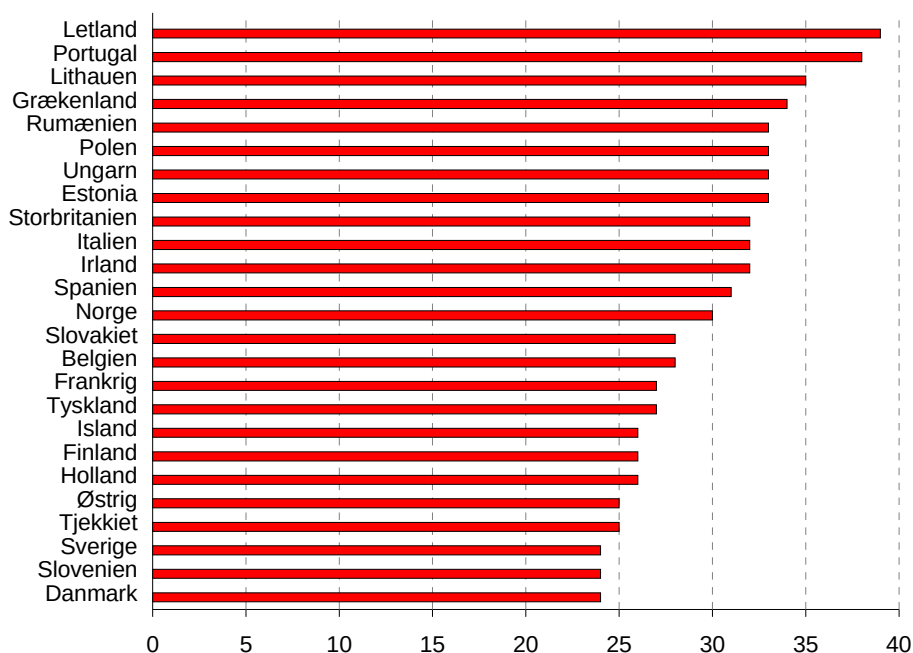
Figur 2.2 viser gini koefficienter for Norden og udvalgte EU lande i 2005.

Sammenlignet med andre lande er indkomstforskellene i de nordiske lande meget små. Forskellene er mindst i Danmark og Sverige og noget større i Finland og Island. Norge har den største indkomst differentiering blandt de nordiske lande men i international sammenligning er de små.

Ligheden i indkomstfordelingen i de nordiske lande er et resultat af mange faktorer.

Indkomstoverførslerne og beskatningen har uden tvivl stor betydning for ligheden. Den direkte effekt på indkomstfordelingen er dog svært at vise idet det indkomstfordelingen kan også være påvirket af holdninger og tidligere overførsler

Figur 2.2 Gini koefficienter for de nordiske lande og udvalgte EU lande i 2005

Relativ fattigdom

Tabellerne 2.3 og 2.4 viser andelen af befolkningen der lever i husstande med en indkomst under henholdsvis 50 og 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst i 2005.

Det skal dog bemærkes at beregninger af relativ fattigdom er sensitiv i forhold til de definitioner der anvendes. I årets udgave af social tryghed er der anvendt SILC data mens der i de tidligere år er anvendt egne beregninger hvorfor data fra tidligere år ikke er helt sammenlignelige.

Tabel 2.3 Andel af den samlede befolkning der lever i husstande med en indkomst på under 50 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst, pct. 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	EU25
Enlige med børn	6	6	22	11	16	18
Enlige	14	17	10	13	13	14
Par under 65 år	3	3	6	4	5	6
Par med børn:						
- par med et barn	2	2	9	2	4	8
- par med to børn	2	2	5	3	4	8
Enlige over 65 år	5	16	11	10	8	14
Par hvor mindst den ene er over 65 år	2	1	3	3	2	8
Alle husstande	6	5	8	6	7	10

Kilde: EU-Silc data

Tabel 2.4 Andel af den samlede befolkning der lever i husstande med en indkomst på under 60 pct. af medianen af den ækvivalente disponible indkomst, pct. 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	EU25
Enlige med børn	19	18	27	18	32	32
Enlige	25	33	16	26	21	24
Par under 65 år	5	7	7	7	7	10
Par med børn:						
- par med et barn	4	5	10	4	6	12
- par med to børn	4	6	6	5	6	14
Enlige over 65 år	21	42	23	32	20	26
Par hvor mindst den ene er over 65 år	13	9	3	6	5	16
Alle husstande	12	13	10	11	12	16

Kilde: EU-Silc data

Kapitel 3

Familier og børn

Mens de nordiske lande anvender næsten samme andel af de sociale udgifter i pct. af BNP til familier og børn, er der en noget større forskel på EU-landenes udgiftsmønstre.

Tabel 3.1 Udgifter til familier og børn i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	3,8	Cypern	2,1	Letland	1,3 ^p	Slovenien	2,0 ^p
Færøerne	4,3	Estland	1,5	Litauen	1,2 ^p	Spanien	1,1 ^p
Finland	3,0	Frankrig	2,5 ^p	Luxemburg	3,6	Storbritannien	1,7
Island	3,0	Grækenland	1,5	Malta	0,9	Tjekkiet	1,5 ^p
Norge	2,8	Holland	1,3 ^p	Polen	0,8 ^p	Tyskland	3,2 ^p
Sverige	3,0 ^p	Irland	2,5	Portugal	..	Ungarn	2,5
Belgien	2,0	Italien	1,1 ^p	Slovakiet	1,9 ^p	Østrig	3,0

^p Foreløbige data.

Anmærkning: Kilden er EUROSTAT: Social Protection Expenditure and Receipts. European Union, Iceland and Norway. 2008 Edition. Kilden for Færøerne er Social- og sundhedsministeriet.

Et karakteristisk træk ved de nordiske familier er, at der er relativt mange enlige forældre med børn. I alle landene er der betydeligt flere enlige kvinder med børn end enlige mænd med børn. De mange enlige med børn skyldes de hyppigt forekommende opbrud i familieforholdene.

De nordiske lande adskiller sig desuden fra de øvrige europæiske lande ved, at kvinder har en høj erhvervsfrekvens (jf. Kapitel 4). Dette øger behovet for pasningstilbud til børnene, mens forældrene er på arbejde. Desuden er pasning af børn placeret under uddannelsessystemet i det øvrige Europa og derfor er tallene i tabel 3.1 ikke helt sammenlignelige.

Tabel 3.2 Familier efter familietype 2007

	Danmark ¹⁾		Finland		Island ²⁾		Norge		Sverige ³⁾	
	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende	Enlige	Sam-boende
Antal familier i alt i 1000	1.440	1.329	1.352	1.258	45	70	1.075	1.061	3.195	2.090
Heraf med børn i alderen 0-17 år i 1000	161	595	117	470	9	36	130	479	248	860
Heraf i pct.										
1 barn	58	36	59	40	67	40	65	37	62	39
2 børn	32	46	30	40	30	40	26	43	28	46
3 eller flere børn	10	18	11	20	5	19	8	20	10	15
Gennemsnitligt antal børn pr. familie	1,50	1,90	1,56	1,90	1,42	1,82	1,44	1,88	1,50	1,80

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Herudover er der 16.492 familier bestående af ikke-hjemmeboende børn under 18 år. Hjemmeboende børn indgår i forældres familier indtil de er fyldt 25 år. Opgjort pr. 1. januar 2008.

2 Tallene er hentet fra Hagstofa Islands udvalgsundersøgelse vedrørende levevilkår (EU-Silc) for 2006.

3 Tallene er hentet fra SCB's udvalgsundersøgelse vedrørende husstandenes økonomi.

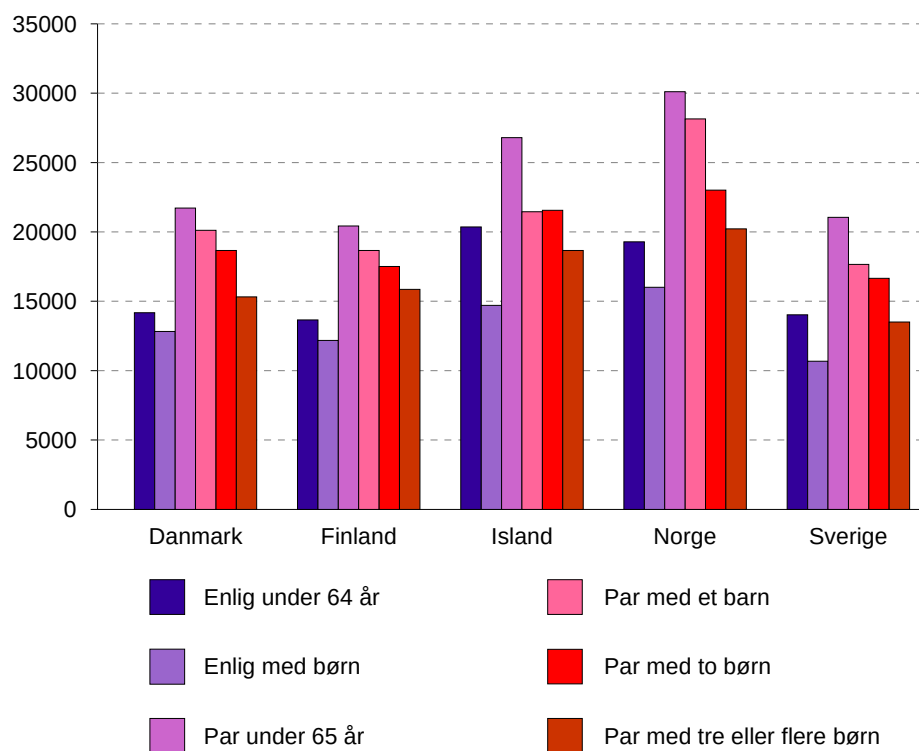
Figur 3.1 viser de gennemsnitlige disponible indkomster fordelt på familietyper målt i KKP-euro i 2006. Indkomsten er justeret i forhold til husstandens størrelse og sammensætning for at gøre de forskellige husholdningsstørrelser mere sammenlignelige (se Bilag 1).

Formålet med figur 3.1 er at sammenligne forskellige husholdningstyper, Hvorfor husstande uden børn kun omfatter husstand uden ældre medlemmer. Dog især under enlige husstande er der mange studenter og andre der ikke er i kontinuerligt arbejde. Dette forklarer delvis de relative lave indkomster for enlige voksne husstande. I alle landene har enlige forsørgere de laveste indkomster.

I alle landene har par med mange børn en lavere indkomst end par uden børn eller et par med et barn. Antallet af børn forøger den divisor der er anvendt til at beregne den ækvivalente indkomst. Men arbejdsindkomster og overførsler vil ikke tilsvarende forøge den ækvivalente indkomst men vil gøre den mindre.

Desuden er der adskillige andre faktorer der bidrager til niveauet i indkomsterne for de forskellige husstandstyper. Beskæftigelsesgraden og uddannelse vil variere for de forskellige husstandstyper, ligesom den gennemsnitlige lønindtægt stiger med alderen. Dette kan også have en betydning for den relative indkomst i de forskellige husstandstyper.

Figur 3.1 Ækvivalente gennemsnitlige disponible indkomster fordelt på familietyper KKP-Euro 2005

Kilde: EU-Silc data. Gennemsnitlig ækvivalent nettoindkomst i KKP.

Kontantydelse til familier og børn¹

Dagpenge ved fødsel og adoption

I alle nordiske lande ydes der kompensation ved indkomstbortfald i forbindelse med fødsler de sidste uger før og mindst de første måneder efter fødslen. Der gives i alle landene en tilsvarende ydelse ved adoption.

I alle landene, beror ydelsens størrelse på den tidligere løn. I Danmark, Finland og Norge modtager offentligt ansatte og en del privat ansatte fuld løn i hele eller dele af orlovsperioden. Ydelsen før fødslen kan kun gives til moderen, mens ydelsen efter fødslen i alle landene også kan gives til faderen, dog efter lidt forskellige ordninger.

I Danmark er det en forudsætning for at opnå ydelsen, at man opfylder beskæftigelseskravet, dvs. at man enten har arbejdet i 120 timer inden for de seneste 13 uger, er berettiget til dagpenge, har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed inden for den sidste måned eller er elev i lønnet praktik.

På Færøerne er det også en forudsætning for at opnå ydelsen, at man er tilknyttet arbejdsmarkedet som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende, eller personen modtager arbejdsløshedsdagpenge. Andre personer modtager behovsprøvet socialhjælp.

I de øvrige nordiske lande modtager personer, som ikke er tilknyttet arbejdsmarkedet, også en ydelse. I Finland, Island og Sverige er der dog tale om et mindre beløb, og i Norge om en éngangsydelse.

I alle landene kan moderen få kompensation for indkomstbortfald hvis hun på grund af arbejde der giver risiko for svangerskabet eller hvis graviditeten har et sygeligt forløb bliver nødt til at afslutte arbejdsforholdet tidligt i svangerskabsperioden. Reglerne for dette varierer noget mellem landene, hvor der i nogle lande udbetales barselsdagpenge, i nogle tilfælde sygedagpenge og andre en særlig ydelse.

¹ Pensioner, der udbetales til børn som har mistet én eller begge forældre, omtales i Kapitel 6 sammen med de øvrige pensioner. Særlige ydelser, der gives som supplerende sociale ydelser til familier og børn, er omtalt i Kapitel 8

Tabel 3.3 Reglerne for udbetaling af indkomsterstattende kontantydelse ved fødsel pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>I erhverv (lønmodtagere)</i>						
Den maksimale periode (uger), hvori der kan ydes fødselsdagpenge	50 ¹⁾	26	44 (46) ²⁾	39	54 ⁴⁾	Ca. 69
- Fødselsdagpenge til mor før fødselen (i uger) *	4	4-8	5-8	4	3-12	Ca. 9
Fødselsdagpenge (i uger):						
- Kun mor	18	14	18	13	9	8
- Kun far	-	-	(2) ²⁾	13	6	8
- Enten mor eller far	32 ¹⁾	10	26 ³⁾	13	29/39	Ca. 52
Derudover:						
- Far sammen med mor	2	2	3	-	2 ⁵⁾	Ca. 2
Er dagpengene skattepligtige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
<i>Uden for erhverv</i>						
Det maksimale antal uger, hvori der kan ydes fødselsdagpenge	.	.	44	39	Engangsbeløb ⁶⁾	Ca. 69
Er dagpengene skattepligtige?	.	.	Ja	Ja	⁶⁾	Ja
Kan orlovsperioden deles med faderen?	.	.	Ja for max. 26 uger	Ja	⁶⁾	Ja

* Anm: De uger, moderen kan få dagpenge før fødselen, indgår i det samlede antal uger, moderen kan få fødselsdagpenge.

1 Den fælles orlovsperiode på 32 uger kan forlænges med 8 eller 14 uger til 40 eller 46 uger. Den samlede orlovsperiode bliver hermed 58 eller 64 uger. Ved forlængelse af orlovsperioden sker der en nedsættelse af dagpengene, således at det samlede beløb for de 40 eller 46 uger svarer til dagpengene for de 32 uger.

2 En far der modtager forældredagpenge i de sidste 12 hverdage af forældredagpengeperioden har ret til fædredagpenge i yderligere 12 hverdage (såkaldt bonus fridage).

3 Hvis flere børn fødes samtidig forlænges fødselsdagspengene med 60 dage for det andet og hvert derpå følgende barn.

4 44 uger med 100 pct. erstatning eller 54 uger med 80 pct. erstatning.

5 Faderen har ret til 2 ugers ulønnet orlov i forbindelse med fødselen. De to ugers orlov kan enten holdes lige før barnet bliver født eller umiddelbart efter fødselen. Retten til 2 ugers ulønnet orlov gælder ikke ved adoption. I det offentlige og i store dele af den private sektor findes der imidlertid kollektivaftaler der giver lønkomensation i de to uger.

6 Engangsbeløbet på NOK 33.584 er skattefrit. Faderen har ret til et engangsbeløb hvis moderen er død og/eller han har overtaget forældreansvaret alene.

Tabel 3.4 Størrelsen af de indkomsterstattende kontantydelse ved fødsel pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>I erhverv (lønmodtagere)</i>						
Fødselsdagpengenes størrelse (pr. uge) i pct. af tidligere indkomst	100 ²⁾	100	Normalt 70-90 ³⁾	80	100/80	80
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	3.731 DKK	6.250 DKK	.	ISK	7.709 NOK	7.648 SEK
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation KKP-Euro ¹⁾	358	599	.			710
Minimumsbeløb pr. uge	.	.	91,20 EUR	ISK	4)	1.260 SEK ⁶⁾
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	.	.	76,57			117
Maksimumsbeløb pr. uge	3.415 DKK	6.250 DKK	.	ISK	5)	6.118 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	327	599	,			568
<i>Uden for erhverv</i>						
Dagpengenes størrelse (pr. uge)	.	.	91,20 EUR	ISK	4)	1.260 SEK
Dagpengenes størrelse (pr. uge) i KKP-Euro	.	.	76,57		.	117

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som fødselsdagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 Ved forlængelse af den fælles orlovperiode på 32 uger til 40 eller 46 uger sker der en nedsettelse af dagpengene, således at de i 40-ugersperioden svarer til 80 pct. og i 46-ugersperioden til ca. 70 pct.

3 For de 56 første dage moderen har orlov er det 90 pct. af arbejdsindkomsten op til 46.207 Euro per år. Indtægter over 42.207 Euro 32,5 pct. For de følgende 49 dage 70 pct. af arbejdsindkomsten op til 30.300 Euro per år.

4 Der er garanteret et mindstebeløb, svarende til engangsbeløbet på NOK 33.584 (2.975 KKP-Euro). Dette beløb svarer til fødselsdagpenge, NOK 763 (68 KKP-Euro) ved 100 pct. kompensation i 44 uger, eller 622 NOK (55 KKP-Euro) ved 80 pct. kompensation i 54 uger.

5 Beregnet som fødselsdagpenge for erhvervsaktive bliver maksimalbeløbet 7.709 NOK (683 KKP-Euro) pr. uge ved 100 pct. i 44 uger, og 6.167 NOK (546 KKP-Euro) ved 80 pct. i 54 uger.

6 Ydelser på det laveste niveau (i alt 90 dage) gælder både for forældre i og uden beskæftigelse.

I Danmark, Færøerne, Finland og Sverige kan faderen desuden modtage dagpenge i et antal dage umiddelbart efter fødslen, samtidig med at moderen modtager dagpenge. I Island er 13 uger af fødselsorloven forbeholdt faderen som kan afholdes samtidig med moderen. I Norge er 6 uger af forældredrydelsen forbeholdt faderen. Faderen har desuden ret til 2 ugers ulønnet orlov i forbin-

delse med fødselen. I det offentlige og i store dele af den private sektor findes der imidlertid kollektivaftaler der giver lønkomensation i de to uger.

Den periode, hvori man kan modtage dagpenge ved fødsel og adoption, er generelt relativt lang i de nordiske lande. Barselsorloven er imidlertid betydeligt længere i Sverige end i de andre lande.

I Danmark er barselsorloven på et år og meget fleksibel. Forældrene kan bl.a. frit fordele de sidste 32 ugers orlov mellem sig og holde orlov enten på skift, i forlængelse af hinanden eller samtidig. De 32 uger kan forlænges med 8 eller 14 uger, dog uden det samlede dagpengebeløb ændres. Den ene af forældrene kan endvidere udskyde mellem 8 og 13 uger af orloven til senere afholdelse inden barnet fylder 9 år.

Kompensationens størrelse i forbindelse med fødsel varierer ligeledes en del landene imellem. Figur 3.2 viser den disponible indkomst på tre indkomstniveauer, for en enlig i beskæftigelse uden børn, sammenlignet med en enlig, med et nyfødt barn som modtager fødselsdagpenge.

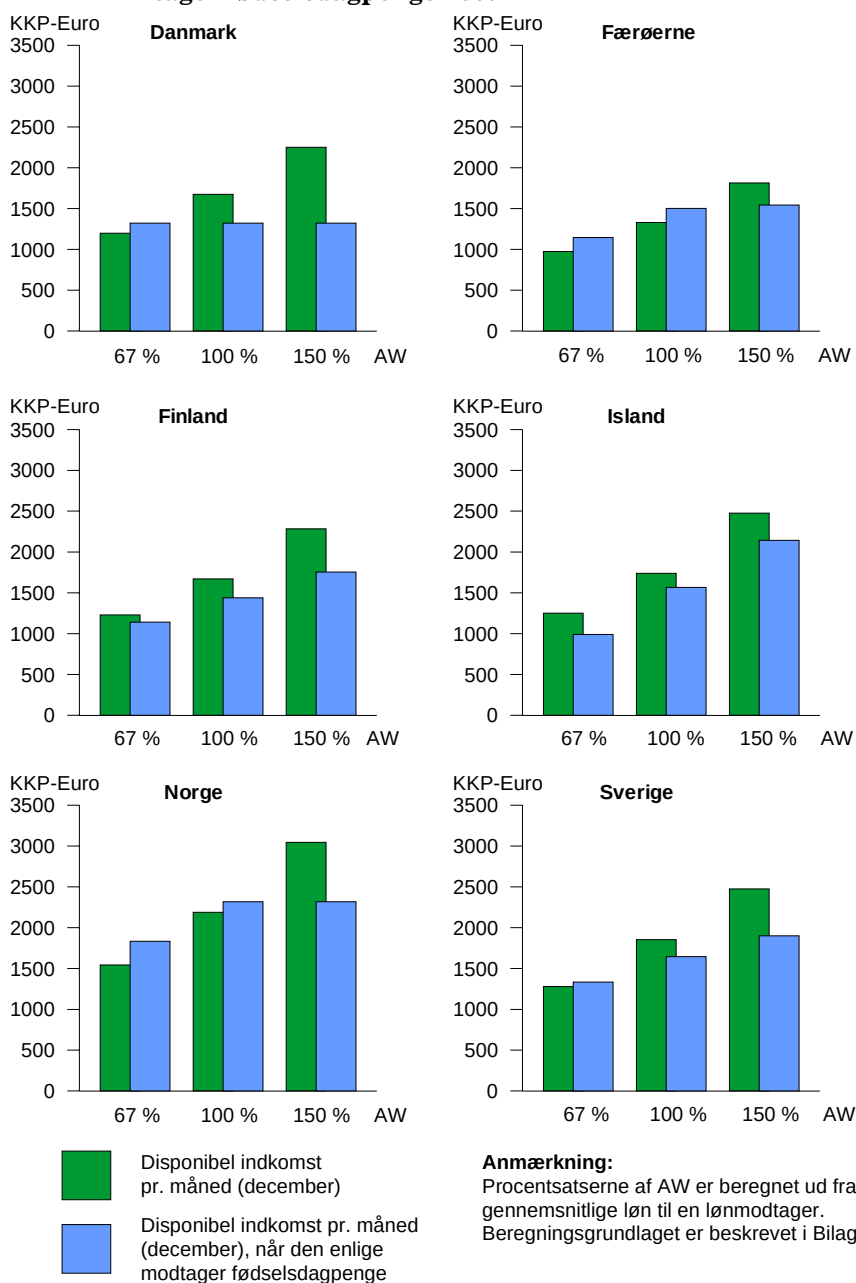
Figur 3.3 viser den disponible indkomst på to indkomstniveauer, når personen med den laveste indkomst modtager fødselsdagpenge, udtrykt i pct. af den disponible indkomst, når begge er i beskæftigelse.

Beregningen er dels foretaget for et par som ikke har nogen børn ud over den nyfødte, dels for et par som i forvejen har to børn.

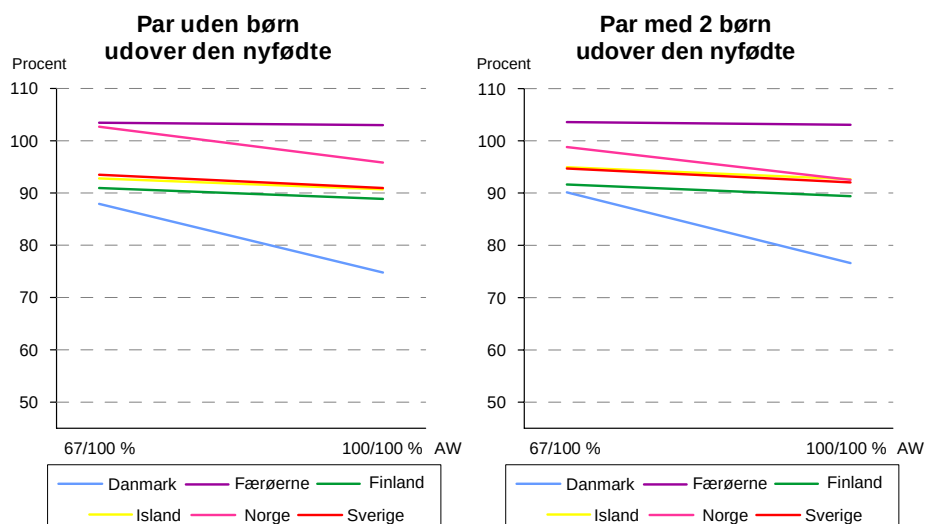
Som det fremgår af Figur 3.2, er kompensationen noget forskellig i de nordiske lande, højere kompensation for de der er på fødselsdagpenge skyldes primært børnetilskuddet til det nyfødte barn, men hænger også sammen med, at boligstøtten er højere til familier med børn end til familier uden børn. Noget tilsvarende gælder også for par på Færøerne og i Norge, jf. Figur 3.3.

For parfamilier med to børn ud over den nyfødte hænger det høje kompensationsniveau i de laveste indkomstgrupper sammen med, at betalingen for daginstitutionspladser til de to andre børn er lavere, når den højest lønnede forælder modtager fødselsdagpenge.

Figur 3.2 Disponibel indkomst for en enlig med et nyfødt barn der modtager fødselsdagpenge 2007

Figur 3.3 Disponibel indkomst ved fødselsdagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde når den der tjener mindst modtager dagpenge 2007

Anmærkning: Procentsatserne af AW er beregnet ud fra den gennemsnitlige løn til en lønmodtager. Beregningsgrundlaget er beskrevet i Bilag 1.

Kompensationsniveauerne er desuden afhængige af dagpengenes størrelse, set i forhold til den tidligere indkomst. Dagpengene er lavest i Finland og højest i Danmark, målt i forhold til den tidligere indkomst (jf. Tabel 3.5). I Finland er der til gengæld ingen øvre grænse for dagpengenes størrelse, men kompensationsgraden er lavere med højere indkomster. I Island blev der sat indkomstloft for dagpengenes størrelse 1. januar 2005. Dagpengemaksimum er højest i Island og lavest i Danmark. Kompensationsniveauet er generelt højt i Færøerne, også for de høje indkomstgrupper. I Sverige og Finland er kompensationsniveauet ligeledes relativt højt for de høje indkomstgrupper, mens det i Danmark er relativt lavt for disse grupper.

Tabel 3.5 Modtagere af dagpenge ved graviditet, fødsel og adoption i løbet af året 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
<i>Antal ydelsesmodtagere</i>					
<i>Kvinder</i>					
1995	90.335	108.429	5.066	76.088	327.846
2000	82.657	97.359	5.097	80.368	275.214
2006	102.365	100.151	6.732	81.850	339.152
2007	103.548	101.150	..	83.428	353.618
<i>Mænd</i>					
1995	41.003	40.267	10	25.166	130.786
2000	45.559	42.294	1.421	33.806	166.661
2006	47.776	48.830	5.907	37.849	266.528
2007	49.067	51.159	..	39.786	277.436
<i>Antal dage (1.000)</i>					
<i>hvor der er modtaget fødselsdagpenge</i>					
1995	14.385	16.947	688	10.699	52.212
2000	13.150	15.232	698	11.152	37.100
2006	20.615	15.927	1.150	11.513	45.567
2007	20.874	16.104	..	11.789	47.548
<i>Heraf mænd i pct.</i>					
1995	4,4	3,6	0,1	5,8	10,3
2000	5,5	4,1	3,3	7,2	13,7
2006	6,0	5,7	32,6	10,4	20,9
2007	6,2	6,1	..	11,4	21,2

1 Opgørelsesmetoden er revideret fra og med 2002.

2 Indtil 2000 bortfaldt retten til dagpenge under barselsorlov, hvis moderen var berettiget til fuld løn fra sin arbejdsgiver.

Det er karakteristisk at flere og flere mænd gør brug af orlovsordningerne i forbindelse med fødsel og adoption. Der er dog store forskelle fra land til land, både når man ser på antallet af modtagere og på antallet af dage, hvori der modtages fødselsdagpenge.

Dette afspejler dels forskelle i hvor mange der er omfattet af ordningerne, dels forskelle i længden af den periode hvori man er berettiget til ydelsen. I Danmark blev barselsorloven udvidet til et år i 2002. I Island blev den nye lov vedrørende barselorlov, med virkning fra 2001, helt udbygget i 2003 hvorved fædre fik en selvstændig ret til orlov på 13 uger ligesom moderen. Disse ændringer afspejler sig i statistikken der viser at det er betydeligt flere mænd end tidligere der modtager fødselsdagpenge.

I Norge blev ordningen med eksklusiv ret for fædre til en del af ydelsesperioden (fædrekvoten) udvidet fra fire til fem uger i 2005 og seks uger i juli 2006.

Disse ændringer viser sig i statistikken ved at fædre udtager flere dage med fødselsdagpenge. Antallet af fædre som udtager mere end fædrekvoten stiger også men relativt langsomt. Fædres ret til fødselsdagpenge er fortsat afhængig af at moderen efter fødselen er i arbejde, tager en offentlig godkendt uddannelse eller på grund af sygdom eller skade er afhængig af hjælp til at tage sig af barnet.

De svenske tal er ikke sammenlignelige med de øvrige landes, da ydelsen udbetales i flere dage pr. barn end i de øvrige lande. Desuden kan forældredagpenge udbetales indtil barnet fylder 8 år. Af det samlede antal dage hvori der blev udbetalt fødselsdagpenge i 2005 var 87 pct. for børn op til 3 år, i 2004 var det 88pct. For kvinder var ca. 91 pct. af dagene for børn under 3 år, for mændene var det ca. 74 pct. i 2005.

Forældreydelser ved pasning af børn

Tabel 3.6 Reglerne for orlovsordninger for pasning af børn pr. december

2007	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Findes der orlovsordninger for personer i erhverv	Ja ¹⁾	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Orlovsperiodens længde	52 uger	-	Frem til at barnet fylder 3 år.	-	²⁾	480 dage ²⁾
Tilskuddets størrelse	60 pct. af dagpenge-maksimum.	-	294 EUR per måned + 94 EUR for følgende børn under 3 år + 50 EUR for hver følgende barn under 7 år + indkomst prøvet tillæg max. 168 EUR	-	Graduerede forældre-dagpenge	390 på sygedagpengenes grundbeløb og 90 dage med mindstebeløbet. ³⁾
Antal børn der er omfattet ordningen	2.400 forældre	-	7.082 børn	-	..	201.080

* Anm: De uger, moderen kan få dagpenge før fødselen, indgår i det samlede antal uger, moderen kan få fødselsdagpenge.

1 Ordningen er ophævet med virkning fra 2011.

2 Perioden for at modtage forældredagpenge kan forlænges indtil barnet er fyldt 8 år i kombination med deltidsarbejde.

3 Niveautet på forældredagpenge der udbetales, står i forhold til hvor meget ydelsesmodtageren arbejder. Hvis moderen arbejder 50 procent modtager hun 50 procent af forældredagpengene.

I Danmark er reglerne om børnepasningsorlov i forbindelse med udvidelsen i 2002 af barselorloven til et år blevet ophævet med virkning fra 2011. Forældre til børn født før indførselen af den nye barselorlov har således fortsat ret til børnepasningsorlov indtil barnet fylder 9 år. Forældrene har ret til mindst 8 ugers og højst 13 ugers orlov, dog mindst 8 uger og højst 26 uger hvis barnet var under 1 år. Efter aftale med arbejdsgiveren eller arbejdsformidlingen kan orlovsperioden forlænges til i alt 52 uger. Orlovsordningen omfatter både lønmodtagere, selvstændige og ledige. Under orloven må barnet ikke benytte offentlige dagtilbud, hvis det er under 3 år, og må kun bruge en halvdagsplads, hvis det er mellem 3 og 8 år.

I Finland har forældrene efter en forældredagpengeperiode ret til at vælge mellem en kommunal daginstitutionsplads eller tilskud til pasning af små børn. Tilskuddet kan enten gives som et tilskud til pasning i hjemmet eller som tilskud til privatpasning. Tilskud til pasning i hjemmet gives hvis familien har et barn under 3 år.

Forældrene kan også vælge at nedsætte deres arbejdstid hvis de har børn under 3 år. I den situation har de ret til et delvist pasningstilskud på 70 EUR pr. måned.

På Færøerne og Island findes der ingen ordninger om forældreydelse ved pasning af børn.

I Norge er der en såkaldt tidskontoordning. Ordningen gælder ved fødsel eller adoption og giver mulighed for, at en del af fødselsdagpengene kan udbetales i kombination med arbejdsindtægt over en længere periode end den ordinære 44- eller 54-ugers periode. Dagpengene skal benyttes inden barnet fylder 3 år. Ordningen er blevet forenklet i 2007 og dette har givet et stigende forbrug i kombinationsmuligheder.

I Sverige har forældre ret til at modtage forældredagpenge i 69 uger i forbindelse med et barns fødsel. Perioden kan strækkes over flere mindre perioder, indtil barnet fylder 8 år eller har afsluttet sit første skoleår.

I alle landene findes der desuden ordninger, som giver forældre ret til at blive hjemme uden løn for at passe børn. I Sverige gælder denne ordning indtil barnet fylder 1½ år. Derudover har man ret til deltidsarbejde, 75 pct. af heltid, indtil barnet fyldes 8 år.

Pasning af børn med kortvarig sygdom

I alle nordiske lande har forældre i et vist omfang mulighed for at blive hjemme for at passe et sygt barn. I Norge og Sverige er dette reguleret ved lov, i de øvrige lande efter overenskomst. I Danmark, på Færøerne, i Island

og Finland er det kun det offentlige og dele af det private arbejdsmarked, at det er reguleret efter overenskomst.

For størstedelen af det private arbejdsmarked ydes der ikke kompensation ved pasning af syge børn.

I alle landene gælder det, at forældrene selv vælger, om det er moderen eller faderen, som skal blive hjemme for at passe barnet. I Sverige er det også muligt, at man overlader det til en anden forsikret person end forældrene at holde fri for at passe et sygt barn og modtage dagpenge. I Norge har enlige forsørgere ret til 20 dages fravær og par har ret til 10 dages fravær hver for at passe et sygt barn.

For så vidt angår længden af den periode, hvori man har ret til at blive hjemme for at passe et sygt barn, er ordningen mest generøs i Sverige med 60 dage pr. år pr. barn og mindst i Danmark, Færøerne og Island.

I Danmark, Færøerne, Finland og Island gives der til gengæld fuld løn-kompensation ved pasning af børn med kortvarig sygdom. I Norge gives der en ydelse, som svarer til sygedagpengebeløbet, mens der i Sverige gives en kompensation svarende til 80 pct. af arbejdsindkomsten.

I alle landene er der desuden særlige regler for pasning af kronisk eller alvorligt syge børn. Disse regler belyses nærmere i Kapitel 6.

Børnetilskud

I alle lande ydes der tilskud til børn. Ydelserne er skattefrie og uafhængige af forældrenes indkomst, dog ikke i Island hvor børnetilskuddet er indkomstprøvet. I Island betales der fra 2001 dog et fast beløb uafhængig af indkomsten som et ekstra tillæg for alle børn under 7 år. I Danmark, Færøerne og Norge gives ydelsen indtil barnet er fyldt 18 år, i Finland indtil barnet er fyldt 17 år og i Island og Sverige indtil barnet er fyldt 16 år - dog 20 år hvis barnet er under uddannelse. I alle landene med undtagelse af Færøerne er det staten, der finansierer børnetilskuddet. På Færøerne finansierer kommunerne 43 pct. af udgifterne til børnetilskud.

Tabel 3.7 Regelgrundlaget for børnetilskuddet 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Er børnetilskuddet indkomstreguleret	Nej ¹⁾	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Er børnetilskuddet skattefrit	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gives der samme tilskud for børn i alle aldersklasser	Nej ²⁾	Ja	Ja	Nej	Ja ⁴⁾	Ja
Gives der tillæg når der er flere børn	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja
Gives der ekstra børnetilskud til enlige	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej
Gives der særlig børnetilskud til særlige grupper?	Ja ³⁾	Nej	Nej	..	?	Nej

1 Det særlige børnetilskud, der ydes når en eller begge barnets forældre modtager førtidspension, som er tilkendt før 1. januar 2003, eller folkepension, er dog indkomstreguleret. Børnetilskud til særlige grupper af uddannelsessøgende er ligeledes indkomstreguleret.

2 Børnefamilieydelsen er aldersafhængig, de øvrige børnetilskud reguleres ikke pga. alder.

3 Flerbørnstilskud til børn født ved flerbørnsfødsler og adoptionstilskud ved hjemtagelse af udenlandske børn.

4 Der gives et småbørnstillæg til enlige forsørgere med børn i alderen 0-3 år og som opfylder vilkårene for udvidet børnetilskud eller overgangsydelse ifølge lovgivningen.

Tabel 3.8 Børnetilskuddets årlige størrelse pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK ¹⁾	DKK	EUR	ISK ²⁾	NOK ³⁾	SEK ⁴⁾
<i>Par med:</i>						
1 barn	12.552	9.963	1.200	72.127	11.640	12.600
2 børn	25.104	19.926	2.526	56.096	23.280	26.400
3 børn	37.656	29.889	4.098	56.096	34.290	43.248
<i>Enlig med:</i>						
1 barn	21.484	9.963	1.639	255.345	23.280	12.600
2 børn	38.464	19.926	3.404	427.253	34.290	26.400
3 børn	55.444	29.889	5.416	632.503	46.560	43.248
<i>Tilskuddet i KKP-EURO</i>						
<i>Par med:</i>						
1 barn	1.203	955	1.008	596	1.031	1.170
2 børn	2.406	1.910	2.121	463	2.062	2.452
3 børn	3.609	2.865	3.441	463	3.037	4.016
<i>Enlig med:</i>						
1 barn	2.059	955	1.376	2.110	2.062	1.170
2 børn	3.687	1.910	2.858	3.530	3.037	2.452
3 børn	5.314	2.865	4.547	5.226	4.124	4.016

1 Der er regnet med en børnefamilieydelse for de 3-6-årige på 3.138 DKK pr. kvartal til såvel enlige som par. Ydelsen for de 0-2-årige udgjorde 3.473 DKK pr. kvartal og for de 7-17-årige 2.469 DKK pr. kvartal.

2 I Island er børnetilskuddet reguleret både efter hvor mange børn der er i familien og i forhold til indkomsten. Det maksimale tilskud til et par med et barn i alderen 0-16 år 2007 er 136.647 ISK og til enlige 232.591 ISK. For hvert barn, ud over det første, betales maksimalt 166.226 ISK til samboende og 238.592 ISK til enlige. Desuden betales der et ikke indkomstprøvet tillæg på 56.096 ISK for børn i alderen 0-6 år. Hvis et pars årsindtægt (i 2006) er over 2.231.195 ISK og en enligs årsindtægt er over 1.115.598 ISK sker der en reduktion i tilskuddet med 2 pct. af den løn der overstiger maksimumsbeløbet for et barn, 6 pct. for to børn og 8 pct. for tre eller flere børn. I tabellen er der regnet med et barn under 7 år i hvert tilfælde og den gennemsnitlige årsindtægt for par med børn og enlige med børn. Det gennemsnitlige beløb er for alle børn i alderen 0-16 år (børn født i årene 1991-2006)

3 I det gennemsnitlige beløb er medregnet småbørnstillæg til enlige forsørgere Svalbardtillægget og Nordnorgetillæg.

4 Det gennemsnitlige beløb pr. barn er beregnet ved at sammentælle de udbetalte beløb til børnetilskud, flerbørnstillæg og forlænget periode med børnetilskud i 2007, divideret med antal børn med børnetilskud og antal børn med forlænget periode med børnetilskud i december 2007.

Bidragsforskud til børn

Til børn, hvis forældre ikke lever sammen, vil der som regel blive ydet et underholdsbidrag fra den af forældrene, der ikke har barnet hos sig. Fastsættelse af underholdsbidrag til børn indgår i vilkårene ved ophævelse af ægteskab og som led i retshandlinger ved fødsel uden for ægteskabet. Bidraget fastsættes enten efter aftale mellem forældrene, ved domstolsbeslutning eller ved afgørelse i socialforvaltningerne.

Både i Danmark, Finland og Sverige kan personer med en høj indkomst blive pålagt at betale et højere beløb end normalbidraget

Betaler den bidragspligtige ikke til tiden, kan den bidragsberettigede i alle de nordiske lande få bidragene forskudsvis udbetalt af det offentlige. Det er dog højest normalbidraget der bliver forskudsvis udbetalt i Danmark, Færøerne og Finland. I Norge er bidragsforskuddet indtægtsreguleret. Aldersgrænsen for forskudsvis udbetaling af underholdsbidrag er 18 år. I Island, Finland og Sverige kan perioden udvides til 20 år, hvis barnet er under uddannelse.

Tabel 3.9 Bidragsforskuddenes størrelse i 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Maksimalt beløb pr. barn pr. år i KR/EUR	12.756	11.376	1.559	219.408	15.120	15.276
Maksimalt beløb pr. barn pr. år i KKP-Euro	1.223	1.090	1.309	1.813	1.339	1.419

Tabel 3.10 Antal børn med bidragsforskud i pct. af befolkningen under 18 år 1995-2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ¹⁾
1995	15	8	9	17	16	16
2000	14	9	10	19	18	16
2006	15	9	9	19	14	13
2007	15	9	9	..	13	13

1 Antal børn under 19 år.

Andre ydelser

I Norge suppleres det almindelige børnetilskud med skattelettelser for pasning af børn. Udgiften hertil indgår dog ikke i den sociale udgiftsstatistik. Enlige forsørgere kan desuden af Folketrygden få tilkendt en såkaldt overgangsydelse til underhold, økonomisk støtte til pasning af barnet samt tilskud til uddannelse.

I Finland, Island, Norge og Sverige er der indført børnepension i form af grundpension og tillægs/arbejdspension. I Danmark gives der et særligt børnetilskud.

Børnepensionen ydes til børn, hvis den ene eller begge forældre er afgået ved døden. Børnepension omtales i øvrigt nærmere i Kapitel 6.

Serviceydelser til familier og børn

I de nordiske lande har man valgt at give børn og familier en omfattende daglig service. Ansvar for driften af disse servicetilbud påhviler i første omgang kommunerne, som skal sørge for daginstitutionstilbud til børn og unge, børnehaveklasser, familiedagpleje, børnepasning i hjemmene samt børne- og ungdomsforsorg.

Fysisk og psykisk udviklingshæmmede børn integreres så vidt muligt i de normale pasningstilbud.

I alle landene kan børnefamilier i ekstraordinære tilfælde få tildelt hjemmehjælp. Det gælder fx, hvis den person, der tager vare på hjemmet og børnene, ikke kan sørge for hjemmet på grund af sygdom, fødsel eller lignende.

Familier kan desuden få hjælp til at forebygge, at børn og unge anbringes uden for hjemmet.

Daginstitutioner og familiedagpleje

Daginstitutioner for børn op til skolealderen

Børn i førskolealderen modtages i daginstitutioner. I alle landene findes der både hel- og deltidspladser.

Både i Danmark, Finland og Norge kan forældre, efter lidt forskellige ordninger, modtage et kontantbeløb for helt eller delvist selv at passe barnet i eget hjem.

I alle landene er det kommunerne, som skal sørge for, at der udbydes et tilstrækkeligt antal pladser. Som et supplement findes der i alle landene også supplerende private pasningsordninger som spiller en ikke uvæsentlig rolle. I Danmark er der fra 2004 indført en pasningsgaranti, der indebærer, at kommunerne har pligt til at anvise plads i et alderssvarende dagtilbud til alle børn i aldersgruppen over 26 uger og indtil barnets skolestart.

Kommunerne skal i Danmark give økonomisk tilskud til forældre, der vælger privat børnepasning til børn indtil skolestart i stedet for et offentligt dagtilbud. 3.868 børn fik tilskud til privat pasning i oktober 2007. Kommunerne har herudover mulighed for at give forældrene et økonomisk tilskud til pasning af egne børn i stedet for offentligt dagtilbud, det var der 695 der benyttede sig af i oktober 2007.

Herudover har forældre ret til at vælge en plads i et dagtilbud i en anden kommune. Kommunerne kan dog beslutte at lukke ventelisten for optagelse af børn i andre kommuner af kapacitetsmæssige årsager og under væsentlige hensyn til børn fra kommunen.

I 2005 indførtes reglerne om etablering af privatinstitutioner. Privatinstitutioner er en privat daginstitutionstype, hvor kommunen skal godkende institutionen såfremt den lever op til de kvalitetskriterier, der er til daginstitutioner i den kommune, hvor institutionen er beliggende. I oktober 2007 var der indskrevet 686 børn i disse institutioner.

På Færøerne og Island er kommunerne ikke forpligtiget, via lov, at tilbyde en børnehaveplads til alle børn.

I Finland har alle børn under 7 år ret til plads i en kommunal daginstitution eller i familiedagpleje. Forældre har endvidere mulighed for at få passet børnene privat med kommunalt tilskud. Folkpensionsanstalten betaler beløbet direkte til den institution/privatperson som passer barnet/børnene.

I Norge er kommunerne forpligtiget til at tilbyde børnehavepladser til de forældre der ønsker en plads. Forældrene har imidlertid ingen juridisk ret til en plads.

I Sverige er førskoleaktiviteter en samlet betegnelse for aktiviteter der henvender sig til børn fra et år og frem til skolestarten. Den findes i form af ”førskole” familiedagpleje og daginstitutioner med førskoleaktiviteter. Kommunerne er forpligtiget til at tilbyde førskoleaktiviteter eller familiedagpleje til:

- Børn, hvis forældre arbejder eller studerer.
- Børn hvis forældre er arbejdsløse eller på forældreorlov. Her skal børnene tilbydes mindst 3 timer per dag eller 15 timer per uge.
- Børn der har et eget behov for aktiviteterne.

Pladserne skal tilbydes uden unødvendig forsinkelse, hvilket vil sige normalt tre til fire måneder efter at forældrene har tilmeldt barnet. Kommunerne skal tage passende hensyn til forældrenes ønsker om pasningsformen og pladsen skal tilbydes så nær barnets hjem som mulig. Desuden skal alle børn tilbydes mindst 525 timer uden brugerbetaling i førskolen fra og med det efterår barnet fylder fire år (den såkaldte almindelige førskole).

Familiedagpleje

Der findes kommunal familiedagpleje i alle nordiske lande. Den omfatter fortrinsvis børn i førskolealderen. De kommunale dagplejere er ansat og lønnet af kommunerne og modtager børnene i deres eget hjem. Som ved ophold i daginstitutioner betaler forældrene for børns ophold i familiedagpleje. I alle landene findes der desuden privat familiedagpleje, som drives uden offentlige tilskud. Disse pasningsformer er ikke omfattet af den nordiske socialstatistik.

Børnehaveklasser

I alle landene er der indrettet særlige skoleforberedende klasser, men efter lidt forskellige regelsæt. Efter skoletid har børnene mulighed for at deltage i skolefritidsordninger.

I Danmark har kommunerne pligt til før skolestarten at tilbyde plads i en børnehaveklasse i mindst 20 timer om ugen, et tilbud som 99 pct. af børnene benytter. Efter skoletid kan børnene opholde sig i enten daginstitutioner eller skolefritidsordninger.

På Færøerne er der kun et enkelt sted tilbud om skoleforberedende klasser.

I Finland har 6-årige ret til førskoleplads uden betaling. Ordningen omfatter 700 timer per år. Ordningen er ikke obligatorisk for børnene, men næsten alle af de 6-årige deltager i skoleforberedende foranstaltninger.

I Island er alle 6-årige skolepligtige og indgår derfor ikke i denne statistik.

I Norge starter børnene i 1. klasse i skolen som 6-årige med en undervisning som er tilpasset deres alder.

I Sverige er det kommunerne som er forpligtede til at tilbyde alle 6-årige mindst 525 timer i den nye skoleform - førskoleklasse. I efteråret 2007 gik 96 pct. af alle 6-årige i førskoleklasse mens få procent allerede havde påbegyndt grundskolen. Alle 6-årige har ret til at begynde i grundskolen hvis forældrene ønsker det. Efter skoledagen - i førskoleklassen eller i grundskolen - kan de børn der har behov for det forblive i skolepasningsordningen.

Børn i skolealderen

I samtlige lande er der pasningsmuligheder for børn i skolealderen. Pasningen kan enten foregå i særlige fritidshjem for børn i skolealderen, eller være integreret i daginstitutionernes pasning af børn i førskolealderen. I Norge er ansvaret for udviklingen af skolefritidsordninger lagt ind under skolesektoren. Dette gælder i vidt omfang også i Danmark, Island og Sverige. Omfanget af tilbud varierer fra kommune til kommune.

Der er forskellige øvre aldersgrænser for tildelingen af pladser på fritidshjem/skolefritidsordninger. I Danmark er den 10 år i nogle kommuner og 14 år i andre. I Finland er der normalt ingen aldersgrænse, men den kan dog i særlige tilfælde være 10 år. I Island er den 9 år, i Norge 10 år og i Sverige 12 år. I Norge skal kommunen give et tilbud om skolefritidsordninger for børn i 1-4 års skolealderstrin og for børn med særlige behov fra 1-7 års skolealderstrin.

Børn i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje

Der er betydelige forskelle fra land til land på hvor mange børn, der er omfattet af pasningsordninger i daginstitutioner og familiedagpleje. Af årsager hertil kan nævnes arbejdsløshedens omfang, og at børn i børnehaveklasser i Danmark også opholder sig i daginstitutioner efter timerne i børnehaveklassen. De lave rater for 1-2-årige i Finland hænger sammen med muligheden for at få tildelt hjemmepasningsstøtte. I Sverige spiller den lange barselsperiode også en rolle.

**Tabel 3.11 Reglerne for pasning af børn i daginstitution og familiedagpleje
pr. december 2007**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Børn i førskolealderen</i>						
Har alle børn ret til en plads i en daginstitution/familiedagpleje?	Ja, for aldersgruppen over 26 uger	Nej	Ja		Nej	Nej
Findes der centralt fastsatte regler for egenbetaling?	Ja	Ja	Ja for kommunale, nej for private		Ja	Ja
Findes der et loft over egenbetalingen størrelse? Hvis ja angiv beløb.	Ja, højest 25 pct. af de budgetterede bruttoudgifter	Nej	Ja, 200 EUR per barn		2.300 NOK per måned	Ja. Loftet er forskelligt afhængigt af kommune og afhængigt af antallet af børn i familien
Muligheder for hel eller delvis friplads?	Ja		Ja			
<i>Børn i skolealderen</i>						
Har alle børn ret til en plads i fritidshjem/skolefritidsordning?	Ja ¹⁾	Nej	Nej, men der skal findes pasning enten om morgenen eller om eftermiddagen for børn der går i 1. eller 2. klasse		Nej Nej	Ja ²⁾
Findes der centralt fastsatte regler for egenbetaling?	Ja. Dog ikke for skole og fritidsordninger (SFO)	Ja	..		Kommunerne kan kun kræve dækning for de faktiske udgifter	Ja
Findes der et loft over egenbetalingen størrelse? Hvis ja angiv beløb.	Ja, højest 30 pct. af de budgetterede bruttodriftsudgifter for fritidshjem men intet loft over SFO	Nej	..			Ja. Loftet er forskelligt afhængigt af kommune og afhængigt af antallet af børn i familien
Muligheder for hel eller delvis friplads?	Ja	Ja	..		Bestemmes af kommunerne	
Aldersgrænsen for pasning af børn i skolealderen	Indtil 14 år	Ingen	..		Til og med 4 klasse og 7 for børn med særskilt behov	6-12 år

1 Alle børn har ret til at blive skrevet op til en plads, og kommunen skal tilbyde et passende antal pladser, men der er ikke tal om en pasningsgaranti som for børn i førskolealderen.

2 Hvis barnets forældre er i arbejde eller studerer eller hvis barnet selv har behov for ordning, hvis forældrene er arbejdsløse har barnet ret til en plads i en daginstitution.

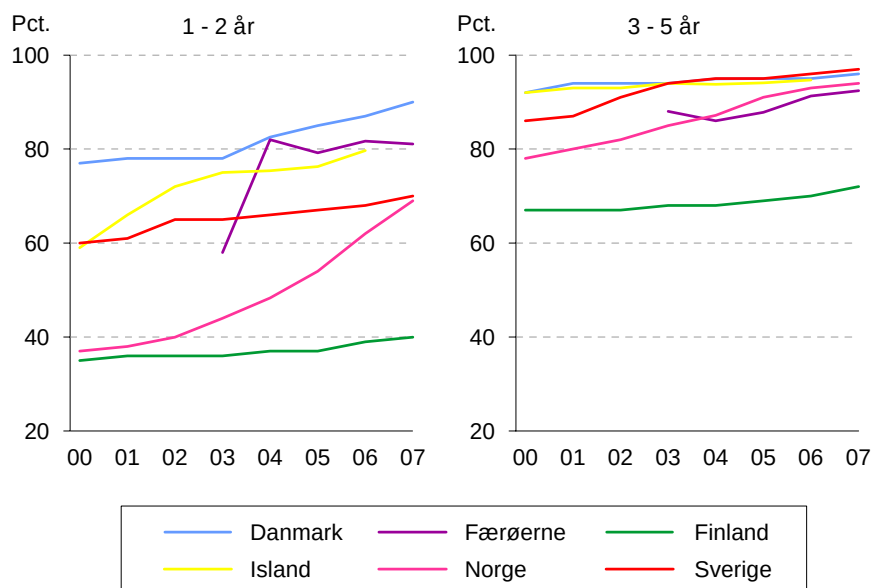
Tabel 3.12 Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island	Norge	Sverige
	2007	2007	2007	2006	2007	2007
< 1 år	17	21	1	7	4	-
1-2 år	90	81	40	80	69	70
3-5 år	96	92	72	95	94	97
0-5 år i alt	81	77	49	75	71	73
6 år	90	80	69	.	.	86
0-6 år i alt	82	78	52	64	.	75
7-10 år	65	28	1	.	.	65

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Tidspunktet for opgørelsen af antallet af indskrevne børn er ændret fra marts til september fra 2004.

2 Tallene er inklusive børn i privat pasning med offentligt tilskud.

Figur 3.4 Børn 1-5 år indskrevet i dagsinstitutioner og kommunal familiedagpleje i pct. af aldersgruppen 2000-2007

Se noterne til Tabel 3.11

Børne- og ungdomsforsorg

I samtlige nordiske lande findes der forskellige former for forebyggende initiativer til fremme af børns og unges opvækst under trygge og gode forhold. Det kan både dreje sig om almene foranstaltninger og foranstaltninger mere specifikt rettet mod det enkelte barn eller den unge.

Landenes lovgivning giver også muligheder for, at det offentlige griber ind og yder støtte, hvis der er risiko for, at barnet eller den unge får en uheldig opvækst.

Forebyggende foranstaltninger

Der findes forebyggende foranstaltninger i alle de nordiske lande enten rettet mod familien eller barnet. Forebyggende foranstaltninger kan være i form af konsulentbistand, praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, familiebehandling, døgnophold for både forældre og børn, kontakt eller støttepersoner for hele familien eller økonomisk støtte med henblik på at undgå anbringelse af børn uden for hjemmet.

Tabel 3.13 Børn, unge og familier der modtog støtteforanstaltninger i løbet af 2007

	Danmark ¹⁾	Finland	Island	Norge	Sverige ²⁾
	2006	2007	2006	2007	2006
0-17 år	23.151	54.594	3.005	29.439	24.283
18-22 år	3.209	4.464	.	3.669	-
Familier	35.264	-	.	.	-

1 For Danmark er tallene opgjort pr. den 31.12, på nær støtteforanstaltninger til familier, som er antal foranstaltninger i løbet af året. Antal foranstaltninger til familier er tal fra 2005.

2 Tallene er for 2006 og dækker børn og unge med en eller anden form for støtteforanstaltninger.

Anbringelse uden for eget hjem

I alle landene kan det komme på tale at anbringe et barn uden for hjemmet. Årsagen kan fx være, at forældrene behøver hjælp til opdragelse af barnet, eller at barnets sundhed eller udvikling udsættes for fare på grund af manglende pasning. Der kan også foretages indgreb, hvis unge udsætter deres egen sundhed eller udvikling for alvorlig fare, fx på grund af alkohol- og/eller narkotikamisbrug eller kriminalitet.

De fleste anbringelser af børn uden for eget hjem sker efter frivillig aftale med forældrene. I Norge er de fleste placeringer uden for hjemmene formelt set ufrivillige i og med at de foretages af fylkesnævne.

I alle landene kan børn også anbringes uden for eget hjem uden forældrenes samtykke. I Finland og Sverige sker dette efter en retlig afgørelse. I Danmark og Island er det et særligt børne- og ungeudvalg i kommunerne der tager beslutning om anbringelse af barnet. I Norge er det statslige fylkesnævn, som afgør om børneværnet skal overtage omsorgen for et barn og anbringe barnet uden for eget hjem. Men loven tillader også at et barn kan anbringes uden for hjemmet uden at der træffes beslutning i nævnet om omsorgsovertagelse.

Andelen af børn anbragt uden for eget hjem varierer fra land til land og andelen er blevet højere de seneste år. Det er fælles for alle landene, at der i høj grad sættes ind med forebyggende foranstaltninger over for børn og familier i hjemmet. I Danmark er anbringelseshyppigheden en del større end i de øvrige nordiske lande. Dette hænger bl.a. sammen med, at børn og unge anbragt uden for hjemmet i Danmark også omfatter børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne. Selv hvis der ses bort fra disse handicappede børn og unge er anbringelseshyppigheden dog større end i de andre lande. Det gælder især for de 15-20-årige. Dette hænger sammen med, at unge i Danmark i relativt stort omfang bliver anbragt uden for hjemmet, fx på kost- og efterskoler, i eget værelse eller i socialpædagogiske kollektiver. Dette sker kun i ret begrænset omfang i de øvrige nordiske lande.

Især i de ældste aldersklasser anbringes der flere drenge end piger uden for eget hjem, mens forskellene i de yngste aldersklasser er betydeligt mindre.

I Danmark er der et varieret udbud af anbringelsessteder og næsten en tredjedel af børn og unge er anbragt på andre steder end familiepleje og døgninstitutioner. Disse andre steder omfatter primært socialpædagogiske opholdssteder, men også kostskoler og lignende, eget værelse mv.

Det gælder til en vis grad også Finland og Sverige. I kategorien *Andet sted* indgår også muligheden for at anbringes i eget hjem og på eget værelse med støtte i Finland og i eget hjem, eget værelse eller børnepsykiatrisk klinik i Sverige.

Tabel 3.14 Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige ³⁾
	2007	2006	2006	2006	2007
<i>Piger</i>					
0-6 år	3,3	6,6	0,5	4,0	3,8
7-14 år	9,4	10,4	4,9	8,8	7,7
15-17 år	22,9	22,7	13,1	19,5	18,7
18-20 år	10,5	14,6	..	16,2	12,2
0-20 år	9,5	11,7	5,2	9,6	9,0
<i>Drenge</i>					
0-6 år	3,4	7,1	0,9	4,4	4,0
7-14 år	11,2	12,5	4,3	9,4	8,1
15-17 år	26,2	21,7	13,5	17,7	19,8
18-20 år	11,5	15,0	..	18,2	13,8
0-20 år	10,9	12,6	5,0	9,9	9,7
<i>I alt</i>					
0-6 år	3,3	6,9	0,7	4,2	3,9
7-14 år	10,3	11,5	4,6	9,1	7,9
15-17 år	24,6	22,2	12,7	18,6	19,3
18-20 år	11,0	14,8	..	17,2	13,0
0-20 år	10,2	12,2	5,1	9,7	9,4

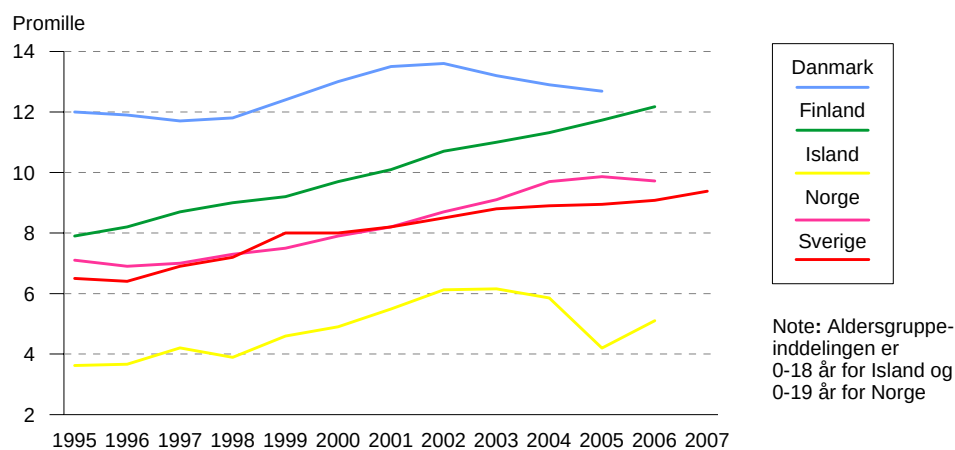
Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Inkl. Børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne, opgjort pr. den 31.12.

2 Aldersgrupperne er inddelt som følger 0-6 år, 7-14 år, 15-18 år og 0-18 år. Fordeling af alder og køn er baseret på skøn.

3 I gruppen indgår 18-20-årige som er i behandling efter den sociale servicelov. Disse, som hovedsageligt er 19-20 år, var tidligere i statistikken medtaget som voksne misbrugere.

Figur 3.5 Børn og unge 0-20 år anbragt uden for eget hjem i promille af samtlige 1995-2006

Tabel 3.15 Anbragte børn og unge pr. 31. december i året fordelt på anbringelsessted i procent 2006

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
	2006	2006	2006	2006	2007
Familiepleje	43	59	42	78	74
Døgninstitution	23	26	38	22	24
Andet sted	34	15	20	-	2
I alt	100	100	100	100	100

1 Island i løbet af året.

Udgifter til og finansiering af ydelser til familier og børn

Forskelle og ligheder i udgifterne til familier og børn

Der er meget stor forskel på hvor meget de nordiske lande anvender til familier og børn målt i KKP pr. barn 0-17 år. Grunden til at Danmark og Norge anvender mest og Finland, Færøerne og Island anvender mindst skyldes især dækningsgraden i daginstitutioner. Men det skal dog bemærkes at det kun er Finland og Færøerne som har medregnet løn i forbindelse med fødsel og adoption i de sociale udgifter.

Ser man på fordelingen på de enkelte ydelsesområder findes der et noget mere nuanceret billede.

Sverige og Norge som har de største udgifter til dagpenge ved fødsel og adoption har også de længste orlovsordninger. Forældreydelser ved pasning af børn omfatter i Danmark orlovsordninger til pasning af børn, i Finland er det ydelser til pasning af børn i hjemmet. Beløbet for Norges vedkommende dækker udgifter til en ordning om pasning af børn. Dette er en målrettet ordning til enlige forsørgere, som får et økonomisk tilskud til pasning af børn, hvor tilskuddet skal medvirke til at den enlige forsørger kan være erhvervsaktiv. Tilsvarende ydelser findes ikke i de andre lande.

Udgifter til andre kontantydelse er fortrinsvis det offentliges udlæg af bidragsforskud til børn hvor Island anvender det største beløb.

I Danmark er udgifterne til daginstitutioner og til døgninstitutioner, forebyggende foranstaltninger m.v. væsentligt højere end i de andre lande. Der er en vis parallelitet i udgifterne til daginstitutioner og dækningsgraden i de enkelte lande. Da udgifterne til skolefritidsordningerne ikke indgår i de sociale udgifter, er der dog ikke nogen direkte sammenhæng mellem udgifterne og dækningsgraden. Der er væsentligt højere udgifter til døgninstitutioner, forebyggende foranstaltninger m.v. i Danmark end i de øvrige lande skyldes bl.a. at antallet af børn og unge anbragt uden for hjemmet er relativt højt i Danmark.

Ændringer i de sociale udgifter til familier og børn fra 2005 til 2006

I Danmark var udgifterne til kontantydelse til familier og børn stort set uændrede fra 2005 til 2006. Udgifterne til serviceydelse steg med godt 3 pct. Der har været en stigning i udgifterne til dagtilbud for børn især som

følge af nedsættelsen af forældrebetalingen for børn under 3 år. Desuden har der været en stigning i udgifterne til såvel døgninstitutioner, familiepleje mv. for børn og unge anbragt uden for hjemmet som til forebyggende foranstaltninger for udsatte børn og unge samt deres familier.

På Færøerne var de samlede udgifter til familier og børn på samme niveau som i 2005. Der var en mindre stigning i udgifter til kontantydelse på 1,1 pct. og et fald i udgifter til serviceydelser på 1,6 pct. Stigningen i kontantydelse skyldes øgede udgifter til dagpenge ved fødsel. En ny lov om børneforsorg er trådt i kraft pr. januar 2006, hvor en væsentlig del af ansvaret er decentraliseret til kommunerne, hvilket har medført en umiddelbar reduktion i udgifter til serviceydelser. Derudover har der været et mindre fald i udgifterne til børnepasning.

I Finland var udgifterne til børnefamilier på næsten samme niveau i 2006 som i 2005. Den største stigning (23 pct.) var pasning af børn og unge på institutioner, hvor antallet af foranstaltninger er steget de senere år. Børnefødsler steg i 2006 med 1.095 børn og de kontante ydelser til nyfødte børn steg med 5,5 pct. Der var også en stigning i dagpengeniveauet på grund af lønstigninger.

I Island steg de sociale udgifter til familier og børn med 12,1 pct. fra 2005 til 2006 målt i faste priser. Udgifter til kontantydelse steg i faste priser med 2,6 pct. hvilket skyldes en stigning af tilskuddet til forsørgelse af børn med 9,9 pct. samt et fald i andre kontante ydelser.

Udgifterne til serviceydelser steg med 19,2 pct. målt i faste priser, hvilket især skyldes en stigning i udgifterne til daginstitutioner. Dette skyldes at forældrenes egenbetaling stadigvæk falder og er nu nede på 19 pct. mod 25 pct. i 2005. Desuden er der sket en stigning i antal indskrevne børn med 2.3 pct. fra 2005 til 2006 og der er nu indskrevet 84 pct. i daginstitutioner mod 80 pct. i 2005.

I Norge steg udgifterne med 5,1 pct. til familier og børn målt i faste priser. Kontantydelse faldt med 2,6 pct., mens udgifterne til serviceydelser steg med 14,8 pct. Faldet i udgifterne til kontantydelse skyldes især et fald i udgifterne til forældrebetaling ved pasning af børn. Stigningen i udgifterne til serviceydelser skyldes en stigning i udgifterne til både daginstitutioner og familiepleje og døgninstitutioner. Ca. 11.500 flere børn havde en plads i daginstitutioner i forhold til 2005.

I Sverige steg udgifterne til familier og børn med 5.8 pct. målt i faste priser. En del af stigningen skyldes at børnetilskuddet, flerbarnstillægget samt tilskud til familier blev forhøjet i 2006 men udgifterne til daginstitutioner steg også år 2006.

**Tabel 3.16 Udgifter til og finansiering af ydelser til familier og børn
2006**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Dagpenge ved fødsel og adoption	8.574	70	743	6.854	10.027	19.365
B. Ydelser ved fødsel	-	1	11	-	432	35
C. Forældreydelse ved pasning af børn (orlovsordninger m.v.)	296	-	358	-	2.290	-
D. Tilskud til forsørgelse af børn	15.171	140	1.419	6.661	14.346	23.611
E. Supplerende ydelser	-	-	-	-	-	-
F. Øvrigt	388	15	76	638	3.493	2.222
a. Heraf bidragsforskud til børn	388	-	76	638	596	1.935
Kontantydelse i alt	24.429	225	2.607	14.154	30.588	45.233
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Daginstitutioner og familiedagpleje	25.357	234	1.525	15.793	18.506	25.993
B. Døgninstitutioner (børne- og ungdomsforsorg)	8.100	36	408	2.904	5.305	8.164
C. Hjemmehjælp til familier	15	-	24	100	978	-
D. Øvrigt	3.120	14	283	3.367	3.778	4.006
Serviceydelse i alt	36.591	284	2.240	22.165	28.645	40.187
Udgifter i alt, mio.	61.020	508	4.848	36.318	59.233	85.420
Udgifter i pct. af BNP	3,7	4,3	2,9	3,1	2,7	2,9
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	87,4	84,5	86,6	80,2	83,1	77,1
- Arbejdsgivere	0,3	7,9	10,0	19,8	10,0	22,3
- Forsikrede præmier og særskatter	12,3	7,6	3,4	0,0	6,9	0,6
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	1.150	-2	60	3.931	2.863	4.709
- Pct.	1,9	-0,4	1,3	12,1	5,1	5,8

Tabel 3.17 Udgifter til ydelser til familier og børn i KKP 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	431	447	417	389	584	464
- Pr. barn 0-17 år	1.934	1.608	1.984	1.469	2.480	2.172
Serviceydelse i alt pr. capita	646	565	358	609	547	412
- Pr. barn 0-17 år	2.897	2.031	1.704	2.300	2.322	1.929
Familier og børn i alt pr. capita	1.078	1.012	774	998	1.131	877
- I alt pr barn 0-17 år	4.832	3.639	3.688	3.769	4.802	4.101

Egenbetaling for pasning af børn

I alle nordiske lande betaler forældrene selv en del af udgifterne til pasning af børn i daginstitutioner. Ved beregning af egenbetalingen tages der normalt hensyn til familiens indkomst, ligesom der kan gives søskenderabat. Børn af forældre, som har meget lav indkomst, kan i alle landene opnå friplads. I ingen af landene kan betalingen overstige de faktiske udgifter til institutionspladsen.

I Danmark er der centralt fastsatte regler om betalingens maksimale størrelse, om fripladser og om søskenderabat. På Færøerne er der centralt fastsatte regler om betalingens maksimale størrelse og fripladser. I Finland er egenbetalingen fastsat centralt, mens det er op til kommunerne om de vil tildele fripladser.

I Island udgjorde egenbetalingen for pladser i de kommunale daginstitutioner 19 pct. af de samlede driftsudgifter mens egenbetalingen for skolefritidsordninger udgjorde ca. 32 pct. af de samlede driftsudgifter.

I Norge er private og kommunale børnehaver beregner imidlertid sine totale driftsudgifter på en lidt forskellig måde. Selvom private børnehaver i gennemsnit er dyrere end kommunale, er prisforskellene i realiteten ikke så store for forældrene som procentandelene antyder. Det er dog ikke muligt at opgøre, hvor stor en andel forældrene selv betaler.

I Sverige er det mest almindeligt, at forældrene betaler en takst, som tager hensyn både til indkomst og den tid barnet er i institutionen, men der kan også være tale om en fast takst, uafhængig af indkomst og tid. Egenbetalingen for pasning i en af de private pasningsordninger bør i princippet være den samme som i de kommunale. Der findes statslige regler for maksimal egenbetaling. Inden for disse rammer kan kommunerne frit udforme sine regler.

Tabel 3.18 Regler og størrelse for egenbetaling 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Fastsat centralt eller lokalt	Centralt	Centralt	Centralt	Kommuner	Centralt	Ja ³⁾
Størrelsen på den maksimale egenbetaling	Afhængig af pasningstype mellem 20 og 100 pct.	.	200 EUR per måned		2.300 NOK	1.260 SEK pr. måned
Er beløbet behovsprøvet	Ja ¹⁾	.	Ja		Nej	Ja ⁴⁾
Gives der flerbørnsrabat	Ja	Kun i Færøernes største kommuner.	Ja		Ja	Ja
Muligheder for en friplads	Ja	Ja	Ja		Ja	Ja
Egenbetalingens andel af de samlede driftsudgifter	20 pct. ²⁾	30 pct.	11 pct.	19	20 pct.	10 pct.

1 Der gives under økonomisk fripladstilskud under hensyn til forældrenes økonomiske forhold

2 Omfatter dagpleje, vuggestue, børnehave, aldersintegrerede institutioner, SFO og fritidshjem

3 Maksimal taksten er frivillig men tillempes af alle kommuner i Sverige.

4 Prøves efter husstandens indkomst.

Kapitel 4

Arbejdsløshed

Reglerne for såvel indkomsterstattende ydelser til arbejdsløse som omfanget af aktiverende foranstaltninger for arbejdsløse varierer betydeligt landene imellem. Arbejdsløshedens omfang og udgifterne i forbindelse med arbejdsløshed er derfor ikke direkte proportionale.

Tabel 4.1 Udgifter til arbejdsløshed i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

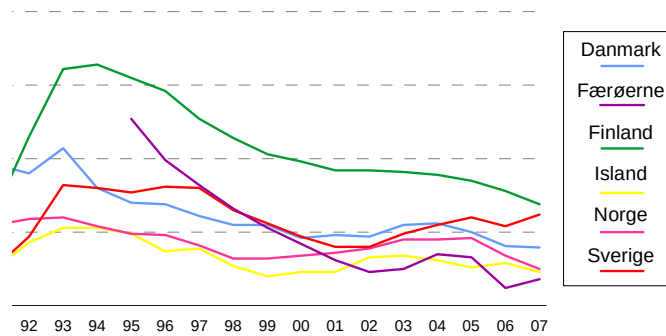
Danmark	2,5	Cypern	1,0	Letland	0,5	Slovenien	0,7
Færøerne	1,2	Estland	0,2	Litauen	0,2	Spanien	2,5
Finland	2,4	Frankrig	2,2	Luxemburg	1,1	Storbritannien	0,7
Island	0,4	Grækenland	1,2	Malta	1,4	Tjekkiet	0,7
Norge	0,6	Holland	1,5	Polen	0,6	Tyskland	2,1
Sverige	1,9	Irland	1,3	Portugal	..	Ungarn	0,6
Belgien	3,5	Italien	0,5	Slovakiet	0,7	Østrig	1,6

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Generelt har de nordiske lande en høj erhvervsfrekvens, dog med betydelige forskelle fra land til land jf. Tabel 4.2.

Arbejdsløsheden var i 1990'erne meget høj i nogle af de nordiske lande, men der har været et markant fald i ledigheden i alle landene, hvor Finland dog fortsat har den højeste ledighed. I alle landene er ledigheden blandt de 16 til 24-årige dog betydeligt højere end for den øvrige del af befolkningen, jf. Tabel 4.3.

I alle de nordiske lande er arbejdsmarkedet præget af store omstillinger, hvorfor der i højere grad end tidligere stilles øgede krav til arbejdskraftens kvalifikationer, fleksibilitet og mobilitet.

Figur 4.1 **Udviklingen i arbejdsløsheden 1990-2007**

Anmærkning: I 2007 ændredes den officielle arbejdsløshedsdefinition. I lighed med EU's forordninger indgår nu også heltidsstuderende som arbejdssøgende i gruppen arbejdsløse.

Tabel 4.2 **Befolkningen 16-64 år fordelt efter køn og aktivitet 2007**

	Danmark	Færøerne	Finland ¹⁾	Island	Norge	Sverige
<i>Kvinder</i>						
Kvinder i alderen 16-64 år (1.000)	1.742	14	1.739	96	1.530	2.890
<i>Heraf i pct.</i>						
Beskæftigede i alt	74	86	69	82	74	73
- Fuldtid	48	45	56	51	43	43
- Deltid	26	41	13	30	31	28
Arbejdsløse	3	2	5	2	2	5
Uden for arbejdsstyrken	23	12	26	16	24	22
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Mænd</i>						
Mænd i alderen 16-64 år (1.000)	1.774	16	1.778	104	1.581	2.985
<i>Heraf i pct.</i>						
Beskæftigede i alt	82	91	71	89	80	78
- Fuldtid	72	78	65	81	70	68
- Deltid	9	13	6	8	9	8
Arbejdsløse	3	1	5	2	2	5
Uden for arbejdsstyrken	16	8	24	8	18	17
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Kvinder og mænd</i>						
Kvinder og mænd i alderen 16-64 år (1.000)	3.516	30	3.517	200	3.111	5.876
<i>Heraf i pct.</i>						
Beskæftigede i alt	78	89	70	86	77	76
- Fuldtid	60	63	61	67	57	56
- Deltid	17	26	9	19	20	18
Arbejdsløse	3	2	5	2	2	5
Uden for arbejdsstyrken	19	10	25	12	21	19
I alt	100	100	100	100	100	100

1 Befolkningen 15-64 år.

ARBEJDSLØSHED

Tabel 4.3 Arbejdsløshed fordelt efter køn 2007

	Danmark	Færøerne ¹⁾	Finland	Island	Norge	Sverige
Gennemsnitligt antal arbejdsløse	115.000	480	183.000	4.200	63.000	291.800
<i>Arbejdsløse i pct. af arbejdsstyrken</i>						
I alt	4,0	1,8	6,9	2,3	2,5	6,2
Kvinder	4,4	2,5	7,3	2,3	2,5	6,4
Mænd	3,6	1,2	6,6	2,3	2,6	5,9
<i>16-24-årige</i>						
I alt	8,1	3,1	16,5	7,3	7,3	18,9
Kvinder	7,8	3,9	16,6	6,7	6,6	19,5
Mænd	8,5	2,4	16,4	8,0	7,9	18,4

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5. I Danmark dækker AKU de 15-66årige. I Finland dækker AKU de 15-74årige.

1 Tallene er baseret på årlig arbejdskraftsundersøgelse i november. Omfatter 16-64 årige.

Tabel 4.4 Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ¹⁾	Norge ¹⁾	Sverige ²⁾
	2007	2007	2007	2006	2007	2007
Forsikrede	354	1	277	7	85	371
Ikke-forsikrede	59	-	203	..	-	55
I alt	413	1	465	7	85	425
I alt i pct. Af arbejdsstyrken	15	5	18	4	3	9

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Beregnet ud fra antal godkendte dagpengeansøgninger.

2 Der kan forekomme dobbeltregninger idet en person i løbet af et år både kan være talt med som forsikret og ikke forsikret. I 2007 var 8.000 personer talt med både som forsikret og ikke forsikret.

I Tabel 4.3 er antallet af arbejdsløse vist som et gennemsnit på et antal givne tællingstidspunkter, mens tabel 4.4 viser antal personer berørt af ledighed i mindst én dag i de respektive år. En sammenligning af tallene i de to tabeller indikerer således, at relativt mange arbejdsløse finder beskæftigelse igen inden for mindre end ét år, men der er også forskelle mellem landene i længden af ledighedsperioderne.

Kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed

Det er fælles for alle de nordiske lande at arbejdsmarkedspolitikken har haft en vigtig rolle i den generelle økonomiske politik hvor høj beskæftigelse og lav arbejdsløshed har været et centralt mål og en vigtig forudsætning for de nordiske velfærdsstater. Når der opstår arbejdsløshed skyldes det enten en generel lav efterspørgsel i økonomien eller at arbejdsmarkedet fungerer for dårligt, hvilket benævnes strukturel arbejdsløshed. Arbejdsmarkedspolitikken i de nordiske lande skal især bidrage til at reducere den strukturelle ledighed, herunder via aktive tiltag frem for passiv forsørgelse af de ledige. Der er dog stor forskel i den måde, hvorpå de enkelte lande har tilrettelagt deres arbejdsmarkedspolitiske tiltag i retning af aktive foranstaltninger, (beskæftigelsesforanstaltninger m.v.) og passive ydelser (arbejdsløshedsdagpenge og lignende).

Dagpenge ved arbejdsløshed er i alle de nordiske lande en retsbaseret ydelse til personer, der bliver arbejdsløse. Dagpenge skal kompensere for indtægtstab og bidrage til at opretholde en rimelig levestandard for personer, der er blevet arbejdsløse. Kompensationsniveauet og tidsbegrænsninger for ydelserne skal samtidig sikre, at de arbejdsløse tilskyndes til at søge og tage arbejde. Dagpengeordningerne har dermed også en arbejdsmarkedspolitisk funktion. I alle landene er der desuden knyttet pligter til at modtage dagpenge, herunder at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, aktivt at søge arbejde, tage imod formidlet arbejde og aktiveringstilbud.

Ydelser ved arbejdsløshed

Det er et særkende for de nordiske lande, at de fleste arbejdsløse har ret til kontantydelse ved arbejdsløshed. Arbejdsløshedsforsikringen er obligatorisk for lønmodtagere på Færøerne og i Norge. I Island er alle lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende ved lov forsikret mod arbejdsløshed. Både på Færøerne, i Island og Norge er der dog visse vilkår der skal være opfyldt for at modtage ydelsen. De der ikke opfylder betingelserne kan modtage en indkomstprøvet socialhjælp. I Danmark, Finland og Sverige er arbejdsløshedsforsikringen frivillig. I disse lande har ikke-forsikrede ledige dog ret til kontantydelse, som normalt er lavere end arbejdsløshedsdagpengene.

I Danmark er arbejdsløshedsforsikringen frivillig og administreres af arbejdsløshedskasser. Arbejdsløshedsdagpengene finansieres af medlemsbidrag

og gennem det arbejdsmarkedsbidrag, som alle beskæftigede betaler. Ikke forsikrede får udbetalt kontanthjælp (socialhjælp), hvis de opfylder betingelserne herfor. Det er også muligt at træde tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet i form af efterløn, jf. Kapitel 6, men denne ordning er ikke afhængig af, om den pågældende har været eller forventes at blive arbejdsløs.

På Færøerne er arbejdsløshedsforsikringen obligatorisk for lønmodtagere, mens selvstændig erhvervsdrivende og andre har mulighed for at tegne frivillig forsikring. Arbejdsløshedsdagpenge administreres af en fond, som finansieres af lønmodtagere, selvstændig erhvervsdrivende og arbejdsgivere, som betaler 1 pct. af henholdsvis arbejdsindkomsten og lønudgifter til forsikringen. Alle, som opfylder kravet om tidligere indtægt, har ret til dagpenge.

I Finland består dagpengene af et grundbeløb (grunddagpenge) og en ydelse, der er baseret på tidligere indtægt (indkomstrelaterede dagpenge). Det er A-kasserne der udbetaler de indkomstbaserede dagpenge mens grundbeløbet udbetales af Folkpensionsanstalten. Ikke forsikrede i Finland og personer, der har modtaget indkomstrelaterede dagpenge eller grundbeløbet i den maksimale periode på to år og som stadig er arbejdsløse, får udbetalt en såkaldt arbejdsmarkedsstøtte der er behovsprøvet men i udgangspunktet er beløbet på samme niveau som grundbeløbet i dagpengeordningen. Der gives pension til personer i 60-års alderen som har været arbejdsløse. Denne ydelse beregnes på samme måde som førtidspension.

I Island er arbejdsløshedsforsikringen obligatorisk og administreres af arbejdsmarkedsetaten. Arbejdsløshedsdagpengene er helt finansieret af arbejdsgiverne.

I Norge er arbejdsløshedsforsikringen ligeledes obligatorisk og alle, som opfylder kravet til tidligere indtægt, har ret til dagpenge. Arbejdsløshedsforsikringen finansieres over statsbudgettet og administreres af arbejds- og velfærdsetaten.

I Sverige består arbejdsløshedsforsikringen af en grundforsikring og en frivillig arbejdsløshedsforsikring.

Ikke forsikrede, som i øvrigt opfylder kravene (og er over 20 år) har ret til et grundbeløb. Både grundbeløbet (grundforsikringen) og det indkomstafhængige beløb (arbejdsløshedsforsikringen) administreres af arbejdsløsheds-kasserne.

Betingelserne for at modtage dagpenge

Forudsætningerne for retten til at modtage dagpenge fra arbejdsløshedsforsikringen varierer fra land til land:

I Danmark kræves der ét års medlemskab af en arbejdsløshedskasse, og fuldtidsforsikrede skal have haft mindst 52 ugers arbejde som lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende inden for de seneste tre år. Den maksimale dagpengeperiode er 4 år indenfor en periode på 6 år. Et medlem, i en dagpengeperiode erhverver ret til en ny dagpengeperiode, når pågældende har haft 52 ugers arbejde inden for 3 år. Generhvervelse af retten til dagpenge efter udløbet af dagpengeperioden er betinget af mindst 26 ugers arbejde som lønmodtager eller selvstændig erhvervsdrivende inden for de sidste 3 år.

På Færøerne er arbejdsløshedsdagpenge baseret på den gennemsnitlige lønindkomst de forudgående 12 måneder, og dermed er der ingen krav om medlemskab eller beskæftigelsesperiode. Den samlede dagpengeperiode er 798 dage indenfor de seneste 5 år, hvorefter man ikke har ret til dagpenge de efterfølgende 24 måneder. Ansatte i fiskerindustrien på land har særlige vilkår, som betyder, at man får udbetalt arbejdsløshedsdagpenge ved midlertidige arbejdsophør i særlige tilfælde.

I Finland kræves det, at man i de to forudgående år og 4 måneder har været i arbejde i mindst 43 uger og samtidig været medlem af en arbejdsløshedskasse inden man bliver arbejdsløs for at være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge. Den samlede understøttelsesperiode er normalt 500 dage. Personer, der er fyldt 57 år, inden der er udbetalt dagpenge i 500 dage, kan modtage dagpenge op til 60-års alderen. Derefter kan de få arbejdsløhedspension. Personer der er født i 1950 og senere kan ikke længere modtage arbejdsløhedspension. I stedet for kan de modtage arbejdsløshedsdagpenge indtil 65 års alderen hvis de var fyldt 59 år før de havde modtaget arbejdsløshedsdagpenge i den maksimale periode på 500 dage.

I Island skal man have været i fuldtidsbeskæftigelse arbejde i mindst 10 uger i de sidste 36 måneder for at have ret til dagpenge. Dagpengene udbetales for hverdage. I alt kan der udbetales dagpenge i 5 år.

Den første periode, hvori der udbetales arbejdsløshedsdagpenge, er baseret på tidligere, regulært arbejde. En rekvalificering til en ny dagpengeperiode kan opnås for aktiviteter, som kan sidestilles med arbejde. Det kan fx være en arbejdsmarkedsuddannelse, en periode i beredskabsarbejde, en ansættelse med vikartilskud eller en periode hvor man har fået tilskud til at påbegynde egen virksomhed.

I Norge er det en forudsætning for at være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, at man før arbejdsløsheden indtræder, har haft en lønindkomst på 100.218 NOK i det sidste kalenderår eller mindst 222.436 NOK de sidste tre år. Den maksimale støtteperiode varierer afhængig af størrelsen på den tidligere indtægt. En tidligere indtægt på mindst 133.624 NOK giver en

støtteperiode på 104 uger, mens en arbejdsindtægt under 133.624 NOK giver en støtteperiode på 52 uger. Personer over 64 år er sikret dagpenge indtil pensionsalderen i Folketrygden som er 67 år. For at have ret til dagpenge må arbejdstiden have været reduceret mindst 50 pct. af arbejdstiden forud for arbejdsløsheden.

I Sverige skal man fra 1. januar 2007 have haft erhvervsarbejde i mindst 6 måneder og været i arbejde i mindst 80 timer pr. kalendermåned, eller haft erhvervsarbejde i mindst 480 timer i en sammenhængende periode på 6 kalendermåneder og været i arbejde i mindst 50 timer pr. måned i alle 6 måneder inden for en 12 måneders periode, før man er berettiget til arbejdsløshedsdagpenge (det såkaldte arbejdsvilkår).

Siden juli 2007 er ydelsesperioden 300 dage til personer uden børn og 450 dage til forældre med børn.

Ud over de regler, der tidligere er nævnt, er retten til dagpenge i alle lande desuden betinget af, at personen er anmeldt som arbejdssøgende hos arbejdsformidlingen og kan påtage sig arbejde. Herudover er der i nogle af landene en karenperiode, hvori man ikke får udbetalt arbejdsløshedsdagpenge.

I Danmark og Island er der ingen karensgage, på Færøerne er der 1-10 karensgage alt afhængig af tidligere indtjening, i Norge er der tre karensgage, mens der i Finland er syv og i Sverige fem karensgage.

Tabel 4.5 Reglerne for udbetaling af kontantstøtte i forbindelse med arbejdsløshed pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Forsikrede</i>						
Betingelserne for at opnå retten til arbejdsløshedsdagpenge	52 ugers arbejde inden for 3 år. 1 års medlemskab af en a-kasse	Gennemsnitlig lønindkomst de forudgående 12 mdr. Ingen krav om medlemskab eller beskæftigelsesperiode	Har arbejdet i 3 måneder eller i 55 dage uden ophold.		Et fald i arbejdstiden på mindst 50 pct. samt en årsindkomst på mindst NOK 105.384 de sidste kalenderår eller mindst NOK 210.768 de sidste tre kalenderår. Desuden skal den arbejdsløse være reelt arbejdssøgende	Mindst 6 måneders arbejde og mindst 80 timer per kalendermåned eller mindst 480 timer i 6 sammenhængende måneder samt arbejdet mindst 50 timer hver måned. Disse betingelser skal være opfyldt for arbejdsløshedsperioden.
Aldersgrænse for retten til at modtage arbejdsløshedsdagpenge	19-64 år ¹⁾	16-66 år	17-67 år ³⁾	16-69 år	16-66 år	16-65 år ⁴⁾
Antal karensdage	-	1-10	7	-	5	5
Maksimalt antal understøttelsesdage	1.040 inden for 6 år (5 understøttelsesdage pr. uge i 4 år)	798 inden for seneste 5 år (5 understøttelsesdage pr. uge)	500 (5 understøttelsesdage pr. uge)	260 pr. år i 3 år	520, 104 uger á 5 dage	300/450 ⁶⁾
Kan ydelsen genopnås?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Under hvilke betingelser?	Ved at opfylde kravet om 26 ugers arbejde inden for de sidste 3 år	Kan ikke få dagpenge før 2 år er gået og skal have været på arbejdsmarkedet det sidste af de to år	Ved at opfylde kravet om 34 ugers arbejde inden for 2 år	Ved at opfylde kravet om 10 ugers arbejde på fuld tid indenfor de sidste 24 måneder	Genopnås når den forsikrede på ny opfylder kravene til mindsteindtægt	Ved at genopfylde kravet om 6 måneders arbejde inden arbejdsløsheden indtræffer

Tabellen fortsættes ...

Tabel 4.5 Fortsat

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Er dagpenge- ne skatteplig- tige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ydes der til- læg for børn?	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej
<i>Ikke-forsikrede</i>						
Aldersgrænse for retten til at modtage ydel- sen	18-64 år ²⁾	.	17-67 år ³⁾	.	67 år	20-65 år
Maksimalydel- sesperiode	208 uger (1.040 dage)	.	.	.	.	300/450 ⁵⁾

1 Personer i alderen 18-63 år har ret til at blive medlemmer af en arbejdsløshedskasse, dog 65 år for personer der er født den 1. juli 1939, men dagpengeretten gælder for personer i alderen 19-64 år.

2 Børn under 18 år og personer 65 år og derover kan i visse tilfælde modtage kontanthjælp.

3 65-67årige der er fratrådt eller hvis arbejde er blevet afbrudt på grund vejerforhold eller an-
sattes forhold, der ikke er afhængig af arbejdsvilkårene eller arbejdsforholdene.

4 Retten til dagpenge bygger på at arbejdskravet og 12 måneders medlemskab af en arbejds-
løshedskasse er opfyldt.

5 For personer med børn under 18 år.

**Tabel 4.6 Kontantstøttens størrelse i forbindelse med arbejdsløshed
pr. december 2007**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Forsikrede</i>						
Arbejdsløs- hedsdagpen- genes størrel- se (pr. uge)	90 pct. af ar- bejds- indkomsten i 5 dage pr. uge ²⁾	70 pct. af ar- bejdsind- komsten	Indkomstrela- terede dag- penge: Gennem- snitligt 58 pct. af tidligere ar- bejdsindkomst. Grunddag- penge: 119,55 EUR + børne- tillæg: 22,65- 42,90 EUR pr. uge	Fast beløb de første 10 dage, derefter ind- komstrelatere- de dagpenge (70 pct. af tid- ligere gennem- snitlig lønind- komst sidste 6 måneder) der- efter fast beløb igen + børne- tillæg ⁵⁾	62,4 pct. af ar- bejdsind- komsten	80 pct. af ar- bejdsind- komsten de første 200 da- ge, derefter 70 pct./dag 5 da- ge per uge

Tabellen fortsættes...

Tabel 4.6 Fortsat

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	4.143 DKsK	4.218 DKK	.	46.350 ISK	7.709 NOK	4.250 SEK/uge de første 200 dage, derefter 4.857 SEK/uge
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation i KKP-Euro ¹⁾	397	404	.	383	683	395 uge de første 200 dage, derefter 451 uge
Minimumsbeløb pr. uge	2.800 KK	.	19,55 EUR	6.590 ISK	802 NOK	1.600 SEK
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	268	.	100	54	71	149
Maksimumsbeløb pr. uge	3.415 DKK	2.954 DKK	.	26.360 ISK fast beløb	4.810 NOK	3.400 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	327	283	.	218	426	316
<i>Ikke-forsikrede</i>						
Ydelsens størrelse pr. uge	Unge under 25 år: 643/1.332 ³⁾ DKK. Andre: 2.067/2.747 DKK + særlig støtte ⁴⁾	Behovsprøvet socialhjælp	Behovsprøvet ydelse, max 119,55 EUR + børnetillæg: 22,65-42,90 EUR	Behovsprøvet socialhjælp	.	1.600 SEK ⁶⁾

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som arbejdsløshedsdagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 Arbejdsgiveren udbetaler en dagpengegodtgørelse på 683 DKK pr. dag for første og anden ledighedsdag.

3 Særlige ydelser til unge under 25 år uden hjemmeboende børn.

4 For grupper af kontanthjælpsmodtagere er der loft over den samlede hjælp, ligesom hjælpen til nogle grupper nedsættes efter en periode på 6 måneder.

5 Kontantstøtten øges med 4 pct. for hvert barn under 18 år.

6 Mindst 20 år. Desuden skal man have været i arbejde mindst 6 måneder før arbejdsløsheden indtraf.

Kompensationsgrader ved arbejdsløshed

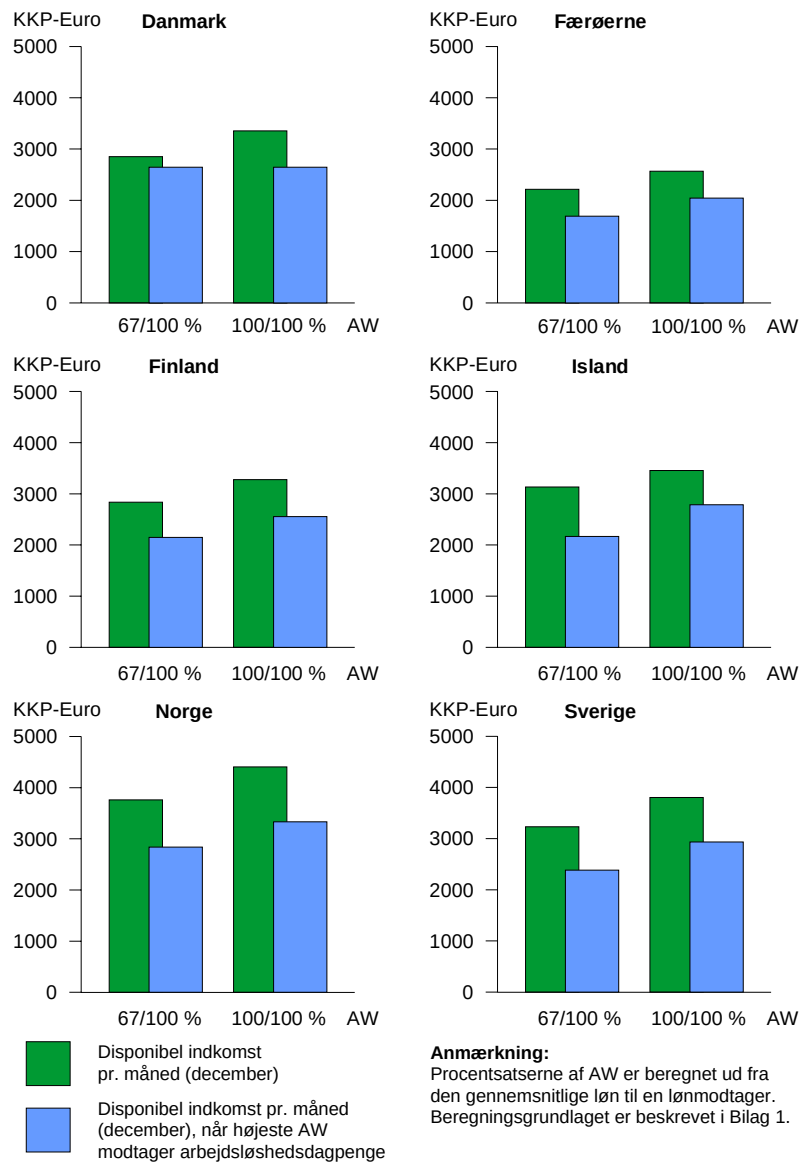
Figur 4.2 viser den disponible indkomst på to indkomstniveauer for et par uden børn, når den person, der har den højeste arbejdsindkomst, overgår til arbejdsløshedsdagpenge. Figurerne 4.3 viser den disponible indkomst ved arbejdsløshed i pct. af indkomsten ved beskæftigelse for enlige med et barn og enlige uden børn opgjort på tre indkomstniveauer. I figur 4.3 er beregningen foretaget for forsikrede i 3 indkomstniveauer og i figur 4.4. for ikke-forsikrede på 4 indkomstniveauer (sidstnævnte kun for Danmark, Finland, Island og Sverige). Som det ses af figurerne er kompensationen for forsikrede ledige generelt betydeligt større end for ikke-forsikrede ledige. For enlige med et barn i den laveste indkomstgruppe er kompensationen dog lidt lavere end for forsikrede ledige end for ikke-forsikrede ledige i Danmark og en del lavere på Island. Dette skyldes i Island at beregningerne for forsikrede tager hensyn til beskæftigelsesgraden. Hvorimod der for ikke-forsikrede ikke tages hensyn til tidligere indkomster, da socialhjælpen er et fast beløb. Den marginalt lavere kompensation for forsikrede ledige i Danmark hænger sammen med, at dagpengene udgør 90 pct. af en relativ lav løn, og at den forsikrede ledige i modsætning til den ikke-forsikrede betaler arbejdsløhedskassebidrag.

Den lavere kompensation for ikke-forsikrede ledige i forhold til forsikrede ledige gælder især for enlige, som tidligere har haft en høj indkomst, og generelt for enlige uden børn.

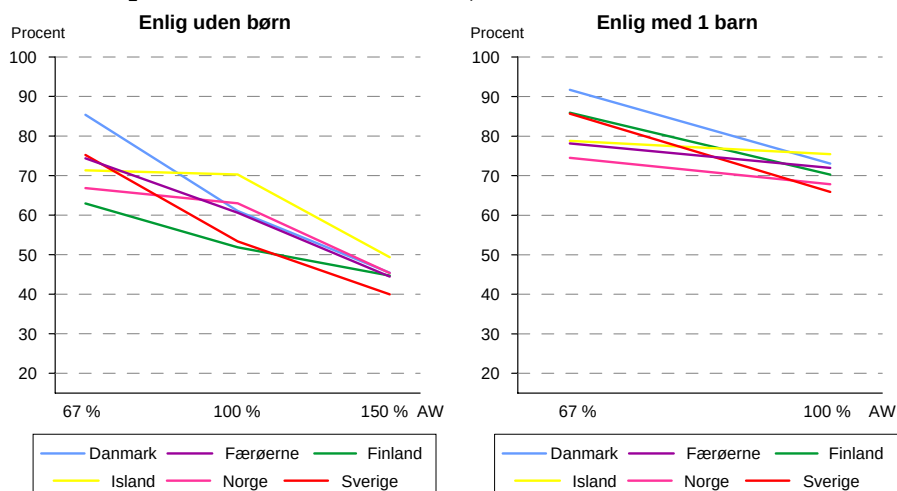
Kompensationsniveauet for forsikrede afhænger for det første af dagpengenes størrelse set i forhold til den tidligere indkomst. Det er højest i Danmark og mindst i Norge. I Island udbetales der et fast beløb, uafhængig af den tidligere indkomst. For det andet afhænger kompensationsniveauet af maksimumsbeløbenes størrelse der er højest i Norge. I Finland er der ingen øvre grænse for dagpengenes størrelse. Men når indkomsten overstiger et vist niveau er kompensationen dog kun 20 pct.

For familier med børn spiller det en rolle om der gives et tillæg for børn, hvilket er tilfældet i Finland, Island og Norge. Dertil kommer, at størrelsen af såvel boligydelsen som betalingen for daginstitutioner reguleres i forhold til indkomstens størrelse. Dette har betydning for kompensationsniveauet hos både forsikrede og ikke-forsikrede og er især medvirkende til at give enlige med børn et højt kompensationsniveau.

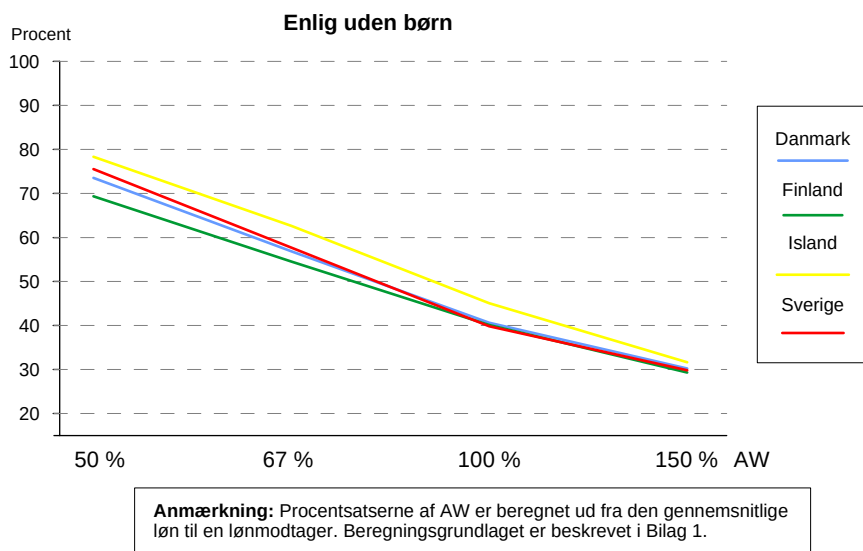
Figur 4.2 Disponibel indkomst for et arbejdsløshedsforsikret par uden børn når den der tjener mest modtager arbejdsløshedsdagpenge i 2007

Figur 4.3 Disponibel indkomst ved arbejdsløshedsdagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2007

Figur 4.4 Disponibel indkomst for ikke-forsikrede i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2007

Jobtræning og aktivering

I alle de nordiske lande lægges der vægt på aktivering. Aldersgrænsen for iværksættelse af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger er 18 år i Danmark og Finland og 16 år i Island. I Norge og Sverige varierer aldersgrænsen, afhængigt af foranstaltningen. Formålet med aktiveringen er primært at opkvalificere de ledige med henblik på ordinær beskæftigelse, men også at motivere dem til selv at søge beskæftigelse eller uddannelse.

I Danmark har aktivlinien i arbejdsmarkeds- og socialpolitikken spillet en stadig større rolle siden arbejdsmarkedsreformen i 1994.

Ledige dagpengemodtagere under 25 år, som ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, har ret og pligt til senest efter 6 måneders ledighed at modtage et uddannelsesstilbud af mindst 18 måneders varighed. Tilbuddet kan kombineres med andre former for vejledning og opkvalificering eller med virksomhedspraktik. Ydelsen under tilbuddet svarer til halvdelen af dagpengene. Øvrige ledige dagpengemodtagere under 25 år og dagpengemodtagere mellem 25 og 30 år har senest efter 6 måneders ledighed ret og pligt til aktiveringstilbud i form af uddannelse, vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik eller jobtræning.

Ledige dagpengemodtagere mellem 30 og 60 år har senest efter 9 måneders ledighed ret og pligt til aktivering i form af uddannelse, jobtræning mv. Ledige dagpengemodtagere fyldt 60 år har ret og pligt til aktiveringstilbud senest efter 6 måneders ledighed. Alle dagpengemodtagere har endvidere ret og pligt til et nyt aktiveringstilbud, når de har modtaget offentlige forsørgelsesydelse i sammenlagt 6 måneder efter afslutning af det første aktiveringstilbud. Endelig har dagpengemodtagere efter 2½ års ledighed ret og pligt til intensiv aktivering i resten af ledighedsperioden.

Aktivering tidligt i dagpengeperioden er behovsorienteret og fleksibel, dels målrettet mod grupper som risikerer at blive langtidsledige og dels som forebyggelse mod mangel på kvalificeret arbejdskraft (flaskehalse).

Kontanthjælpsmodtagere under 30 år har senest efter 13 uger ret og pligt til at tage imod et aktiverings- eller uddannelsesstilbud på mindst 30 timer om ugen i 18 måneder, for personer med en erhvervskompetencegivende uddannelse dog kun i 6 måneder. Ledige kontanthjælpsmodtagere mellem 25 og 30 år uden uddannelse skal dog have et tilbud efter 5 uger med mindre de vælger at søge ind på en ordinær uddannelse. Kontanthjælpsmodtagere på 30 år og derover skal have et aktiveringstilbud senest efter 12 måneder på kontanthjælp. Alle kontanthjælpsmodtagere, bortset fra personer fyldt 30 år, der ikke alene modtager hjælp på grund af ledighed, har desuden ret og pligt

til et nyt aktiveringstilbud, når de har modtaget kontanthjælp i 6 måneder efter afslutning af det første aktiveringstilbud.

Den ledige får udbetalt løn i forbindelse med jobtræning, mens ydelserne under de øvrige aktiverings- og uddannelsesforanstaltninger i vid udstrækning svarer til dagpenge eller kontanthjælp.

På Færøerne har der ikke været aktivering siden midten af 90'erne, hvor arbejdsløsheden var over 12 pct.

I Finland er de aktive foranstaltninger som forbedrer beskæftigelsen en vigtig del af den finske arbejdsmarkedspolitik. Ved hjælp af disse foranstaltninger skaber man arbejdspladser, forbedrer mulighederne for de langtidsledige samt forbedrer mulighederne for at få de unge ind på arbejdsmarkedet. Desuden skal foranstaltningerne forebygge langtidsarbejdsløshed samt reducere de regionale forskelle i arbejdsløsheden. Man hjælper desuden ledige som vil starte egen virksomhed.

Service til de som er til rådighed for arbejdsmarkedet udgør den vigtigste del af den aktive arbejdsmarkedspolitik. De typer af service som bureauerne tilbyder, er arbejdsformidling, erhvervsvejledning, erhvervsrettede voksenuddannelser, information om uddannelse og erhverv samt erhvervsrettet revalidering.

I Island er Arbejdsløshedsforsikringsfonden, foruden at varetage sin hovedopgave med udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge, gået over til at yde tilskud til forskellige kurser for arbejdsløse og særlige kommunale beskæftigelsesforanstaltninger.

I Norge har der i løbet af 1990'erne været en øget opslutning omkring den aktive arbejdsmarkedspolitik. Der har dog det i de senere år været en ændring i brugen af virkemidlerne i arbejdsformidlingen ved at der i større grad end tidligere er rettet ind mod den gruppe som er mest udsat på arbejdsmarkedet og som har det største behov for bistand. Overfor det ordinære arbejdsmarked fokuseres det i den første del af ledighedsfasen fokuseres der på egen-aktivering og motivering for arbejde. Hvis dette alene ikke virker, vil arbejdssøgende som har behov for en mere omfattende hjælp få tilbud om individuel opfølgning og vejledning i jobsøgning. Gennem jobtræning og kvalificering vil den enkeltes muligheder på arbejdsmarkedet styrkes. Niveaue og sammensætningen af arbejdsmarkedstiltagene tilpasses situationen på arbejdsmarkedet. Grupper med særlige vanskeligheder på arbejdsmarkedet så som langtidsledige, indvandre, erhvervshæmmede og unge bliver prioriteret til tiltags-pladserne.

I Sverige er arbejds- og kompetencelinien hovedhjørnестenen i den aktive arbejdsmarkedspolitik. Dette indebærer at en arbejdsløs person, som ikke direkte kan få arbejde, i første omgang skal tilbydes en uddannelse eller en an-

den lempelig foranstaltning, som har til formål at personen skal kunne få et regulært arbejde.

Der findes en aktivitetsgaranti der retter sig mod den der er eller risikerer at blive langtidsarbejdsløs. Formålet med aktivitetsgarantien er at væsentligt forbedre de arbejdsløses muligheder for at få et regulært job på arbejdsmarkedet. Inden for garantien udarbejdes der individuelle handlingsplaner der specificerer hvilke foranstaltninger som arbejdsformidlingen kan tilbyde samt hvad der kræves af deltagerne.

Personer med behov for arbejdslivsindrettet revalidering eller særlig vejledning kan få hjælp hos arbejdsformidlingen og et arbejdsmarkedsinstitut. Institutterne har særlige ressourcer og kompetence inden for arbejdsprøving, praktisk arbejdsorientering, tilpasning af arbejdspladser m.v.

De konjunkturafhængige programmer og indsatser der tilbydes omfatter bl.a. arbejdsmarkedsuddannelser, der har til formål at forøge den enkelte arbejdssøgendes muligheder for at komme i arbejde samt at gøre det nemmere for arbejdsgiverne at ansætte personer med en passende arbejdskompetence. Desuden findes der praktikordninger som skal give erhvervsorientering, praktik og erhvervs erfaringer til ledige, der søger arbejde gennem arbejdsformidlingen. Som et supplement til de ordinære arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger er der indrettet et edb-/aktivitetscenter for arbejdsløse, med henblik på at lære dem at arbejde med informationsteknologi. Unge arbejdsløse under 20 år kan komme i praktik i en kommunal virksomhed. Kommunerne kan også tilbyde arbejdsløse unge i alderen 20-24 år et aktiveringsprogram, den såkaldte ungdomsgaranti. Aktiveringsprogrammet skal være individuelt tilpasset og indeholde uddannelse eller praktik eller en kombination af dette.

Derudover gives der tilskud til arbejdsgivere hvor tilskuddet har det formål at stimulere arbejdsgiveren til at ansætte en arbejdsløs ved at man delvis dækker arbejdsgiverens udgifter ved at ansætte en person som har behov for en udvidet introduktion eller uddannelse. Desuden kan personer som er arbejdsløse eller risikerer at blive arbejdsløs i visse tilfælde få tilskud til at starte egen virksomhed.

For personer med nedsat arbejdsevne findes der foranstaltninger som gør det muligt at de pågældende kan arbejde med løntilskud enten hos offentlige eller private arbejdsgivere.

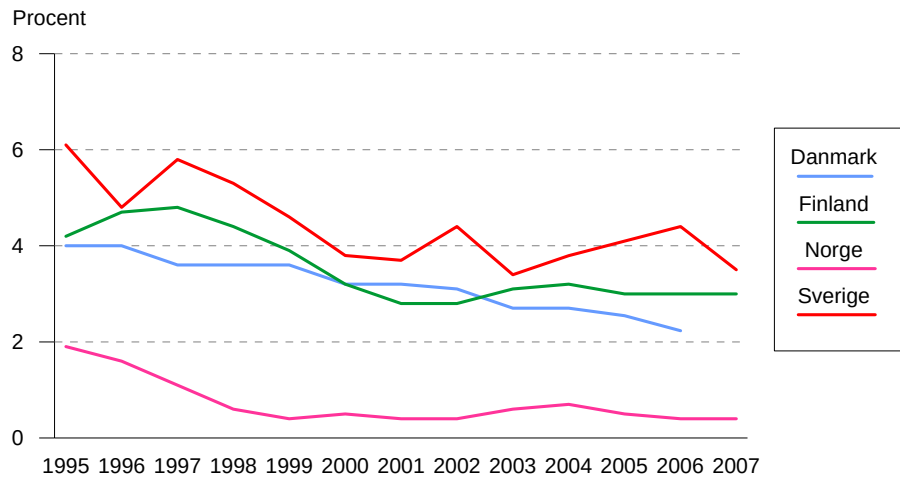
Tabel 4.7 Antal aktiverede

	Antal aktiverede i løbet af året		Antal aktiverede på opgørelsestidspunktet/ gennemsnitligt antal aktiverede		Aktiverede i pct. af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet	
	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige
<i>Danmark</i>						
<i>2006</i>						
I alt	212.882	26.355	62.339	6.068	2,2	1,6
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	83.070	7.741	29.127	1.849	1,0	0,5
- Uddannelse	70.028	4.203	16.343	1.084	0,6	0,3
- Andet	102.992	19.122	16.870	3.135	0,6	0,8
<i>Finland</i>						
<i>2007</i>						
I alt	214.026	50.470	80.702	14.136	3,0	4,1
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	94.133	11.449	38.515	4.306	1,4	1,3
- Uddannelse	61.739	9.542	30.693	4.338	1,1	1,3
- Andet	58.154	29.479	11.494	5.492	0,4	1,6
<i>Island</i>						
<i>2006</i>						
I alt	4.903	916	..	..	..	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	154	54	..	..	..	..
- Uddannelse	2.092	368	..	..	..	..
- Andet	2.657	494	..	..	..	..
<i>Norge¹⁾</i>						
<i>2007</i>						
I alt	44.430	..	10.121	3.091	0,4	0,9
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	..	..	1.563	..	0,1	..
- Uddannelse	..	..	4.590	..	0,2	..
- Andet	..	..	3.968	..	0,2	..
<i>Sverige</i>						
<i>2007</i>						
I alt	425.916	..	166.934	..	3,5	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	155.473	..	103.374	..	2,2	..
- Uddannelse	157.346	..	36.772	..	0,8	..
- Andet	113.097	..	26.787	..	0,6	..

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Fra 2006 er aldersgruppen 16-24 år lig 15-24 år.

Figur 4.5 **Udviklingen i aktiveringen i procent af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet 1995-2007**

Serviceydelser i forbindelse med arbejdsløshed

De servicetilbud, der ydes i forbindelse med arbejdsløshed omfatter først og fremmest arbejdsformidling, men i alle landene gives der også mobilitetsfremmende ydelser i form af bl.a. flyttehjælp og hjælp til dobbelt husførelse.

Arbejdsformidling

I alle de nordiske lande findes der arbejdsformidling. Den fungerer som serviceorgan for både arbejdssøgende og arbejdsgivere. Arbejdsformidlingen drives af staten i alle landene

I Danmark er den statslige arbejdsformidling og den kommunale beskæftigelsesindsats fra 2007 flyttet sammen i fælles jobcentre. Staten har fortsat ansvaret for beskæftigelsesindsatsen for de forsikrede ledige og kommunerne for de øvrige målgrupper (kontanthjælpsmodtagere, sygedagpengemodtagere, revalidender mv.). I 14 pilotjobcentre har staten delegeret den statslige

indsats til en kommune, som varetager indsatsen for både de kommunale målgrupper og de forsikrede ledige.

Hovedarbejdsopgaven for arbejdsformidlingerne og jobcentrene (i Danmark) er vejledning om beskæftigelse og uddannelse, formidling af arbejde til ledige og andre arbejdssøgende samt service til virksomheder i forbindelse med rekruttering af arbejdskraft.

Som hovedregel skal ledige være tilmeldt arbejdsformidlingen eller jobcentret, være aktivt arbejdssøgende og i det hele taget stå til rådighed for arbejdsmarkedet. De ledige skal således deltage i aktiverende foranstaltninger og tage imod et formidlet job fra arbejdsformidlingen eller jobcentret for at bevare retten til arbejdsløshedsdagpenge eller andre lignede ydelser. I det omfang den ledige ikke selv kan finde beskæftigelse hjælper arbejdsformidlingen jobcentret den ledige med jobsøgningen fx i form af jobsøgningskurser. Arbejdsformidlingen eller jobcentret formidler desuden job til de ledige og varetager aktiveringsindsatsen for de ledige efter de regler som er gældende i de enkelte lande.

Som nævnt er det også en vigtig opgave for arbejdsformidlingen og jobcentret at hjælpe virksomheder til at finde personer med de rigtige kvalifikationer til ledige stillinger.

I dag pågår den største del af jobformidlingen mellem arbejdsgiver og arbejdstager dels gennem arbejdsformidlingens eller statens IT baserede jobbørser, hvor arbejdssøgende kan indskrive deres jobprofil og dels gennem private jobbørser, med tilsvarende jobsøgningsmuligheder.

Langt hovedparten af jobomsætningen foregår dog ved at virksomheder og medarbejder selv finder hinanden uden arbejdsformidlingens medvirken.

Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med arbejdsløshed

Forskelle og ligheder i udgifterne til arbejdsløshed

Udgifterne til arbejdsløshed afspejler dels omfanget af ledigheden, dels dagpengenes størrelse og dels omfanget af aktiverende foranstaltninger til de ledige.

Her skal det dog bemærkes at der i Finland gives en række tilskud til arbejdsgiverne, til aktivering. Disse udgifter er ikke medregnet som sociale udgifter i denne rapport. De høje udgifter i Danmark skyldes dels dagpengenes størrelse samt omfanget af aktiveringen/jobtræning. Færøerne og Island har den laveste ledighed efterfulgt af Norge hvilket også afspejler lave udgifter, jfr. Tabel 4.9.

Ændring i udgifterne til arbejdsløshed fra 2005 til 2006

I Danmark faldt udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge med omkring 16 pct. fra 2005 til 2006 som følge af et stort fald i ledigheden fra 5,7 pct. i 2005 til 4,5 pct. i 2006. Der har desuden været et noget mindre fald i udgifterne til aktivering af dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere som følge af et fald i antallet af aktiverede.

På Færøerne har der været et markant fald i udgifterne til arbejdsløshed på 28 pct. som følge af et stort fald i ledigheden. Den gennemsnitlige arbejdsløshed faldt med over 2 pct. i forhold til 2005. Det store procentvise fald skal dog ses i lyset af, at udgifterne til arbejdsløshed udgør en forholdsvis lille andel af de samlede sociale udgifter, og et lille fald i arbejdsløsheden medfører en kraftig procentvist fald i udgifterne.

I Finland faldt udgifterne til kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed med 5,6 pct. idet ledigheden faldt fra 7,7 pct. til 6,9 pct. og antallet af arbejdsløse faldt med 21.000. Der var også et fald i antal modtagere med arbejdsløsheds pension på 3.262 personer. Derimod satsede man næsten lige så meget på aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger i 2006 som i 2005.

I Island faldt udgifterne til arbejdsløshed 21,3 pct. fra 2005 til 2006 målt i faste priser. Udgifter til kontantydelse faldt med 28,2 pct. på grund af antal dage hvori der blev udbetalt arbejdsløshedsdagpenge faldt med 33 pct. Ifølge AKU er arbejdsløsheden faldet fra 2,6 pct. i 2005 til 2,3 pct. i 2006.

I Norge faldt udgifterne til arbejdsløshed med 32 pct. målt i faste priser. Udgifterne til kontantydelse faldt med 35,1 pct., mens udgifterne til serviceydelser faldt med 16 pct. Faldet i udgifterne til kontantydelse skyldes at udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge faldt med 36,5 pct. Antallet af arbejdsløse faldt fra en gennemsnitlig ledighed på 110.000 i 2005 til 84.000 i 2006 svarende til et fald på 24 pct.

I Sverige faldt udgifterne til arbejdsløshed med 7,7 pct. Kontantydelse faldt med 11 pct. samtidig med at udgifterne til arbejdsmarkedsforanstaltninger steg med 15 pct. Dette skyldes at arbejdsløsheden faldt fra 2005 til 2006 samtidig med at antallet af personer der var i aktivering steg.

Tabel 4.8 Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med arbejdsløshed 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Dagpengesikring	15.955	87	2.258	2.377	6.481	28.852
B. Delvis dagpengesikring	-	-	78	-	-	-
C. Pension af arbejdsmar- kedsmæssige årsager	-	-	672	-	388	-
D. Kontantydelse ved Jobtræning	15.869	-	214	138	-	10.721
E. Kompenserende ydelser	-	-	6	-	-	690
F. Øvrigt	-	-	-	-	-	-
Kontantydelse i alt	31.824	87	3.227	2.515	6.870	40.263
<i>Serviceydelser, mio.</i>						
A. Mobilitetsydelser	-	-	2	-	-	79
B. Serviceydelser ved jobtræning	-	1	250	-	348	4.183
C. Øvrigt	1.635	-	143	859	1.219	3.294
a. Heraf arbejdsformidling	897	-	143	859	1.212	-
Serviceydelser i alt	1.635	1	395	859	1.567	7.556
Udgifter i alt, mio.	33.459	88	3.622	3.373	8.437	47.819
Udgifter i pct. af BNP	2,0	0,7	2,2	0,3	0,4	1,6
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	22,0	0,0	51,6	9,0	44,7	3,8
- Arbejdsgivere	0,0	50,0	35,4	91,0	33,3	89,0
- Forsikredes præmier og særskat	78,0	50,0	13,0	0,0	22,1	7,2
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	-6.254	-34	-214	-915	-4.014	-3.998
- Pct.	-15,7	-28,1	-5,6	-21,3	-32,2	-7,7

Tabel 4.9 Udgifter til ydelser i forbindelse med arbejdsløshed i KKP 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	562	172	516	69	131	413
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	866	278	788	107	204	646
Serviceydelser i alt pr. capita	29	3	63	24	30	78
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	45	4	96	36	46	121
Udgifter til arbejdsløshed i alt pr. Capita	591	175	579	93	161	491
- Pr. person i den erhvervsaktive alder	911	282	884	143	250	767

Kapitel 5

Sygdom

Der er stor forskel på hvor stor en andel udgifterne ved sygdom udgør målt i pct. af BNP.

Tabel 5.1 Udgifter i forbindelse med sygdom i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	6,1	Cypern	0,5	Letland	3,1	Slovenien	7,4
Færøerne	7,0	Estland	3,9	Litauen	3,9	Spanien	6,4
Finland	6,7	Frankrig	8,8	Luxemburg	5,5	Storbritannien	8,1
Island	7,4	Grækenland	7,0	Malta	4,8	Tjekkiet	7,0
Norge	7,5	Holland	8,1	Polen	3,8	Tyskland	7,8
Sverige	7,5	Irland	6,9	Portugal	..	Ungarn	6,4
Belgien	7,7	Italien	6,4	Slovakiet	4,8	Østrig	7,1

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Betalt fravær ved sygdom

Opbygningen af løn- og dagpengeordninger ved sygdom varierer meget fra land til land. I princippet er alle der er i arbejde berettiget til kompensation på grund af indkomstbortfald. Reglerne for kompensation er afhængige af hvilken position man har på arbejdsmarkedet. Lønmodtagere er som regel bedre dækket ind end selvstændige erhvervsdrivende og der findes særlige regler for arbejdsløse.

Tabel 5.2 Reglerne for udbetaling af kontantstøtte* til lønmodtagere og selvstændige i forbindelse med sygdom pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Betingelserne for at have ret til sygedagpenge for lønmodtagere	Dagpenge fra arbejdsgiveren: 8 ugers ansættelse med mindst 74 timers beskæftigelse. Dagpenge fra kommunen: Beskæftigelse i 13 uger med mindst 120 timers beskæftigelse ¹⁾		Har arbejdet i 3 måneder eller 55 dage uden afbrud		Optjæ-ningstiden er 4 uger. Indtægtsgrundlaget er halvde- len	At arbejde i Sverige og en årsindkomst på mindst 9.700 SEK før 2006 og er forsikret fra den dag man blev ansat
Betingelserne for at have ret til sygedagpenge for selvstændige	Selvstændig virksomhed i væsentligt omfang i 6 måneder inden for de seneste 12 måneder		Samme regler		Optjæ-ningstiden er 4 uger. Indtægtsgrundlaget er halvde- len ⁸⁾	At arbejde i Sverige og en årsindkomst på mindst 9.700 SEK før 2006 og er forsikret fra den dag man blev ansat
Den maksimale periode, hvori der kan udbetales sygedagpenge/sygeløn	52 uger inden for 1½ år ²⁾	40 uger inden for et år	52 uger inden for to år ³⁾	52 uger inden for to år	52 uger inden for tre år	Ingen tidsbegrænsning
Findes der en karenperiode?	Nej	Nej	Nej ⁴⁾	Ja ⁶⁾	Nej	Ja
Karensperiodens længde	-	-	-	..	-	1 dag
Eksisterer der en arbejdsgiverperiode?	Ja	Ja	Ja ⁴⁾	Ja	Ja	Ja
Arbejdsgiverperi-odens længde	15 dage	2 dage	10 hverdage	1 måned ⁷⁾	16 dage	2 uger ⁹⁾

Tabellen fortsættes...

Tabel 5.2 Fortsat

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kan der udbetales løn under sygdom? Ja		Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Udbetales der løn under sygdom fastsat ved lov? Ja	Ja	Nej	Ja ⁴⁾	Ja	Ja	Nej
Er der regler for sygemelding på deltid? Ja	Ja	Nej	Ja ⁵⁾	Ja	Ja	Ja
Udbetales der løn under sygdom fastsat efter aftale? Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

* Med kontantstøtte menes sygedagpenge eller løn.

- 1 Personer, der er berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, har afsluttet er en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed eller er elev i lønnet praktik har ligeledes ret til sygedagpenge.
- 2 I en række tilfælde er der mulighed for at få forlænget dagpengeperioden. Det gælder for eksempel hvis det anses for overvejende sandsynligt, at revalidering kan iværksættes, og når der er påbegyndt en sag om førtidspension. Desuden kan dagpengeperioden forlænges med 2×26 uger ved alvorlig sygdom eller arbejdsskade.
- 3 For ansatte eller erhvervsdrivende der arbejder på heltid og som har fået sygedagpenge uden afbrydelse i mindst 60 dage kan få udbetalt del-I sygedagpenge i højst 72 hverdage hvis man vender tilbage til arbejdslivet og arbejder på deltid.
- 4 Der betales ikke sygedagpenge for den dag den ansatte bliver syg samt de følgende 9 hverdage. I den periode betaler arbejdsgiveren fuld løn i henhold til lovgivningen.
- 5 Efter at man har fået sygedagpenge i 55 dage.
- 6 I den offentlige sygesikring.
- 7 Ifølge lovgivningen udbetales der løn under sygdom afhængig af ansættelsesperioden. Efter 1 års ansættelse udbetales der løn i en måned som stiger til 3 måneder efter 5 års ansættelse. I de fleste kollektivaftaler findes der aftaler om løn under sygdom ud over de tre måneder.
- 8 I tillæg er det en række særbestemmelser for selvstændige
- 9 Inden for arbejdsgiverperioden er der én karenssdag. Dette gælder også for personer der ikke er i et arbejdsforhold. Arbejdsgiverperiodens længde er 2 uger fra 1. januar 2005.

SYGDOM

Tabel 5.3 Størrelsen af sygedagpenge til lønmodtagere i forbindelse med sygdom pr. december 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge	Sverige
Sygedagpengenes størrelse i pct. af arbejdsindkomsten	100	100	Normalt ²⁾ 70	100	79,12 ⁴⁾
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation ¹⁾	3.731 DKK	4.683 DKK	.	7.709 NOK	5.812 SEK
Indkomstloft pr. uge for fuld kompensation i KKP-Euro ¹⁾	358	346	.	683	540
Minimumsbeløb pr. uge	.	.	91,20 EUR ³⁾	642 NOK	147 SEK
Minimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	.	.	76,6	57	14
Maksimumsbeløb pr. uge	3.415 DKK	3.613 DKK	.	7.709 NOK	4.599 SEK
Maksimumsbeløb pr. uge i KKP-Euro	327	449	.	683	427
Er dagpengene skattepligtige?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ydes der tillæg for børn?	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

1 Indkomstloftet er den indtægtsgrænse (tidligere indkomst) som sygedagpengene er beregnet i forhold til. Beregningen af indkomstloftet sker efter forskellige principper i de enkelte lande.

2 70 pct. af arbejdsindkomsten op til 29.392 Euro per år, derefter 40 pct. for den del af indkomsten der er mellem 29.393 og 45.221. Euro per år, herefter 25 pct. Del-sygedagpenge er 50 pct. af sygedagpengene.

3 Personer der har en lille eller ingen indkomst kan modtage minimumsdagpenge ved uarbejdsdygtighed for perioder der varer mere end 55 dage.

4 Fra og med 1. januar 2005.

Lovfastsat løn eller arbejdsgiverperiode i begyndelsen af fraværperioden

I starten af sygdomsperioden har arbejdsgiverne i alle nordiske lande en lovfastsat pligt til at udbetale kompensation enten i form af en lovfastsat sygeløn eller i form af sygedagpenge i arbejdsgiverperioden.

I Danmark udbetales sygedagpengene af arbejdsgiveren i de første 15 dage hvis lønmodtageren har været ansat hos den pågældende arbejdsgiver i de sidste 8 uger før sygefraværet og i denne periode har været i arbejde i mindst 74 timer.

På Færøerne er det det offentlige, der fra 1. sygedag udbetaler sygedagpenge, hvorefter arbejdsgiverne refunderer de to første sygedage til landskassen.

I Finland betaler arbejdsgiveren i henhold til lov om arbejdsaftaler fuld løn i perioden der dækker den dag hvor man bliver syg og de påfølgende 9 hverdage.

I Island har alle en lovfastsat ret til sygeløn i en periode der er afhængig af ancienniteten. Efter et års ansættelse har arbejdstageren ret til en måneds sygeløn.

I Norge har lønmodtagere ret til sygedagpenge fra arbejdsgiveren hvis den syge har været ansat hos den pågældende arbejdsgiver i mindst fire uger. Arbejdsgiverperioden er 16 dage.

I Sverige udbetales der en lovfastsat sygeløn i 14 dage. Dog udbetales der ikke sygeløn for den første sygedag. Sygelønnen svarer til sygedagpengebeløbet.

Sygeløn i henhold til kollektivaftaler og lignende

Som et supplement til den lovfastsatte arbejdsgiver- eller sygelønsperiode udbetales der løn under sygdom efter kollektive aftaler eller efter særlige regler for den offentlige sektor. I denne periode udbetales der normalt dagpenge til arbejdsgiveren.

I Danmark får offentligt ansatte fuld løn under hele sygefraværet. I den private sektor får funktionærer typisk udbetalt fuld løn under sygdom, mens andre privatansatte lønmodtagere får udbetalt løn i for eksempel de første 9 uger af sygefraværperioden, i nogle tilfælde er det ikke fuld løn, men kun op til et lovfastsat i overenskomsten.

På Færøerne får offentlig ansatte og størstedelen af funktionærer i den private sektor fuld løn under sygefraværet.

I Finland får ansatte i den offentlige sektor fuld løn i de første to måneder af sygdomsperioden, og derefter 66 -75 pct. af lønnen. I den private sektor udbetales der fuld løn i henhold til kollektivaftaler i en periode der varierer fra branche til branche fra 1 til 3 måneder.

I Island er lønmodtagere gennem kollektivaftaler sikret løn under sygdom i en periode, afhængig af ancienniteten, der er længere end det lovfastsatte minimum. De bedste bestemmelser findes for ansatte i stat og kommuner hvor der kan udbetales fuld løn i et helt år hvis man har været ansat i mere end 15 år. Arbejdsgiverne på det private arbejdsmarked har pligt til at indbetale 1 pct. af lønsummen til en supplerende dagpengeordning der administreres af de respektive fagforeninger. Fra disse ordninger udbetales der dagpenge, efter arbejdsgiverperioden, som regel i 120-150 dage. På grund af denne ordning har dagpenge fra den offentlige sygeforsikring kun en ringe betydning.

I Norge får alle offentligt ansatte, efter aftale, fuld løn under sygdom i form af et supplement til sygedagpengene således at der kompenseres for differencen mellem maksimumsbeløbet for sygedagpengene og den normale løn. Tilsvarende regler findes også på det private arbejdsmarked, i en række tilfælde.

I Sverige får alle ansatte i den offentlige sektor ifølge kollektivaftaler løn som et supplement til sygedagpengene. Sygedagpengene udgør 80 pct. af arbejdsindkomsten op til indkomstloftet og arbejdsgiveren giver yderligere 10 pct. således at alle i den kategori modtager 90 pct. af lønnen i de første 15-90 dage. Personer der har en løn der ligger over indkomstloftet får kompensation med et beløb der svarer til ca. 90 pct. af lønnen. I de tilfælde hvor sygeperioden er længere end 90 dage kompenseres offentlige ansatte af arbejdsgiveren med ca. 80 pct. af lønnen selvom lønmodtageren har en løn der ligger over indkomstloftet. Også funktionærer inden for den private sektor får i henhold til kollektivaftaler kompensation fra arbejdsgiveren. For denne kategori gælder, at arbejdsgiveren giver en kompensation der svarer til 65 pct. af den løn der ligger over sygeforsikringens indkomstloft.

Sygedagpenge

Efter den lovfastsatte arbejdsgiverperiode udbetales der enten sygedagpenge fra det offentlige eller fra socialforsikringen. De der ikke har ret til løn eller sygedagpenge i arbejdsgiverperioden modtager kompensation efter de almindelige regler for sygedagpenge fra begyndelsen af sygdomsperioden.

I Danmark har lønmodtagere ret til dagpenge fra kommunen hvis de har været tilknyttet arbejdsmarkedet i de sidste 13 uger før fraværet og i denne periode har været beskæftiget i mindst 120 timer. Personer der er berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, eller har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed eller er elev i lønnet praktik har ligeledes ret til sygedagpenge fra kommunen. For selvstændige erhvervsdrivende forudsættes det at man har været i beskæftigelse i mindst 6 måneder i den seneste 12

måneders periode, heraf skal mindst den ene måneds arbejde være lige umiddelbart før sygdomsforløbet.

For selvstændige erhvervsdrivende beregnes sygedagpengene på grundlag af arbejdsfortjenesten ved erhvervsvirksomheden.

På Færøerne udbetales der sygedagpenge til lønmodtagere og frivillig forsikrede (selvstændig erhvervsdrivende og hjemmearbejdende). Indkomstgrundlaget for lønmodtagere er som regel gennemsnitsindtægten de sidste 5 uger før fraværet. For selvstændige erhvervsdrivende er indtægtsgrundlaget arbejdsfortjenesten ved erhvervsvirksomheden det seneste år.

I Finland udbetales der dagpenge både til de der er i arbejde og til selvstændige inklusiv de der arbejder for sig selv (for eksempel arbejder i hjemmet eller studerer). Der udbetales ikke indkomstrelaterede sygedagpenge hvis årsarbejdsindkomsten har været mindre end 1.129 EUR. Op til en årsindkomst på 29.392 EUR er kompensationsgraden på 70 pct. hvorefter compensationen gradvist reduceres. Personer med små eller ingen indkomster modtager minimumssygedagpenge efter en karenperiode på 55 dage.

I Island har dagpengeordningerne fra det offentlige som nævnt kun ringe betydning. Hjemmearbejdende lønmodtagere og studerende har en særlig ret til offentlige dagpenge. Selvstændige erhvervsdrivende har samme ret som lønmodtagere til sygedagpenge fra det offentlige, men kan også forsikre sig ved sygdom, normalt for en periode på 6 måneder. Efter denne periode er det muligt med udbetalinger fra pensionsordningerne.

I Norge er det en forudsætning for at modtage sygedagpenge fra Folketrygden at den sygemeldte har været i arbejde i mindst fire uger umiddelbart før sygdommen indtraf. Indkomstgrundlaget for sygedagpenge skal udgøre mindst en årsindkomst på 33.406 NOK. Denne indkomstgrænse gælder ikke for sygedagpenge i arbejdsgiverperioden. Det maksimale beløb der kan udbetales i sygedagpenge er 400.872 NOK pr. år.

Selvstændig erhvervsdrivende har på samme måde som arbejdstagere ret til sygedagpenge hvis de mister pensionsgivende indtægt på grund af manglende arbejdsevne enten på grund af sygdom eller skader. Der ydes erstatning fra den 17 sygedag med 65 pct. af sygedagpengegrundlaget. Når der er oppebåret sygedagpenge i 250 dage inden for de sidste 3 år ophører retten.

I Sverige er forudsætningen for at modtage sygedagpenge at den sygedagpengeberettigede indkomst er mindst 24 pct. af basisbeløbet, hvilket i 2007 var 40.300 SEK. Compensationen er 80 pct. dog kun for en arbejdsindkomst op til 302.200 SEK.

Karensperioder

Reglerne for karensperioder varierer også mellem landene. I Danmark og Norge er der ingen karensperiode for lønmodtagere hvor der er en betalt arbejdsgiverperiode. For selvstændige erhvervsdrivende samt personer der arbejder freelance, er der en karensperiode på 14 dage i Danmark og 16 i Norge, som dog kan forkortes med en frivillig forsikring. I Danmark kan der tegnes frivillige forsikringer, så den selvstændige har ret til sygedagpenge efter 1. eller 3. fraværsdag. Forsikringspræmien er højere for selvstændige, der vil sikre sig dagpenge fra 1. fraværsdag, end for selvstændige, der vil sikre sig dagpenge fra 3. fraværsdag. For selvstændige, der har tegnet en forsikring, udgør dagpengene mindst 2/3 af det maksimale dagpengebeløb. Selvstændige kan tegne en forsikring (højere præmie), som sikrer det maksimale dagpengebeløb.

I den finske sygeforsikring er der indarbejdet en karensperiode for den dag personen bliver syg samt de følgende 9 hverdage. Denne periode svarer til den lovfastsatte periode med sygeløn for lønmodtagere. I Finland er selvstændige erhvervsdrivende berettiget til sygedagpenge efter de samme principper som lønmodtagere.

Forskellen er dog, at mens lønmodtagere er berettiget til den lovbestemte løn i sygeforsikringens karensperiode, modtager private erhvervsdrivende ingen ydelse for den dag man bliver syg og de efterfølgende 9 hverdage.

Landmænd der er forsikret i henhold til landmændenes pensionslov er berettiget til sygedagpenge fra og med den 5. hverdag efter den dag man er blevet syg.

På Færøerne er der ingen karensperiode.

I Island er der en karensperiode på 14 dage for den offentlige forsikring.

I Norge kan selvstændige erhvervsdrivende tegne en sygedagpengeforsikring enten med 65 eller 100 procents dækning fra den 1 sygedag eller 100 procents dækning fra den 17 sygedag.

I Sverige er der mindst en karenssdag, hvilket både gælder sygelønnen og sygedagpengene. Dog kan der højst være 10 karenssdage i en 12 måneders periode. Selvstændige erhvervsdrivende kan vælge mellem en karensperiode på 1, 3 eller 30 dage afhængig af hvor høj en forsikring der er tegnet.

Øvrige forhold

I Danmark, Finland, Island og Norge udbetales sygedagpengene normalt højst i et år, hvor perioden kan bestå af flere separate sygedagpengeperioder. Dertil kan man i Finland få udbetalt sygedagpenge delvis for 12.-72. hverdage hvis den pågældende der har modtaget sygedagpenge uden afbrud i

mindst 60 dage og derefter returnere til et deltidsjob Målsætningen er at lette tilbagevenden til arbejdet efter et langt sygdomsforløb. På Færøerne udbetales sygedagpenge i højest 40 uger inden for en periode på 12 måneder, herefter kan man modtage behovsprøvet socialhjælp.

I Danmark kan perioden dog i en række tilfælde forlænges ud over de 52 uger. I Sverige findes der ingen tidsbegrænsning for sygedagpengene.

Sygedagpengene er skattepligtige i alle landene.

I Danmark udbetales og administreres sygedagpengene af kommunerne. Staten refunderer kommunernes udgifter til sygedagpenge i de første 4 uger med 100 pct., mens udgifterne efter de 4 uger og til og med uge 52 refunderes med 50 pct. af staten. Efter de 52 uger afholder kommunerne alle udgifterne til sygedagpenge.

På Færøerne udbetales sygedagpenge af Færøernes socialforvaltning.

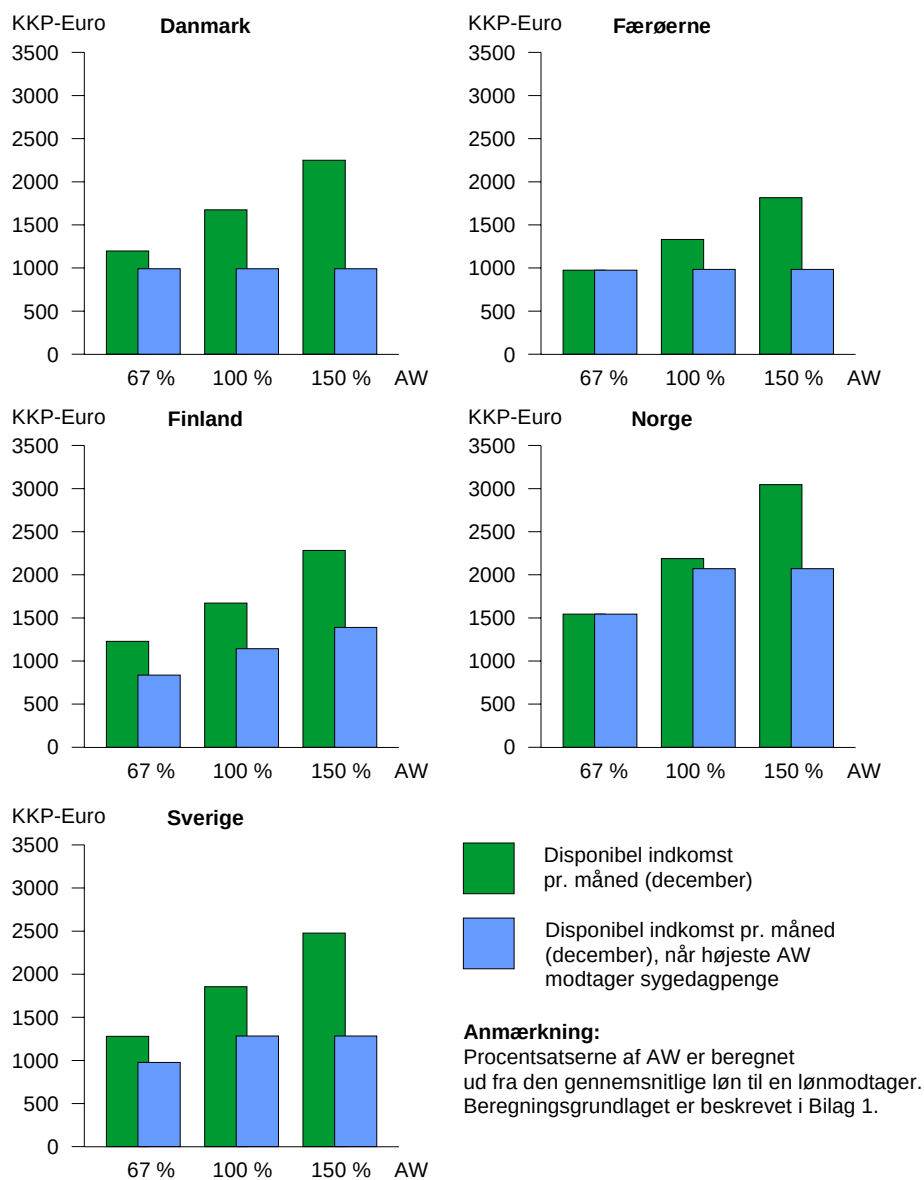
I Finland udbetales sygedagpengene af Folkpensionsanstalten, i Island udbetales de offentlige sygedagpenge af Socialforsikringen, i Norge af Trygdeetaten og i Sverige af forsikringskasserne.

I Norge blev der i 2004 indført et aktiveringskrav for at få ret til sygedagpenge. Den sygemeldte skal så tidligt som muligt afprøves i arbejdsrelaterede aktiviteter, enten ved deltidssygemelding eller en aktiv sygemelding. Hvis arbejdstageren er sygemeldt mere end 8 uger må der foreligge tungvejende medicinske grunde der hindrer aktivitet. Hvis årsagen til manglende aktivitet ikke kommer ind over de lovbestemte undtagelser, skal udbetalingen af sygedagpengene stoppes. Læger der i gentagne tilfælde udlader at følge de nye regler om sygemelding og dokumentation af manglende arbejdsevne, kan risikere at miste retten til at skrive lægeerklæringer der ligger som grundlag af sociale ydelser. Hvis en arbejdstager fortsat er sygemeldt, skal trygdeetaten senest efter 12 uger efterspørge en opfølgningsplan som arbejdsgiveren skal udarbejde i samarbejde med arbejdstageren, ifølge arbejdsmiljøloven. Hvis arbejdsgiveren undlader at efterkomme denne anmodning kan trygdeetaten idømme virksomheden en bøde.

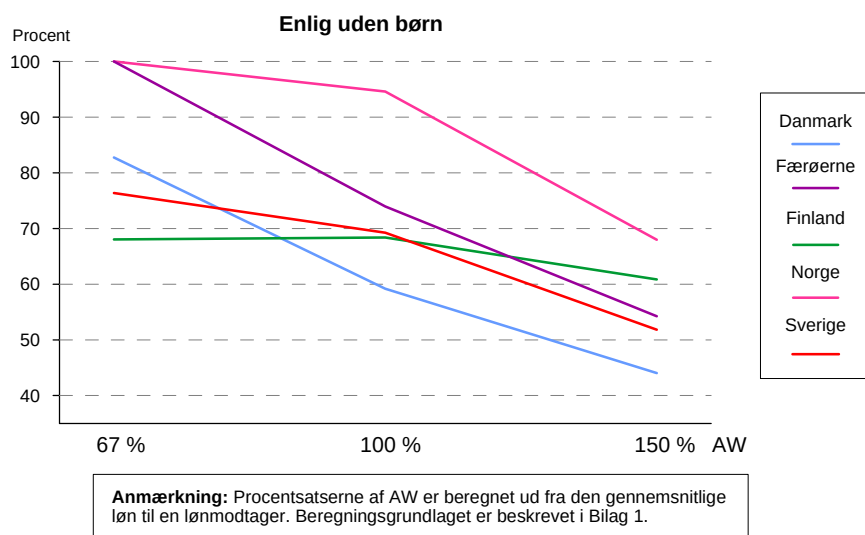
Kompensationsgrader

Figur 5.1 viser den disponible indkomst på tre indkomstniveauer for enlige uden børn der modtager sygedagpenge. Figur 5.2 viser den disponible indkomst ved sygedagpenge i pct. af den disponible indkomst ved beskæftigelse på tre indkomstniveauer, for en enig uden børn.

Figur 5.1 Disponibel indkomst for enlige uden børn 2007

Figur 5.2 Disponibel indkomst ved sygedagpenge i pct. af disponibel indkomst ved arbejde 2007

Varigheden af sygefraværet

Tabel 5.4 Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 2007¹⁾

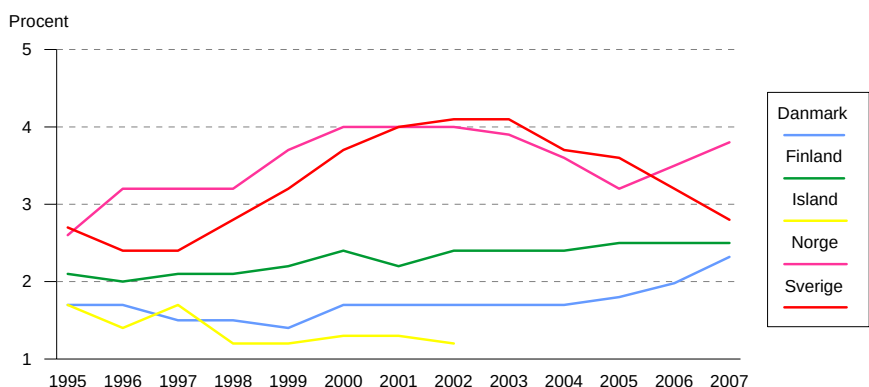
	Danmark ²⁾	Finland	Norge	Sverige
Kvinder	3,0	2,8	4,7	3,5
Mænd	1,8	2,2	3,1	2,2
I alt	2,3	2,5	3,8	2,8

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Tallene er beregnet ud fra arbejdskraftundersøgelserne, som et gennemsnit af tællingerne.

2 15-66-årige.

Figur 5.3 Udviklingen i den beregnede fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2007

Som det fremgår af figurerne, er der betydelige forskelle i kompensationsniveauerne ved sygdom. I de laveste indkomstgrupper er der fuld kompensation ved sygdom både på Færøerne og i Norge. Forskellene er dels betinget af dagpengenes størrelse målt i forhold til arbejdsindkomsten (de er højest i Danmark og Norge og lavest i Finland), dels af maksimumsbeløbets størrelse, som er relativt lavt i Danmark set i forhold til Sverige og - især - Norge. Endelig har det betydning, at der i Finland ikke er nogen øvre grænse for dagpengenes størrelse. Dog er der kun 25 pct. kompensation ved en årsløn på over 45.221 Euro.

Omfanget af sygefraværet varierer en del mellem landene hvor det er mindst i Island efterfulgt af Danmark samt størst i Norge. I Danmark og Finland har fraværsmønstret stort set været uændret. Siden 2003 har der været et væsentligt fald i sygefraværet i Sverige. Nedgangen har blandt andet sammenhæng med regelændringerne og indføring af et aktivitetskrav i sygedagpengesordningen. Ændringen har medført en stigning i deltidssygefraværet.

I tabel 5.5 er der medtaget antallet af dage hvori der er udbetalt sygedagpenge omregnet til helårspersoner og i pct. af arbejdsstyrken. Der er betydelige forskelle mellem landene med relativt færrest helårspersoner i forhold til arbejdsstyrken på Færøerne, i Finland og Danmark og relativt flest i Norge. Relativt set er der nu færre mænd i Sverige end i Danmark, der modtager sygedagpenge. Omregnet til helårspersoner er det kvinderne der i størst omfang modtager sygedagpenge. Der er forskelle på hvordan landene udbetaler sygedagpenge. I nogle lande udbetales sygedagpengene for 5 dage per uge, i andre lande for 6 eller 7 dage per uge. Dette er der taget hensyn til ved beregningen af antallet af helårspersoner. I nogle af landene er det desuden muligt at være

delvis sygemeldt, men da dette ikke bliver registreret i statistikken i alle landene, er beregningen af antallet af helårspersoner foretaget udfra antallet af dage med sygedagpenge uanset om personen er helt eller delvist sygemeldt.

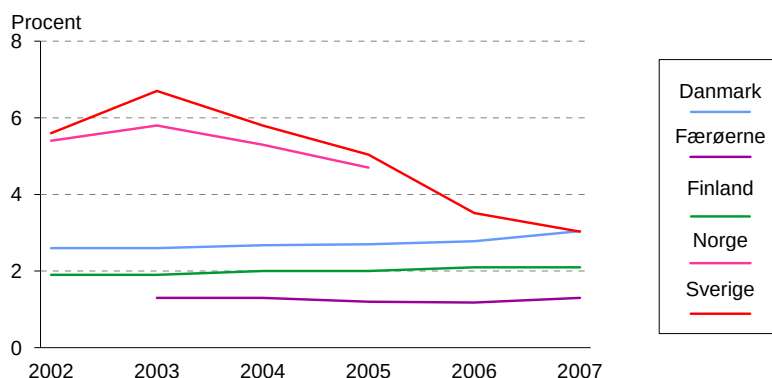
Da det kun er dage hvori der udbetales sygedagpenge findes der forskelle i hvor mange sygedage der kan medregnes idet arbejdsgiverperiodens længde (hvor der ikke udbetales sygedagpenge) varierer fra land til. Desuden indeholder de danske, norske og svenske data også sygedagpenge ved en arbejdsskade, mens arbejdsskader og ulykker på Færøerne og i Finland findes i et separat system.

I Danmark udgjorde delvise raskmeldinger/sygemeldinger i 2007 7,0 pct. af alle sygedagpengeforløb der er afsluttet i 2007, eller igangværende ved årets udgang heraf 7,9 pct. for kvinder og 5,8 pct. for mænd. I Norge var 29,8 pct. af alle afsluttede sygedagpengeudbetalinger fra Folketrygden i 2005 deltidssygefravær. I Sverige er fraværet ca. 19 pct. mindre opgjort som nettodage. I de øvrige lande er det ikke muligt at være delvist sygemeldt/raskmeldt.

Tabel 5.5 Antal modtagere af sygedagpenge omregnet til helårspersoner i alt og i pct. af arbejdsstyrken fordelt på køn 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge	Sverige
Kvinder	51.528	164	29.489	69.393	89.980
Mænd	36.804	216	26.220	45.838	56.624
Kvinder og Mænd	88.333	380	55.709	115.230	146.604
<i>Pct. af arbejdsstyrken</i>					
Kvinder	3,8	1,0	2,3	4,7	3,9
Mænd	2,4	1,6	1,9	3,6	2,2
Kvinder og Mænd	3,0	1,3	2,1	6,0	3,0

Figur 5.4 Antal modtagere af sygedagpenge omregnet til helårspersoner i pct. af arbejdsstyrken 2002-07

Tabel 5.6 Afsluttede sygedagpengeperioder af mindst 15 dages varighed (pct.) 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge ¹⁾	Sverige
<i>Kvinder</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	26,1	39,0	42,1	34,5	29,5
30-89	35,6	43,0	39,4	34,1	34,2
90-179	17,1	11,1	8,9	14,2	12,2
180-359	11,7	6,6	8,0	11,0	8,6
360+	9,5	0,2	1,7	6,2	15,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Mænd</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	30,5	41,5	38,9	34,7	29,6
30-89	35,7	39,2	38,1	34,4	34,1
90-179	15,9	10,9	10,3	13,1	12,7
180-359	10,0	8,0	10,0	10,9	9,2
360+	7,9	0,3	2,7	6,9	14,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Kvinder og Mænd</i>					
<i>Varighed (dage)</i>					
15-29	28,0	40,4	40,7	34,6	29,5
30-89	35,6	40,9	38,8	34,3	34,2
90-179	16,6	11,0	9,5	13,8	12,4
180-359	11,0	7,4	8,9	10,9	8,8
360+	8,8	0,3	2,1	6,5	15,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1 Tallene for Norge omfatter sygedagpengeperioderne alle grupper af sygedagpengemodtagere. For arbejdstagere er der kun registreret perioder af mindst 17 dages varighed. For andre grupper er der medtaget alle sygedagpengeperioder. Disse bliver hovedsageligt udbetalt fra og med den 15. sygedag.

Der er visse variationer i landenes mønster for langvarigt sygefravær (sygefravær i mere end 14 dage). Dette afspejler blandt andet forskellig praksis med hensyn til, hvornår langvarigt syge overgår til at få udbetalt ydelser fra andre dele af det sociale system. Det gælder fx overgangen til revalideringsydelse eller førtidspension.

I Sverige er der ingen tidsbegrænsning for, hvor længe man kan modtage sygedagpenge, og de kan derfor også udbetales efter mere end ét års sygdom. Dette kan i en række tilfælde også ske i Danmark. De ca. 6,4 pct. i Norge på over 360 dage dækker også personer, som ikke er raskmeldte efter et års (365 dages) sygdom. De modtager ikke sygedagpenge mere end et år, men får i stedet for udbetalt revalideringsdagpenge. Fraværmønstret for mænd og kvinder viser et noget uensartet mønster mellem landene, dog har mændene generelt set det største fravær i de lange fraværperioder, med undtagelse af Danmark hvor kvinderne ligger noget højere end mændene i fraværperioder på over 180 dage. Det store antal der have haft en fraværperiode over et år i Sverige, skyldes førtidspensionsreformen, hvor mange sager blev afsluttet og de pågældende gik derfor over på en anden ydelse end sygedagpenge eller blev raske.

Dagpengesikring ved arbejdsskade og arbejdsbetinget sygdom

I alle lande udbetales der ydelser ved arbejdsskader og erhvervssygdomme. De kortvarige ydelser kan være sygedagpenge eller ydelser, der svarer til dette.

I Finland udbetales der arbejdsskadedagpenge, almindeligvis svarende til den normale løn.

Serviceydelser

Det er et fællestræk ved de nordiske lande, at de har et veludbygget serviceapparat til såvel forebyggelse som behandling af sygdomme. Der er dog tale om et område, som varierer noget i opbygning fra land til land.

I Danmark, Finland og Sverige er det de kommunale og/eller amtskommunale myndigheder, der har ansvaret for organiseringen af sundhedsvæsenet, mens det i Island er staten og på Færøerne landsstyret. I Norge har staten ansvaret for det specialiserede sundhedsvæsen (først og fremmest sygehuse) men det er kommunerne der har ansvaret for det primære sund-

hedsvæsen. I det nuværende system inden for det primære sundhedsvæsen er alle, ligesom i Danmark og Færøerne, tilknyttet en fast læge.

Der er etableret bedriftssundhedstjenester i Danmark, Norge og Sverige, som har til formål, at der inden for rammerne af den enkelte arbejdsplads skal kunne iværksættes forebyggende foranstaltninger og udføres helbreds-kontrol. Der findes også en lovpligtig bedriftssundhedstjeneste i Finland, som skal sørge for præventive foranstaltninger. For statistikken på området henvises til NOMESKO's publikation *Health Statistics in the Nordic Countries* som blandt andet kan hentes her på hjemmesiden.

Sygehuse

I samtlige nordiske lande findes der almindelige sygehuse med tilhørende ambulatorier/poliklinikker og skadestuer. Desuden er der højt specialiserede sygehuse, psykiatriske hospitaler og i nogle af landene også hospitaler til langtidspleje. Sygehusene drives hovedsageligt af staten, amtskommunerne og kommunerne, men der findes også enkelte private sygehuse.

Det er meget vanskeligt at få sammenlignelige data for kapaciteten i sundhedsvæsenet i de nordiske lande, da området er meget forskelligt organiseret fra land til land. Det er dog en generel tendens, at liggetiderne ved sygehuse over årene bliver kortere, og at flere og flere patienter bliver behandlet ambulant.

Der har i alle landene været en tendens mod at afvikle egentlige psykiatriske hospitaler og i stedet udbygge behandlingen af de psykiatriske patienter i nærmiljøet.

Lægebehandling m.v.

Den almindelige (primære) lægebehandling foregår i de nordiske lande uden for sygehusene. Til det primære sundhedsvæsen er der endvidere knyttet forskellige former for forebyggende sundhedsforanstaltninger.

I Danmark varetages den almindelige lægebehandling udelukkende af privatpraktiserende læger, fuldt finansieret og efter overenskomst med det offentlige.

På Færøerne er alle praktiserende læger offentligt ansat, men betales med et grundbeløb samt efter ydelser.

I Norge varetages ca. 90 pct. af den almindelige lægebehandling af privatpraktiserende læger. Dette gælder kun i ringe grad i de øvrige nordiske lande. Således skønnes det, at ca. 20 pct. af den almindelige lægebehandling i Sverige varetages af privatpraktiserende læger. I Finland foregår ca. 20 pct. af den almindelige lægebehandling og speciallægebehandlingen hos privatpraktiserende læger. Den resterende del varetages af ansatte læger i offentlige sundhedscentre.

I Finland og Island kan sundhedscentrene, i tyndt befolkede områder, have tilknyttet sengepladser.

Der findes speciallægebehandling i alle landene. Den varetages af speciallæger efter overenskomst med det offentlige. Ydelserne gives enten efter generelle eller efter specifikke regelsæt.

På grund af de store forskelle fra land til land i organiseringen af det primære sundhedsvæsen er det dog meget vanskeligt at få sammenlignelige data for antallet af lægebesøg pr. indbygger.

Der findes hjemmesygepleje i alle landene både til familier og børn som til ældre og funktionshæmmede.

I alle landene tilbydes gravide og småbørn desuden offentlig sundhedspleje. Endvidere er der i alle landene etableret skolesundhedspleje. De fleste børn vaccineres i henhold til det anbefalede vaccinationsprogram. Screeningsprogrammer mod fx brystcancer findes i et vist omfang i alle landene. I Finland og Island varetager sundhedscentrene disse opgaver.

I alle landene gives der tilskud til transportudgifter i forbindelse med sygdom.

Tandbehandling

Tandlægebehandlingen er veludbygget for alle i de nordiske lande. Med undtagelse af Island, foregår behandlingen af børn og unge i offentlige klinikker hvor behandlingen er helt eller delvis gratis. I de fleste af landene findes der også særlige rabatordninger for den ældre del af befolkningen. For den øvrige del af befolkningen betaler borgerne selv den største del af behandlingen. Tandbehandling for voksne varetages hovedsageligt af privatpraktiserende tandlæger. I Finland er befolkning berettiget til tandbehandling, hvor der kan vælges mellem den kommunale eller den private tandbehandling. Der ydes refusion fra sygeforsikringen af udgifterne til den private behandling. Det patienterne selv skal betale ved den kommunale tandbehandling er mindre end i privatsektoren.

I Sverige og Norge er det amterne (fylkeskommunerne og landstingene), der organiserer den offentlige tandpleje.

Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med sygdom

Forskelle og ligheder i udgifterne til sygdom

Der er en vis forskel i udgifterne i forbindelse med sygdom mellem de nordiske lande målt i KKP pr. capita, hvor Færøerne og Finland bruger mindst og Island mest.

Når det gælder udgifter til betalt fravær ved sygdom anvender Norge betydeligt mere end de andre nordiske lande målt i KKP pr. capita. Her er det især sygedagpengenes størrelse, som spiller en rolle (jf. Tabel 5.3) men også den lave arbejdsløshed i Norge har en vis betydning for sygdomsfraværet. Det skal dog bemærkes at det kun er Finland og Island der medregner løn under sygdom i de sociale udgifter.

Når det gælder udgifterne til service (sygdomsbehandling) er udgifterne målt i KKP pr. capita lavest på Færøerne og højest i Norge.

Det som blandt andet påvirker udgifterne til sygdomsbehandling er patienternes egenbetaling for sygdomsbehandling og medicin hvor egenbetalingen er højest i Finland.

En anden påvirkningsfaktor er gråzonen mellem sundhedssektoren og behandlingen af de ældre og handicappede, som er noget forskelligt organiseret mellem landene.

Ændringer i de sociale udgifter til sygdom fra 2005 til 2006

I Danmark er udgifterne til sygedagpenge steget med over 5 pct. fra 2005 til 2006. Dette skyldes dels en stigning i antallet af dagpengemodtagere, hvilket må ses i sammenhæng med stigning i beskæftigelsen og den lave ledighed, dels en stigning i varigheden af sygedagpengeforløbene, herunder især af de langvarige sygedagpengeforløb. Udgifterne til serviceydelser inden for sundhedssektoren steg med godt 4 pct. fra 2005 til 2006. Der har især været en stigning i udgifterne til sygehusvæsenet.

På Færøerne steg udgifterne i forbindelse med sygdom med 4,9 pct. Stigningen skyldes især øgede udgifter til det færøske sygehusvæsen, medicin og specialiseret sygdomsbehandling i udlandet.

Finland steg både kontant og serviceydelserne på grund af sygdom med 4 pct. Antallet af nye sygedagpengeperioder steg med 1,7 pct. på grund af en forbedret beskæftigelsesgrad. I gennemsnit var dagpengeniveauet det samme i

2005 som i 2006. Også udgifterne til lægemidler blev holdt på det samme niveau i 2006 som i 2005.

I Island steg de sociale udgifter i forbindelse med sygdom med 6,3 pct. i 2006-priser. Stigningen i udgifter til kontantydelse var 12,6 pct. og til serviceydelser 4,7 pct. Hovedforklaringen på udgiftsstigningen i kontantydelse er lønstigninger der resulterede i højere udgifter til dagpengesikring i arbejdsgiverperiode. Lønstigninger forklarer også stigning i serviceydelser.

I Norge steg udgifterne i forbindelse med sygdom 4,3 pct. målt i faste priser. Kontantydelse steg med 7,8 pct. Mens udgifterne til serviceydelser steg med 2,6 pct. Stigningen i udgifterne til kontantydelse skyldes stignende udgifter til sygefravær, herunder udgifterne til almindelig dagpengesikring med 7,2 pct. mens udgifterne til dagpengesikring i arbejdsgiverperioden steg med 8,7 pct.

I Sverige steg udgifterne i forbindelse med sygdom med 2,1 pct. målt i faste priser. Kontantydelse faldt med 2 pct. hvor udgifterne til sygedagpengene faldt med 6,2 pct. idet sygefraværet fra 2005-2006 faldt. Samtidig steg udgifterne til sygdomsbehandling med 3,4 pct.

SYGDOM

Tabel 5.7 Udgifter til og finansiering af ydelser i forbindelse med sygdom 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse. Mio.</i>						
A. Betalt fravær ved sygdom	15.615	65	1.959	17.690	50.480	48.685
Heraf:						
a. Almindelig dagpenge-sikring	11.884	52	746	1.152	26.752	35.219
b. Dagpengesikring i ar-bejdsgiverperiode	3.731	4	860	16.328	23.728	12.400
c. Sygeløn	-	10	180	210	-	-
d. Særlig dagpengesikring ved arbejdsskade og ar-bejdsbetinget sygdom	-	-	136	-	-	1.066
B. Øvrigt	432	-	-	-	450	80
Kontantydelse i alt	16.046	65	1.959	17.690	50.930	48.765
<i>Serviceydelse. Mio.</i>						
Serviceydelse i alt	84.117	725	9.181	67.368	104.858	177.482
Udgifter i alt, mio.	100.163	790	11.139	85.057	155.788	226.247
Udgifter i pct. af BNP	6,1	6,7	6,7	7,3	7,2	7,8
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	90,6	98,8	69,0	78,7	63,5	76,2
- Arbejdsgivere	3,9	1,0	20,5	21,3	27,8	23,3
- Forsikredes præmier og særskatter	5,6	0,2	10,5	0,0	8,7	0,5
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	4.210	37	428	3.784	6.368	4.753
- Pct.	4,4	4,9	4,0	4,7	4,3	2,1

Tabel 5.8 Udgifter til ydelser i forbindelse med sygdom i KKP 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt pr. capita	283	130	313	486	972	500
Kontantydelse pr. person i alderen 16-64 år	437	210	478	749	1.510	782
Serviceydelse i alt pr. capita	1.486	1.442	1.467	1.852	2.002	1.822
Udgifter i forbindelse med sygdom i alt pr. capita	1.769	1.572	1.780	2.338	2.974	2.322

Egenbetaling for sundhedsydelser

Reglerne for egenbetaling af sundhedsydelser er noget uensartede i de nordiske lande. I Finland, Norge og Sverige er der regler om maksimal egenbetaling for sundhedsydelser. Sådanne findes også i Island men man fritages kun delvist for betaling. I Danmark findes der ikke sådanne regler, med undtagelse af medicin.

Maksimal egenbetaling

I Danmark er der fra 1. marts 2000 indført et nyt behovsafhængigt tilskudssystem, hvor tilskuddets størrelse afhænger af den enkelte persons forbrug af tilskudsberettiget medicin. I 2007 ydes der ikke tilskud til medicinforbrug under 465 DKK om året, hvorefter tilskuddet gradvist øges til at udgøre 85 pct. af udgifterne over 2.645 DKK om året. For børn under 18 år ydes der dog 50 pct. tilskud til medicinudgifter under 465 DKK. For kronisk syge kan egenbetalingen højst udgøre 3.410 DKK om året.

På Færøerne kan der ydes støtte til medicin til personer med invaliditet eller varig sygdoms- eller aldersbetinget svagelighed. Der ydes ikke støtte til udgifter under 400 DKK pr. kvartal, hvorefter støtten udgør 100 pct. af udgifterne. For pensionister er egenbetalingen 200, 400 eller 600 DKK pr. kvartal, afhængig af indkomst.

I Finland findes der et såkaldt udgiftsloft på 590 EUR i det kommunale social- og sundhedsvæsen. Når loftet overskrides er behandlingen uden egenbetaling. Udgiftsloftet gælder lægebehandling i den primære sektor ved helsecentre, fysioterapi, behandlingsforløb, besøg i ambulatorium, dagkirurgi samt korttidsophold på institutioner indenfor social- og sundhedsvæsenet. Udgifterne til transport i forbindelse med behandling betales fuldt ud hvis udgifterne overstiger 157,25 EUR pr. år.

I Island er den maksimale egenbetaling for ambulant behandling på sygehus, i det primære sundhedsvæsen samt hos specialist pr. år 18.000 ISK for personer i alderen 18-66 år og 6.000 ISK for børn under 18 år. For pensionister 67-69 år med fuld grundpension, pensionister 70 år og ældre samt førtidspensionister og personer, som har været arbejdsløse i mere end 6 måneder er den maksimale egenbetaling 4.500 ISK. Når patienten har nået udgiftsloftet betaler man en tredjedel af satserne. Der findes desuden særlige betalingsregler for fysioterapi, ergoterapi samt anden terapeutisk behandling.

I Norge var den maksimale egenbetaling for lægehjælp, psykologhjælp og rejseudgifter i forbindelse med undersøgelse og behandling samt lægemidler 1.585 NOK i 2005. Udgifter derudover dækkes af staten. Folketrygden afholdte i 2005 ca. 50 pct. af de samlede udgifter til lægemidler.

I Sverige findes der dels en maksimal egenbetaling pr. år for almindelig lægebehandling, fysioterapi m.v. og en anden maksimal egenbetaling for medicin.

Hvis en eller begge forældre tilsammen har flere børn under 18 år, er børnene fritaget for egenbetaling såfremt lægemiddelkøbet til dem samlet overstiger det fastlagte maksimum for egenbetaling. For den kommunale omsorg findes der ingen statslige regler for maksimal egenbetaling.

Lægebehandling m.v.

Tabel 5.9 Egenbetaling for lægebesøg 1. januar 2007

	Er der ensartede regler i hele landet?	Egenbetalingens størrelse	Afvigelser	Egenbetalingens andel af de samlede udgifter til lægebesøg
Danmark	Ja	Ingen	En lille gruppe, der har valgt at have frit lægevalg, betaler mindre beløb for lægebehandling	-
Færøerne	Ja	Ingen	Nej	-
Finland	Ja	Offentlig 0-11 EUR. 15 EUR for besøg mellem kl. 20-8 på hverdage, samt lørdage, søndage og helligdage Privat mindst 40 pct.	Ingen betaling for børn under 18 år	Ca. 8 pct.
Island	Ja	700-2 600 ISK hos almen læge, andre regler for besøg hos specialist	350-1 000 ISK for børn under 18 år og for pensionister, handicappede og langtidsarbejdsløse. For handicappede og langtidssyge børn 230-700 ISK	Varierende
Norge	Ja	Hos almen læge: 125 NOK (dagtimer) 210 NOK (aften og nat) Konsultation hos en specialist: 150 NOK (dag) og NOK235 (aften og nat)	Ved svangerskab/fødsel, erhvervsskade, krigsskade, for indsatte i fængsel, børn under 12 år, ved psykoterapeutisk behandling af børn og unge under 18 år og ved farlige smitsomme sygdomme.	Ca. 35.pct.
Sverige	Nej	100- 300 SEK	Ingen betaling for børn under 18 år.	..

I Danmark er lægebehandling og hjemmesygepleje gratis. En lille gruppe med frit lægevalg betaler dog selv et mindre beløb for lægebehandling. I de øvrige nordiske lande betaler patienterne selv et beløb for behandlingen.

På Færøerne er lægebehandling og hjemmesygepleje gratis.

I Finland betales for midlertidig hjemmesygepleje 11 EUR pr. besøg af en læge og af en sygeplejerske 7 EUR pr. besøg. For kontinuerlig pasning i hjemmet betales der et beløb, som dels er afhængig af pasningens omfang og dels af den pågældendes økonomiske situation.

I Island varierer betalingen for lægebesøg. Som hovedregel betaler børn og pensionister kun 1/3 af den normale egenbetaling. Hjemmesygeplejen er gratis.

I Norge varierer egenbetalingen ved lægebesøg. For konsultation uden for dagtimerne er egenbetalingen 220 NOK hos lægevagten. Der er ingen egenbetaling for hjemmesygepleje.

I Sverige varierer egenbetalingen mellem landstingene typisk er egenbetalingen for et lægebesøg nogle hundrede kroner. For besøg hos en specialist er det noget dyrere. Et besøg hos andre kan være noget lavere.

Tandbehandling

I alle landene er tandbehandling for børn og unge enten helt eller delvis gratis. Den øvrige del af befolkning betaler enten selv alle udgifter til behandling, eller de får refunderet en mindre del af dem.

I Danmark udgjorde patienternes egenbetaling i 2005 ca. 62 pct. af de samlede udgifter, inkl. udgifterne til den kommunale børne- og ungdomstandpleje, der er gratis.

På Færøerne udgjorde patienternes egenbetaling ca. 55 pct. af de samlede udgifter ekskl. børne- og ungdomstandpleje, der er gratis.

I Finland udgjorde de voksnes egenbetaling i den kommunale tandpleje 20 pct. af udgifterne. Behandling af børn under 18 år er gratis. Sygeforsikringen yder refusion til den private tandbehandling. I gennemsnit udgjorde patienternes egenbetaling 65 pct. af udgifterne.

I Island får personer over 67 år samt handicappede refunderet mellem 50 og 100 pct. af udgifterne, afhængigt af deres indkomst. Børn under 18 år får refunderet gennemsnitligt omkring 55-60 pct. af totaludgifterne.

I Norge betaler voksne normalt selv for tandbehandling. Unge under 18 år samt visse andre grupper som ældre, langtidssyge og funktionshæmmede får behandling uden egenbetaling.

I Sverige får alle under 20 år gratis tandbehandling. Personer over 65 år får tandbehandling med tilskud. Personer i alderen 20-65 år betaler i princippet selv deres udgifter til tandbehandling.

*Medicin***Tabel 5.10 Egenbetaling for lægemidler 1.januar 2007**

	Er der ensartede regler i hele landet?	Egenbetalingens størrelse	Afvigelser	Egenbetalingens andel af de samlede udgifter til lægemidler
Danmark	Ja	Tilskud afhængig af størrelsen af den enkelte patients lægemiddelforbrug i primærsektoren	Der er loft over egenbetalingen for kronisk syge. Kommunerne kan yde tilskud til betaling af udgifter til medicin til pensionister med lav indkomst, til handicappede og personer i økonomisk trang	25 pct.
Færøerne	Ja	..	Nej	22,7 til receptpligtig medicin
Finland	Ja	58 pct. af beløbet	Ved visse sygdomme betales 3 EUR eller 28 pct. af beløbet (sygdomsspecifikt)	56 for medicin med refusion
Island	Ja	1.700 ISK + 65/80 pct. af den resterende pris, dog højst 3.400/4.950 ISK	Pensionister og handicappede: ISK 600 + 50 pct. af den resterende pris, dog højst 1.050/1.375 ISK	Ca. 34 pct.
Norge	Ja	36 pct. maksimum 510 NOK pr. Recept.	For børn under 12 år og personer som kun modtager mindstepension: ingen egenbetaling	Ca. 22 pct. for medicin med refusion.
Sverige	Ja	0-1 800 SEK	-	25

Indlæggelse på sygehus

Tabel 5.11 Egenbetaling for indlæggelse på sygehus per 1. januar 2007

	Er der ensartede regler i hele landet?	Egenbetalingens størrelse	Afvielser	Egenbetalingens andel af de samlede udgifter til indlæggelse på sygehus
Danmark	Ja	-	Nej	-
Færøerne	Ja	-	Nej	-
Finland	Ja	12 EUR pr sengedag for korttidsophold, 26 EUR per dag og for dagkirurgi 72 EUR	Betaling for langtidsophold efter betalingsevne, for børn 0- 17 år dog max. i 7 dage	Ca.4 pct.
Island	Ja	-	Nej	-
Norge	Ja	-	Nej	-
Sverige	Nej	0-80 SEK/dag	..	..

I Danmark, Færøerne, Island og Norge er der ingen egenbetaling for indlæggelse på sygehus. Det er der til gengæld i Finland og Sverige.

Kapitel 6

Ældre, funktionshæmmede og efterlevende

Både i de nordiske og andre europæiske lande udgør udgifterne til ældre og funktionshæmmede en væsentlig del af de samlede sociale udgifter.

Tabel 6.1 Udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	15,2	Cypern	9,0	Letland	6,8	Slovenien	12,2
Færøerne	12,4	Estland	6,6	Litauen	7,3	Spanien	9,9
Finland	13,0	Frankrig	14,8	Luxemburg	10,7	Storbritannien	14,2
Island	9,9	Grækenland	13,1	Malta	10,9	Tjekkiet	10,0
Norge	11,7	Holland	13,7	Polen	13,5	Tyskland	14,6
Sverige	17,3	Irland	5,4	Portugal	..	Ungarn	11,2
Belgien	14,6	Italien	17,0	Slovakiet	8,5	Østrig	15,8

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Kapitlets opbygning

Mens de øvrige kapitler har fulgt ESSPROS' kapitelinddeling, er beskrivelsen af ældre, funktionshæmmede og efterlevende her samlet i ét kapitel. Da de nordiske landes regelsæt for pensioner stort set er sammenfaldende og som oftest tager udgangspunkt i pensionssystemerne for ældre, har det været mest hensigtsmæssigt at beskrive pensionssystemerne under ét. Udgifterne til hjemmesygepleje er medtaget i kapitlet om sygdom i det omfang, det har været muligt. For Sveriges vedkommende har det kun delvist været muligt at udskille hjemmesygeplejen.

Opbygningen af kapitlet er herefter som følger: Først gives en beskrivelse af tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet for personer i alderen 50 - 65/67 år. Derefter gives en generel beskrivelse af pensionisters indkomster fulgt af

en generel beskrivelse af pensionssystemet. Herefter følger en beskrivelse af kontant- og serviceydelser dels til ældre, dels til funktionshæmmede og dels til efterlevende. Sidst i kapitlet er der en samlet fremstilling af de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende.

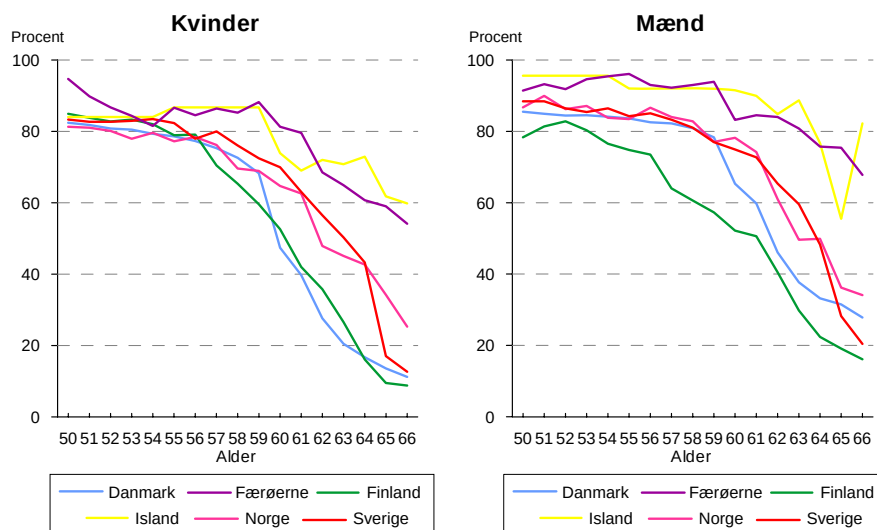
Tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Det som spiller en betydelig rolle i forhold til udgifterne til de ældre og de funktionshæmmede er især hvor lang tid de erhvervsaktive forbliver på arbejdsmarkedet.

Figur 6.1 viser beskæftigelsesgraden for mænd og kvinder i alderen 50-66 år i 2007 for Danmark 2006 og Figur 6.2 og 6.3 viser udviklingen i beskæftigelsen for henholdsvis 60 og 64-årige mænd og kvinder i perioden 1990 til 2007 (Danmark 2006).

Som det ses af Figur 6.1 har mændene generelt set en højere beskæftigelsesgrad end kvinderne. For både mænd og kvinder falder beskæftigelsesfrekvensen markant med alderen i alle de nordiske lande. Der er dog også store forskelle mellem landene. De forklaringer der kan findes i forskellene mellem landene skal hovedsageligt søges i forskellige erhvervsstrukturer, med deraf følgende konsekvenser for lønmodtagernes helbred, forskelle i arbejdsløsheden, samt forskelle i de muligheder der findes for at trække sig tidligt tilbage fra arbejdslivet med offentlige indkomsterstattende ydelser.

Figur 6.1 Personer i beskæftigelse i pct. af befolkningen. Fordeling efter alder og køn 2007

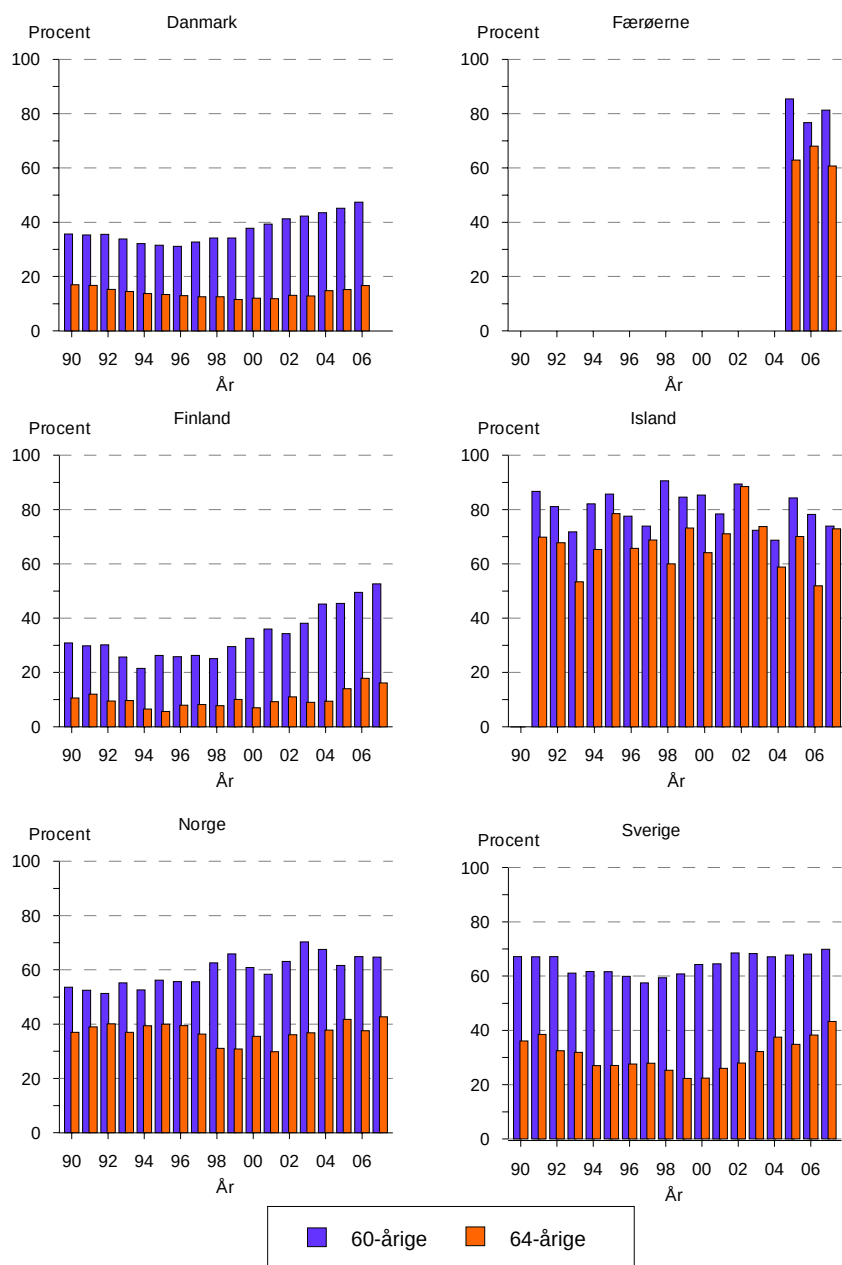

Note: Danske tal er fra 2006.

Den tidlige tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet er mest udbredt i Danmark og Finland. Disse to lande har de mest omfattende offentlige tilbagetrækningsordninger. I Norge, Færøerne og Island er der ikke andre offentlige tilbagetrækningsordninger end helbredsbetaget førtidspension og dels et meget begrænset arbejdsløshedspension. Sverige indtager en midterposition hvad angår offentlige tilbagetrækningsordninger.

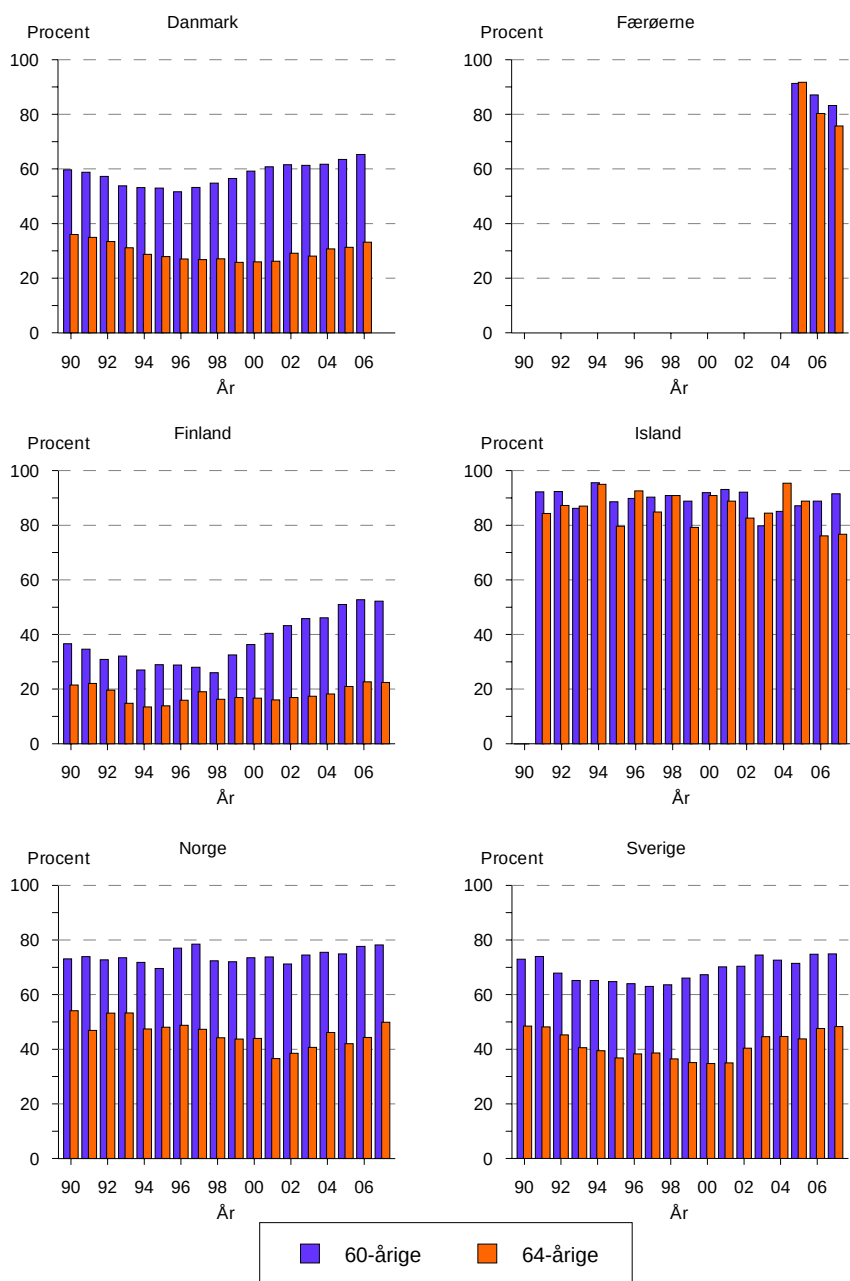
Der er markante forskelle mellem landene i beskæftigelsesfrekvensen for de 60 og 64-årige mænd og kvinder. Udviklingen i løbet af perioden varierer også mellem landene. Beskæftigelsen for de 64-årige viser dog et noget mere uensartet mønster.

Figur 6.2 Andel beskæftigede blandt 60- og 64-årige kvinder. Pct. 1990-2007

Note for Danmark: Opgørelsesmetoden er ændret fra 2002.

Figur 6.3 Andel beskæftigede blandt 60- og 64-årige mænd. Pct. 1990-2007

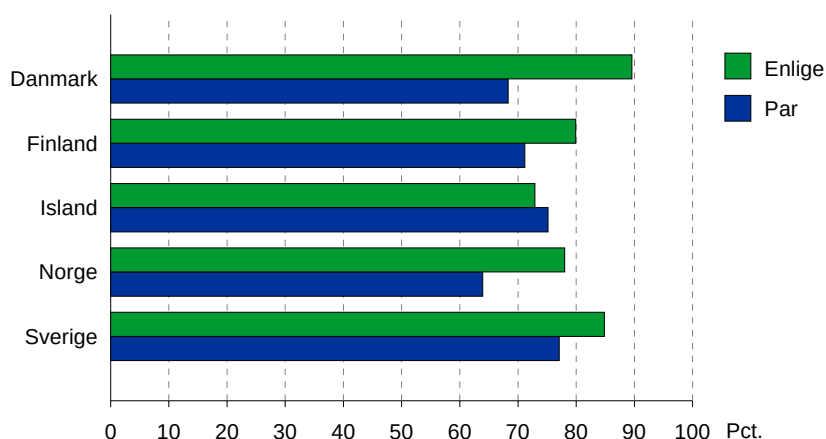
Note for Danmark: Opgørelsesmetoden er ændret fra 2002.

Pensionisters indkomster

Figur 6.4 viser den disponible indkomst for familier, hvor mindst den ene i husstanden er over 65/67 år. Indkomsten er vist som i pct. af den disponible indkomst for enlige og par under 65/67 år.

Som det fremgår af figuren, har familier over 65/67 år i alle landene en lavere gennemsnitlig disponibel indkomst end familier, der er under 65/67 år. Dette gælder både for enlige og parfamilier hvor enlige (med undtagelse i Island) dog har en betydelig bedre indkomst end par. Dette forklarer delvist den store andel af yngre husstande (studenter) blandt enlige husstande under 65 år.

Figur 6.4 Ækvivalente indkomster for enlige/par over 65 år i pct. af de ækvivalente indkomster for enlige/par under 65 år 2006

Pensioner

Hensigten med pensionerne er at garantere enhver borger et vist forsørgelsesniveau i forbindelse med alderdom, invaliditet, tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet eller tab af forsørger (ægtefælle m.v.). I alle landene gives der pension til ældre. Desuden findes der en række ordninger, som gør overgangen til alderspension mere smidig: de såkaldte særlige alderspensioner.

De forskellige pensionstyper er i denne publikation opdelt således: Pensioner hvor helbredskriterier er dominerende medtages som førtidspensioner (invalidespensioner). Fra og med 2003 har man i Sverige erstattet førtidspensionen med en aktivitets- eller sygedyldelse. Her medtages de i stedet for de tidligere førtidspensioner. Ydelsen kan gives fra og med det fyldte 19 år og ydelsen er reduceret i forhold til den tidligere førtidspension. Reglerne for at få tilkendt en førtidspension er desuden blevet mere restriktiv.

De særlige alderspensioner dækker over forskellige typer af pensioner der har til formål at gøre det nemmere at forlade arbejdsmarkedet. For de danske førtidspensioner gælder at den almindelige og forhøjede almindelige førtidspension, efter de tilkendelsesregler, der gjaldt frem til 1. januar 2003, henføres under særlige alderspensioner. For de færøske førtidspensioner gælder, at den mellemste og den højeste førtidspension behandles som førtidspensioner mens laveste førtidspension henføres under særlige alderspensioner. De finske arbejdsløshedspensioner er medtaget i kapitel 4 under arbejdsløshed.

Ved tab af forsørger har Finland, Island, Norge og Sverige en særlig efterlevendepension til efterladt ægtefælle og børn. Efterladt ægtefælle kan på Færøerne modtage mellemste eller laveste førtidspension. I alle lande udbetales der børnepension, i Danmark og på Færøerne dog i form af særligt børnetilskud.

Pensionernes opbygning og indkomstprøvning

Det er et fælles træk for de nordiske landes pensionssystemer, at alle borgere ved lov er garanteret et vist minimum at leve for ved overgangen til pension, den såkaldte mindstepension/grundpension. Dertil kommer lovfastsatte arbejds- eller tillægspensioner for de der har deltaget i arbejdslivet. Desuden findes der supplerende pensionsordninger indgået ved lov eller ved kollektive aftaler. I alle landene findes desuden forskellige private pensionsopsparinger, som ikke behandles i denne rapport.

Der kan ikke trækkes helt klare grænser mellem de tre pensionssystemer, navnlig ikke mellem tillægspensioner og supplerende pensioner.

Den nordiske statistik adskiller sig derved noget fra den europæiske statistik hvor grund- og tillægspension omtales samlet som den første søjle i pensionssystemer og de supplerende pensioner omtales som den anden søjle, mens de private pensioner, som ikke er medtaget i denne rapport, omtales som den tredje søjle i pensionssystemet.

I denne rapport behandles grundpensionerne i Danmark, Færøerne og Island samt den garanterede mindstepension i Finland, Norge og Sverige under et. Ligeledes behandles tillægspensionerne og arbejdspensionerne under et.

I Danmark og Island kan den lovfæstede grundpension falde bort hvis pensionisten har væsentlige andre indkomster over et vist niveau. For danske alderspensionister, indgår dog kun arbejdsindkomster i indtægtsgrundlaget for grundbeløbet.

På Færøerne kan den lovfæstede grundpension falde bort for invalidepensionister som følge af andre indkomster, mens alle over 67 år er garanteret lovfæstet grundpension uanset anden indkomst. Personer, der bor på plejehjem, modtager dog en særlig nedsat pension til dækning af særlige behov.

I Finland og Sverige er der vedtaget reformer der betyder at grund/arbejds- og tillægspension udgør en helhed.

I stedet for todelingen mellem grundpension og tillægspension er alle uanset deres tilknytning til arbejdsmarkedet garanteret en mindstepension. De personer der gennem beskæftigelse selv har optjent tilstrækkeligt tillægspension/arbejdspension får ikke den garanterede mindstepension. Selvom dette grundprincip er ens i det finske og svenske system er pensionssystemerne opbygget vidt forskelligt.

I Finland er arbejdspensionen den vigtigste del af pensionssystemet idet 80 pct. af pensionsudgifterne stammer fra arbejdspensionerne. Folkepensionen er helt afhængig af arbejdspensionens størrelse. Der gives ikke grundpension hvis arbejdspensionen overstiger ca. 1.035 EUR pr. måned i 2006 og ca. 1.075 EUR pr. måden i 2007.

I Norge er alle uanset tidligere tilknytning til arbejdsmarkedet garanteret en mindste pension. For at modtage pension ud over dette må man gennem deltagelse i arbejdslivet have oparbejdet en tilstrækkelig tillægspension.

Tillægspensionssystemet er stadigvæk uændret i Danmark, Island og Norge mens de supplerende pensionsordninger fortsat er gældende i alle de nordiske lande.

De supplerende pensionsordninger spiller dog en meget lille rolle i Finland.

I Danmark er tillægspensionen alene afhængig af bidragsperiodens længde og beskæftigelsens omfang, mens den i de øvrige lande er afhængig af indtjeningstid og arbejdsindkomstens størrelse.

På Færøerne finansieres og administreres tillægspensionssystemet af parterne på arbejdsmarkedet, men denne del af pensionen er solidarisk, og alle over 67 år får udbetalt det samme beløb. I princippet har det samme virkning som folkepensionens grundbeløb og derfor behandles den i publikationen som en grundpension.

Indkomsterstattende ydelser, som ikke er pensioner, er pensionsgivende i nogle lande i forhold til tillægspension/arbejdspension, og i andre kun i visse tilfælde.

I Danmark kan folkepensionister og førtidspensionister, der har fået tilkendt førtidspension efter de regler, der var gældende frem til 2003, få udbetalt pensionstillæg og personlige tillæg. Begge disse ydelser indtægtsreguleres i forhold til husstandens samlede indtægtsgrundlag, der er nærmere fastsat i lovgivningen. Den supplerende pensionsydelse til alderspensionister – ofte kaldet 'ældrechecken' – indtægtsreguleres ligeledes.

Det særlige børnetilskud og boligstøtte til pensionister indtægtsreguleres også efter husstandens indtægt. Diverse tillæg til funktionshæmmede indkomstprøves ikke.

På Færøerne er der ingen indtægtsregulering af folkepensionens grundbeløb, mens folkepensionens tillæg reguleres i forhold til husstandens indkomst. Førtidspensionens grundbeløb og tillæg indtægtsreguleres i forhold til egen indkomst. Andre personlige tillæg er ikke indtægtsreguleret. Grundpensionen fastsættes for alle pensionister i forhold til civilstand.

I Finland er folkepensionen helt afhængig af arbejdspensionen men andre indtægter (ud over pensioner) påvirker ikke folkepensionens størrelse. Boligstøtten til pensionister er i det store og hele afhængig af pensionsmodtagerens og ægtefællens indkomst. Værdien af pensionsmodtagerens og ægtefællens bolig medregnes dog ikke hvis de bor i et hus de selv ejer.

Der findes ingen indkomstprøvede tillæg i almindelighed til personer som modtager grundpension (se Tabel 6.2.) Der betales dog et sådant tillæg til frontveteraner som modtager en lille eller slet ingen arbejdspension. Det ekstra fronttillæg påvirkes af samme pensionsindtægter som grundpensionen. Alle frontveteraner der deltog i krigen 1939-1944 eller i 1918 er berettiget til fronttillægget. Antallet af personer med fronttillæg var i 2007 84.751.

Tabel 6.2 Pensionsmodtagere fordelt efter ydelser 2007¹⁾

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge ²⁾	Sverige
<i>Modtagere af:</i>						
Grundpension/ garanteret minstepension	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år	Alle personer bosat i landet mindst 3 år
Bopælstidens længde for at opnå fuld grundpension	40 år	40 år	40 år	40 år	40 år	40 år
Tillægspension/ arbejdspension	Lønmodtagere		Lønmodtagere og selvstændige	Lønmodtagere og selvstændige	Lønmodtagere og selvstændige	Lønmodtagere og selvstændige
Supplerende pensioner	Lovfæstet for offentligt ansatte (tjenestemænd)	Lovfæstet for offentligt ansatte (tjenestemænd)	-	-	Lovfæstet for offentligt ansatte (tjenestemænd)	-
	Offentlige kollektive aftaler	Offentlige kollektive aftaler	-	-	Offentlige kollektive aftaler	Offentlige kollektive aftaler
	Private kollektive aftaler	Private kollektive aftaler	-	-	-	Private kollektive aftaler

1 I kraft af den indgåede EU/EØS-aftale er reglerne for retten til grundpension i de nordiske lande blevet næsten ens. Som hovedregel gælder, at man for at være pensionsberettiget skal have været bosat i mindst tre år i det pågældende land mellem det fyldte 15. og 65./67. år. Beskæftigelsesperioder i et EU-land, eller et andet land med hvem der er indgået socialforsikringskonvention, kan medregnes til opfyldelse af bopælskravet. Reglerne for tillægspension i Danmark gælder kun alderspensionister.

2 Treårsgrænsen gælder ikke ved arbejdsskader.

Tabel 6.3 Tillæg til grundpensionen/garanteret mindste pension i 2007*

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Børnetillæg</i>	Nej/Ja ¹⁾	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej
- Indkomstprøvet?	Nej/Ja ²⁾	Nej	Nej	Nej	Ja	-
- Skattepligtigt?	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	-
<i>Tillæg til personer, som kun oppebærer grundpension/garanteret mindste pension</i>	Ja/Nej ³⁾	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Ja
- Indkomstprøvet?	Ja	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Ja
- Skattepligtigt?	Ja	Ja	. ⁵⁾	Ja	Ja	Ja/Nej ⁷⁾
<i>Boligtilskud</i>	Ja ⁴⁾	Nej	Ja	Nej ⁶⁾	Ja	Ja
- Indkomstprøvet?	Ja	-	Ja	Ja	Ja	Ja
- Skattepligtigt?	Nej	-	Nej	Ja	Nej	Nej
<i>Ægtefællertillæg hvis kun den ene ægtefælle oppebærer pension</i>	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
- Indkomstprøvet?	-	-	-	-	Ja	-
- Skattepligtigt?	-	-	-	-	Ja	-
<i>Hustru-/ægtefællertillæg</i>	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej

* Der findes desuden et hjælpe og plejetillæg til funktionshæmmede i alle landene, som hverken er skattepligtig eller indkomstprøvet, med undtagen af Island hvor tillægget både er indkomstprøvet og skattepligtig.

- 1 Forældre, der er alderspensionister, eller som har fået tilkendt førtidspension før 1. januar 2003, er berettiget til ordinært og særligt børnetilskud. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 er kun berettiget til udbetaling af børnetilskud, hvis de er eneforsørgere (i lighed med alle andre borgere).
- 2 Det ordinære børnetilskud er ikke indkomstreguleret, mens det særlige børnetilskud er indkomstreguleret.
- 3 Alderspensionister samt personer, som har fået tilkendt førtidspension før 1. januar 2003 kan få udbetalt et pensionstillæg til grundpensionen. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 består af ét samlet beløb, som indtægtsreguleres og er skattepligtigt.
- 4 Til alderspensionister og personer tilkendt førtidspension efter reglerne før 2003 kan der gives boligydelse afhængigt af indtægt, boligens størrelse og husleje. Ydelsen er ikke en del af pensionen. Førtidspensionister efter de nye regler fra 2003 kan ikke få boligydelse, men derimod boligsikring. Boligsikring er mindre favorabel end boligydelse.
- 5 Folkepensionen er fuldstændig afhængig af arbejdspensionen. Der er garanteret et minimumsbeløb til de som enten har en lille eller ingen arbejdspension. Grundpensionen er skattepligtig, men der betales en mindre skat en af lønindkomster.
- 6 Der findes særlige pensionstillæg, som ikke er knyttet direkte til boligudgifter, men de gives i reglen til pensionister, der har høje boligudgifter og bor alene.
- 7 Personer der er født i 1937 eller tidligere kan få pensions tillæg efter det gamle pensionssystem hvilket er skattepligtig; personer med en meget lav pension kan få et ældreforsørgelstilsilskud hvilket ikke er skattepligtigt.

I Island reguleres grundbeløbet for alders- og førtidspensionister både i forhold til egen arbejdsindkomst og halvdelen af husstandens kapitalindkomst. Tilsvarende regler gælder også for pensionstillægget som også reguleres i forhold til egen arbejdsindkomst samt ægtefællens indtægter. Fra og med 2001 er det kun 60 pct. af førtidspensionistens egne indtægter der skal tages med i reguleringen. Målsætningen er at flere førtidspensionister skal deltage i arbejdslivet. Pensionstillægget falder helt bort over en vis indkomstgrænse.

I Norge indkomstprøves alderspensionen i forhold til arbejdsindkomsten for pensionister i alderen 67-70 år. Indtægtsprøvningen ophører når pensionisten fylder 70 år. Førtidspensionen indkomstprøves også i forhold til arbejdsindkomster over et vist niveau. For alle pensionister fastsættes grundpensionen i forhold til civilstand og ægtefællens arbejds- og kapitalindkomst. Ægtefæller og samboende har samme rettigheder.

I Sverige er boligtillægget til pensionister indkomstprøvet. I forhold til en ny lov fra 2003 kan boligtillægget udbetales til de der er bosat i Sverige og har en ydelse i form af fuld alderspension, aktivitets – eller sygedagpenge, enkepension, særlig efterlevendepension eller hustrutillæg. Selv de der har en pension eller en invaliditetsydelse fra et andet EU land kan få boligtillæg.

Beskatning af pensioner

I Danmark, Island og Sverige er pensionister beskattet efter de samme regler som andre skatteydere. På Færøerne og i Norge findes der særligt gunstige beskatningsregler for pensionister, og i Finland for pensionister med lav indkomst.

Boligstøtte til pensionister samt særlige tillæg til funktionshæmmede er skattefrie i alle landene på nær Island. Børnetillæg til pensionister er skattefrit i Danmark, Færøerne og Island, men skattepligtige i Finland og Norge. I Sverige er der indført et job fradrag i skatten i 2007. Dette indebærer at pensionister beskattes noget højere end lønmodtagere da pensionister ikke er omfattet denne ordning.

Antallet af pensionsmodtagere

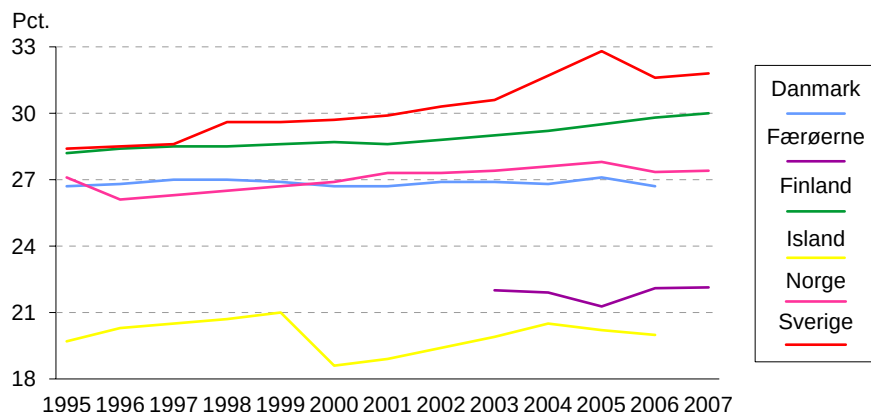
Opgørelsen i Tabel 6.4 er ekskl. børnepensionister, enke/enkemandspensionister og delpensionister. I det samlede antal pensionister er der for Danmarks vedkommende medtaget efterlønsmodtagere i alderen 60-65 år og personer, som modtager overgangsydelse i alderen 58-59 år. Da enkepension er afskaffet

i Danmark og Færøerne er antallet af pensionsmodtagere i Danmark og Færøerne overvurderet i forhold til de andre nordiske lande. Årsagen til de høje rater for de 60-64-årige i Finland er, at man har flere forskellige førtidspensionsordninger, som f.eks. arbejdsløshedspension og førtidig alderspension samt individuel førtidspension. Efter lovreformen i 2005 er det muligt at gå på arbejdsrelateret alderspension efter eget valg i alderen 63-68 år. Der var desuden 29.998 personer i 2007 i alderen 58-64 år som modtog deltidspension.

I Sverige er det ikke længere muligt at modtage delpension. Personer med syge- og aktivitetsydelse (som i de andre lande benævnes førtidspension) indgår i det samlede antal pensionsmodtagere.

Alders- og kønssammensætningen af pensionsmodtagerne er noget forskellig mellem landene. Især for de 60-64-årige er der betydeligt flere både mænd og kvinder der er pensioneret i Danmark og Finland end det er tilfældet i Norge og Sverige.

Figur 6.5 Pensionsmodtagere, i pct. af aldersgruppen 16/18 eller ældre 1995-2007

Tabel 6.4 Pensionsmodtagere efter alder, i pct. af aldersgruppen pr. december

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	2006	2007	2007	2006	2007	2007
<i>Kvinder</i>						
16-39 år	1,1	1,5	1,6	4,2	2,9	3,0
40-49 "	5,0	5,3	4,7	10,0	10,6	11,4
50-54 "	9,4	10,3	9,6	12,0	18,1	19,2
55-59 "	12,3	14,0	18,5	15,8	26,9	27,7
60-62 "	57,3	24,3	47,3	21,2	39,9	44,5
63-64 "	83,3	30,6	84,0	26,9	60,0	64,5
65-66 "	100,8	31,8	102,1	61,5	67,7	98,4
67+ "	101,2	103,5	104,2	100,6	104,2	104,4
I alt	29,6	25,8	32,8	23,2	31,7	35,7
<i>Mænd</i>						
16-39 år	1,3	1,5	2,0	2,7	2,4	2,2
40-49 "	4,6	3,2	5,6	5,7	7,0	6,4
50-54 "	7,5	5,4	11,8	7,5	11,9	11,0
55-59 "	9,0	8,8	21,1	9,0	17,8	15,7
60-62 "	39,8	15,1	45,1	12,3	29,6	29,6
63-64 "	68,2	14,4	83,6	16,8	51,4	48,7
65-66 "	96,8	20,0	100,8	49,6	63,1	98,8
67+ "	103,1	103,5	104,9	99,2	105,2	107,0
I alt	23,7	18,8	27,1	16,9	27,2	27,8
<i>Kvinder og Mænd</i>						
16-39 år	1,2	1,5	1,8	4,2	2,7	2,6
40-49 "	4,8	4,2	5,2	7,7	8,8	8,9
50-54 "	8,4	7,7	10,7	9,6	15,0	15,1
55-59 "	10,7	11,3	19,8	12,3	22,2	21,7
60-62 "	48,6	19,2	46,2	16,6	34,7	37,0
63-64 "	75,8	22,2	83,8	21,9	55,7	56,6
65-66 "	98,9	25,4	101,5	55,8	65,5	98,6
67+ "	102,0	103,5	104,5	100,0	104,6	105,5
I alt	26,7	22,1	30,0	20,0	28,0	31,8

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

NB: Da man i alle landene kan være bosat uden for landet og samtidig modtage pension, kan antallet af modtagere overstige 100 pct.

Alderdom

Pensioner til ældre

Aldersgrænsen for at modtage tillægspension/arbejdspension er i Danmark, Norge og det gamle svenske system den samme som for grundpension, men 63-68 i Finland og 65-70 år i Island. I det nye svenske pensionssystem vil der være en fleksibel mulighed for at udtage arbejdspension fra og med 61 år.

Aldersgrænsen for de supplerende og individuelle pensionsordninger er 60 år i Danmark.

I alle lande ydes alderspension både i form af grundpension/garanteret mindste pension og tillægspension/arbejdspension.

I Danmark har det siden 1. juli 2004 været muligt at udskyde pensions-tidspunktet i op til 10 år og derved optjene et livsvarigt tillæg til alderspensionen. For at få tillægget skal man arbejde mindst 1.500 timer om året svarende til 29 timer om ugen i den periode pensionen opsættes. ATP forhøjes også hvis udbetalingen udskydes til et senere tidspunkt end 65 år. ATP kan udskydes til man fylder 70 år.

I Finland og det gamle svenske system er det muligt at udtage de lovfæstede alderspensioner før den almindelige pensionsalder, (i Finland fra og med 62 år) men da med et lavere beløb. Tilsvarende bliver pensionen højere, hvis man venter med at gå på pension til senere end den ordinære pensionsalder. Mellem 67-70 år er alderspensionen i Norge indtægtsprøvet mod arbejdsindkomster, og det er fortsat muligt at optjene yderligere pensionspoint. I Sverige bliver den årlige pension højere jo længere man venter med at udtage pensionen.

Tabel 6.5 Regler for grundpension/alderspension

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Pensionsalder	65 år	67 år	65 år	67 år	67 år	61-67 år
Ophold i landet i mindst:	3 år mellem det fyldte 15. og 65. år.	3 år i perioden mellem det fyldte 15. og 67. år	3 år efter det fyldte 15. år.	3 år mellem det fyldte 15. og 67. år.	3 år mellem det fyldte 16. år og udgangen af det kalenderår, hvor den forsikrede fylder 66 år.	3 år.
Forudsætning for at få tildelt fuld pension	40 års bopælstid i landet mellem det fyldte 15. og 65. år	40 års bosiddelse i det danske rige mellem det fyldte 15. og 67. år.	40 års ophold i landet mellem det fyldte 15. og 65. år.	Efter 40 års ophold i landet mellem det fyldte 15. og 65. år.	40 års ophold i landet mellem det fyldte 16. år og udgangen af det kalenderår, hvor den forsikrede fylder 66 år.	40 års ophold.
Pension på grundlag af	Opholdets længde.	Opholdetsperiode samt ægteskab og indkomst	Opholdets længde, civilstand og andre beskæftigelsesbaserede pensioner.	Opholdets længde og indkomst.	Opholdets længde, antal pensionspoint, pensionspointenes niveau, civilstand.	Opholdets længde.
Referenceindkomst eller beregningsgrundlag	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst	Pension er ikke afhængig af tidligere indkomst	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.	De 20 år, hvor der optjentes flest pensionspoint.	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.
Mindste pension	1/40 af højeste pension.	1/40 af grundpension samt ægteskabsreguleret tillæg og solidarisk pensionsbidrag	Intet lovfæstet minimum.	.	66.812 NOK pr. år for en enlig pensionist + et tillæg, hvis der ikke er tildelt pensionstillæg	Intet lovfæstet minimum.
Højeste pension	Hvis indkomsten ikke overstiger et vist niveau: 119.244 DKK pr. år for enlig pensionist, der bor alene; 87.360 DKK pr. år for gifte eller samboende pensionister (2007)	Solidarisk pensionsbidrag tildeles alle. Grundbeløb er afhængig af ægteskab. Tillæg er afhængig af ægteskab og samtidig indkomst.	Intet lovfæstet maksimum	Intet lovfæstet maksimum.	264.576 NOK (2007)	Intet lovfæstet maksimum.

Tabellen fortsættes ...

Tabel 6.5 fortsat

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Tillæg:	Helbredstillæg, varmetillæg, personligt tillæg.	Der ydes forskellige personlige tillæg under forudsætning af, at pensionisten ikke selv kan betale ydelsen. Desuden ydes et indtægtsreguleret tillæg til medicin.	Børnetillæg, plejetillæg, kosttillæg og boligtilskud.	Børnetillæg, visse særlige tillæg.	Behovsprøvet ægtefælletillæg, børnetillæg.	Hustrutillæg, boligtilskud.
Indeksregulering efter pensionering:	100 pct. af lønudviklingen med en reduktion, hvis stigningen er over 2 pct.	Grundbeløb reguleres ikke. Solidarisk pensionsbidrag reguleres men ikke efter en fast sats. Pensionstillæg øges med 4 pct. årligt	Forbrugerprisindekset 100 pct.	Lønudviklingen, i det mindste forbrugerprisindekset.	Parlamentsafgørelse.	Prisindekset 100 pct.

Grundpension/garanteret mindste pension til ældre

Tabel 6.6 Grundlaget for udbetalingen af arbejdspension/supplerende pensioner

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Pensionsalder	60 år eller senere	63-68 år	67 år	67 år	61-67 år
Forudsætning for at få tildelt fuld pension	Begrebet "fuld pension" findes ikke.	Begrebet "fuld pension" findes ikke.	Bidragssperiode på 40 år.	40 års beskæftigelse fra det 17. til det 69. år.	Begrebet "fuld pension" findes ikke.
Pension på grundlag af	Varighed af medlemskab af ordningen og indbetalte bidrag.	Aldersafhængig optjenings-sats og samlet arbejdsindkomst regnet fra det 18. år.	Varighed af medlemskab og betaling af bidrag, optjente pensionspoint.	Pensionspoint (20 år med det højeste antal point) og arbejdsindkomst	Samlet indkomst fra alle arbejdsår, Tidspunkt for pensionering, forventet levealder
Tilskrevne perioder	Ingen.	Når der modtages indkomstrelaterede barselsdagpenge til moderen og faderen og forældretilskud/dagpenge, indkomstrelateret arbejdsløshedsunderstøttelse, sygedagpenge.	Ingen	År med pasning af børn under 7 år, pleje af en handicappet, syg eller ældre.	Pasning af småbørn, militærtjeneste eller lignende, studier, indkomstrelaterede aktiviteter/sygedagpenge, modtagelse af sociale ydelser.
<i>Indeksregulering:</i>					
- før pensionering:	Nej (justeres i henhold til aftale og/eller når der er tilstrækkelige midler).	Lønnen 80 pct. + pristallet 20 pct.	..	Løn	Løn
- efter pensionering:	Nej (justeres, når der er tilstrækkelige midler).	Pristallet 80 pct. + lønnen 20 pct.	Pensionskassens afgørelse.	Lønnen reduceres med 0,75 procentpoint.	Lønnen reduceres med 1,6 procentpoint.
Pensionen justeres første gang for levetid år:	Løbende justering.	2010	..	2010	2001

Grundpensionen består i Danmark, Færøerne, Island og Norge af et grundbeløb og et tillæg.

I Danmark reguleres grundbeløbet for alle pensionsmodtagere i forhold til deres evt. arbejdsindkomst. Det almindelige pensionstillæg reguleres i forhold til pensionistens egen og evt. ægtefælles samlede indtægter ud over grundpensionen.

Derudover kan der ydes helbredstillæg og varmetillæg samt personligt tillæg til pensionister med lave indkomster og høje udgifter. Desuden kan pensionister med lave indkomster og en mindre disponibel formue modtage en supplerende pensionsydelse (den såkaldte ældrecheck), som udbetales én gang årligt i januar måned. Ældrechecken er flere gange blevet forhøjet. I 2007 var den på 7.600 DKK (i 2009 vil den være på 10.000 DKK).

Forbedringerne medførte dels en udvidelse af antallet af modtagere og dels en stigning i det gennemsnitlige beløb pr. modtager.

På Færøerne er der ingen indtægtsregulering af folkepensionen. Det almindelige pensionstillæg reguleres i forhold til husstandens indtægt. Pensionister, der bor på plejehjem, modtager særlig nedsat pension til dækning af personlige behov. Denne ydelse udgjorde i 2007 889 DKK pr. måned.

I Finland er folkepensionen helt afhængig af arbejdspensionen. Betydningen af grundpensionen er blevet mindre efter reformerne i 1996.

I Island reguleres grundpensionen/mindste pensionen, i forhold til andre skattepligtige indkomster efter særlige regler herunder egen og ægtefællens indkomst. Der udbetales til et tillæg til grundbeløbet. Størrelsen af dette tillæg er afhængig af pensionistens øvrige indtægter, og af ægtefællens indtægt.

I Norge består den garanterede mindste pension af en grundpension plus et særtillæg. Særtillægget udbetales til de der ikke har tillægspension, eller har en lav tillægspension.

I Sverige er et helt nyt pensionssystem gradvist blevet indført fra og med 1999. Grundpensionen som var uafhængig af andre ydelser i det gamle system vil blive erstattet af en garanteret mindste pension som udbetales til de der enten ikke har en arbejdspension eller en meget lav arbejdspension. Den garanterede mindste pension bliver udbetalt fra og med 2003.

Tabel 6.7 Indkomst for enlige ved pensionering som aldrig har haft en erhvervsindkomst 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Enlige</i>						
- Grundbeløb	4.952	6.029	} 524	130.775	5.568	7.326 ³⁾
- Tillæg	5.618 ¹⁾	3.325		-	4.417	-
- Boligtilskud	1.463 ¹⁾	-	310	-	.	4.167
- I alt før skat	12.258	9.354	834	130.775	9.985	11.320
- Efter skat	9.431	8.679	834	115.686	9.985	9.745
- Efter skat i KKP-Euro	904	832	700	956	884	905

1 Tillægget inkluderer skattepligtige supplerende pensionsydelse på DKK 633 for enlige. Boligtilskud ifølge familietyppemodellen

2 Ydelsen til enlige, der bor alene, er inklusive et tillæg.

3 Garantipension for personer født i 1937 eller tidligere.

Tillægspension/arbejdspension til ældre

Tillægspensionens/arbejdspensionens betydning for den samlede pensionsudbetaling varierer betydeligt mellem de nordiske lande: fra kun at være et mindre beløb i Danmark til at være det væsentligste bidrag i de andre nordiske lande. Forudsætningen for at få udbetalt tillægspension/arbejdspension er i alle landene, at man tidligere har været tilknyttet arbejdsmarkedet.

I Finland er arbejdspensionerne forsikringsbaserede og dækker alle lønmodtagere og selvstændige erhvervsdrivende uden indkomstloft. Fra og med 2005 er pensionen beregnet ud fra al indtjening i hele den tid man har været i arbejde mellem 18 og 68 år.

Pensionen finansieres med bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere. I 2007 var det gennemsnitlige bidrag for arbejdsgivere 16,6 pct. af lønindkomsten og 4,3 pct. var for lønmodtagere under 53 år og 5,4 pct. for lønmodtagere 53 år og derover.

I Island udgør udbetalingerne fra arbejdspensionens fonde siden 2002 en større andel end det der bliver udbetalt i grundpension fra det offentlige. I Norge er tillægspensionen en del af sikringen i Folketrygden og udregnes i forhold til tidligere indtægt. I Danmark blev der i 1999 indført en Særlig Pensionsopsparing (SP), som alle lønmodtagere og modtagere af forskellige overførselsindkomster bidrager til. Indbetalingen til denne pensionsordning er blevet suspenderet i 2004.

Som led i førtidspensionsreformen i Danmark blev der etableret en frivillig supplerende opsparingsordning for førtidspensionister, som trådte i kraft den 1. januar 2003.

Som det fremgår af Tabel 6.8 og 6.9 er der store forskelle mellem landene på hvor mange der har både grund og tillægspension og hvor mange der kun har en grundpension. Som det fremgår af figur 6.6 er antallet af alderspensionister steget fra 2003 til 2005 i Danmark som følge af nedsættelsen af pensionsalderen fra 67 til 65 år. I Finland er antallet af alderspensionister steget på grund af at de ældste aldersgruppers andel af befolkningen er steget. I Norge skyldes faldet den demografiske sammensætning af befolkningen.

Tabel 6.8 Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af året 2007

	Modtagere af alderspension i alt			Alderspensionister der kun modtager grundpension				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
Danmark	867	489	379	207	152	54	73,6	26,4
Færøerne	6	3	3	.	.	.	.	.
Finland ¹⁾	964	569	395	64	52	12	81,3	18,8
Island ²⁾	32	16	12	2	2	1	68,0	32,0
Norge	639	370	270	176	155	22	87,7	12,3
Sverige	1.760	972	788	140	121	19	86,2	13,8

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

2 Tallene er fra 2006.

Tabel 6.9 Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af året 2007

	Alderspensionister der både modtager grund- og tillægs/arbejdspension					Alderspensionister der kun modtager arbejdspension (nye finske og svenske system)				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder pct.	Mænd pct.	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder pct.	Mænd pct.
Danmark	661	337	324	50,9	49,1	.	.	.	.	.
Finland ¹⁾	406	279	127	68,7	31,3	512	247	265	48,2	51,8
Island ²⁾	26	15	12	56,0	44,0	.	.	.	.	.
Norge	463	215	248	46,4	53,6	.	.	.	.	.
Sverige ³⁾	1.110	602	509	54,2	45,8	510	249	260	48,9	51,1

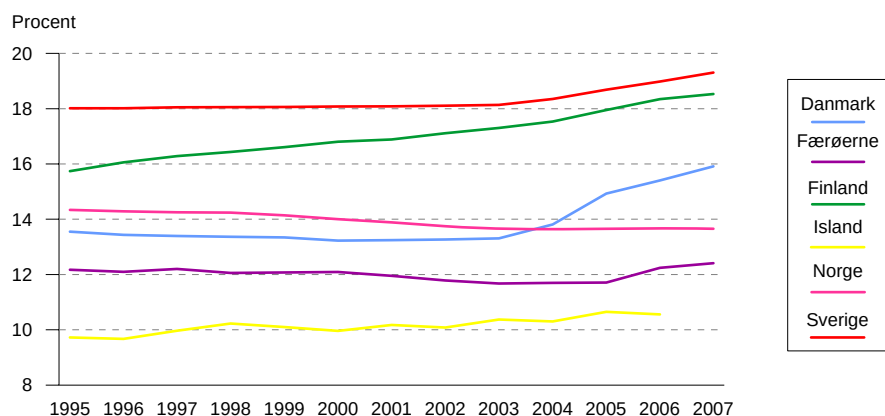
Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

2 Tal er fra 2006.

3 Pensionister med grund og tillægs/arbejdspension er pensionsmodtagere efter det gamle system, mens pensioner efter det nye svenske system er den indkomstbaserede pension evt. i kombination med en anden pension.

Figur 6.6 **Udviklingen i alderspensionister i pct. af befolkningen 1995-2007**

Supplerende pension til ældre

De supplerende pensionsordninger er som oftest aftalebaserede og gælder hovedsagelig for statsligt og kommunalt ansatte. Privatansatte dækkes i varierende omfang af disse ordninger.

I Danmark er det ca. 90 pct. af alle fuldtidsbeskæftigede og i Norge ca. 60 pct., mens det i Sverige er så godt som alle lønmodtagerne, der er omfattet af de supplerende pensionsordninger. I Finland er disse pensionsordninger af ringe betydning, da der ikke er lagt loft over arbejdspensionens størrelse.

Størrelsen af pensionerne

Tabel 6.10 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat alderspension (før skat) pr. måned 2007

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark ¹⁾	8.371	7.894	8.168	802	757	783
Færøerne ²⁾	8.421	7.997	8.209	807	767	787
Finland ³⁾	934	1.457	1.149	784	1.223	965
Island	.	.	.	.	.	.
Norge ³⁾	11.226	15.503	13.031	994	1.373	1.154
Sverige ⁵⁾	8.769	12.050	10.239	814	1.119	951

1 Gennemsnitligt udbetalt folkepension i januar 2006 og beregnet udbetalt egenpension i form af ATP i 2005 pr. folkepensionist. Tal er fra 2006.

2 Gennemsnitligt udbetalt folkepension i maj 2007 og udbetalt særlig grundpension. Personer på plejehjem, der modtager særlig nedsat pension, er ikke medregnet.

3 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

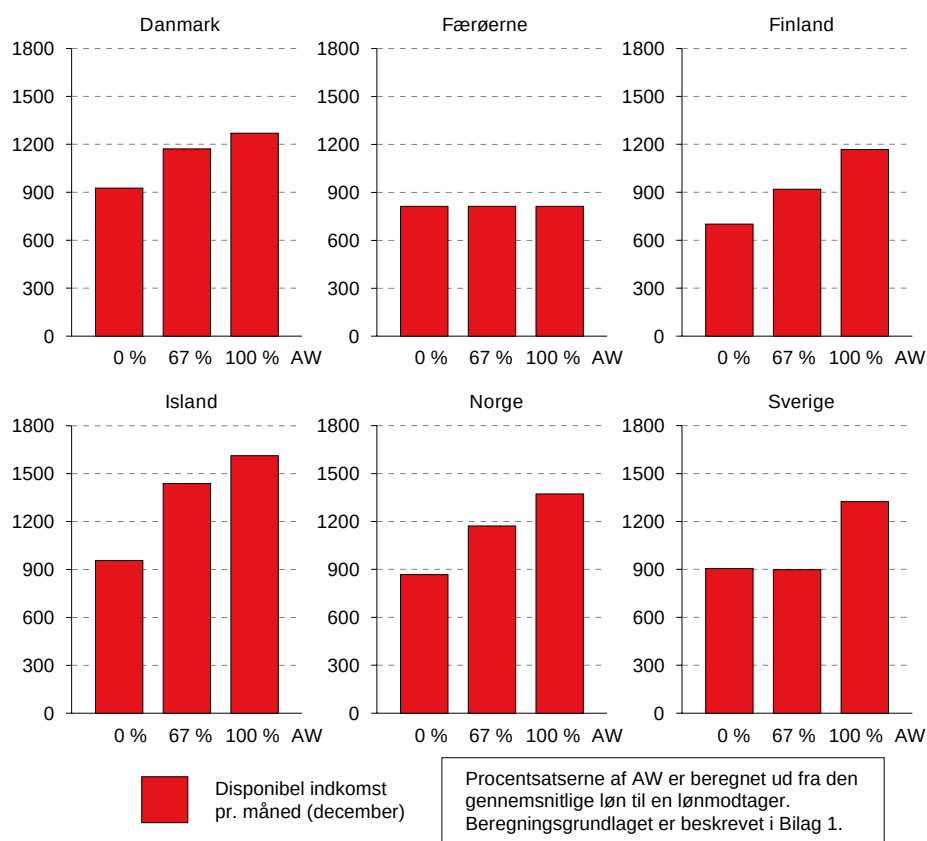
4 Gennemsnitlig udbetalt beløb i december, inklusiv boligtillæg. Pensionister betaler fra og med 2003 skat på samme måde som personer med en arbejdsindkomst.

Der er stor forskel i ydelserne til mænd og kvinder. Mens mændene modtager det højeste beløb i Finland, Norge og Sverige på grund af en større optjening af ATP, modtager mændene i Danmark og Færøerne mindst, hvilket skal ses i lyset af at flere mænd modtager supplerende pensioner, hvilket har indflydelse på grundpensionen.

Figur 6.7 viser den disponible indkomst på tre kompensationsniveauer (inkl. den maksimale tillægspension og arbejdsmarkedspension/supplerende pensioner) for en enlig alderspensionist uden børn målt i KKP euro. Som det fremgår af figuren, er der betydelige forskelle i kompensationsniveauerne ved overgangen til pension. Årsagen hertil er først og fremmest tillægspensionen, som er fuldt udbygget i Sveriges gamle pensionssystem. Noget tilsvarende gælder de islandske tillægspensionsordninger. De meget høje kompensationsniveauer i de laveste indkomstgrupper i Danmark, Finland og Sverige hænger bl.a. sammen med de forholdsvis store boligydelse til pensionister i disse lande. Årsagen til det meget høje kompensationsniveau i Island skyldes for det første at der er regnet med at modtagerne får fuld kompensation fra tillægspensionen som er 60 pct. af den tidligere løn. For det andet er påvirkningen af indkomstreguleringen for en gennemsnitlig AW ikke særlig stor. I Norge spiller det også en rolle at der findes særlige gunstige beskatningsregler for pensionister. Desuden er mindstepensionen relativt høj i Danmark og tillægspensionen generelt høj i Sverige. Alderspensionen i Danmark indeholder både folke-

pension og supplerende pensioner. De supplerende pensioner er beregnet på baggrund af de gennemsnitlige udbetalinger, der er foretaget i 2006 fra ATP, løbende pensionsydelse fra pensionskasser. Beregningen er derfor ikke helt sammenlignelig med de andre lande.

Figur 6.7 Disponibel indkomst(for enlige uden børn) ved alderspension (inkl. tillægspension) i KKP Euro 2007

Særlige alders- og delpensioner

De særlige alderspensioner omfatter forskellige former for pensioner, der gives til personer i den erhvervsaktive alder, og som ikke kan henregnes til de traditionelle alderspensioner. Det kan være sociale eller helbredsmæssige kriterier og/eller forhold på arbejdsmarkedet eller aftaler, som gør det muligt frivilligt at gå på hel eller delvis pension.

I Danmark drejer det sig for det første om almindelig og forhøjet almindelig førtidspension, som indtil 2003 kunne tilkendes personer i alderen 18-66 år, hvis erhvervsevne var nedsat med mindst halvdelen af helbredsmæssige og/eller sociale årsager. I Danmark har antallet af nytilkendelser af almindelig og forhøjet almindelig førtidspension været stærkt faldende i de senere år, hvilket bl.a. må ses i sammenhæng med en styrkelse af indsatsen for at fastholde personer med nedsat arbejdssevne i beskæftigelse, evt. på særlige vilkår.

Som følge af førtidspensionsreformen falder antallet af modtagere af almindelig og forhøjet almindelig førtidspension fra 2003, idet denne ordning er under udfasning. Almindelig og forhøjet almindelig førtidspension kan kun nytilkendes, hvis ansøgningen var indkommet før 1. januar 2003.

For det andet drejer det sig om efterløn, som er en frivillig tilbagetrækningsordning for medlemmer af en arbejdsløshedskasse i alderen 60-66 år. I 1999 er der gennemført en række ændringer af efterlønsordningen, som bl.a. gør det mere økonomisk fordelagtigt at vedblive med at arbejde og at udskyde overgangen til efterløn. For det tredje om delpension, som gives til lønmodtagere og selvstændige i alderen 60-66 år, som ønsker at trække sig delvist tilbage fra arbejdsmarkedet. For det fjerde om fleksydelse, som er en frivillig tilbagetrækningsordning for personer i fleksjob i alderen 60-66 år på linie med efterlønsordningen.

På Færøerne kan personer i alderen 18 til 66 år, hvis erhvervsevnen er nedsat med mindst 50 pct., og når sociale og helbredsmæssige forhold taler for det, tilkendes laveste førtidspension.

I Finland kan arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, der er fyldt 62 år, få førtids- eller alderspension. Førtidig udtagelse af alderspensionen reducerer pensionen også efter man er fyldt 63 år. Alle førtidsalderspensionister er medregnet som alderspensionister. Selvstændige og arbejdstagere som har været i beskæftigelse længe, kan gå på deltidspension ved 58-års alderen. Landmænd som holder op med at drive landbrug før pensionsalderen, kan modtage en særlig pension. De finske arbejdsløshedspensioner er det for nylig indført den regel at det kun er personer der er født før 1950 der er berettiget. Dette omtales i Kapitel 4.

I Norge blev det i 1989 vedtaget at indføre en ordning med aftalefastsat pension (AFP). Hovedindholdet i ordningen er, at erhvervsaktive på visse vilkår får adgang til at gå på pension før pensionsalderen som er 67 år. Pensionsalderen i ordningen er sænket flere gange og sidst til 62 år fra 1. marts 1998. Ca. 60 pct. af de erhvervsaktive har mulighed for at gå på en AFP aftalefastsat pension. Der findes desuden tre pensionsordninger som er tilpasset Folketrygden og disse fungerer som særlige tidlige tilbagetrædelsesordninger for personer frem til de fylder 67 år. I pensionsordningen for sømænd og fiskere gives der alderspension fra det fyldte 60. år, og i pensionsordningen for skovarbejdere udbetales der pension fra det fyldte 63. år.

I Sverige har der siden 2000 ikke været muligt at bevilge nye delpensioner.

Tabel 6.11 De gennemsnitlige udbetalte særlige alders- og delpensioner pr. måned før skat, december 2007

	KR/EUR	KKP-Euro
<i>Danmark</i>		
Almindelig og forhøjet almindelig førtidspension ¹⁾	9.321	893
Efterløn ²⁾	11.484	1.101
<i>Færøerne</i> ³⁾		
Laveste førtidspension	6.391	613
<i>Finland</i> ⁴⁾		
Deltidspension	587	493
Særlige pensioner for landbrugere	841	706
<i>Norge</i> ³⁾		
Aftalefastsat pension	15.441	1.368
Særlig pension til fiskere	5.121	454

1 Gennemsnitligt udbetalt pension i jan. måned 2007.

2 Gennemsnitligt udbetalt ydelse i 2007.

3 Gennemsnitlig udbetaling pr. måned, december 2006 (gennemsnitligt årsbeløb i 2006, divideret med 12).

4 Gennemsnitligt udbetalt pension i december 2006.

Tabel 6.12 Pensionister, der modtager særlige alders- og delpensioner efter køn og alder 2007

	I alt	-49		50-59		60-64		65-	
		K	M	K	M	K	M	K	M
<i>Danmark</i>									
Almindelig og forholdet almindelig førtidspension	35.890	3.887	3.757	8.976	6.020	8.802	4.231	156	61
Efterløn	147.420	.	.	.	.	84.526	62.894	.	.
<i>Færøerne</i>									
Laveste førtidspension	411	44	14	80	37	106	42	63	25
<i>Finland</i>									
Deltidspension	29.988	.	.	3.608	2.680	12.726	10.868	58	48
Særlige pensioner for landbrugere	29.316	.	.	1.318	895	3.979	3.424	11.917	7.783
<i>Norge</i>									
Aftalefastsat pension	44.251	..	..	..	..	11.883	13.103	8.856	10.409
Særlig pension til fiskere ¹⁾	1.950	1.990		..	..	..	..	..	..

1 Det er ikke muligt at opdele modtagere af særlig pension til fiskere efter køn.

Serviceydelser til ældre

Institutioner og hjemmehjælp m.v. for ældre

Den overvejende del af ældrebefolkningen bor i almindelige boliger. Kun en mindre del bor i boliger specielt tilpasset ældre. Sådanne boliger findes i alle landene. Deres indretning afhænger af de ældres behov for pleje og kan inddeles i:

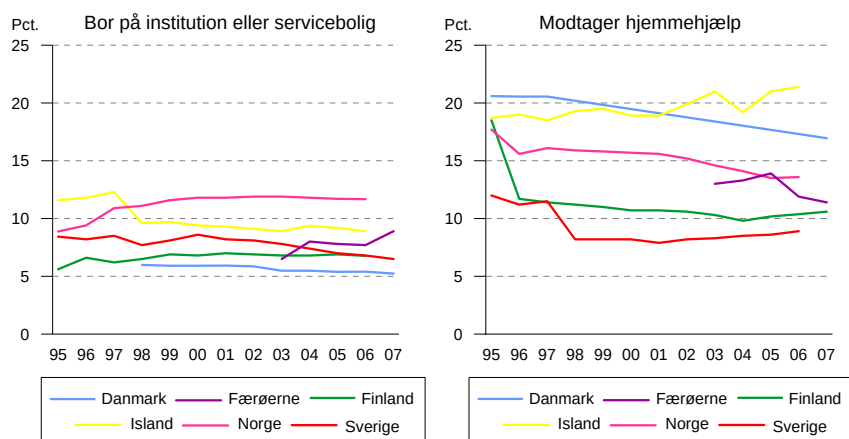
1. Institutioner (plejehjem/sygehjem/alderdomshjem).
2. Serviceboliger (servicelejligheder/kollektivboliger/omsorgsboliger m.v.).

Ældre kan også - i varierende grad - tilbydes langtidsbehandling på sygehuses sengeafdelinger, som oftest på såkaldte plejeafdelinger i Finland og på Færøerne. I alle landene findes der desuden ved nogle plejehjem særlige afdelinger hvor ældre som bor hjemme kan få et korttidsophold når der er behov for det. I samtlige lande ydes der hjemmehjælp til ældre. Hjælpens omfang bestemmes ud fra individuelle behov og varierer fra nogle få timer om

månedet til flere timer pr. dag. Med undtagelse af Færøerne er hjælpen et kommunalt anliggende og udføres af kommunalt eller privat ansatte.

Statistikken om hjemmehjælp i de nordiske lande er vanskelig at sammenligne. Mens tallene for Danmark, Færøerne Norge og Sverige er statusopgørelser, indeholder de islandske og finske data oplysninger om hvor mange der modtog hjælp i løbet af året. Desuden omfatter den finske statistik husholdninger, mens den for de andre lande omfatter personer. Faldet i andelen af ældre, der bor på plejehjem, ældreboliger mv. og i andelen af ældre, der modtager hjemmehjælp, fra 2002 i Danmark (jf. figur 6.8) hænger sammen med ændringer i statistikken. Til og med 2002 omfatter opgørelsen således personer på 67 år og derover, mens den fra 2003 omfatter personer på 65 år og derover.

Figur 6.8 Person som bor på institution eller i servicebolig, samt personer der modtager hjemmehjælp i pct. af aldersgrupper 65 år eller ældre 1995-2007

Tabel 6.13 Personer 65 år og ældre, som bor på institution eller i servicebolig, i alt og i pct. af samtlige ældre, december 2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland	Island	Norge ²⁾	Sverige ³⁾
	2007	2007	2006	2006	2006	2007
<i>Personer i alderen</i>						
65-74 år	5.689	25	8.300	294	7.169	7.904
75-79 år	5.924	65	9.546	466	10.129	10.850
80+	32.071	426	41.008	2.411	53.934	76.143
I alt 65/67+ år	43.684	516	58.854	3.171	71.232	104.559
<i>I pct. af de respektive aldersgrupper</i>						
65-74 år	1,3	1,0	1,8	1,6	2,8	1,0
75-79 år	3,8	4,8	5,2	6,0	7,4	3,5
80+ år	14,3	22,7	18,6	25,0	24,7	15,5
I alt 65/67+ år	5,2	8,9	6,8	8,9	11,7	6,5

1 Omfatter beboer på plejehjem, beskyttede boliger, plejeboliger samt længerevarende botilbud. Tallene for længerevarende botilbud er fra 2006 og anvender aldersgruppen 67-74 år.

2 Aldersgrupperne 67-74, 75-79 og 80+ år.

3 Opgørelse 1. oktober 2006. I aldersgruppen 65+ år indgår desuden personer på korttidsophold samt servicebolig

Tabel 6.14 Ældre, som modtog hjemmehjælp 2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland ³⁾	Island	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
	2007	2007	2007	2006	2006	2006
<i>Modtagere af hjemmehjælp</i>						
65-74 år	26.720	86	14.837	..	10.107	17.241
75-79 år	27.433	138	42.770	..	13.688	20.750
80+	87.396	439	35.191	..	59.061	102.355
I alt 65+ år	141.549	663	92.798	7.428	82.856	140.346
<i>Modtagere af hjemmehjælp i pct. af aldersgruppen</i>						
65-74 år	5,9	3,3	3,2	..	4,0	2,2
75-79 år	17,5	10,2	13,6	..	9,9	6,7
80+ år	38,9	23,4	35,8	..	27,1	20,9
I alt 65+ år	17,0	11,4	10,6	21,4	13,6	8,9

1 Hjemmehjælp til beboer i eget hjem bortset fra serviceboliger.

2 Aldersgrupperne 67-74, 75-79 og 80+ år.

3 Husstande i aldersgrupperne 65-74, 75-84 og 85+ år.

4 Aldersgruppen 67-74 år, 75-79 år og 80+ år. Inklusive beboere i serviceboliger som modtager praktisk bistand (hjemmehjælp) og hjemmesygepleje. Modtagere der kun modtager hjemmesygepleje er ikke inkluderet.

5 Personer som pr. 1. oktober 2006 havde fået bevilget hjemmehjælp og som bor i egen bolig.

Støtteordninger og fritidsaktiviteter

I de nordiske lande tilbydes pensionister forskellige typer støtteordninger og aktiviteterende foranstaltninger i enten kommunalt eller privat regi. Udbuddet af service og aktiviteter varierer fra land til land og fra kommune til kommune. Der føres ingen sammenlignelig statistik, der kan belyse omfanget af denne indsats.

Støtteordninger tager navnlig sigte på, at ældre kan forblive længst muligt i eget hjem. De enkelte serviceordninger indbefatter bl.a. madudbringning, telefonkæder, besøgsordning, fysio- og ergoterapi, hår- og fodpleje, havearbejde og snerydning. Desuden findes der ordninger med tøjvask og -reparation. Der er ikke centralt fastsatte regler for betaling, men normalt opkræves der betaling for madudbringning, fodpleje og havearbejde. En del af aktiviteterne kan finde sted i såkaldte ældrecentre.

Derudover findes befordringstjeneste, en trafikservice for ældre og funktionshæmmede personer, som har svært ved at benytte offentlige transportmidler eller i det hele taget at færdes på egen hånd.

Funktionshæmmede

Helbredsbetaget førtidspension

I alle de nordiske lande kan personer hvis erhvervsevne er nedsat på grund af fysiske og/eller psykiske årsager modtage førtidspension. Førtidspensionen benævnes invalidepension i Finland og Island og uførepension i Norge. I Sverige hedder det fra og med 2003 aktivitets- eller sygeydelse. Disse ydelser indgår som en del af sygeforsikringssystemet, mens det tidligere var en del af det almindelige pensionssystem.

Grundlaget for førtidspension

I Danmark var folkepension (alderspension), invalidepension, enkepension og førtidspension tidligere integreret i et sammenhængende regelsystem. Førtidspensionister blev tildelt grundpension efter de samme regler som gælder for alderspensionister. Derudover blev førtidspensionister med mellemste førtidspension tildelt et invaliditetsbeløb, og førtidspensionister med

højeste førtidspension blev ud over invaliditetsbeløbet også tildelt et erhvervsudygtighedsbeløb. Invaliditets- og erhvervsudygtighedsbeløbet indtægtsreguleres ikke. For invaliditetsbeløbet gælder det endvidere, at det ikke er skattepligtigt. Fra 2006 er der desuden indført en ekstra tillægsydelse til førtidspensionister med almindelig og almindelig forhøjet pension. Ydelsen er ikke skattepligtig og indtægtsreguleres ikke.

I 2003 er der imidlertid trådt et nyt førtidspensionssystem i kraft. Førtidspensionen består nu af én sammenhængende ydelse, som for enlige nogenlunde er på niveau med arbejdsløshedsdagpengene, og for gifte/samlevende er på ca. 80 pct. heraf. De nye regler gælder for sager om førtidspension, som er rejst efter den 1. januar 2003, hvilket vil sige, at personer, som har fået tilkendt førtidspension efter de tidligere regler stadig modtager pension efter disse regler, og i en årrække fremover vil udgøre flertallet af førtidspensionisterne i Danmark. I Danmark modtager førtidspensionister ikke tillægspension. Som led i førtidspensionsreformen blev der etableret en frivillig supplerende opsparingsordning for førtidspensionister, som trådte i kraft den 1. januar 2003. Ordningen er frivillig, og alle førtidspensionister har mulighed for at tilslutte sig ordningen. Af beløbet betaler førtidspensionisterne selv 1/3, og kommunerne betaler de resterende 2/3. Det samlede bidrag pr. person i ordningen udgør 5.040 kr. årligt i 2008.

På Færøerne er alderspension og førtidspension integreret i et sammenhængende regelsystem. Førtidspensionen er sammensat af et grundbeløb, tillæg og invaliditetsbeløb. Pensionister med laveste førtidspension modtager grundbeløb og lavt tillæg. Pensionister med mellemste- og højeste førtidspension modtager grundbeløb, mellem- eller højt tillæg og invaliditetsbeløb. Invaliditetsbeløbet indtægtsreguleres ikke og er skattefrit. Personer med vidtgående fysisk eller psykisk handicap, og som bor på institutioner, modtager ikke førtidspension. Personernes personlige behov bliver dækket af institutionernes driftsudgifter.

Finland, Island og Norge tilkendes førtidspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension. Fra 2003 blev førtidspensionen i Sverige ændret således at man modtager en syge- eller aktivitetsydelse. Sygeydelsen bliver en tidsbegrænset ydelse. Førtidspensionen var en del af det almindelige pensionssystem mens syge – eller aktivitetsydelsen er en del af sygeforsikringssystemet. Personer i alderen 30-64 år kan modtage ydelsen tidsbegrænset, alt afhængig af hvor længe man skønner at arbejdsevnen er nedsat. Personer i alderen 19-29 år kan få en ydelse for nedsat aktivitet. Denne ydelse er altid tidsbegrænset til mellem et og tre år. Ved beregningen af tillægs-/arbejdspensionens størrelse, hvilket sker på bag-

grund af tidligere arbejdsindkomst, medregnes i Finland, Island og Norge som regel tiden frem til den normale pensionsalder. I Finland er procentsatsen for førtidspensionister, for tiden fra førtidspensioneringen og frem til alderspensionsalderen, dog lavere end for alderspensionister.

I Island trådte en ny aldersbetinget ydelse til førtidspensionister i kraft den 1. januar 2004. Formålet er, at personer der bliver førtidspensionister i en ung alder får en forhøjet grundpension idet vedkommende ikke har haft mulighed for at deltage i arbejdslivet og derved ikke har kunnet optjene arbejdspension. Ydelsen kan gives fra og med vedkommende fylder 18 år og ydelsen reduceres i forhold til alderen når man bliver førtidspensionist. De som er 18 eller 19 år når de bliver førtidspensionist får det dobbelte grundbeløb som reduceres gradvist til 66 års alderen.

Fra og med 2004 blev førtidspensionsordningen i Norge delt op i to ydelser, en tidsbegrænset ydelse og en varig førtidspension. Tidsbegrænset førtidspension kan gives for en periode på et til 4 år når der er en vis mulighed for at den pågældende kan komme tilbage på arbejdsmarked enten på heltid eller deltid. Ydelsen beregnes som revaliderings og attføringspenge. Den varige førtidspension beregnes som hidtil.

Tabel 6.15 Regler for grundpension/førtidspension

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ¹⁾
Pensionsalder	18-64 år	18-67 år	18-64 år	16-65 år	16- 64år	18-64
Mindste grad af uarbejdsdygtighed	Uarbejdsdygtig	Manglende arbejdssevne	Intet særligt niveau angivet.	50 pct.	50 pct. (i genaktiveringsfasen 20 pct.)	25 pct.
Pension på grundlag af:	Opholdenes varighed, grad af uarbejdsdygtighed, og sociale årsager. Indkomstniveau?	Opholdsperiode i mindst 4/5 af årene siden fyldte 15. år	Engangsbeløb afhængigt af opholdets længde, civilstand og andre beskæftigelsesbaserede pensioner.	Grad af uarbejdsdygtighed, opholdsperiode og indkomst.	Grad af uarbejdsdygtighed, forsikringsperiodens længde og pensionspoint arbejdsindkomstens størrelse (de 20 bedste år) og familiesituationen.	Opholdets varighed, størrelsen af indkomstbaseret syge-/aktivitetsdag penge og grad af uarbejdsdygtighed.
Referenceindkomst eller beregningsgrundlag	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.	Pension er ikke afhængig af tidligere indkomst	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.	Ydelserne er uafhængige af tidligere indkomst.	Tilskrevne pensionspoint og kommende pensionspoint indtil det fyldte 66. år. Arbejdsdygtige inden det fyldte 26. år tildeles ekstra pensionspoint for fremtiden.	Ydelsen baseres på den pensionsgivende indkomst, dvs. arbejdsindkomst og indkomst fra visse ydelser: sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge og forældreorlovsydelse.
Mindste pension	1/40 af maksimum.	1/40 af grundpension samt ægteskabsreguleret tillæg og solidarisk pensionsbidrag.	Intet lovfæstet minimum.	.	120.262 NOK. Til personer, som er blevet uarbejdsdygtige inden det fyldte 26. år 160.348 NOK.	Intet lovfæstet minimum.
Højeste pension	Hvis indkomsten ikke overstiger et vist niveau: 177.636 DKK pr. år for enlig pensionist, der bor alene; 150.984 DKK pr. år for gifte eller samboende pensionister.	Solidarisk pensionsbidrag tildeles alle. Grundbeløb og tillæg er afhængig af ægteskab og samtidig indkomst.	Intet lovfæstet maksimum.	Intet lovfæstet maksimum.	264.576 NOK (2007)	Intet lovfæstet maksimum.

Tabellen fortsættes ...

Tabel 6.15 Fortsat

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ¹⁾
Indeksregulering efter pensionering:	Lønnen 100 pct. samt en reduktion hvis stigningen er over 2 pct.	Grundbeløb reguleres ikke hvert år. Solidarisk pensionsbidrag reguleres men ikke efter en fast sats. Pensionstillæg øges med 4 pct. årligt	Forbrugerprisindekset 100 pct.	Lønudviklingen, i det mindste forbrugerprisindekset.	Parlamentsafgørelse.	Prisindekset 100 pct.
Akkumulering med indkomst fra arbejde	Mulig, reduktion af ydelser.	Muligt at have anden indtægt. Årligt indtægtsloft på 56.400 DKR	Hvis en pensionsmodtager påtager sig arbejde, der svarer til hans tidligere beskæftigelse, anses han ikke længere for at være uarbejdsdygtig, og pensionen inddrages. Pensionen kan indstilles i 6-60 måneder, hvis pensionsmodtageren finder arbejde.	Mulig, reduktion af ydelser.	Med undtagelse af det første år med fuld midlertidig førtidspension eller førtidspension, må modtageren have en årlig arbejdsindkomst på højst 66.812 NOK. Ved højere indkomst fastsættes en lavere førtidspension.	Mulig.

1 Syge-/aktivitetsdagpenge

Tabel 6.16 Regler for arbejdsbaseret førtidspension

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ²⁾
Pensionsalder	18-65 år	18-67 år	18-68 år	16-70 år	16-64 år	19-64 år
Mindste grad af uarbejdsdygtighed	Uarbejdsdygtighed.	Manglende arbejdsevne. Højeste førtidspension tildeles kun hvis modtager er under 60 år. Mellemste og laveste førtidspension tildeles aldersgruppen 18-67 år	Førtidspension: 2/5 tilbage. Delvis førtidspension: 3/5 tilbage.	50 pct.	50 pct. (i genaktiveringsfasen 20 pct.).	25 pct.
Pension på grundlag af:	Grad af uarbejdsdygtighed og sociale årsager.	Manglende arbejdsevne. Pension og tillæg afhængig af ægtestand. Mellemste førtidspension til efterladte og børn under 18 år.	Optjeningsbaseret pension øget med optjening for forventet alder ved fratrædelse, indkomst for hvert år, aldersafhængig optjenings-sats.	Grad af uarbejdsdygtighed og optjent pensionsbeløb i overensstemmelse med optjente pensionspoint øget med yderligere optjeningsår last til pensionsalderen.	Grad af uarbejdsdygtighed, forsikringsperiodens længde og pensionspoint (faktiske hidtidige og anslåede fremtidige perioder til i alt 40 år), arbejdsindkomstens størrelse (de 20 bedste år) og familiesituationen.	Gennemsnit af de tre højeste årlige indkomster fra en rammeperiode, som går umiddelbart forud det år, hvor invaliditeten opstod, afhængigt af graden af uarbejdsdygtigheden.
Referenceindkomst eller beregningsgrundlag	-	Grundbeløb og tillæg reguleres efter seneste skattemæssige indkomst.	På grundlag af årsindkomsten. Intet indkomstloft. For projicerede år er beregningsgrundlaget indkomsten i de fem foregående år. Optjenings-satsen for udkækkede perioder er baseret på den indkomst, der danner grundlag for ydelserne.	Indkomst uden loft.	Tilskrevne pensionspoint og kommende pensionspoint indtil det fyldte 66. år. Personer, som er blevet uarbejdsdygtige inden det fyldte 26. år invaliditet tildeles ekstra pensionspoint for fremtiden.	Ydelsen baseres på den pensionsgivende indkomst, dvs. arbejdsindkomst og indkomst fra visse ydelser: sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge og forældreorlovsydelse.

Tabellen fortsættes ...

Tabel 6.16 fortsat

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige ²⁾
Højeste pension	-	For enlige 144.000 DKK (2007) For ægtefælle 126.360 DKK (2007). Dertil månedligt tillæg pr. barn under 18 år.	Intet lovfæstet minimum.	Intet lovfæstet minimum.	264.576 NOK (2007)	Intet lovfæstet minimum.
<i>Indeksregulering</i>						
- før pensionering:	-	-	Lønnen 80 pct. + pristallet 20 pct.	..	..	..
- efter pensionering:		Reguleres af lagtinget	Pristallet 80 pct. + lønnen 20 pct.	Pensionskassens afgørelse.	Parlamentsafgørelse.	Pristallet 100 pct.
Akkumulering med indkomst fra arbejde		Muligt at have anden indtægt. Ved overskridelse af årligt indtægtsgrænse reduceres den udbetalte grundpension og tillæg	Mulig, hvis indkomsten udgør 40-59 pct. af den pensionsgivende løn, ændres den fulde førtidspension til en delførtidspension. Hvis indkomsten overstiger 60 pct. af den pensionsgivende løn, inddrages pensionen.	Mulig, reduktion af ydelser.	Med undtagelse af det første år med fuld midlertidig førtidspension eller førtidspension, må modtageren have en årlig arbejdsindkomst på højst 66.812 NOK. Ved højere indkomst fastsættes en lavere førtidspension.	Mulig.

1 Der findes ingen arbejdsbaseret førtidspension i det offentlige pensionssystem i Danmark, men i de fleste overenskomster på arbejdsmarkedet indgår der aftaler om pension, herunder også førtidspension.

2 Syge-/aktivitetsdagpenge.

Forhold der påvirker antallet af førtidspensionister

I de nordiske lande findes der et antal alternative former for ydelser, som har indflydelse på såvel tilkendelse af førtidspensioner som på antallet af førtidspensionister. I Sverige gives der fx sygedagpenge uden tidsbegrænsning, mens sygedagpenge i de øvrige lande maksimalt kan gives i ét år, dog med mulighed for forlængelse i Danmark. I Sverige er førtidspensionen fra og med 2003 erstattet af en sygdoms – og nedsat aktivitetsydelse.

I Norge er det normalt, at der udbetales revaliderings-/atførbørgspenge, før end der udbetales førtidspension og eventuelt tidsbegrænset førtidspension.

Også de øvrige førtidspensionsordninger (som i denne publikation benævnes særlige alderspensioner) kan påvirke antallet af førtidspensionister. At der findes ordninger som fx efterløn i Danmark og arbejdsløshedspension i Finland har bidraget til, at man har færre førtids-/invalidespensionister, end man ellers ville have haft i disse lande. Ordningen med aftalefastsat pension (AFP) påvirker antallet af førtidspensionister i Norge. Flere undersøgelser er kommet frem til at ca. 20 pct. af AFP-pensionisterne ville have været førtidspensionister hvis AFP-ordningen ikke fandtes.

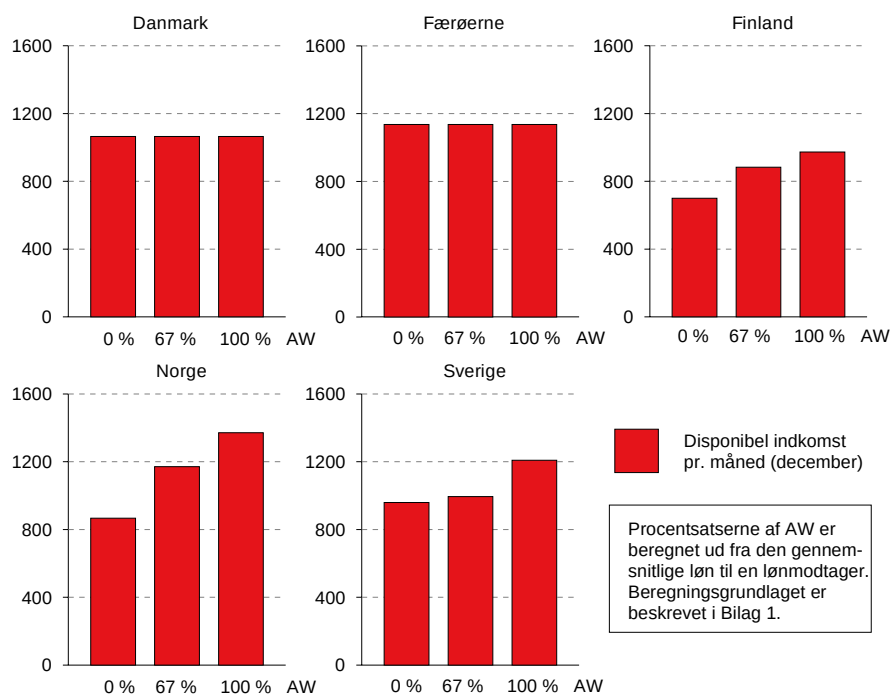
Førtidspension inkl. pensionstillæg er som hovedregel enten højere eller af samme størrelse som den der tilkendes alderspensionister i alle landene. Der-til kan i Danmark før førtidsreformen i 2003 og Færøerne komme et antal særlige tillæg og i de øvrige lande en tillægspension, som nævnt ovenfor.

Kompensationsgrader

Figur 6.9 viser kompensationsniveauet for en enlig 50-årig førtidspensionist, som tidligere har været i arbejde og som helt har mistet sin erhvervsevne på tre indkomstniveauer i KKP-Euro. I Danmark er førtidspensionen uafhængig af tidligere indkomst. Dog findes der i Danmark supplerende ydelser fra aftalebaserede pensionsordninger som ikke er taget med. Førtidspensionen i de andre lande er beregnet i forhold til tidligere arbejdsindkomst.

I alle landene modtager mændene i gennemsnit en højere ydelse end kvinderne. For Finland, Norge og Sverige skyldes det højere optjening til ATP.

Figur 6.9 Disponibel indkomst for en enlig 50-årig førtidspensionist ved fuldt tab af erhvervsevne i KKP-Euro 2007

Tabel 6.17 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat førtidspension (før skat) pr. måned 2007

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark ¹⁾	11.714	12.398	12.034	1.123	1.188	1.153
Færøerne ²⁾	10.973	12.771	11.858	1.052	1.224	1.137
Finland ³⁾	899	1.093	1.002	755	918	841
Island	.	.	.	.	.	.
Norge	11.328	14.720	12.790	1.003	1.304	1.133
Sverige ⁴⁾	8.571	9.967	9.131	796	926	848

1 Gennemsnitligt udbetalt beløb for højeste og mellemste førtidspension, samt ny førtidspension i januar 2007.

2 Gennemsnitlig udbetaling pr. måned (gennemsnitligt årsbeløb i 2007, divideret med 12) for højeste og mellemste førtidspension.

3 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

4 Gennemsnitligt udbetalt beløb i december inklusive boligtillæg. Aktivitets- eller sygedyldelse erstattede fra og med 2003 førtidspension.

Antal modtagere af førtidspension

I Danmark var der i perioden før førtidspensionsreformen i 2003 en stigning i antallet af nytilkendelser af mellemste og højeste førtidspension, mens der var et fald i antallet af nytilkendelser af de almindelige førtidspensioner (særlige alderspensioner).

Med førtidspensionsreformen kan der kun nytilkendes en form for førtidspension. Den nye førtidspension tilkendes personer med en varigt nedsat arbejdsevne af et sådant omfang, at personen ikke kan blive selvforsørgende gennem beskæftigelse på almindelige vilkår eller i fleksjob. Antallet af nytilkendelser i 2006 og 2007 i tabel 6.18 omfatter således alle tilkendelser af den nye førtidspension. Stigningen i antallet af nytilkendelser frem til 2005 hænger således sammen med at alle nytilkendelser af førtidspensionister nu medtages her. Fra 2006 til 2007 har der været et fald i antallet af nytilkendelser af førtidspension, hvilket bl.a. skal ses i sammenhæng med kommunalreformen.

På Færøerne er der ikke sket væsentlige lovmæssige ændringer, der har haft indflydelse på antallet af nytilkendelser.

I Finland har der været et fald i antallet af førtidspensionsmodtagere.

Antallet af førtidspensionister i Island bliver ved med at stige selvom der har været fald i nytilgangen siden 2003. Forklaringen på faldet i nytilgangen kan være opstramning i reglerne af tilkendelse af førtidspension samt ændringer på arbejdsmarked i form af mindre arbejdsløshed.

Både i Norge og Sverige er der sket opstramninger i reglerne for tilkendelse af førtidspension, I Norge har der været en stigning i nytilgangen. I Sverige har der været et stigende antal tilkendelser næsten hele perioden igennem.

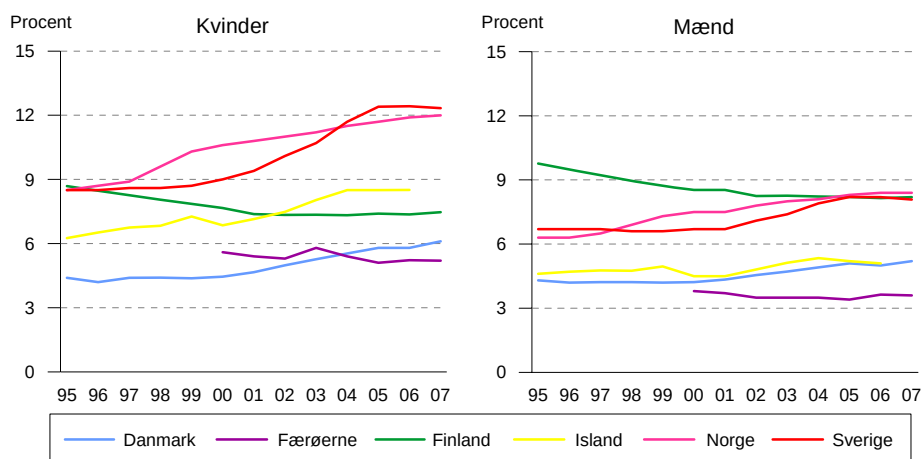
Tabel 6.18 Modtagere af førtidspension og nytilgang af førtidspensionister efter køn 1995-2007

	Danmark ¹⁾		Færøerne ²⁾		Finland		Island ³⁾		Norge ⁴⁾		Sverige ⁵⁾	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1995												
Modtagere	83.871	82.166	..	..	144.156	165.348	5.769	4.250	132.900	103.401	223.163	185.413
Nytilgang	5.087	5.941	..	..	..	..	723	502	13.299	12.006	20.565	18.639
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,3	0,3	..	..	..	..	0,9	0,6	1,0	0,9	0,8	0,7
2000												
Modtagere	83.367	81.426	753	603	129.247	147.022	6.108	4.172	160.413	119.160	248.216	189.727
Nytilgang	4.237	4.332	97	126	11.691	13.004	801	378	16.150	13.529	27.934	21.303
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,2	0,2	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,4	1,3	1,0	1,1	0,8
2006												
Modtagere	104.728	93.896	1.394		125.507	141.876	8.217	5.293	188.925	138.893	331.416	223.481
Nytilgang	7.536	6.736	142		13.274	13.941	437	243	17.477	14.090	27.815	20.361
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,4	0,4	0,5		0,8	0,8	0,5	0,2	1,4	1,0	1,0	0,7
2007												
Modtagere	102.875	91.348	1.381		128.061	143.563	..	..	192.811	140.733	330.322	221.424
Nytilgang	6.354	5.548	117		13.810	14.377	..	..	18.288	13.896	27.367	20.316
Nytilgang i pct. af befolkningen i den berettigede alder	0,4	0,3	0,4		0,8	0,8	..	..	1,4	1,0	1,0	0,7

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

- 1 Antal modtagere er i denne tabel opgjort primo året; i de øvrige pensionstabeller er antallet opgjort ultimo året.
- 2 Omfatter også modtagere af laveste førtidspension som hører til under særlige alderspensioner.
- 3 Pensionsalder 16-66 år.
- 4 Pensionsalder 18-67 år.
- 5 Aktivitets- og sygedyldelse erstatter fra og med 2003 førtidspensionen.

Figur 6.10 Pensionister der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af befolkningen 16/18-64 år 1995-2007¹⁾

1 Tallene for Danmark indeholder ikke alle førtidspensionister. Der er ikke medregnet modtagere af almindelig og forhøjet førtidspension. Hvis alle modtagere var medtaget vil andelen i figuren være knap 7.

I tabel 6.18 og figur 6.10 er de danske tal inkl. førtidspensionister efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 2003. I Sverige erstatter aktivitets- og sygedelsen førtidspensionen fra og med 2003. Nye ydelser gives til personer i alderen 19-64 år.

Revalidering

Personer, hvis erhvervsevne er nedsat af fysiske, psykiske eller sociale årsager, kan få hjælp til uddannelse, optræning og omskoling, når det anses for påkrævet af hensyn til personens fremtidige muligheder for at klare sig selv og forsørge sin familie. Der kan også ydes hjælp til særlige udgifter, der følger af uddannelsen. Uddannelse kan bestå i optræning eller oplæring på det almindelige arbejdsmarked. Hjælpen ydes i form af løn eller løntilskud. Endelig kan der ydes særskilt hjælp til anskaffelse af værktøj og arbejdsredskaber og til iværksættelse af selvstændig virksomhed.

I Danmark ydes hjælpen i form af en fast revalideringsydelse, som svarer til dagpengemaksimum. Udbetalingen af revalideringsydelsen forudsætter, at der er iværksat en revalidering efter en fastlagt erhvervsplan. Ydelsen udbe-

tales indtil erhvervsplanen er gennemført, normalt dog højst i 5 år. For unge under 25 år udgør revalideringsydelsen det halve. Med henblik på at fastholde og integrere de svagere grupper på arbejdsmarkedet er der fra 1999 sket en styrkelse af den virksomhedsrettede revalidering.

På Færøerne udbetales revalideringsydelse når det anses for påkrævet af hensyn til en persons risiko for at blive udstødt fra arbejdsmarkedet. Revalideringsydelsen hører under loven om offentlig forsorg, og ydelsen er normalt behovsprøvet.

I Finland er revalideringsdagpenge som betales fra Folkpensionsanstalten af samme størrelse som sygedagpengene. Dagpengenes størrelse fra ulykkes- og trafikforsikringerne samt fra arbejds-pensionsanstalterne er normalt af den samme størrelse som man skulle have haft i samme periode.

I Island udbetales en revalideringsydelse, når den tilskadekomne ikke længere har ret til syge- eller arbejdsskadedagpenge. Som regel kan ydelsen højst oppebæres i 12 måneder eller indtil der er truffet beslutning om den funktionshæmmedes fremtid. Ydelsen svarer til invalidepensionen og tildeles efter de samme kriterier. Ydelsen kan aldrig udbetales i mere end 18 måneder. Alle, der modtager revalideringsydelse, skal gennemgå undersøgelser og behandlinger i den tid, ydelsen modtages.

Siden 1. januar 2000 har socialforsikringen udbetalt en revalideringsydelse til personer der har risiko for at blive udstødt fra arbejdsmarkedet på grund af sygdom eller ulykker. Der er i Island især mange sociale institutioner, der tilbyder job til personer i revalidering. I øjeblikket forsøger man at samle aktiviteterne på dette område hvor formålet er at forstærke den arbejdsrelaterede revalidering.

I Norge kan der gives to forskellige slags ydelser til revalidender. Det ene gives i tilknytning til medicinsk revalidering. Denne ydelse gives til personer der har opbrugt sin sygedagpengeret, men hvor arbejdsevnen forsat er nedsat med mindst 50 pct. For at have ret til denne ydelse må modtageren være under aktiv behandling med udsigt til forbedring af arbejdsevnen. Den anden ydelse er knyttet til erhvervsmæssig revalidering (yrkesrettet attføring). Ydelsen gives i forbindelse med tiltag som anses for nødvendig og hensigtsmæssig for at modtageren kan gennemføre et revalideringsforløb for at blive i stand til at skaffe sig eller bibeholde et arbejde. Eksempler på revalidering (attføringstiltak) kan være skolegang, arbejdsstræning, løntilskud m.v. Begge ydelser er kort tids ydelser og beregnes ud fra pensionsgivende indtægt, udbetalt det sidste år, eller som et gennemsnit af de sidste tre år før arbejdsevnen blev nedsat med mindst 50 pct. Begge ydelser udgør op til 66 pct. af beregningsgrundlaget op til 6 gange svarende til 400.872 NOK 1.maj 2007. Både den medicinske revalidering og den erhvervsmæssige revalidering for-

valtes af arbejds- og velfærdsetaten. Selve revalideringen, både den medicinske og den erhvervsmæssige, kan foregå som et samarbejde mellem blandt andet sundhedsvæsenet, arbejdsmyndigheder og socialforsikringsmyndighederne.

I Sverige gives der i forbindelse med revalidering en række erstatninger og ydelser. I forbindelse med revalidering kan der blandt andet gives en revalideringsydelse og særlige ydelser i stedet for sygedagpenge. Revalideringsydelsen gives da til personer som deltager i erhvervsrettet revalidering og de særlige ydelser skal dække udgifterne som der er ved revalideringen som for eksempel rejser. De erhvervsrettede revalideringsforanstaltninger som kan blive aktuelle er eksempelvis arbejdsstræning, udredning ved et arbejdsmarkedsinstitut og uddannelse.

Tabel 6.19 Personer som har modtaget revalideringsydelse i løbet af året og pr. december 2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
<i>Personer som har modtaget revalideringsydelse i løbet af året</i>					
Kvinder	16.558	143	63.351	54.157	25.021
Mænd	8.490	98	41.975	47.047	11.404
I alt	25.048	241	105.326	101.204	36.425
<i>Personer som modtog revalideringsydelse pr. december 2007</i>					
Kvinder	9.999	65	20.167	37.591	7.373
Mænd	4.903	37	14.960	30.822	3.572
I alt	14.902	102	35.127	68.413	10.945

1 Grundlaget for statistikken er ændret fra 2007, hvorfor tallene ikke kan sammenlignes direkte med tidligere år.

2 Omfatter revalideringsdagpenge og services som udbetales fra Folkpensionsanstalten.

3 Personer der kun har modtaget erhvervsrettet revalideringsydelser.

4 Omfatter kun personer med revalideringsydelse. Personer som modtager særlige ydelser kan ikke opgøres. Personer som modtog revalideringsydelse 31. december 2007.

Arbejdsskadeserstatninger

I alle nordiske lande modtager personer, som har været udsat for en arbejdsskade enten sygedagpenge eller en ydelse, som svarer til disse ved midlertidigt tab af erhvervsevne. Ved langvarigt eller permanent tab af erhvervsevne udbetales der førtidspension eller en ydelse, som kan sidestilles med denne.

Ved arbejdsskade forstås ulykkestilfælde på arbejdet og erhvervsbetinget sygdom, som forårsager midlertidigt eller permanent tab af arbejdsevne.

I alle landene er der etableret obligatoriske arbejdsskadeforsikringer, men efter lidt forskellige regelsæt. Fra arbejdsskadeforsikringen udbetales der mænerstatninger samt erstatning for den tabte arbejdsevne, enten i form af éngangsydelser eller som månedlige ydelser. Normalt dækker arbejdsskadeforsikringen også udgifter til behandlinger, som ikke er dækket af den almindelige sygeforsikring.

I Danmark ydes der erstatning for tabt erhvervsevne, hvis arbejdsskaden har nedsat arbejdsevnen med mindst 15 pct. Der ydes desuden et engangsbeløb, hvis méngraden er 5 pct. og derover. Kompensationen beregnes ud fra 80 pct. af den tilskadekomnes hidtidige årsindtægt.

På Færøerne ydes der invaliditetserstatning, hvis arbejdsskaden har forringet den tilskadekomnes erhvervsevne med 5 pct. eller derover. Kompensationen beregnes som hovedregel ud fra 2/3 af fiskeres garanterede mindsteløn.

I Finland har man ret til pension, hvis arbejdsevnen er reduceret med mindst 10 pct. Den pension som udbetales til en person som er helt uarbejdsdygtig udgør 85 pct. af tidligere arbejdsindkomst. Til en delvis (partiel) arbejdsudygtig arbejdstager, udbetales der en del af den fulde pension som svarer til nedgangen i erhvervsevnen. Erstatningsniveauet for pension på grund af ulykker falder til 70 pct. af arbejdsindkomsten når den pågældende fylder 65 år. Ulykkespensionen til en delvis uarbejdsdygtig reduceres tilsvarende når den pågældende fylder 65 år.

I Island er det retten til løn under sygdom (fravær på grund af en ulykke) som har den største betydning for den skadelidte. Men for personer som ikke har ret til løn eller når den periode hvor man kan modtage løn er ophørt, modtager de pågældende dagpenge fra den almene arbejdsskadeforsikring. Denne ydelse er et fast beløb som er uafhængig af den løn man havde da ulykken indtraf. Ydelsen betales normalt ikke i mere end 52 uger.

I Norge kan der opnås *invalidpension*, hvis en erhvervsskade eller arbejdsulykke nedsætter arbejdsevnen med 30 pct., hvor der normalt kræves 50 pct. nedsættelse af arbejdsevnen for at få tildelt *invalidpension*. Der tildeles mænerstatning hvis méngraden er 15 pct. og derover.

I Sverige ydes der erstatning, i form af livrenter, såfremt arbejdsevnen er varigt nedsat med mindst en femtendedel (6,6 pct.). Livrenten beregnes normalt på grundlag af den forsikredes sygedagpengeberettigede indkomst.

Plejetilskud til funktionshæmmede

I alle de nordiske lande kan familier modtage økonomisk støtte fra det offentlige til pleje af et fysisk eller psykisk sygt barn i hjemmet. Regelsættene varierer noget mellem landene, men formålet med ordningerne er det samme, nemlig at gøre det økonomisk muligt for familier at have barnet boende hjemme ved at få dækket de ekstraudgifter som barnets handicap medfører.

Voksne med funktionsnedsættelse, som bor i eget hjem, kan også få tilskud. De enkelte lande har også lidt forskellige regler på dette område. Der kan ydes støtte til hjælpemidler, som er nødvendige for, at den pågældende kan udøve et erhverv eller afhjælpe den pågældendes lidelse, eller som kan lette den daglige tilværelse i hjemmet.

I flere af landene ydes der blandt andet tilskud til køb af og/eller tilpasning af bil eller andet motordrevet køretøj.

Serviceydelser til funktionshæmmede

Institutioner, hjemmehjælp m.v. for funktionshæmmede

I alle landene findes der særlige boliger for personer med nedsat funktions-evne. Det kan være:

1. Institutioner (plejehjem/sygehjem).
2. Serviceboliger (beskyttede boliger/servicelejligheder/kollektivboliger).

Tabel 6.20 Personer under 65 år som modtog hjemmehjælp

	Danmark	Færøerne ¹⁾	Finland ²⁾	Island	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
	2007	2007	2007	2006	2006	2006
Modtagere af hjemmehjælp under 65 år i alt	24.123	97	25.457	3.851	32.078	19.156
Modtagere af hjemmehjælp i pct. af aldersgruppen 18-64 år	0,7	0,3	0,6	1,5	0,8	0,3

1 Hjemmehjælp til beboer i eget hjem bortset fra serviceboliger

2 Husstande. Af de 25.457 var de 5.981 handicappede.

3 Husstande under 67 år. Inklusive beboere i serviceboliger som modtager praktisk bistand (hjemmehjælp). Omfatter modtagere der modtager både hjemmesygepleje og praktisk bistand og modtagere som blot modtager praktisk bistand. Modtagere der kun modtager hjemmesygepleje er ikke inkluderet.

4 Omfatter beboere i egen bolig som pr. 1. oktober 2006 havde fået tildelt hjemmehjælp.

Tabel 6.21 Personer under 65 år, som bor på institution eller i servicebolig, december

	Danmark ¹⁾	Færøerne ²⁾	Finland	Island	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
	2007	2007	2006	2007	2006	2007
Under 65 år i alt	13.144	147	21.099	1.114	19.499	28.135
I pct. af aldersgruppen 18-64 år	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4

1 Inkl. ældreboliger.

2 Personer under 67 år.

3 Oplysningerne gælder beboere i boliger til pleje- og omsorgsformål og indlagte på institution i aldersgruppen 0-66 år.

4 Personer med permanent ophold og korttidsophold 10. oktober 2006 i institutioner eller serviceboliger.

Ud over disse særlige boliger kan funktionshæmmede også i varierende grad tilbydes langtidsbehandling på sygehusenes sengeafdelinger, som oftest på såkaldte plejeafdelinger.

I samtlige lande ydes der hjemmehjælp til funktionshæmmede. Hjælpens omfang bestemmes ud fra individuelle behov og varierer fra nogle få timer om måneden til flere timer pr. dag. Hjælpen er et kommunalt anliggende og udføres af kommunalt eller privat ansatte.

Som tidligere nævnt er statistikken om hjemmehjælp i de nordiske lande vanskelig at sammenligne. Mens tallene for Danmark, Færøerne, Norge og Sverige er statusopgørelser, indeholder de islandske og finske data oplysninger om hvor mange der modtog hjælp i løbet af året. Desuden omfatter den finske statistik husstande, mens den for de andre lande omfatter personer.

Personlig assistance

I alle de nordiske lande kan personer med svære handicap få økonomisk hjælp til personlig assistance og hjælp til den daglige livsførelse.

I Danmark kan personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for personlig hjælp og støtte til de nødvendige praktiske opgaver i hjemmet i mere end 20 timer om ugen, vælge at få et konstant tilskud til hjælp, som den pågældende selv antager. Kommunen kan også yde tilskud til dækning af udgifter til ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse af personer med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har et aktivitetsniveau, fx i forbindelse med erhvervsarbejde, der gør det nødvendigt at yde en ganske særlig støtte. Ca. 2.100 personer var omfattet af disse ordninger med ansættelse af hjælpere i 2007.

Derudover kan kommunen yde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydeligt og varigt nedsat funktionsevne. Personer, der er visiteret til 15 timers ledsagelse om måneden ved det fyldte 67. år, bevarer denne ret efter det fyldte 67. år. Kommunen kan desuden yde hjælp i form af en særlig kontaktperson til personer, der er døvblinde, og sørge for tilbud om støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser. I 2007 var ca. 9.700 personer omfattet af disse ledsage- og kontaktpersonordninger.

På Færøerne har børnepasningsbehovet hos familier med handicappede børn, hvis behov ikke kan dækkes i de almindelige daginstitutioner, været løst ved ansættelse af personlige støttepersoner. Støttepersonerne har samtidig bl.a. en aflastningsopgave i forhold til familien og dækker derfor et mere omfattende behov end det en traditionel daginstitution kan tilbyde.

Personer mellem 18 og 66 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få tilkendt personlig hjælp og støtte. Målsætningen er, at den handicappede skal have mulighed for at leve et selvstændigt og aktivt liv. Den handicappede og støttepersonen fastlægger i fællesskab en formålssætning med støtten, og som beskriver en handlingsplan mht. indholdet i støttetimerne.

I Finland kan kommunerne fremme en svært handicappet persons livsførelse i eget hjem ved at give et økonomisk tilskud til at aflønne personlige hjælpere. Tilskuddet er tiltænkt svært funktionshæmmede der i stor udstrækning har behov for andres hjælp i dagliglivets forhold. Behovet for hjælp og støtte skal fastlægges af en læge og hvis nødvendigt desuden af en anden ansat i social- og sundhedsvæsenet. I 2007 var 5.034 personer omfattet af ordningen.

I Island kan der også tilkendes personlig hjælp med dagliglivets funktioner. Det er muligt for den funktionshæmmede selv at ansætte en personlig hjælper og derved påtage sig arbejdsgiveransvaret for hjælperen.

Der kan desuden gives personlig hjælp til personer der har behov for at bryde en social isolation. Endelig kan familier med funktionshæmmede børn modtage aflastning af en anden familie der passer barnet/børnene, almindeligvis en til to weekender om måneden.

I Norge skal alle kommuner tilbyde en ordning med brugerstyret personlig assistance. Antallet af timer for en sådan assistance afgøres ud fra den enkeltes behov for hjælp. Det som præger ordningen er at modtageren af hjælpen fungerer som arbejdsleder for hjælperen, og/eller arbejdsgiver og derved påtager sig et større ansvar for organiseringen og indholdet i hjælpen i forhold til egne behov. Siden 1994 er der givet tilskud til kommunerne for at stimulere sådanne ordninger. Det er kommunerne der beslutter om ydelsen skal gives som brugersyret personlig assistance eller en kommunalt organiseret ydelse. Staten dækker 85 procent af kommunernes udgifter. For de der ikke ønsker hjælpen på denne måde, er det kommunes ansvar at tilbyde hjælpen i en anden form som for eksempel hjemmehjælp eller støttekontakt. Antallet af timer afgøres ud fra den enkeltes behov. Desuden findes en ordning med funktionsassistenter for funktionshæmmede i arbejde. Disse skal give praktisk bistand, i arbejdstiden, til personer der er stærkt bevægelseshæmmede, og er ledet af modtageren. Målsætningen er at svært bevægelseshæmmede skal have mulighed for at forblive i normalt arbejde og gør det muligt med et normalt arbejde for de der ikke tidligere har været på arbejdsmarkedet.

I Sverige har personer ret til personlig assistance hvis de på grund af stort varigt funktionsbesvær har behov for hjælp med den personlige hygiejne, måltider, påklædning eller kommunikation med andre (såkaldte grundlæggende behov). Der kan også ydes hjælp for andre behov til livsførelse, hvis de ikke kan tilgodeses på anden måde. I begrebet personlig assistance forudsættes det at det skal være en personlig støtte der giver den funktionshæmmede øgede muligheder for et selvstændigt liv. Hjælp og støtte skal være tilgængelig på forskellige tider af døgnet og tilbydes af et begrænset antal personer. Personlig assistance gives i form af støtte fra en personlig assistent eller i form af økonomisk tilskud til at ansætte en sådan assistent. Kommunerne dækker udgifterne for op til 20 timers hjælp pr. uge. Hvis der er behov for mere end 20 timers hjælp pr. uge dækker staten udgifterne for de timer der overstiger 20. I 2005 var der ca. 16.500 personer der modtog personlig assistance.

Revalidering

I alle lande findes der særlige institutioner til optræning, arbejdsprøvning og omskoling af funktionshæmmede og andre erhvervshæmmede. Der er endvidere indrettet beskyttede værksteder for funktionshæmmede, som ikke kan fastholde beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked.

I Danmark har personer med nedsat arbejdsevne mulighed for optræning, arbejdsprøvning, beskyttet beskæftigelse m.v. på revalideringsinstitutioner og beskyttede værksteder. Personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen har desuden mulighed for ansættelse hos private eller offentlige arbejdsgivere i fleksjob og skånejob med løntilskud. Fleksjob gives til personer, der ikke modtager social pension, mens skånejob gives til førtidspensionister. I slutningen af 2007 var 46.277 personer i fleksjob og 5.150 personer i skånejob.

Personer, som er visiteret til fleksjob og som er ledige, og personer, som bliver ledige efter ansættelse i et fleksjob, kan efter nærmere regler modtage ledighedsydelse. I slutningen af 2007 modtog 11.600 personer ledighedsydelse.

På Færøerne tilbydes personer med nedsat arbejdsevne at deltage i arbejdsprøvning, optræning, efteruddannelse, arbejde på beskyttede værksteder m.v. på en revalideringsinstitution. Revalideringsinstitutionen tilbyder også kortere faglige uddannelser. Desuden kan personer med varige begrænsninger i arbejdsevnen ligesom i Danmark ansættes hos private eller offentlige arbejdsgivere med løntilskud.

I Finland er offentlige sundhedsvæsen samt Folkepensionsanstalten der tilbyder størsteparten af den medicinske revalidering. Folkepensionsanstalten tilbyder også arbejdsprøvning. Arbejdspensionsanstalterne iværksætter revalidering for at forhindre, at en person bliver uarbejdsdygtig eller for at forbedre den pågældendes arbejds- og erhvervsevne, samt for at lette tilbagegangen til arbejdslivet. Ulykkes og trafikforsikringen tilbyder desuden revalidering til deres egne klienter. Krigsveteraner kan også gennemgå revalidering, hvor krigsinvalidere tilbydes revalidering mindst hvert andet år.

I Island har funktionshæmmede blandt andet mulighed for optræning, undervisning, beskyttet beskæftigelse på det almindelige arbejdsmarked og på beskyttede værksteder. Det er sundhedsvæsenet som har ansvaret for den medicinske revalidering og hjælpemidler.

I Norge er det arbejds- og velfærdsetaten der har ansvaret når det gælder tiltag som skal forsøge at få de funktionshæmmede aktiveret på arbejdsmarkedet. Målet med erhvervsrettet revalidering er at sætte helbredsmæssige udsatte arbejdssøgere og arbejdstagere i stand til at få et arbejde på ordinære vilkår. Erhvervsrettet revalidering er baseret på oplæring, arbejdsstræning og rådgivning. Personer med nedsat arbejdsevne kan få tilpasset sin arbejdsitu-

ation efter specielle behov. Samtidigt er det muligt at låne forskellige tekniske hjælpemidler fra hjælpemiddelcentralerne. Desuden findes der også permanent beskyttede arbejdspladser. Der findes også såkaldte beskyttede værksteder for personer med nedsat arbejdsevne. Desuden kan personer med forskellige handicap få behandling og vejledning ved et antal optræningsinstitutioner. Funktionshæmmede uden tilknytning til arbejdsmarkedet kan også låne hjælpemidler til gøremål i dagliglivet. Målet med erhvervsrettet revalidering er at sætte helbredsmæssige udsatte arbejdssøgere og arbejdstagere i stand til at få et arbejde på ordinære vilkår. Erhvervsrettet revalidering baseres på oplæring, arbejdsstræning og rådgivning.

I Sverige har personer med nedsat arbejdsevne mulighed for at deltage i forskellige arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger via arbejdsformidlingen. En person der på grund af et arbejds handicap ikke kan få arbejde på det regulære arbejdsmarked kan gennem arbejdsformidlingen få ansættelse i et Samhallföretag. Ved rekruttering prioriteres personer med psykiske og intellektuelle arbejds handicap samt personer med flere funktionsnedsættelser.

Støtteordninger og fritidsaktiviteter

I de nordiske lande tilbydes funktionshæmmede forskellige typer støtteordninger og aktiverende foranstaltninger i enten kommunalt eller privat regi. Udbudet af service og aktiviteter varierer fra land til land og fra kommune til kommune. Der føres ingen sammenlignelig statistik, der kan belyse omfanget af denne indsats.

Støtteordninger tager navnlig sigte på, at funktionshæmmede kan forblive længst muligt i eget hjem. De enkelte serviceordninger indbefatter bl.a. madudbringning, telefonkæder, eller alarmer der kan tilkalde hjælp, besøgsordning, fysio- og ergoterapi, hår- og fodpleje, havearbejde og snerydning. Desuden findes der ordninger med tøjvask og -reparation. Der er ikke centralt fastsatte regler for betaling, men normalt opkræves der betaling for madudbringning, fodpleje og havearbejde. I alle landene findes såkaldte dagforanstaltninger der henvender sig til forskellige målgrupper, eksempelvis personer med psykisk funktionsnedsættelse, for at give hjælp i form af revalidering, beskæftigelse og fællesskab.

Derudover findes befordringstjeneste, en trafikservice for ældre og funktionshæmmede personer, som har svært ved at benytte offentlige transportmidler eller i det hele taget at færdes på egen hånd.

Efterlevende

Pensioner til enker og enkemænd

Kvindens øgede deltagelse i arbejdslivet og ændringer i indkomstfordelingen mellem mænd og kvinder har medvirket til at efterlevendepension har fået mindre betydning. I Danmark og på Færøerne er enke- og enkemandspension afskaffet. Pensionister, der er samlevende med en pensionist, kan ved dødsfald af samleveren, få udbetalt en kortvarig efterlevelsespension, som består af begge pensionisters sammenlagte pension i 3 måneder. På Færøerne skal man dog være gift for at modtage denne ydelse. Antallet af modtagere af efterlevelsespension opgøres ikke særskilt. Til ikke-pensionister i Danmark udbetales efterlevelseshjælp, hvis samleveren dør. Efterlevelseshjælpen er indtægts- og formueafhængig og ydes som et engangsbeløb. I 2006 fik 476 personer udbetalt efterlevelseshjælp, heraf 370 personer under 65 år.

I Finland er det en forudsætning for at få efterlevendepension at man har været gift og at ægteskabet var indgået før man fyldte 65 år. Registreret partnerskab kan også give ret til efterlevendepension på samme vilkår. Også tidligere ægtefæller der er skilt fra et registreret partnerskab har ret til pension, hvis modtageren ved sin død var pligtig til at betale underholdsbidrag til den efterlevende. Den udbetalte pension påvirkes af den efterlattes arbejdspension, samt ens egne pension, eller egen beregnede arbejdspension. Inden for arbejdspensionssystemet kan der også ydes pension hvis den efterlevende er under 50 år og hvis den efterlevende har fået førtidspension uafbrudt i mindst tre år før ægtefællen døde.

I Island er enkepensionen afskaffet som grundpension, men udbetales stadigvæk fra arbejdspensionssystemet. I Norge og Sverige hænger retten til efterlevendepension sammen med den efterlattes muligheder for at forsørge sig selv.

I Norge gives der pension til efterlevende ægtefælle, registrerede partner og samlevende. Der kan også gives pension til efterlevende hvis de enten tidligere har været gift med hinanden eller har haft et fælles barn. I Sverige bortfalder den nuværende enkepension på langt sigt for de fleste efterladte. I det gamle system var det en forudsætning at man var gift senest i 1989 for at få tilkendt enkepension. I Finland, Norge og Sverige har enker og enkemænd ret til at få udbetalt efterlevendepension i form af grund-/garanteret mindstepension og tillægs-/arbejdspension.

Tabel 6.22 Pensionister 18-64/66 år, der modtager lovfastsatte enke-/enkemandspension i 1995-2007

	Danmark ¹⁾		Færøerne ¹⁾		Finland ²⁾		Island ³⁾		Norge ⁴⁾		Sverige ⁵⁾	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1995	.	.	.	.	52.767	5.814	735	171	30.023	1.854	64.423	2.147
2000	.	.	.	.	46.292	7.945	2.176	1.459	25.086	2.001	53.254	1.617
2006	.	.	.	.	38.843	9.046	2.553	2.262	21.729	2.280	44.044	2.167
2007	.	.	.	.	38.275	9.202	..	..	21.085	2.225	41.719	2.132

1 Enkepensionsordningen er afskaffet. Der kan imidlertid gives enkepension gennem førtidspensionssystemet.

2 Enker/enkemænd over 64 år kan få tilkendt enkepension i form af arbejdspension. Antallet af enkepensionister over 64 år var 189.307 kvinder og 25.383 mænd i 2006 og 189.705 kvinder og 26.218 mænd i 2007.

3 Fra 1999 kun pensionister i alderen 16-65 år der får udbetalt arbejdspension.

4 Ekskl. enker og enkemænd, der modtog invalidepension.

5 Omfatter enkepension for personer under 65 år samt omstillingspension og særlig pension til efterlevende. Omstillingsperioden har varieret i perioden og var i 2005 12 måneder. Efterlevendepension var indkomstprøvet fra 1997-2002. Fra og med 2003 betaler alle pensionister skat på samme måde som af arbejdsindkomsten.

Tabel 6.23 Gennemsnitligt udbetalt i lovfastsat enke-/enkemandspension (før skat) pr. måned 2007

	KR/EUR			KKP-Euro		
	Kvinder	Mænd	Alle	Kvinder	Mænd	Alle
Danmark	.	.	.	.	.	.
Færøerne	.	.	.	.	.	.
Finland ¹⁾	513	186	469	431	156	394
Island	..	..	..	..	..	..
Norge	7.343	4.809	7.100	650	426	629
Sverige ²⁾	6.188	6.801	6.218	575	632	577

1 Gennemsnitligt udbetalt beløb pr. december.

2 Gennemsnitsbeløb pr. december 2006 for pensionsmodtagere under 65 år i form af enkepension, omstillingspension og særlig pension til efterlevende fra såvel grundpension som indkomstbaseret pension.

Grund-/garanteret mindstepensionen ophører i forbindelse med, at den efterladte får ret til alderspensionens grund-/garanteret mindstepension.

Endvidere bortfalder grund-/garanteret mindstepensionen, hvis den efterladte får tilkendt førtidspension. Pension udbetales til den efterladte i form af tillægs-/arbejdspension eller evt. supplerende pensioner.

I Norge findes der gunstige regler for tillægspension i Folketrygdens alders- og invalidepensionssystemer for efterladte. De kan vælge mellem egen tillægspension, afdødes optjente tillægspension eller 55 pct. af summen af egen og afdødes optjente tillægspension.

I nogle af landene gives der også hjælp til begravelse.

Børnepension

I samtlige lande er der indført børnepension i form af grundpension og tillægs-/arbejdspension. Børnepension ydes til børn under 18 år, hvis den ene eller begge forældre er døde. I Danmark og på Færøerne er der tale om et særligt børnetilskud til forældreløse børn og til børn, hvor kun én af forældrene lever.

I Finland, Island og Norge kan der gives børnepension indtil det fyldte 21. år, hvis barnet/den unge er under uddannelse, mens det i Sverige er til og med juni måned det år barnet fylder 20 år. I Island gives der et fast beløb fra de offentlige myndigheder der udbetales til de der forsørger børnene, men pensionen varierer fra arbejdsmarkedspensionsfondene. Hvis begge forældre er døde udbetales det dobbelte beløb. Arbejdspensionsfonden udbetaler også børnepensionen til forsørgerne. I Norge gælder dette kun hvis begge forældre er døde. Børnepension der gives grundet uddannelse eller erhvervstræning til unge i alderen 18-20 år udbetales efter loven om socialhjælp. I Norge kan pensionen i enkelte tilfælde også gives til 21-årige.

I Danmark, på Færøerne, Norge og Sverige kan der desuden ydes børnepension i form af supplerende pension, hvis den afdøde var medlem af en sådan pensionsordning.

Tabel 6.24 Børn, der modtager børnepension i form af grundpension og/eller tillægs-/arbejdspension, i alt 1995-2007¹⁾

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige
<i>Antal børn, der modtager børnepension</i>						
1995	17.590	213	29.338	1.325	13.658	31.208
2000	17.278	201	28.476	1.300	14.074	29.570
2006	16.993	178	25.058	1.249	14.043	31.981
2007	17.035	180	24.489	..	13.786	31.341
I pct. af børn i den berettigede alder	1,4	1,4	1,9	1,6	1,25 ³⁾	1,44 ⁴⁾

1 Berettigede var børn af enker og enkemænd samt forældreløse børn. I Finland, Island, Norge og Sverige børn under 18 år (i visse tilfælde op til 20 år). Børnepension er for Danmarks og Færøernes vedkommende anført med forældreløse samt børn af enker og enkemænd med særligt børnetilskud.

2 Kun grundpension. I pct. af børn i den berettigede alder er tal fra 2006.

3 I pct. af børn 0-17 år

4 I pct. af børn 0-19 år.

Tabel 6.25 Det gennemsnitlige månedlige lovfastsatte beløb i børnepension før skat 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Norge ¹⁾	Sverige
KR/EUR	950	948	291	2.118	2.531
KKP-Euro	91	90	244	188	235

1 Det gennemsnitlige udbetalte beløb pr december.

Udgifter til og finansiering af ydelser til ældre, funktionshæmmede og efterlevende

Forskelle og ligheder i de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende

I det følgende beskrives forskelle og ligheder i udgifterne til ældre, funktionshæmmede og efterlevende. Hvis intet andet er nævnt, foretages sammenligningen i KKP pr. capita.

De lave udgifter til serviceydelser til ældre i Finland skal dels ses i sammenhæng med at en del af servicen til de ældre gives ved de finske sundhedscentre og dels en relativ høj egenbetaling. Udgifterne i Danmark skyldes et meget højt niveau til hjælp til udførelse af dagliglivets funktioner.

De lave udgifter i Island skyldes blandt andet den høje beskæftigelsesgrad hos de ældre sammenlignet med de andre nordiske lande.

Når det gælder kontantydelse pr. capita til de funktionshæmmede anvender Norge mest hvilket skyldes at medicinsk revalidering medregnes, under revalidering, hvilket i de øvrige lande er opført under sygdomme (inkluderet i sygedagpengene). Når det gælder de efterlevende anvender Finland mest og Danmark mindst.

Ændringer i de sociale udgifter til ældre, funktionshæmmede og efterlevende fra 2005 til 2006

I Danmark var der en stor stigning i udgifterne til folkepension på omkring 6 pct. som følge af den gradvise nedsættelse af pensionsalderen fra 67 til 65 år fra 1. juli 2004 til 1. juli 2006. Der har desuden været en betydelig stigning i udgifterne til ATP. Nedsættelsen af pensionsalderen har på den anden side været hovedårsagen til et fald i antallet af modtagere af efterløn på omkring

19.000 fra 2005 til 2006 og dermed et betydeligt fald i udgifterne. Dertil kommer et fald i udgifterne til de almindelige og forhøjet almindelige førtidspensioner under særlige alderspensioner som følge af et fald i antallet af pensionister på 8.500 fra 2005 til 2006. Disse førtidspensioner er under udfasning som følge af førtidspensionsreformen fra 2003.

De samlede udgifter til højeste og mellemste førtidspension samt til den nye førtidspension efter reformen er steget lidt fra 2005 til 2006 trods et fald i antallet af førtidspensionister som følge af nedsættelsen af pensionsalderen. Udgiftsstigningen hænger sammen med en stigning i de gennemsnitlige udgifter pr. førtidspensionist. Der har endvidere været en stigning i udgifterne til pleje og omsorg mv. for både ældre og funktionshæmmede. Endelig har der været en stigning i udgifterne til indsatsen for personer med nedsat arbejdsevne, herunder personer i fleksjob.

På Færøerne steg udgifterne til ældre med 9,4 pct. fra 2005 til 2006. Stigningen i kontantydelse var 4,1 pct., som hovedsagelig skyldes en stigning i den gennemsnitligt udbetalte pension. Udgifterne til serviceydelser steg med 19,7 pct. En markant udvidelse af antallet af institutionsplaser til ældre har medført øgede driftsudgifter af institutioner.

Udgifter til kontantydelse til funktionshæmmede steg med 7,9 pct. Stigningen skyldes, at førtidspensionen blev reguleret med 4 pct., samtidig med et større antal førtidspensionister. Udgifter til serviceydelser var uforandret i forhold til 2005.

Der var store procentvise stigninger i udgifter til efterladte, men de samlede udgifter til efterladte er små, og mindre stigninger i udgifterne medfører store procentvise stigninger.

I Finland steg udgifterne til alderspension med 4,2 pct. da antallet af alderspensionister steg med 24.345 personer og de nye pensionister fik en højere pension end tidligere og alle tidligere arbejdspensioner blev forhøjet i 2006 med 2,2 pct. og grundpensionen med 1,7 pct. Antallet af personer med deltidspension faldt med 1.860 personer. Udgifter til service for de ældre steg med 4,4 pct.

Udgifterne til de funktionshæmmede var på det samme niveau i 2006 som i 2005 og antallet af førtidspensionister faldt med 2.045 personer. Størsteparten af dette fald skyldes at aldersgrænsen for de individuelle førtidspensioner blev skærpet. Derimod steg udgifterne til service for de funktionshæmmede med 3,1 pct.

Udgifterne til efterlevende steg med 0,8 pct. Og antallet der modtog efterlevendepension steg med 881 personer mens der var et fald på 636 børn der modtog børnepension.

I Island steg udgifterne til ældre med 4,7 pct. fra 2005 målt i 2006 priser. Udgifter til alderspension steg med 4,4 pct. Trods faldet i udgifterne til grundpension på grund af faldende pensionsmodtagere, der kun modtager grundpension, så blev udgifterne til arbejds pension ved med at stige på grund af et højere lønniveau. Udgifterne til serviceydelser steg med 5,4 pct. målt i faste priser og udgifterne til institutioner steg med 5,8 pct. hvilket forklares med både øgede lønudgifter og service.

Udgifterne til funktionshæmmede steg med 7,9 pct. målt i faste priser, hvor udgifterne til serviceydelserne steg med 7,5 pct. og kontant ydelser med 8,1 pct. Grundpensionen steg med 2,8 pct. og tillægspensionen om 22,1 pct. Stigningen af tillægspensionen skyldes både lønstigninger der resulterede i højere tillægspension og af at antal fortidspensionister med tillægspension bliver ved at stige. Udgifterne til omsorg for de funktionshæmmede steg også hvilke forklares både af lønstigninger og større indsats til institutioner. Derimod falder udgifterne til efterlevende målt i faste priser idet pensioner til efterladte falder.

I Norge steg udgifterne til de ældre med 4,2 pct. målt i faste priser.

Udgifterne til funktionshæmmede steg med 1,7 pct. mens udgifterne til de efterlevende faldt men 0,7 pct.

Stigning i udgifterne til de ældre skyldes stigning i udgifterne til alderspension herunder især en stigning i udgifterne til tillægspension. Mens antallet af modtagere af alderspension steg med 4.638 personer fra 2005 til 2006 steg antallet der modtog tillægspension 7.185 personer.

Udgifterne til førtidspension steg med 3,9 pct. og antallet af førtidspensionister steg med 3,9 pct. fra 313.552 i 2005 til 322.527 i 2006

Faldet i udgifterne til de efterlevende skyldes faldende pensionsudbetalinger. Der var 189 færre i 2006 end 2005, hvilket svarer til et fald på 0,8 pct.

I Sverige steg udgifterne til alderspensionister med 2,2 pct. hvilket skyldes et stigende antal alderspensionister.

Især er det udgifterne til pensionsudbetalinger der er steget, men der har også været en stigning i udgifterne til social service for de ældre især pleje og omsorg til de der bor i egen bolig.

Udgifterne til de funktionshæmmede steg med 1,4 pct. fra 2005 til 2006, hvor det især var serviceydelserne steg. Her var det både udgifterne til personer der bor i særligt indrettede boliger der steg ligesom der var en kraftig stigning i hjælpen til dagliglivets udførelse.

Udgifterne til de efterlevende som kun består af kontante ydelser var stort set uforandret fra 2005 til 2006.

**Tabel 6.26 Udgifter til og finansiering af pensioner, andre kontantyd-
elser og service til ældre 2006**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Alderspensioner	119.329	500	11.704	48.653	102.833	258.771
Heraf:						
a. Grund/mindstepension	77.246	449	1.760	20.942	40.381	32.145
b. Tillægs-/arbejdspension	7.642	-	9.622	27.711	50.299	165.971
c. Supplerende pension	34.440	37	322	-	11.939	60.655
B. Særlige alderspensioner	26.368	32	932	-	2.804	-
C. Delpensioner	38	-	214	-	113	-
D. Øvrigt	24	19	83	-	-	420
Kontantydelse i alt	145.759	552	12.932	48.653	105.750	259.191
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	1.676	211	672	19.409	19.926	48.551
B. Hjælp til udførelse af dagliglivsfunktioner	26.476	94	461	1.068	13.687	20.861
C. Øvrigt	1.895	20	466	855	3.549	3.064
Serviceydelse i alt	30.047	325	1.598	21.332	37.162	72.476
Udgifter i alt, mio.	175.806	877	14.531	69.985	142.912	331.667
Udgifter i pct. af BNP	10,7	7,4	8,7	6,0	6,6	11,4
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	52,4	77,4	21,4	28,1	48,9	33,0
- Arbejdsgivere	24,3	12,6	63,3	54,0	31,0	45,5
- Forsikredes præmier og særskatter	23,3	10,0	15,3	17,9	20,0	21,5
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	2.121	75	595	3.129	5.825	7.043
- Pct.	1,2	9,4	4,3	4,7	4,2	2,2

Tabel 6.27 Udgifter til og finansiering af pensioner, andre kontantydelse og service til funktionshæmmede 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Førtidspensioner	28.530	176	3.300	25.862	52.770	70.713
Heraf:						
a. Grund-/mindstepension	28.530	176	781	17.832	22.755	14.577
b. Tillægs-/arbejdspension	-	-	2.506	8.031	25.487	47.636
c. Supplerende pension	-	-	13	-	4.528	8.500
B. Tilbagetrædelsepension						
pga. nedsat arbejdsevne	4.901	10	112	-	-	-
C. Plejebidrag	-	-	76	-	3.091	3.564
D. Tilskud til økonomisk integration af funktionshæmmede	11.342	-	94	-	18.398	1.652
E. Øvrigt	3.270	10	275	224	233	-
Kontantydelse i alt	48.043	196	3.857	26.086	74.492	75.929
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	9.902	108	166	5.482	800	16.742
B. Hjælp til udførelse af dagliglivsfunktioner	5.976	48	346	316	3.567	23.921
C. Revalidering	3.024	44	513	5.623	10.029	4.072
D. Øvrigt	2.283	47	486	662	1.260	9.306
Serviceydelse i alt	21.185	246	1.512	12.083	15.657	54.041
Udgifter i alt, mio.	69.228	442	5.369	38.169	90.149	129.970
Udgifter i pct. af BNP	4,2	3,7	3,2	3,3	4,2	4,5
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	66,7	92,7	39,4	39,8	36,8	45,8
- Arbejdsgivere	8,3	5,1	45,8	48,8	37,7	53,0
- Forsikrede præmier og særskatter	25,0	2,2	14,7	11,4	25,4	1,2
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	2.462	15	14	2.800	1.506	1.821
- Pct.	3,7	3,5	0,3	7,9	1,7	1,4

Tabel 6.28 Udgifter til og finansiering af ydelser til efterlevende 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse, mio.</i>						
A. Pensioner til efterladte	1	19	1.466	4.745	5.397	18.072
Heraf:						
a. Grund-/mindstepension	-	-	37	309	1.261	1.164
b. Tillægs-/arbejdspension	-	-	1.375	4.436	1.094	15.853
c. Supplerende pension	1	19	54	-	3.043	1.055
B. Ydelser ved dødsfald	-	-	37	75	70	-
C. Øvrigt	-	2	43	-	12	-
Kontantydelse i alt	1	21	1.503	4.820	5.478	18.072
<i>Serviceydelse, mio.</i>						
A. Begravelseshjælp	132	2	4	-	113	-
B. Øvrigt	-	-	-	-	-	-
Serviceydelse i alt	132	2	4	-	113	-
Udgifter i alt, mio.	133	23	1.507	4.820	5.591	18.072
Udgifter i pct. af BNP	0,0	0,2	0,9	0,4	0,3	0,6
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	100,0	2,1	6,7	1,3	40,2	0,0
- Arbejdsgivere	0,0	65,2	73,1	70,2	40,7	97,6
- Forsikredes præmier og særskat	0,0	32,6	20,2	28,4	19,1	2,4
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	-5	10	11	-1.189	-39	-114
- Pct.	-3,4	84,0	0,8	-19,8	-0,7	-0,6

Tabel 6.29 Udgifter til kontantydelse til ældre, funktionshæmmede og efterlevende i KKP/capita og pr. pensionist 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse pr. capita	2.574	1.097	2.066	1.338	2.019	2.660
Alderspension pr. pensionist	13.682	8.128	10.553	12.667	14.362	13.991
Serviceydelser pr. person 65 år og ældre	3.499	4.802	1.595	5.020	4.823	4.299
Samlede ydelser til ældre pr. capita	3.105	1.745	2.321	1.924	2.728	3.404
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse pr. capita	848	390	616	717	1.422	779
Førtidspension pr. førtidspensionist	14.080	12.087	9.270	14.636	14.259	11.834
Serviceydelser pr. capita	374	489	242	332	299	555
Samlede ydelser til funktionshæmmede pr. capita	1.223	879	858	1.049	1.721	1.334
<i>Efterlevende</i>						
I alt pr. capita	2	45	241	133	107	185

Egenbetaling

Egenbetaling for ophold på plejehjem, institutioner for ældre- og funktionshæmmede og for hjemmehjælp foregår efter forskellige regelsæt i de nordiske lande.

Betingelserne for egenbetaling for ophold på plejehjem/alderdomshjem og institutioner for funktionshæmmede fastsættes centralt (statsligt) i Danmark, Færøerne, Finland, Island og Norge, men decentralt (kommunalt) i Sverige.

I Danmark får beboere på plejehjem m.v. udbetalt pension og må heraf selv betale for de ydelser, de modtager som led i plejhjemsopholdet. Det drejer sig fx om husleje, kost, frisør og vask. Derimod skal de ikke betale for pleje og rengøring. Egenbetalingen skønnes at udgøre i størrelsesordenen 1,29 mia. DKK i 2006. Den varige hjemmehjælp er gratis. Derimod betales der for den midlertidige hjemmehjælp, afhængigt af indkomsten. Egenbetalingen udgjorde ca. 98 mio. DKK i 2007. Egenbetalingen til plejehjem og hjemmehjælp udgør til sammen 4 pct. af de samlede udgifter.

På Færøerne betaler beboere på plejehjem ingen husleje, men til gengæld er folkepensionen nedsat til 889 DKK pr. måned til dækning af personlige behov. Beboerne har således ingen udgifter til husleje, kost, frisør m.v. Pensionister, der har en indtægt udover pensionen (fx supplerende pensioner), skal dog betale for ophold på plejehjem. Egenbetaling udgør 10 pct. af pensionistens supplerende indtægt. I institutioner for psykisk udviklingshæmmede

udgjorde egenbetalingen i 2007 2,3 pct. af de samlede udgifter. Egenbetalingen til hjemmehjælp er afhængig af husstandens indkomst. I 2007 udgjorde egenbetalingen 2,5 pct. af de samlede udgifter til hjemmehjælp.

I Finland er egenbetalingen for langtidspleje af ældre afhængig af patientens indtægt. Den kan højst udgøre 80 pct. af nettoindkomsten og til personlig brug skal der være mindst 80 Euro per måned. I 2006 udgjorde egenbetalingen 17 pct. af de samlede udgifter. Egenbetalingen for hjemmehjælp er afhængig af husstandens indkomst. Egenbetalingen udgjorde ca. 15 pct. af de samlede udgifter til hjemmehjælp.

I Island betaler beboerne på plejehjemmet en del af opholdet på plejehjemmet hvis de har en arbejdspension over et vist niveau. Egenbetalingens andel af de samlede udgifter var ca. 3,3 pct. i 2005, mens egenbetalingen til hjemmehjælp udgjorde 9,7 pct. af kommunernes udgifter.

I Norge er egenbetalingen for institutionsophold afhængig af indtægten, og beregnes ud fra centralt fastsatte forskrifter. Egenbetalingen udgør op til 75 pct. af folketrygdens grundbeløb, fratrukket et fribeløb. Af indtægter over folketrygdens grundbeløb betales op til 85 pct. Egenbetaling i institutioner udgør lidt over 10 pct. af de samlede udgifter til driften af institutionen. Egenbetalingen for hjemmehjælp fastsættes af de enkelte kommuner men beløbet må ikke overstige de faktiske udgifter. Hvis indtægten er lav må egenbetalingen ikke overstige 150 NOK per måned. Desuden må der ikke kræves egenbetaling for den del som er personlig pleje og omsorg eller hjemmesygepleje.

I Sverige har kommunerne en stor frihed til selv at bestemme egenbetalingens størrelse inden for omsorgen for ældre og funktionshæmmede. Der findes også en maksimal egenbetaling inden for ældreomsorgen, men kommunerne har stor frihed til at sætte egenbetalingens størrelse inden for disse rammer.

Kapitel 7

Boligydelse

Tabel 7.1 Udgifter til boligydelse i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	0,7	Cypern	0,4	Letland	0,1	Slovenien	0,0
Færøerne	.	Estland	0,0	Litauen	0,0	Spanien	0,2
Finland	0,3	Frankrig	0,8	Luxemburg	0,2	Storbritannien	1,5
Island	0,2	Grækenland	0,5	Malta	0,2	Tjekkiet	0,1
Norge	0,1	Holland	0,3	Polen	0,1	Tyskland	0,6
Sverige	0,6	Irland	0,5	Portugal	..	Ungarn	0,5
Belgien	0,1	Italien	0,0	Slovakiet	0,0	Østrig	0,1

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Boligstøtte til familier

I alle landene med undtagelse af Færøerne, ydes der boligstøtte til såvel familier med børn som til familier uden børn. I Norge gives boligstøtten til familier uden børn som regel kun, hvis mindst en person modtager andre kontantydelse. Reglerne for boligstøtte til børnefamilier er, gunstigere end reglerne for familier uden børn.

I Danmark og Island gives støtten kun til familier, som bor i lejet bolig. I de øvrige lande kan boligstøtte også gives til familier, som bor i egen bolig. Ved tildelingen tages der bl.a. hensyn til familiens indkomst, boligudgiftens størrelse og antallet af børn i husstanden. Ordningerne varierer meget i omfang fra land til land.

Tabel 7.2 Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned til familier

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
	2006	2007	2007	2007
<i>Gennemsnitlig boligstøtte pr. måned pr. familie i KR/EUR</i>				
<i>Parfamilier</i>				
- med børn	1.615	315	2.770	1.886
- uden børn	637	194	2.492	764
<i>Enlige</i>				
- med børn	1.988	309	2.384	1.713
- uden børn	637	189	2.163	690
<i>Gennemsnitlig boligstøtte pr. måned pr. familie i KKP-Euro</i>				
<i>Parfamilier</i>				
- med børn	155	264	245	175
- uden børn	61	163	221	71
<i>Enlige</i>				
- med børn	191	259	211	159
- uden børn	61	159	192	64

Boligstøtten er behovsprøvet i alle landene. Ud over boligstøtten kan der også gives et økonomisk tilskud, som helt eller delvis dækker indskuddet, således at personer med dårlig økonomi kan anskaffe sig en hensigtsmæssig og rimelig bolig.

I Danmark er der fra 1999 til 2005 en stigning i antallet af boligsikringsmodtagere på op mod 30 pct. trods reformen af boligstøttereglerne, som gradvist blev indført i årene 1999-2003. Ændringerne af reglerne betyder bl.a. en forøgelse af den andel af huslejen, som modtagerne af boligstøtte selv skal betale, og en indirekte nedsættelse af den maksimale indkomst, hvortil der kan ydes støtte. Stigningen i antallet af familier med boligsikring, hænger antagelig sammen med det øgede boligbyggeri.

Fra 2000 faldt antallet af boligstøttemodtagere i Finland idet størstedelen af de studerende der bor til leje fik et boligtillæg til studiestøtten i stedet for almindelig boligstøtte.

Tabel 7.3 Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
<i>1995</i>					
Gifte og samboende par	33.610	74.402	645	5.016	198.044
Enlige	141.265	139.414	1.976	13.740	352.416
<i>2000</i>					
Gifte og samboende par	33.619	33.359	780	5.360	50.016
Enlige	136.051	136.993	3.681	17.982	195.368
<i>2006</i>					
Gifte og samboende par	31.325	22.918	1.137	6.218	52.523
Enlige	163.870	127.251	8.541	25.123	215.074
<i>2007</i>					
Gifte og samboende par	..	21.100	..	6.055	49.514
Enlige	..	121.135	..	23.783	198.347

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Tal for 1995 er 1996.

I Sverige mistede husstande uden børn retten til boligydelse fra og med 1996 hvis ansøgeren var over 28 år. I forbindelse med dette mistede også mange andre husstande uden børn ydelsen. Her var der tale om husstande som havde modtaget boligydelse efter særlige regler. Fra og med 1997 indførtes der en række betydningsfulde ændringer, hvilket har medført et fald i antallet af husstande som modtager boligydelse. Den vigtigste ændring er et nyt system for indkomstregulering med midlertidige og endelige ydelser afstemt i forhold til den skattepligtige indkomst. Desuden blev mulighederne for at modtage ydelsen begrænset og der blev fastsat individuelle indkomstgrænser for samboende forældre. I Norge er boligstøtten gradvist blevet udvidet ved at kravene til boligen er blevet nedsat.

Boligstøtte til pensionister

I alle de nordiske lande, med undtagelse af Færøerne, gives der boligydelse til pensionister. Størrelsen af boligydelsen er afhængig af pensionistens indkomst, huslejens størrelse m.v.

Tabel 7.4 Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige ²⁾
1995	332.002	157.339	48.640	554.700
2000	330.738	161.541	82.818	458.337
2006	339.575	164.919	74.586	425.782
2007	..	164.592	66.755	415.851

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Inklusive 137.696 i 2006 og 138.232 i 2007 med syge/aktivitetsydelse.

I Danmark kan støtten også gives til pensionister, som bor i egen bolig, dog kun i form af lån. Til pensionister i andelsboliger, ydes støtten som 40 pct. tilskud og 60 pct. lån. Der ydes desuden varmetillæg i form af personlige tillæg efter pensionsloven til dækning af varmeudgifter. Der gives både støtte til alders- og førtidspensionister. Tidligere blev boligstøtten givet efter de samme regler til begge typer af pensionister, (boligyldelse) men efter førtidspensionsreformen er trådt i kraft i 2003 får nye førtidspensionister boligstøtten udmålt efter regler som er lidt mindre lempelige (boligsikring) end dem som gælder for alderspensionister og førtidspensionister i det gamle system.

I Finland kan der gives boligstøtte på grund af alder eller når man er berettiget til pension. For pensionister der har en lav indkomst betales der boligstøtte uanset om de bor i egen eller lejet bolig. Der tages desuden hensyn til opvarmningsudgifter og udgifter til vand hvis de ikke indgår som en del af huslejen. Den boligudgift der kan godkendes pr. år, er afhængig af boligens beliggenhed og familiens størrelse.

I Island kan der gives et tillæg til grundpensionen til personer der bor på Island. Ydelsen er ikke knyttet direkte til boligudgiften, men gives hovedsageligt til pensionister der bor alene og har en lav indkomst.

I Norge gives der boligstøtte til alders-, førtids- og efterladte. For denne målgruppe er der ingen krav til boligen hvis indtægten ikke overstiger

mindstepensionen plus 30 pct. (141.508 NOK for en enlig pensionist). For indtægter over dette beløb, stilles der krav til boligen for at der kan udbetales

Tabel 7.5 Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned til pensionister

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige
	2006	2007	2007	2007
<i>Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned for pensionistpar</i>				
- KR/EUR	1.698	174	2.368	} 2.176 ²⁾
- KKP-Euro	163	146	210	
<i>Den gennemsnitlige boligstøtte pr. måned for enlige pensionister</i>				
- KR/EUR	2.171	163	1.656	} 202 ²⁾
- KKP-Euro	208	137	147	

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Gælder både par og enlige (inklusive modtagere af syge- og aktivitetsydelse).

boligstøtte, men der er fastsat en øvre indtægtsgrænse. Det er ikke alle udlejningsboliger der er kvalificeret til boligstøtte for denne gruppe. Kommunale udlejningsboliger og andelsboliger er berettiget til boligstøtte. Det samme gælder omsorgsboliger hvor der gives et etableringstilskud.

I Sverige gives der boligstøtte til alderspensionister, førtidspensionister og til personer, der modtager enke-/enkemandspension, og som har lav indkomst. Boligstøtten tildeles efter ensartede principper i hele landet.

Udgifter til og finansiering af boligydelse

Forskelle og ligheder i sociale udgifter til boligydelse

Der er markante forskelle på hvor meget landene anvender til boligydelse målt i KKP pr. capita. Danmark anvender mest efterfulgt af Sverige mens Norge anvender mindst efterfulgt af Island. Både i Danmark, Finland og Sverige spiller boligydelsen en væsentlig rolle for pensionister med lave pensionsindtægter, men især i Sverige findes der også mange enlige forsørgere med lave indkomster, som modtager boligstøtte. I Finland udbetales boligstøtten som en del af pensionen.

Ændringer i de sociale udgifter til boligydelse fra 2005 til 2006

I Danmark har der været en mindre stigning i udgifterne til boligstøtte til pensionister fra 2005 til 2006 primært som følge af et stigende antal modtagere. Udgifterne til boligsikring til familier er omvendt faldet lidt især som følge af et mindre fald i antallet af modtagere.

I Finland faldt udgifterne til boligydelse med 1,2 pct. idet husholdninger der modtog støtte faldt med 4.645 husholdninger. Boligydelserne til pensionister er en del af grundpensionen og regnes med i udgifterne til pensioner. I alt blev der udbetalt 317 mio. euro i boligydelse til pensionister i 2006.

I Island faldt udgifterne til boligydelse med 4,6 pct. målt i faste priser dette skyldes at ydelserne ikke stiger i samme takt som inflationen og antallet af modtagere faldt med 3,1 pct.

I Norge steg udgifterne til boligydelse med 5,4 pct. målt i faste priser. Stigningen skyldes hovedsageligt stigningen i udgifter til personer der bor i lejet boliger. Her var stigningen 8,4 pct.

I Sverige var udgifterne til boligydelse stort set uforandret fra 2005 til 2006.

Tabel 7.6 Udgifter til og finansiering af boligydelse 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Serviceydelser, mio.</i>						
A. Ydelser til personer, der bor i lejet bolig	11.217	.	425	2.192	1.716	} 15.008 7.442
a. Heraf ældre	8.606	.	-	-	534	
B. Ydelser til personer, der bor i egen bolig	-	.	14	-	1.304	
a. Heraf ældre	-	.	-	-	193	
Serviceydelser i alt	11.217	.	439	2.192	3.020	15.008
Udgifter i alt, mio.	11.217	.	439	2.192	3.020	15.008
Udgifter i alt pr. capita, KKP-Euro	198	.	70	60	58	154
Udgifter i pct. af BNP	0,7	.	0,3	0,2	0,1	0,5
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	100,0	.	100,0	100,0	100,0	100,0
- Arbejdsgivere	0,0	.	0,0	0,0	0,0	0,0
- Forsikrede præmier og særskatter	0,0	.	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	88	.	-5	-105	155	32
- Pct.	0,8	.	-1,2	-4,6	5,4	0,2

Kapitel 8

Andre sociale ydelser

I de foregående kapitler er der givet en beskrivelse af sociale ydelser, som gives i forbindelse med definerede sociale begivenheder. I en række tilfælde indtræffer der imidlertid sociale begivenheder, som ikke er omfattet af specifik lovgivning. Omfanget af disse ydelser lader sig kun vanskeligt sammenligne landene imellem, hverken når det gælder EU eller de nordiske lande.

Tabel 8.1 Udgifter til andre sociale formål i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	1,0	Cypern	0,8	Letland	0,1	Slovenien	0,7
Færøerne	0,6	Estland	0,1	Litauen	0,2	Spanien	0,2
Finland	0,5	Frankrig	0,5	Luxemburg	0,4	Storbritannien	0,2
Island	0,5	Grækenland	0,5	Malta	0,3	Tjekkiet	0,5
Norge	0,6	Holland	1,3	Polen	0,4	Tyskland	0,2
Sverige	0,6	Irland	0,3	Portugal	..	Ungarn	0,1
Belgien	0,4	Italien	0,0	Slovakiet	0,5	Østrig	0,3

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Særlige forhold i de enkelte lande

En række særlige forhold i de nordiske lande gør det vanskeligt statistisk at sammenligne landenes data i dette kapitel.

I Danmark modtager ikke-forsikrede arbejdsløse, som ikke har ret til dagpenge, socialhjælp i tilfælde af arbejdsløshed, mens ikke-forsikrede arbejdsløse i Finland og Sverige får udbetalt en særlig arbejdsmarkedsydelse efter arbejdsmarkedslovgivningen - og ofte også supplerende udkomststöd (økonomisk bistand).

I alle landene henregnes socialhjælpen til særskilt lovgivning.

I alle landene findes der en række særlige ydelser der er placeret under Andre sociale ydelser. Det kan for eksempel være hjælp til flytning i Dan-

mark, støtte til værnepligtige i Finland, hjælp til medborgere i udlandet og hjælp til afholdelse af enkeltudgifter.

I alle de nordiske lande kan lønmodtagere få udbetalt løn fra særlige garantifonde, såfremt arbejdsgiveren går konkurs og ikke er i stand til at afholde lønudgiften til de ansatte.

Kontante ydelser

Socialhjælp

I samtlige nordiske lande er det muligt at få socialhjælp, når alle øvrige former for hjælp ved indkomstbortfald eller i andre sociale situationer er udelukket. Hjælpen, der i alle landene er indkomstprøvet, er således den sidste hjælp, der ydes i det sociale system. Den gives dels som erstatning for anden indkomst, dels som supplement ved meget lav indkomst. Hjælpen er behovsprøvet og ydes efter behov til dækning af leveomkostninger. I alle landene er socialhjælpen afhængig af husstandens indtægter.

I Danmark og Island er socialhjælpen skattepligtig. På Færøerne, i Finland, Norge og Sverige udbetales den som en skattefri nettoydelse.

I Danmark udgør socialhjælpen (kontanthjælpen) for personer med forsørgelsespligt over for børn ca. 80 pct. af arbejdsløshedsdagpengenes maksimale beløb. For ikke-forsørgere udgør ydelserne ca. 60 pct. af dagpengene. Unge under 25 år som ikke har hjemmeboende børn, modtager særlige, lavere ydelser til unge. Kontanthjælpsmodtagere med høje nettoboligudgifter eller stor forsørgerbyrde modtager desuden en særlig støtte, som er skattefri. Indtægter f.eks. i form af arbejdsindtægter fratrækkes i kontanthjælpen, mens børneydelser og boligstøtte ikke reducerer hjælpen, dog indgår boligstøtten ved beregning af den særlige støtte.

Med henblik på at sikre, at det bedre kan betale sig at arbejde, er der i 2003 indført et loft over den samlede hjælp i form af kontanthjælp, særlig støtte og boligstøtte efter 6 måneder på kontanthjælp. Desuden nedsættes kontanthjælpen til ægtepar efter 6 måneder, samtidig med at beskæftigelsesfradraget forhøjes. Endvidere nedsættes kontanthjælpen til unge under 25 år efter 6 måneder til et niveau svarende til statens uddannelsesstøtte. Endelig skal ægtefæller på kontanthjælp fra april 2007 have arbejdet mindst 300 ti-

mer inden for de seneste to år for fortsat at være berettiget til at modtage kontanthjælp.

Fra 1. juli 2002 er det en betingelse for at få den fulde kontanthjælp, at man har opholdt sig i landet i mindst 7 ud af de sidste 8 år. Personer, der ikke opfylder dette opholdskrav, har ret til en såkaldt starthjælp, som er lavere end kontanthjælpen. Kommunerne kan desuden yde behovsbestemt hjælp til enkeltudgifter, flytning, sygebehandling, medicin, tandbehandling og lignende til kontanthjælpsmodtagere og andre, som ikke har mulighed for at betale udgifterne.

Hvis en kontanthjælpsmodtager uden rimelig grund afviser et tilbud om arbejde eller aktivering og ikke står til rådighed kan kommunen standse udbetalingen af hjælpen. Hvis en kontanthjælpsmodtager uden rimelig grund afviser et tilbud om aktivering eller udebliver fra et aktiveringstilbud kan kommunen nedsætte hjælpen med en tredjedel.

På Færøerne er hjælp efter forsorgsloven opdelt i forbigående hjælp og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som til folkepensionister, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter pensionsloven.

I Finland fastsætter regeringen hvert år størrelsen af socialhjælps (udkomststødets) grundbeløb, men det er kommunerne der står for udbetalingen. Ydelsen kan udbetales hvis andre sociale ydelser er forsinkede. Kommunerne kan også udbetale forebyggende socialhjælp for i god tid at hjælpe personer med indkomstproblemer. Hvis en person vægrer sig ved at modtage et anvist arbejde eller undervisning et antal gange, kan socialhjælpen reduceres med 20 eller 40 pct.

I Island er det kommunerne der er forpligtiget til at udbetale socialhjælp til de der ikke kan forsørge sig selv. Socialministeriet har udarbejdet retningslinier for hvad der skal tages hensyn til ved udbetalingen.

I Norge har alle individer, som udgangspunkt, ansvaret for at forsørge sig selv, ved at udnytte alle indtægter og andre muligheder for forsørgelse. Dette indebærer at alle de almindelige indtægtsformer, såsom arbejde, offentlig og privat pension, familieforsørgelse, børnefamilieydelse, kontante ydelser, statslige boligydelse og andre økonomiske muligheder skal udnyttes fuldt ud inden der kan gives socialhjælp. Der er udarbejdet statslige, vejledende retningslinier for udmålingen af støtten der omfatter udgifterne til de løbende, daglige udgifter til opretholdelse af livet. De statslige retningslinier er et vejledende udgangspunkt for de skøn som kommunerne skal udøve. Der er ingen øvre

grænse for ydelsens størrelse. Ydelsen kan også gives i form af lån. De sociale myndigheder kan i særlige tilfælde yde økonomisk bistand til personer der har behov for hjælp for at kunne overvinde eller tilpasse sig en vanskelig livssituation, hvor vilkårene for socialhjælp ellers ikke er opfyldt. i den erhvervsaktive alder med væsentlig nedsat arbejds- og indtægts evne har som et supplement ret til en kvalificeringsydelse. Retten til kvalificeringsydelsen forudsætter at man ikke har ret til ydelser efter folketygdeloven eller arbejdsmarkedsloven, hvilket indebærer at målgruppen er de der har socialhjælp som hovedindtægtskilde. Ydelsen er ikke indkomstprøvet, men kvalificeringsydelsen er skattepligtig og udgør årligt 133.624 NOK for personer over 25 år og 89.127 NOK for personer under 25 år. Som et supplement kan der ydes et børnetillæg. Retten til ydelsen forudsætter deltagelse i et fuldtids et eller to-årigt kvalificeringsprogram. Programmet skal være individuelt tilpasset og kan blandt andet indeholde motiverings, oplærings, behandlings- og arbejdsmarkedsforanstaltninger med det formål at kvalificere den pågældende til arbejdslivet.

I Sverige skal socialhjælpen, som benævnes ”økonomisk bistand”, opfylde to formål, hvis behovet ikke kan tilgodeses på anden måde, skal den dels sikre familien et rimeligt økonomisk levestandard, dels virke forebyggende og revaliderende. Det er normalt, at kommunerne tilbyder arbejdsløse socialhjælpsmodtagere arbejdsforberedende foranstaltninger. Personer der er i stand til at arbejde, men som ikke søger arbejde eller tager imod et tilbud om arbejde eller tilsvarende, mister for det meste retten til økonomisk bistand. Regeringen fastsætter hvert år rigsnormer for sædvanlige leveomkostninger for eksempel til levnedsmidler, tøj og forbrugsvarer. Til sædvanlige leveomkostninger medregnes også husleje og transport.

Der kan også ydes Socialhjælp til andre formål, som for eksempel tandbehandling, sygdomsbehandling, briller, udstyr i hjemmet samt udgifter til flytning.

Ved beregningen af socialhjælps størrelse tages der hensyn til modtagerens samlede indtægter såsom underholdsbidrag, børnetilskud, boligydelse m.v. Hvis boligydelsen for eksempel stiger med 200 SEK pr. måned reduceres socialhjælpen tilsvarende. Ligesom i Norge findes der ingen øvre grænse og den økonomiske bistand kan også gives med tilbagebetalingspligt, eksempelvis når en person venter på en indkomst der gør det muligt at betale tilbage.

Tabel 8.2 Regler for tildeling af socialhjælp 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Udbetales socialhjælpen med de samme beløb i hele landet?	Ja	Ja	Ja ³⁾	Ja ⁴⁾	Nej	Nej ⁵⁾
Udbetales socialhjælpen individuelt fastsat af kommunen?	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Har boligudgifternes størrelse indflydelse på størrelsen af socialhjælpen	Nej ¹⁾	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja
Er socialhjælpen skattepligtig?	Ja	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Kan socialhjælpen gives som et supplement til andre sociale ydelser?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Kan socialhjælpen gives som et supplement til lønindkomster?	Nej ²⁾	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

1 Størrelsen af selve kontanthjælpen er uafhængig af huslejens størrelse. Kontanthjælpsmodtagere med høje nettoboligudgifter modtager en særlig støtte, f.eks. når huslejen mv. efter fradrag af boligstøtte overstiger nærmere fastsatte grænsebeløb.

2 Socialhjælp (kontanthjælpen) kan ikke generelt ydes som supplement til lav lønindkomst. Udbetaling af kontanthjælp forudsætter, at der er indtruffet en social begivenhed i form af for eksempel arbejdsløshed eller samlivsførelse.

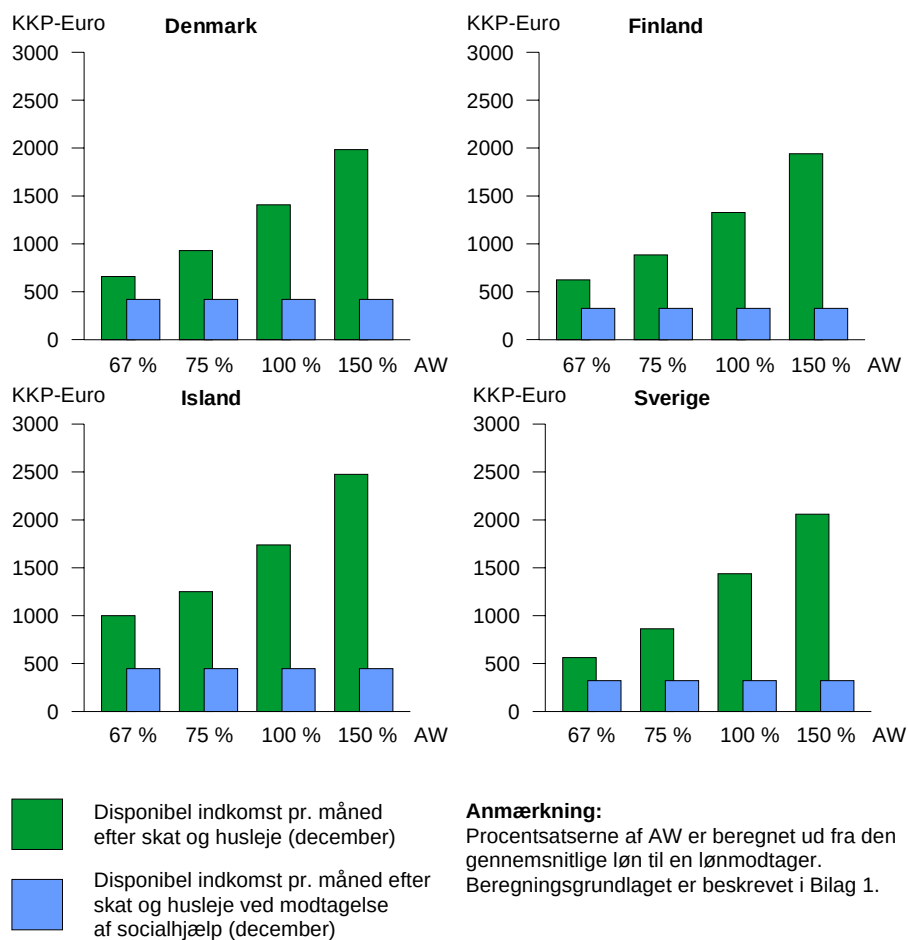
3 Der beregnes hvert år en "rigsnorm" som kommunerne forholder sig til når socialhjælpen udmåles, jfr. teksten. Kommunerne kan desuden udbetale en såkaldt forebyggende socialhjælp individuelt.

4 I 2006 var maksimumsbeløbet for enlige over 18 år 87.615 ISK og for samboende 140.184 ISK i Reykjavik kommune. I 2007 var maksimumsbeløbet for enlige over 18 år 95.325 ISK og for samboende 152.520 ISK i Reykjavik kommune.

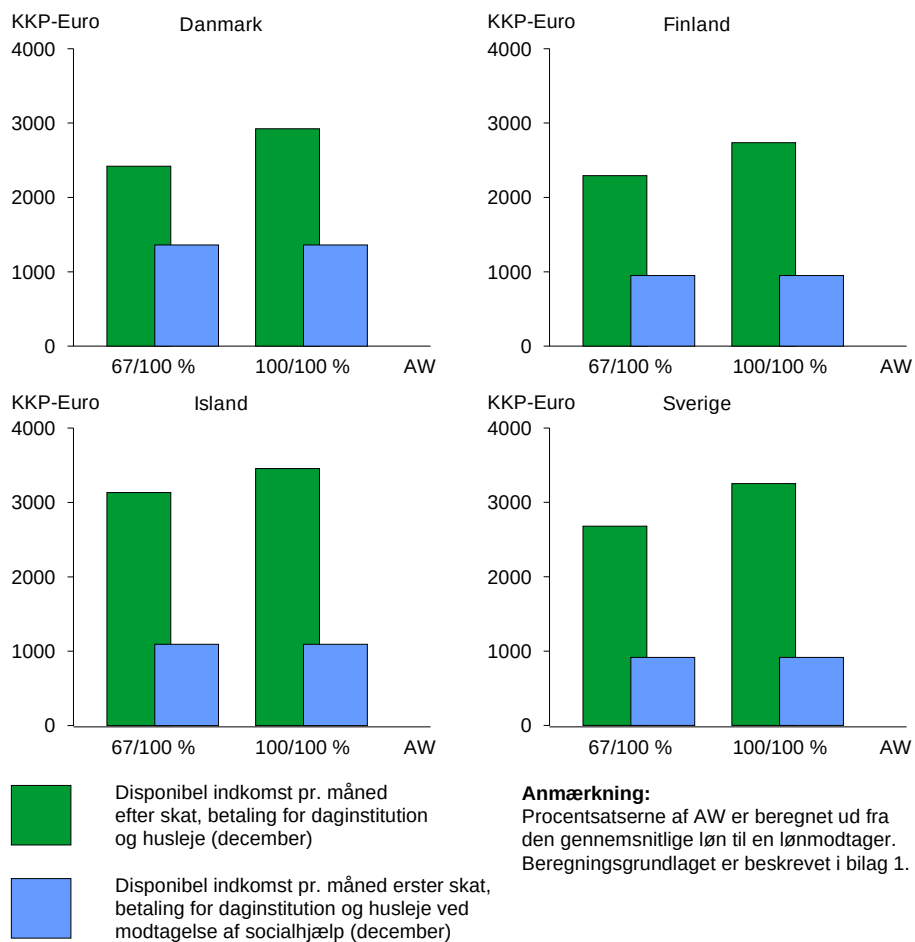
5 Regeringen fastsætter hvert år en gældende rigsnorm for hele landet for de helt grundlæggende behov. Derudover kan man modtage socialhjælp for rimelige huslejeudgifter og visse andre opståede behov.

Tabel 8.3 viser den disponible indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje ved modtagelse af socialhjælp for forskellige familietyper. Figurene 8.1 og 8.2 viser kompensationsniveauerne for henholdsvis en enlig uden børn og for et par med to børn. Det beløb, som enlige og par har at leve for, når de modtager socialhjælp, varierer noget mellem de nordiske lande, hvor beløbet er størst i Danmark og Island og mindst i Sverige. For enlige uden børn er kompensationsniveauet højest i Sverige for de laveste indkomstgrupper, mens det i alle landene er meget lavt for personer med tidligere høje indkomster. Tilsvarende gælder for par med to børn, hvor kompensationsniveauet for de laveste indkomster udover Sverige dog også er relativt højt i Danmark.

Figur 8.1 Disponibel indkomst pr. måned efter skat og husleje for en enlig uden børn ved modtagelse af socialhjælp (december) 2007

Figur 8.2 Disponibel indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje for et par med to børn ved modtagelse af socialhjælp (december) 2007

Tabel 8.3 Disponibel indkomst pr. måned efter skat, betaling for daginstitution og husleje ved modtagelse af socialhjælp (december) 2007

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ¹⁾	Sverige
<i>Kroner/Euro</i>				
Enlig med 1 barn	9.492	635	101.141	5.340
Enlig uden børn	4.398	389	54.160	3.470
Par med 2 børn	14.191	1.133	132.446	9.860
Par uden børn	10.425	662	95.202	5.700
<i>KKP-Euro</i>				
Enlig med 1 barn	910	533	836	496
Enlig uden børn	422	327	447	322
Par med 2 børn	1.360	951	1.094	916
Par uden børn	999	556	787	529

1 Ydelsen er den samme som til ikke forsikrede arbejdsløse, men i denne beregning er husleje medregnet som en udgift.

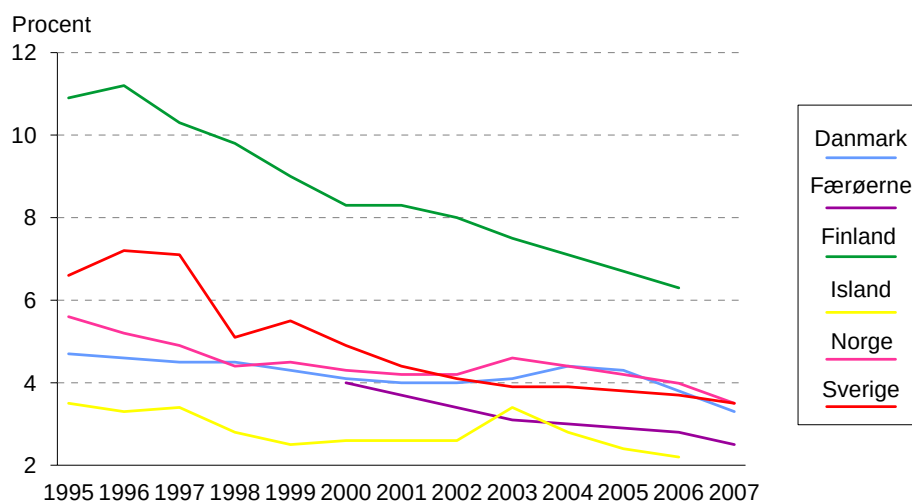
Tabel 8.4 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året i tusinder og i pct. af befolkningen 16/18 år og derover

	Danmark Færøerne		Finland	Island	Norge	Sverige
	2007	2007	2006	2006	2007	2007
I tusinder	138,3	0,9	265,1	5,0	127,5	254,8
I pct. af befolkningen i alderen 16/18 år og derover	3,3	2,5	6,3	2,2	3,5	3,5

Anm.: Tællingsenheden er alle personer i alderen 18 år og derover (i Island 16 år i 1995).

Børn tælles ikke med. Ægtepar, som får socialhjælp, men hvor hjælpen udbetales i den ene af ægtefællernes navn, tælles som to personer. For Norges vedkommende er tallene i 2003 inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tidligere år. I Sverige og Island tælles hjemmeboende børn over 18 år også med som bistandsmodtagere. Tallene for Danmark omfatter modtagere af kontanthjælp til underhold (inkl. flygtninge), men 3.319 modtagere af introduktionsydelse til flygtninge i 2007 er ikke medtaget. Aktiverede kontanthjælpsmodtagere opgøres under arbejdsmarkedsforanstaltninger. Statistikken over antallet af kontanthjælpsmodtagere er ændret fra 2004 og igen fra 2007 hvorfor tallene ikke kan sammenlignes med de tidligere år. De svenske cifre er inkl. flygtninge.

Figur 8.3 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året i pct. af befolkningen 16/18 år og derover 1995-2007

Se anmærkning ved Tabel 8.4.

Tabel 8.5 Personer 16/18 år og derover som modtager socialhjælp i alt og i pct. af befolkningen pr. 1. december 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland	Island ²⁾	Norge ³⁾	Sverige ⁴⁾
I alt						
1995	97.399	..	178.058	..	76.054	..
2000	82.020	430	147.824	1.841	63.732	..
2006	76.105	388	122.972	1.715	61.071	132.561
2007	67.284	345	..	..	53.986	133.842
I pct. af befolkningen i alderen 16/18 år og derover						
1995	2,4	..	4,5	..	2,3	..
2000	2,0	1,3	3,7	0,9	1,9	..
2006	1,8	1,1	2,9	0,8	1,7	1,8
2007	1,6	1,0	..	..	1,5	1,8

1 Jf. anmærkninger til Tabel 8.4.

2 Gennemsnitligt antal personer i husholdninger som modtager socialhjælp per måned.

3 Tallene er inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tal fra før 2003.

4 Personer fra det fyldte 18. år i husholdninger med socialhjælp som modtog hjælp i november måned.

Tabel 8.6 Personer, der modtog socialhjælp i løbet af året fordelt efter alder, i alt og i pct. af aldersgruppen

	Modtagere		Modtagere i pct. af aldersgruppen			
	I alt	18-24 år	25-39 år	40-54 år	55-64 år	65+ år
<i>Danmark¹⁾ 2007</i>						
Modtagere i alt	138.259	7,8	5,3	3,3	0,1	0,1
Nytilkomne i alt	33.464	3,0	1,2	0,6	0,2	0,0
<i>Færøerne 2007</i>						
Modtagere i alt	887	4,5	4,0	2,3	1,7	0,3
Nytilkomne i alt	.	.	.	.	.	.
<i>Finland 2006</i>						
Modtagere i alt	265.107	13,5	8,2	6,9	4,1	1,6
Nytilkomne i alt	72.398	4,6	2,1	1,5	1,1	0,7
<i>Island 2006</i>						
Modtagere i alt	4.992	4,2	3,0	1,9	1,0	0,4
Nytilkomne i alt	2.263	1,9	1,3	0,9	0,5	0,2
<i>Norge²⁾ 2007</i>						
Modtagere i alt	127.464	5,8	5,2	3,9	1,8	0,5
Nytilkomne i alt	38.368	2,3	1,5	1,0	0,5	0,2
<i>Sverige³⁾ 2007</i>						
Modtagere i alt	264.191	8,3	4,9	3,7	1,8	0,6
Nytilkomne i alt	81.644	2,8	1,5	1,0	0,5	0,3

1 Jf. anmærkninger til Tabel 8.4.

2 For Norges vedkommende er tallene inklusiv modtagere af introduktionsydelsen og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tal fra før 2003.

3 Omfatter kun personer med et komplet personnummer.

Tabel 8.7 Familier, der har modtaget socialhjælp i løbet af året i pct. af alle familier efter familietyper

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	2007	2006	2006	2007	2007
<i>Familier efter familietype (pct.)</i>					
Enlige kvinder	5,0	10,2	9,4	5,9	8,4
- med børn	14,4	25,2	18,0	13,3	6,6
- uden børn	2,9	8,2	5,0	4,4	8,6
Enlige mænd	6,5	13,4	9,4	7,2	9,3
- med børn	7,4	15,3	14,3	5,7	19,1
- uden børn	6,4	13,3	9,2	7,3	6,9
Gift/samboende par	2,0	3,2	0,6	2,4	2,1
- med børn	3,0	4,6	0,8	3,1	2,7
- uden børn	1,1	2,3	0,3	1,8	1,3
I alt	3,3	7,9	4,0	4,5	5,6
- med børn	4,2	8,5	4,3	5,1	5,3
- uden børn	2,8	7,8	3,8	4,1	5,7

Anm: Se Tabel 8.4. For Danmark er aldersgrænsen for at blive kategoriseret som hjemmeboende børn fra 2007 sat op fra 18 år til 24 år. For Sverige kun husholdninger hvor den registrerede er mellem 18-64 år. Det samlede antal husholdninger er beregnet.

Hjælp til flygtninge i Norden

De fem nordiske lande har alle tiltrådt Genève-konventionen om ret til politisk asyl/flygtningestatus for personer, der på grund af race, nationalitet, politisk opfattelse eller særligt socialt tilhørsforhold forfølges i deres hjemland. Ud over disse grunde kan man i de nordiske lande også få tildelt opholdstilladelse af humanitære grunde. I samtlige lande kan personer, der opnår asyl, få opholdstilladelse til deres nære slægtninge, hvilket benævnes familiesammenføring.

Det er fælles for de nordiske lande, at der er opbygget et socialt sikkerhedsnet og indført en række foranstaltninger til integration af de flygtninge, landene modtager. Reglerne herfor varierer dog en del fra land til land.

For tiden udgøres de fleste af asylansøgerne eller flygtningene i de nordiske lande af personer, der er ankommet til landets grænse med anmodning om asyl. I statistikken indgår der både personer, som er ankommet til landenes grænser og har anmodet om asyl uden at blive afvist, og konventionsflygtninge. Derimod indgår familiesammenføringer ikke i statistikken. Det store antal opholdstilladelser til flygtninge i Danmark i 1995 skyldes, at flygtninge fra det tidligere Jugoslavien, som hidtil havde midlertidig opholdstilladelse, søgte og fik opholdstilladelse som flygtninge.

I Danmark modtager asylansøgere kost, logi og lommepenge under opholdet på et asylcenter. Kommunerne varetager integrationsindsatsen over for nyankomne flygtninge og andre udlændinge, der tilbydes et 3-årigt introduktionsprogram, som omfatter kursus i samfundsforståelse, danskundervisning og aktivering. Udlændingene, som er kommet til Danmark før 1. juli 2002 modtager introduktionsydelse, som svarer til kontanthjælpsydelserne. Udlændinge, som er kommet til landet efter 1. juli 2002, og som ikke opfylder kravet om at have opholdt sig i landet i mindst 7 år ud af de sidste 8 år, modtager en lavere introduktionsydelse, som svarer til den såkaldte start-hjælp. Staten refunderer 75 pct. af kommunernes udgifter til introduktionsydelse under det 3-årige introduktionsprogram og yder desuden en række tilskud til dækning af kommunernes udgifter.

Flygtningepolitik på Færøerne er et dansk anliggende. Den danske udlændingelov er implementeret på Færøerne. Det er Udlændingestyrelsen i Danmark, der er øverste ansvarlige myndighed på området, og det er Udlændingestyrelsen, der træffer beslutninger i sager om asyl og opholdstilladelse på Færøerne. Beslutningerne træffes dog i samråd med de Færøske myndigheder. Disse sager er meget sjældne på Færøerne, og hidtil har der været år imellem hver ansøgning om asyl eller opholdstilladelse af humanitære årsager.

I Finland betaler staten kommunernes udgifter til flygtninge i de første tre år af deres opholdstid.

I Island modtager flygtninge socialhjælp fra modtagelsestidspunktet, som staten betaler de første 12 måneder.

I Norge får asylsøgere og flygtninge som befinder sig i en statslig asylmodtagelse, udbetalt en underholdsydelse efter særlige regler, som gælder for personer i sådanne modtagelser. For personer der har fået endelig afslag på asylansøgningen bliver ydelsen reduceret. Staten dækker kommunernes gennemsnitlige udgifter til flygtninge og personer med ophold på et humanitært grundlag de fem første år af deres opholdstid. Socialhjælp til flygtninge gives efter loven om sociale ydelser på samme måde som til alle andre socialhjælpsmodtagere.

Der er indført en ordning der giver nyankomne indvandre med behov for grundlæggende kvalificering ret og pligt til at deltage i et individuelt tilrettelagt oplæringsprogram. Programmet skal være helårligt og på fuld tid. Deltagelsen giver ret til en ydelse på 133.624 NOK 1. maj 2007. Ydelsen er skattepligtig. Programmet skal indeholde oplæring i norsk, samfundskundskab og andre foranstaltninger. Der kan som et supplement til ydelsen gives supplerende socialhjælp efter de gældende regler.

I Sverige modtager flygtninge en ydelse fra staten i den tid de opholder sig i modtagelsescentre for flygtninge og afventer besked på deres ansøgning. Fra modtagelsestidspunktet og den påbegyndte introduktion modtager flygtninge en særlig ydelse i form af socialbidrag eller introduktionsydelse til flygtninge. Staten refunderer kommunernes udgifter til denne ydelse de første fire år.

Tabel 8.8 Antal modtagne flygtninge, eksklusiv familiesammenføringer, som har fået opholdstilladelse i de nordiske lande 1995-2007

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	20.347	1.415	5	4.602	5.642
2000	5.156	1.212	31	4.781	10.546
2006	1.095	1.142	-	3.198	24.942
2007	1.275	1.793	..	5.846	17.423

Tabel 8.9 Antal ansøgninger om asyl 1995-2007

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	5.104	854	4	1.460	9.047
2000	10.347	3.170	25	10.842	16.303
2006	922	2.324	39	5.320	24.322
2007	1.028	1.434	..	6.528	36.207

Serviceydelser

I dette afsnit omtales kun serviceydelser, der ikke retter sig mod en bestemt sektor. Det drejer sig først og fremmest om tilbud til misbrugere. Tilbudene gives inden for såvel sygehussektoren som i det sociale bistandssystem.

I samtlige nordiske lande findes der endvidere en række serviceforanstaltninger, som ikke henvender sig direkte til nogen af de tidligere omtalte målgrupper. Det kan dreje sig om uspecificerede serviceydelser fra de sociale kontorer, krisehjælp, familierådgivning, krisecentre for voldsramte kvinder, forsorgshjem, herberger m.v. for hjemløse og andre, der har særlige sociale vanskeligheder og som har behov for midlertidige boligtilbud.

Behandling for alkohol- og narkotikamisbrug

Behandling af misbrugere foregår blandt andet på særlige institutioner for misbrugere. Der findes både institutioner for alkoholmisbrugere og institutioner for misbrugere af euforiserende stoffer. En del af disse institutioner er private, men har driftsoverenskomst med det offentlige. I alle landene foregår en del af behandlingen inden for det psykiatriske behandlingssystem.

Det er også muligt at få ambulant behandling i alle fem lande, og i flere af landene arbejder man for at inddrage familien og det sociale netværk i behandlingen.

I både Danmark, Finland og Sverige kan der iværksættes tvangsbehandling, hvis misbrugeren selv eller personer i dennes omgivelser er truet på livet. I Norge kan personer tvangsanbringes på en institution i op til 3 måneder til undersøgelse og tilrettelæggelse af behandling. Også gravide misbrugere kan tvangsanbringes på en institution og holdes tilbage under hele graviditeten hvis misbruget er af en sådan karakter at det er overvejende sandsynligt at barnet bliver født skadet og at andre hjælpeforanstaltninger ikke er tilstrækkelige.

Det er vanskeligt at opgøre omfanget af misbrugere og behandlingen af dem, da misbrugsbehandlingen statistisk ikke kan udskilles fra den øvrige somatiske og psykiatriske behandling.

Udgifter til og finansiering af andre sociale ydelser

Forskelle og ligheder i udgifterne til andre sociale ydelser

Udgifter til andre sociale ydelser er størst i Danmark efterfulgt af Norge og Sverige og mens Færøerne og Finland stort set er på samme niveau målt i KKP pr. capita.

De relativt høje udgifter i Danmark skyldes at ikke forsikrede som ikke har ret til arbejdsløshedsdagpenge modtager kontanthjælp. I Finland og Sverige modtager sådanne personer en kontant arbejdsmarkedsstøtte som kan suppleres med socialhjælp hvis der er behov derfor. En stor del af udgifterne til socialhjælp i Finland og Sverige er supplerende ydelser til arbejdsløse. Desuden spiller antallet af modtagne flygtninge og asylansøger en rolle idet disse i alle lande modtager socialhjælp eller en anden indkomsterstattende ydelse. Endelig findes der også visse forskelle mellem landene i hvorvidt misbrugere behandles på særlige institutioner eller inden for den almindelige somatiske og psykiatriske behandling.

Ændringer i udgifterne til andre sociale ydelser fra 2005 til 2006

I Danmark har der været et stort fald i udgifterne til kontantydelse under andre sociale ydelser fra 2005 til 2006. Der har især været et fald i udgifterne til kontanthjælp som følge af et fald i antallet af modtagere, hvilket skal ses i sammenhæng med den faldende ledighed. Desuden har der været et fald i udgifterne til introduktionsydelse mv. til flygtninge efter integrationsloven som følge af det faldende antal flygtninge. Udgifterne til serviceydelser er til gengæld steget fra 2005 til 2006, herunder udgifterne til behandling af stofmisbrugere.

På Færøerne har der været en stigning i udgifterne til kontantydelse under andre sociale ydelser fra 2005 til 2006. Stigningen i udgifterne til socialhjælp til ikke forsikrede på 7,7 pct. skyldes hovedsaglig øgede udgifter til forbigående hjælp.

I Finland skyldes den store stigning i andre sociale ydelser ændringer i den kommunale udgiftsstatistik. Udgifterne til socialhjælp var på det samme

niveau i 2006 som i 2005. Dog faldt antallet af modtager med 19.000 personer. Udgifterne til behandling af misbrugere steg med 7,1 pct.

I Island faldt udgifterne til andre sociale ydelser med 13,5 pct. målt i 2006 priser hvor kontantydelseerne faldt med 18,9 pct. og serviceydelseerne faldt med 8,5 pct. Faldet skyldes alene en forbedring i økonomien som resulterer blandt andet i en meget lav arbejdsløshed.

I Norge steg udgifterne til andre sociale formål med 9,1 pct. målt i faste priser. Stigningen skyldes øgede udgifter til serviceydelser der steg med 18,5 pct.

I Sverige steg udgifterne til andre sociale ydelser med 1,8 pct. Dette skyldes især at udgifterne til behandling af misbrugere steg.

Tabel 8.10 Udgifter til og finansiering af andre sociale ydelser 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
<i>Kontantydelse. Mio.</i>						
A. Indkomsterstøttende/						
supplerende ydelser	8.355	57	436	1.615	5.405	8.710
a. Heraf socialhjælp	-	57	419	1.539	4.771	651
B. Anden hjælp	1.594	-	62	453	427	-
Kontantydelse i alt	9.949	57	497	2.067	5.831	9.361
<i>Serviceydelser, mio.</i>						
A. Institutioner m.v.	1.047	2	79	-	1.568	53
B. Revalidering og						
behandling af misbrugere	1.048	10	150	875	3.166	4.430
C. Øvrigt	1.698	2	223	1.630	2.590	2.506
Serviceydelser i alt	3.793	14	453	2.505	7.325	6.989
Udgifter i alt, mio.	13.742	71	950	4.572	13.156	16.350
Udgifter i pct. af BNP	0,8	0,6	0,6	0,4	0,6	0,6
<i>Finansieret af (pct.)</i>						
- Det offentlige	99,1	100,0	98,0	85,1	99,1	100,0
- Arbejdsgivere	0,9	0,0	2,0	13,5	0,5	0,0
- Forsikredes præmier og særskatter	0,0	0,0	0,0	1,5	0,4	0,0
<i>Ændringer 2005-2006 i 2006-priser</i>						
- Mio.	-2.013	5	122	-712	1.095	283
- Pct.	-12,8	7,7	14,8	-13,5	9,1	1,8

Tabel 8.11 Udgifter til andre sociale ydelser i KKP/capita 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
Kontantydelse i alt	176	114	79	57	111	96
Serviceydelser i alt	67	28	72	69	140	72
Andre sociale ydelser i alt	243	142	152	126	251	168

Kapitel 9

De sociale udgifter

Efter i de foregående kapitler at have beskrevet de sociale trykkesystemer, gives der i dette kapitel en samlet fremstilling af de sociale udgifter. Som det blev beskrevet i Bilag 1, følger den nordiske sociale udgiftsstatistik EURO-STAT's opgørelsesmetode.

De nordiske landes og EU's udgifter til sociale formål, målt i forhold til bruttonationalproduktet (BNP) og målt pr. capita i KKP-Euro fordelt på funktioner, fremgår af de to første tabeller.

Tabel 9.1 Udgifter til sociale formål i pct. af BNP i EU, Færøerne, Island og Norge 2005

Danmark	29,3	Cypern	17,8	Letland	11,8	Slovenien	23,0
Færøerne	26,1	Estland	12,3	Litauen	12,8	Spanien	20,3
Finland	25,9	Frankrig	29,6	Luxemburg	21,5	Storbritannien	26,3
Island	21,4	Grækenland	23,5	Malta	18,4	Tjekkiet	19,8
Norge	23,4	Holland	26,3	Polen	19,2	Tyskland	28,4
Sverige	30,9	Irland	17,0	Portugal	..	Ungarn	21,4
Belgien	28,3	Italien	24,6	Slovakiet	16,4	Østrig	27,8

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Tabel 9.2 Udgifter pr. indbygger til sociale ydelser fordelt på hovedgrupper i EU, Færøerne, Island og Norge 2005 KPP-Euro

	Familier og børn	Arbejds- løshed	Sygdom	Ældre, funktions- hæmmede og efterlevende	Bolig- ydelser	Andre sociale ydelser	Total
Danmark	1.068	709	1.712	4.292	199	281	8.260
Færøerne	939	253	1.532	2.702	..	135	5.678
Finland	767	612	1.713	3.325	71	129	6.619
Island	895	118	2.245	2.989	62	145	6.455
Norge	1.132	250	3.001	4.647	58	242	9.330
Sverige	807	510	1.996	4.598	147	164	8.222
Belgien	567	962	2.129	4.069	18	123	7.868
Cypern	442	219	947	1.884	86	167	3.744
Estland	211	23	554	927	4	16	1.734
Frankrig	644	568	2.258	3.769	207	117	7.563
Grækenland	322	257	1.496	2.787	111	116	4.999
Holland	380	456	2.389	4.032	99	377	7.733
Irland	797	406	2.227	1.738	165	111	5.444
Italien	264	122	1.501	4.002	5	11	5.795
Letland	147	51	346	765	8	13	1.330
Litauen	143	29	468	879	0	27	1.545
Luxemburg	2.142	637	3.258	6.307	91	260	12.695
Malta	143	226	806	1.813	29	50	3.066
Polen	96	63	434	1.533	14	40	2.182
Portugal	..	..	..	..	..	..	..
Slovakiet	248	94	645	1.132	0	71	2.190
Slovenien	382	145	1.435	2.352	3	126	4.441
Spanien	261	580	1.472	2.269	39	42	4.663
Storbritannien	443	181	2.176	3.801	393	51	7.043
Tjekkiet	257	122	1.203	1.719	16	90	3.407
Tyskland	814	533	1.990	3.729	157	54	7.275
Ungarn	365	89	927	1.624	74	22	3.101
Østrig	858	461	2.041	4.525	28	84	7.998

Anmærkning: Se Tabel 3.1.

Redegørelsen for de sociale udgifter er opdelt i fire afsnit: Først gøres der rede for udviklingen i de sociale udgifter fra 1995 til 2006, dernæst belyses de sociale udgifters formål, efterfulgt af finansieringen af de samlede sociale udgifter og til sidst belyses beskatningens betydning for de samlede sociale udgifter.

Udviklingen i de sociale udgifter 1995-2006

Udviklingen i de sociale udgifter i alt og pr. indbygger, i løbende og faste priser samt i forhold til bruttonationalproduktet (BNP) og i købekraftspariteter (KKP-Euro) siden 1995, fremgår af de følgende tabeller. Det skal bemærkes at alle landene nu anvender ESA95/ SNA93-klassifikationen ved opgørelsen af BNP, hvilket har medført korrektioner af bruttonationalproduktet.

Tabel 9.3 Sociale udgifter i alt og pr. indbygger 1995-2006

	Sociale udgifter		Sociale udgifter pr. indbygger		Sociale udgifter pr. indbygger i alderen 15-64 år	
	I løbende priser Mio. KR/EUR	I 2006-priser Mio. KR/EUR	I løbende priser KR/EUR	I 2006-priser KR/EUR	I løbende priser KR/EUR	I 2006-priser KR/EUR
<i>Danmark</i>						
1995	325.634	409.973	62.223	78.338	92.352	116.272
2000	373.495	419.473	69.948	78.559	104.894	117.807
2005	467.251	476.331	86.346	88.024	130.489	133.025
2006	477.624	477.624	88.001	88.001	133.097	133.097
<i>Færøerne</i>						
1995	..	..	..	..	..	..
2003	2.447	2.666	53.424	58.201	85.248	92.871
2005	2.709	2.749	56.039	56.852	88.105	89.384
2006	2.856	2.856	59.271	59.271	92.962	92.962
<i>Finland</i>						
1995	30.200	35.243	5.913	6.900	8.857	10.336
2000	33.142	35.812	6.403	6.919	9.567	10.337
2005	42.001	42.734	8.021	8.161	12.031	12.241
2006	43.802	43.802	8.334	8.334	12.488	12.488
<i>Island</i>						
1995	85.984	129.320	321.580	483.656	499.834	751.751
2000	131.390	171.985	467.324	611.710	717.535	939.228
2005	222.271	237.425	751.260	802.482	1.135.291	1.212.697
2006	247.998	247.998	826.961	826.961	1.243.104	1.243.104
<i>Norge</i>						
1995	253.620	316.771	58.181	72.668	90.091	112.524
2000	360.341	401.845	80.237	89.479	123.766	138.021
2005	463.983	474.235	100.727	102.952	153.671	157.066
2006	487.732	487.732	105.110	105.110	159.863	159.863
<i>Sverige</i>						
1995	612.633	683.086	69.405	77.386	108.988	121.521
2000	674.658	735.331	76.041	82.879	118.252	128.887
2005	855.600	867.267	94.946	96.241	145.672	147.658
2006	889.880	889.880	98.354	98.354	150.277	150.277

Tabel 9.4 Sociale udgifter i forhold til bruttonationalproduktet 1995-2006¹⁾

	BNP, mio. KR/EUR	Sociale udgifter i pct. af BNP	Indeks for sociale ud- gifter målt i forhold til BNP (1995 = 100)
<i>Danmark</i>			
1995	1.019.545	31,9	100
2000	1.293.964	28,9	90
2005	1.551.967	30,1	94
2006	1.641.520	29,1	91
<i>Færøerne</i>			
1995	5.322	..	..
2003	8.582	28,5	..
2005	10.039	27,0	..
2006	11.878	24,0	..
<i>Finland</i>			
1995	95.916	31,5	100
2000	132.272	25,1	80
2005	157.162	26,7	85
2006	167.041	26,2	83
<i>Island</i>			
1995	452.139	19,0	100
2000	660.975	19,9	105
2005	1.021.510	21,8	114
2006	1.167.684	21,2	112
<i>Norge</i>			
1995	928.745	27,3	100
2000	1.423.864	25,3	93
2005	1.942.887	23,9	87
2006	2.161.728	22,6	83
<i>Sverige</i>			
1995	1.772.021	34,6	100
2000	2.196.764	30,7	89
2005	2.670.547	32,0	93
2006	2.899.653	30,7	89

1 BNP er blevet revideret i forhold til sidste udgave af publikationen.

Tabel 9.5 Sociale udgifter pr. indbygger 1995-2006 (KKP-Euro i 2006-priser)

	Danmark	Færøerne ¹⁾	Finland	Island	Norge	Sverige
1995	7.509	..	5.793	3.996	6.437	7.186
2000	7.530	5.579	5.809	5.054	7.926	7.696
2005	8.437	5.449	6.852	6.630	9.119	8.937
2006	8.435	5.681	6.998	6.832	9.310	9.133

1 For Færøerne er 2000 = 2003.

De sociale udgifter efter art og formål

De sociale ydelser fordeles efter art i kontantydelse og serviceydelser. Ved ydelsernes fordeling efter formål foretages opdelingen efter hvilke sociale behov eller risici ydelsen primært er bestemt til at afhjælpe. Fordelingen af de sociale udgifter efter ydelsens formål er ret stabil i det enkelte land. Ny lovgivning og ændringer i det sociale mønster har dog givet anledning til forskydninger i fordelingerne. Sammenligningen landene imellem viser nogle forskelle i fordelingen af de sociale udgifter efter formål. Baggrunden herfor hænger i nogen grad sammen med forskelle i de enkelte landes prioritering af ydelser til forskellige formål.

**Tabel 9.6 De sociale udgifter procentvis fordelt efter hovedgrupper
1995-2006**

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>1995¹⁾</i>						
Familier og børn	12,4	..	13,4	12,9	14,1	11,4
Arbejdsløshed	14,7	..	14,4	4,4	6,7	11,1
Sygdom	17,8	..	20,9	37,9	26,3	21,7
Ældre	37,6	..	28,9	27,2	31,2	34,3
Funktionshæmmede	10,6	..	15,0	11,6	14,7	12,1
Efterlevende	0,1	..	3,8	2,8	1,5	2,4
Boligydelser	2,4	..	1,5	0,4	0,7	3,4
Andre sociale ydelser	4,4	..	2,1	2,8	3,8	2,9
I alt	100,0	..	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2000</i>						
Familier og børn	13,1	..	12,5	11,7	12,8	9,8
Arbejdsløshed	10,5	..	10,4	1,3	2,7	6,5
Sygdom	20,2	..	23,8	39,2	34,3	27,4
Ældre	38,0	..	31,8	28,5	29,6	37,3
Funktionshæmmede	12,0	..	13,9	13,9	16,4	12,2
Efterlevende	0,0	..	4,0	2,6	1,2	2,2
Boligydelser	2,4	..	1,5	0,7	0,5	2,1
Andre sociale ydelser	3,7	..	2,1	2,1	2,6	2,4
I alt	100,0	..	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2005</i>						
Familier og børn	12,9	19,0	11,6	13,9	12,1	9,8
Arbejdsløshed	8,6	4,5	9,3	1,8	2,7	6,2
Sygdom	20,7	28,0	25,9	34,8	32,2	24,3
Ældre	37,5	29,8	33,7	28,6	29,5	38,3
Funktionshæmmede	14,4	15,8	12,9	15,1	19,1	15,4
Efterlevende	0,0	0,5	3,6	2,6	1,2	2,2
Boligydelser	2,4	0,0	1,1	1,0	0,6	1,8
Andre sociale ydelser	3,4	2,5	2,0	2,3	2,6	2,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>2006</i>						
Familier og børn	13,1	18,2	11,4	13,9	12,4	9,8
Arbejdsløshed	7,2	3,1	8,5	1,3	1,8	5,5
Sygdom	21,6	28,2	26,3	39,2	32,6	26,0
Ældre	37,8	31,3	34,3	26,7	29,9	38,1
Funktionshæmmede	14,9	15,8	12,7	14,6	18,8	14,9
Efterlevende	0,0	0,8	3,6	1,8	1,2	2,1
Boligydelser	2,4	0,0	1,0	0,8	0,6	1,7
Andre sociale ydelser	3,0	2,5	2,2	1,7	2,8	1,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1 Serviceydelser til sygdom, ældre og funktionshæmmede er opgjort efter en anden metode i Danmark og Norge.

DE SOCIALE UDGIFTER

Tabel 9.7 Sociale udgifter, procentfordeling efter art og formål 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Familier og børn</i>						
Kontantydelse	40	44	54	39	52	53
Serviceydelse	60	56	46	61	48	47
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Arbejdsløshed</i>						
Kontantydelse	95	99	89	75	81	84
Serviceydelse	5	1	11	25	19	16
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Sygdom</i>						
Kontantydelse	16	8	18	17	33	22
Serviceydelse	84	92	82	83	67	78
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse	83	63	89	70	74	78
Serviceydelse	17	37	11	30	26	22
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse	69	44	72	68	83	58
Serviceydelse	31	56	28	32	17	42
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Efterlevende</i>						
Kontantydelse	1	92	100	100	98	100
Serviceydelse	99	8	-	-	2	-
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Boligydelser</i>						
Serviceydelse	100	.	100	100	100	100
I alt	100	.	100	100	100	100
<i>Andre sociale ydelser</i>						
Kontantydelse	72	80	52	45	44	57
Serviceydelse	28	20	48	55	56	43
I alt	100	100	100	100	100	100
<i>Kontantydelse i alt</i>	59	43	63	44	59	57
<i>Serviceydelse i alt</i>	41	57	37	56	41	43
<i>Sociale udgifter i alt</i>	100	100	100	100	100	100

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

Finansiering af de sociale udgifter

Til at belyse finansieringen af de sociale udgifter i den nordiske statistik medtages den direkte finansiering af ydelser og de løbende indbetalinger til sociale fonde. I modsætning til tidligere medtages renter og andre formueindtægter nu i den sociale udgiftsstatistik. Rente- såvel som formueindtægter forekommer især i de fonde der opbygges til sikring af pensioner, men også i andre sociale forsikringsordninger. Dette belyses nærmere i næste afsnit.

Fordelingen af løbende bidrag efter finansieringskilder¹

Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter fordeles i den nordiske statistik efter de kilder der bidrager til de enkelte ydelser, dvs. det offentlige, arbejdsgivere, de sikredes præmier og særskatter samt renter og formueindtægter (anden finansiering). Som nævnt i Bilag 1 er de sociale udgifter opgjort netto, således at investeringer m.v. og borgernes egenbetaling for sociale ydelser ikke medregnes.

Finansieringen af de sociale tryghedssystemer i de nordiske lande har mange lighedspunkter men der er også store forskelle.

Til lighederne hører at staten, direkte eller indirekte via obligatoriske arbejdsgiverafgifter eller afgifter hos arbejdstageren, spiller en betydelig rolle når det gælder finansieringen af kontantydelse, mens det er kommunerne der spiller den største rolle, når det gælder finansieringen af serviceydelserne. Selv i det sidste tilfælde spiller staten dog en betydelig rolle gennem de generelle, ikke formålsbestemte, statstilskud.

Det offentliges (stat, amter og kommuners) direkte finansiering af de sociale kontantydelse varierer fra ca. 65 pct. på Færøerne til ca. 7 pct. i Island, mens det offentliges direkte finansiering af serviceydelserne varierer fra 99,7 pct. i Danmark til 89,3 pct. i Finland.

I alle nordiske lande er det kommunerne der har det daglige ansvar for serviceydelserne så som børnepasning, børne- og ungdomsforsorg, sundhedsvæsenet samt pleje og omsorg for ældre og funktionshæmmede. I Norge og Island er det staten der har ansvaret for hospitalssektoren.

I Danmark er det kommunerne der ansvaret for administrationen af kontantydelse mens det i de andre lande er et statslig anliggende.

¹ Supplerende information findes i bogens bilag 5.

Alle nordiske lande har høje ambitioner på det sociale område, hvilket medfører at finansieringen omfatter meget store beløb med både store makroøkonomiske og statsfinansielle betydning.

Skattekvoterne, det vil sige summen af de direkte og indirekte skatter som andel af BNP er generelt set høj og blandt de højeste i verden.

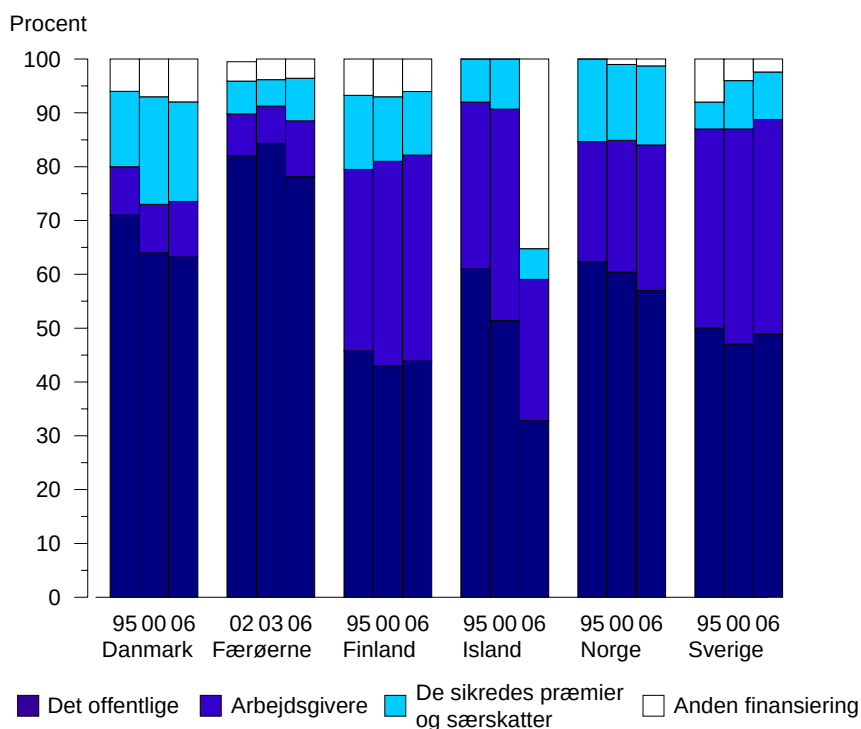
Til trods for de store fællestræk, findes der dog også betydelige forskelle.

Her skal det nævnes at Finland og Sverige i højere grad end de øvrige lande anvender arbejdsgiverafgifter til finansieringen af de kontante socialydelser. Over halvdelen af kontantydelse finansieres i disse to lande gennem arbejdsgiverafgifter. Arbejdstagernes andel er højest i Danmark. Kommunernes bidrag til finansieringen af kontantydelse er generelt begrænset. Det er højest i Danmark, hvor staten ikke refunderer kommunernes udgifter til kontantydelse fuldt ud.

Når det gælder finansieringen af den sociale service er den vigtigste forskel byrdefordelingen mellem stat og kommuner. Dette afspejler statstilskuddenes rolle for finansieringen og i hvilken udstrækning disse er generelle eller øremærkede. I Danmark og Sverige, hvor statstilskuddene hovedsageligt er generelle, finansierer kommuner langt hovedparten af serviceudgifterne. I Finland, som har en høj andel af sektorvise statstilskud, er statens andel af finansieringen betydeligt højere.

Fordelingen af løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter i årene 1995-2006 fremgår af figur 9.1. Den store stigning i Anden finansiering for Island skyldes afkast fra pensionsfondene.

Figur 9.1 Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter 1995, 2000 og 2006

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

Bloktilskud og statsrefusioner til kommuner og amtskommuner

Kommunerne i de nordiske lande har ansvaret for administrationen af en vis del af de sociale ydelser. Det er kommunerne der har den direkte kontakt med borgerne og modtagerne af de sociale ydelser, og det er også kommunerne, der i første omgang afholder udgifterne til ydelserne.

Kommunerne og amtskommunerne modtager et bloktilskud og/eller refusion fra staten. Bloktilskuddet kan enten gives uden bindinger eller være øremærket til bestemte formål. Bloktilskud kan fx beregnes efter antallet af indbyggere

og deres aldersfordeling eller efter beskatningsgrundlaget i den enkelte kommune.

Statsrefusioner kan i lovgivningen være fastsat som procentandele af kommunernes udgifter eller som faste beløb. Statsrefusioner kan også regnes som forskellen mellem udgifter og bidrag fra anden side, herunder kommunernes bidrag.

I Danmark er det kommunerne der administrerer hovedparten af de sociale kontantydelse og i første omgang afholder udgifterne hertil, hvorefter de får hel eller delvis refusion for udgifterne fra staten. I de øvrige nordiske lande administreres de sociale sikringsydelse hovedsagelig af statslige eller andre centrale organer.

I alle landene administreres hovedparten af de sociale serviceydelser af kommunerne eller amtskommunerne, der i første omgang afholder udgifterne, hvorefter de modtager bloktilskud fra staten.

Fonde til pensionsformål

De indbetalinger, der finansierer de sociale udgifter, anvendes normalt til løbende udbetalinger i løbet af året, men især inden for pensionsområdet også til opbygning af fonde.

Hensigten med fondene kan være at garantere at der er midler til rådighed til dækning af fremtidige udbetalinger (præmiereservesystemer). Opbygning af fonde kan også forekomme i fordelingssystemer (hvor udgifterne i princippet skal dækkes af årets indbetalinger), med det formål at skabe en buffer til udjævning af variationer i ind- og udbetalinger over tid.

I Norge finansieres de sociale udgifter, inkl. tillægspensioner, løbende over de offentlige budgetter, og udgifterne er derfor ikke medtaget i Tabel 9.8. Folketrygdefonden, der er en uafhængig, offentlig fond, medvirker ikke direkte ved finansieringen af folketrygdens løbende driftsudgifter.

**Tabel 9.8 Størrelsen af fonde til pensionsformål per december 2007.
Mia. KR/EUR**

	Grundpension/ Garanteret mindstepension	Tillægspension/ arbejdspension	Supplerende pension
<i>Danmark</i> ¹⁾	.	443	452
<i>Finland</i>	.	116	12
<i>Island</i>	.	1.498	.
<i>Sverige</i> ²⁾	.	865	.

1 Tillægspension omfatter ATP, den midlertidige pensionsopsparing og den særlige pensionsopsparing, men er ekskl. lønmodtagernes dyrtidsfond.

2 Omfatter kun AP-fondene.

Skatteregler og beskatningens indflydelse på de sociale udgifter

Sociale kontantydelse kan enten være skattefrie eller skattepligtige. I alle landene er det af stor betydning, om ydelserne er skattefrie eller skattepligtige, da beskatningsgraden er relativt høj. De beskattede kontantydelsers andel af samtlige kontantydelse er i de senere år vokset i alle fem lande. Der er dog væsentlige forskelle mellem landene. De største skattefrie kontantydelse gives til familier og børn. Andre sociale ydelser (socialhjælpen) er skattepligtige i Danmark og Island, men beskattes ikke i de øvrige nordiske lande. Bøligydelse er i følge ESSPROS-klassifikationen serviceydelse.

I Tabel 9.9 er medtaget beskatningsprocenterne inklusiv de sociale afgifter, for en enlig uden børn med en gennemsnitlig lønarbejders løn (AW100). Oplysningerne er hentet fra typetilfælde 0 og 0.1 til 0.6 (se bilag 1).

Når det gælder fødselsdagpengene drejer oplysningerne sig om en enlig uden andre børn end den nyfødte.

Tabellen illustrerer de forskelle der er mellem landene i beskatning både af løn og sociale ydelser. Island der generelt set har den laveste beskatning på lønindkomster, har stort set ingen skat på sociale ydelser. Tilsvarende findes der også i de øvrige lande en betydeligt lavere beskatning på flere af ydelserne, og især pensionerne. Tabellen giver ikke en uddybende forklaring på beskatningens betydning for de sociale ydelser, men er med til at illustrere effekten deraf.

Størstedelen af de sociale kontantydelse er skattepligtige i de nordiske lande.

DE SOCIALE UDGIFTER

I flere af de øvrige OECD lande bliver en væsentlig del af kontantydelse-
ne ikke beskattet, eller der findes lempelige beskatningsregler for denne type
af indkomster. Lavere sociale kontantydelse bliver på den måde kompense-
ret gennem skattesystemet.

I adskillige lande gives der også skattelettelse af sociale årsager i stedet
for direkte kontantydelse. For eksempel vil skattelettelse for børn modsvare
børnetilskud.

I de nordiske lande er der meget få skattefradrag af sociale årsager.

I tillæg til den direkte beskatning betaler modtagerne af sociale kontant-
ydelse også indirekte skat gennem deres forbrug, hvor er der betydelige for-
skelle mellem landene. Den traditionelle måde at belyse de sociale udgifter
på, tager ikke hensyn til disse forskelle i beskatningen.

For at vurdere betydningen af disse forskelle har både OECD og EURO-
STAT udviklet forskellige metoder til at opgøre de sociale udgifter netto.

OECD har allerede offentliggjort estimater for flere OECD lande (2006).

I OECD's beregninger af de sociale udgifter netto er både de direkte og
indirekte skatter fratrasket de sociale udgifter. Tilsvarende er beregnede
værdier af skattefradrag af sociale årsager lagt til. For at undgå dobbeltbe-
regninger er de skattelettelse der gives ved en lavere beskatning, og derved
allerede er indregnet, ikke medtaget.

Beregningen ser således ud:

- Sociale udgifter
- Minus direkte skat og sociale afgifter der betales af sociale kontantydelse
- Minus indirekte skat af modtagernes forbrug af de sociale kontantydelse
- Plus værdien af de skattefradrag, der gives af sociale årsager
- = De sociale udgifter netto.

Kilde: OECD (Adema 2005).

Der tilbagestår adskillige metodiske og praktiske spørgsmål i forhold til be-
regningerne af de sociale udgifter netto.

For eksempel er beregningen af den indirekte beskatning på forbruget af
de sociale kontantydelse kun tilnærmelsesvis.

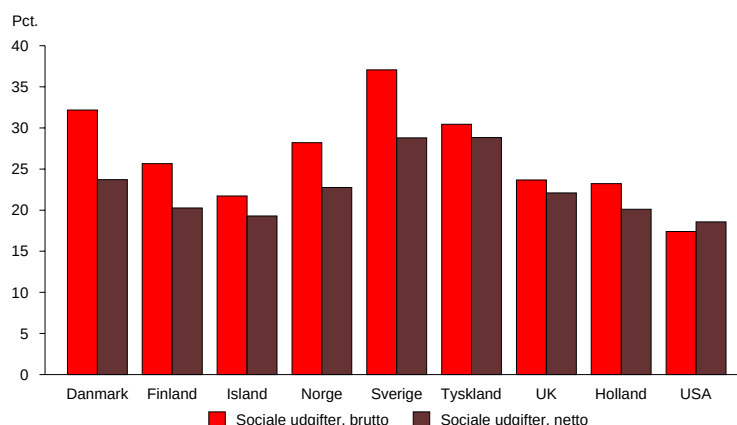
Resultatet af beregningerne viser imidlertid at der er betydelige begræn-
sninger i den traditionelle opgørelse af sociale udgifter.

Resultatet af beregningerne, for udvalgte OECD lande ses i figur 9.2.

På grund af at den indirekte skat er medtaget i beregningen af de sociale
udgifter netto, er oplysningerne om BNP opgjort til faktorpriser. Den nor-
male opgørelse af BNP er til markedspriser (jfr. Tabel 9.1 og tilsvarende).

I alle de europæiske lande er de sociale udgifter netto mindre end i den traditionelle opgørelse af de sociale udgifter. Dog er der betydelige forskelle mellem de europæiske lande.

Figur 9.2 De sociale udgifter brutto og netto, 2003 i pct. af BNP til faktorerpriser

Kilde: OECD (Social Expenditure Database (SOCX 2007), 1980-2003 (including net data for 2003)).

Tabel 9.9 Beskatningsprocenter af løn og sociale ydelser for en enlig AW 100 pct. 2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
Skat af: løn i pct.	37	41	31	27	29	28
Skat af dagpenge ved graviditet og fødsel i pct.	31	41	31	26	26	30
Skat af dagpenge ved arbejdsløshed i pct.	29	33	23	3	24	27
Skat af dagpenge ved sygdom i pct.	31	36	26	..	29	29
Skat af alderspension i pct.	28	9	26	9	16	29
Skat af førtidspension i pct.	30	12	23	..	16	29
Skat af sociale ydelser til ikke-forsikrede arbejdsløse i pct.	25	..	19	1	..	22

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

DE SOCIALE UDGIFTER

Tabel 9.10 Beskatning af kontantydelse 2006

	Sociale udgifter, mio. KR/EUR	Heraf kon- tantydelse, mio. KR/EUR	Skattefrie kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantydelse	Skattepligtige kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantydelse
	1.	2.	3.	4.
<i>Danmark</i>				
I. Familier og børn	61.020	24.429	64	36
II. Arbejdsløshed	33.459	31.824	-	100
III. Sygdom	100.163	16.046	-	100
IV. Ældre	175.806	145.759	1	99
V. Funktionshæmmede	69.228	48.043	16	84
VI. Efterlevende	133	1	-	100
VII. Boligydelser	11.217	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	13.742	9.949	11	89
IX. Bogførte udgifter til administration	12.856	-	-	-
I alt I.-IX.	477.624	276.052	10	90
<i>Finland</i>				
I. Familier og børn	4.848	2.607	58	42
II. Arbejdsløshed	3.622	3.227	-	100
III. Sygdom	11.139	1.959	-	100
IV. Ældre	14.531	12.932	4	96
V. Funktionshæmmede	5.369	3.857	8	92
VI. Efterlevende	1.507	1.503	2	98
VII. Boligydelser	439	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	950	497	97	3
IX. Bogførte udgifter til administration	1.397	-	-	-
I alt I.-IX.	43.802	26.583	10	90
<i>Island</i>				
I. Familier og børn	36.318	14.154	50	50
II. Arbejdsløshed	3.373	2.515	5	95
III. Sygdom	85.057	17.690	-	100
IV. Ældre	69.985	48.653	-	100
V. Funktionshæmmede	38.169	26.086	7	93
VI. Efterlevende	4.820	4.820	5	95
VII. Boligydelser	2.192	2.192	25	75
VIII. Andre sociale ydelser	4.572	2.067	-	100
IX. Bogførte udgifter til administration	3.511	-	-	-
I alt I.-IX.	247.998	118.176	8	92

... fortsættes

Tabel 9.10 fortsat

	Sociale udgifter, mio. KR/EUR	Heraf kon- tantlydelser, mio. KR/EUR	Skattefrie kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantlydelser	Skattepligtige kontant- ydelse i pct. af alle kon- tantlydelser
	1.	2.	3.	4.
<i>Norge</i>				
I. Familier og børn	59.156	30.588	58	42
II. Arbejdsløshed	8.437	6.870	-	100
III. Sygdom	155.788	50.930	-	100
IV. Ældre	142.912	105.750	-	100
V. Funktionshæmmede	90.149	74.492	4	96
VI. Efterlevende	5.591	5.478	-	100
VII. Boligydelser	3.020	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	13.156	5.831	82	18
IX. Bogførte udgifter til administration	8.890	-	-	-
I alt I.-IX.	487.655	279.939	9	91
<i>Sverige</i>				
I. Familier og børn	85.420	45.233	57	43
II. Arbejdsløshed	47.819	40.263	-	100
III. Sygdom	226.247	48.765	-	100
IV. Ældre	331.667	259.191	-	100
V. Funktionshæmmede	129.970	75.929	2	99
VI. Efterlevende	18.072	18.072	-	100
VII. Boligydelser	15.008	-	-	-
VIII. Andre sociale ydelser	16.350	9.361	100	-
IX. Bogførte udgifter til administration	19.327	-	-	-
I alt I.-IX.	889.880	496.814	6	94

Anm.: Supplerende tabelinformation findes i bogens bilag 5.

Bilag 1

Metode

Denne rapport følger ESSPROS¹-nomenklaturen i sin opbygning, afgrænsning og definitioner. Den overordnede afgrænsning i *Social tryghed i de nordiske lande* har dog tidligere været næsten identisk med den afgrænsning, EUROSTAT anvender.

Afgrænsning

Både i de tidligere udgaver af Social tryghed i de nordiske lande og i ESSPROS bygger statistikken på, at den primært skal omfatte samtlige offentlige indkomstoverførsler og serviceforanstaltninger, som har til formål at sikre borgerne i visse, nærmere bestemte situationer og mod følgerne af visse typer sociale begivenheder. Endvidere indgår også ordninger, som er obligatoriske for større grupper som følge af kollektive aftaler eller overenskomster.

Statistikken vedrører de løbende driftsudgifter. Som hovedregel medtages investeringsudgifter og skattelettelser ikke.

Finansiering

Indtægter eller bidrag til finansiering af de sociale udgifter er fordelt på midler, der stammer fra det offentlige, fra arbejdsgivere og fra forsikrede personer eller husstande. Indtægterne anvendes til løbende udbetalinger i årets løb, men i visse tilfælde også til opbygning af fonde, som skal bidrage til at sikre fremtidige udbetalinger. Efter behov og regler dækker fondsmidler også løbende udbetalinger.

Afkast fra fonde i form af rente- og formueindtægter forekommer først og fremmest på pensionsområdet. Når der sker overførsler til fonde, og når fondsmidler er medgået til finansiering af de løbende sociale udgifter, angives disse med nettobeløb i udgiftsstatistikken.

¹ ESSPROS = European System of Integrated Social PROtection Statistics.

Ydelser fra det offentlige som kun er beregnet til egne ansatte betragtes som ydelser fra arbejdsgiver. Visse ydelser fra arbejdsgivere til egne ansatte, fx dagpenge i en vis del af sygeperioden, betragtes som værende finansieret af arbejdsgiver, selvom ydelserne i andre forbindelser betragtes som en del af de ansattes løn.

Borgernes egenbetaling (brugerbetaling) for sociale ydelser er ikke medregnet i tabellerne over de sociale udgifter. Afkast af fast ejendom indgår som en del af finansieringen efter ESSPROS' opgørelsesmetode.

Specifikationer

Specifikationer af de enkelte udgiftsposter kan hentes [her](#).

Administrationsudgifter

Administrationsudgifterne er i denne rapport anført i én samlet post. I princippet er det kun udgifter til den direkte administration af de sociale udgifter som medtages. Det er dog ikke i alle tilfælde muligt at udskille administrationsudgifterne fra de øvrige løn- og driftsudgifter.

Fastprisberegninger

Ved omregning til faste priser er der anvendt konsumprisindekset, som hentes fra Nordisk Statistisk Årsbog.

Typetilfælde og indkomstfordeling

Til at forestå beregningerne for typetilfældene og indkomstfordelingen er der nedsat en særlig arbejdsgruppe, som har ansvaret for dette.

Arbejdsgruppen her i øjeblikket følgende sammensætning: Danmark, Hannes Rasmussen og Arne Madsen, Velfærdsministeriet; Færøerne Michael Feldballe, Social - og sundhedsministeriet; Finland, Ilari Keso (Formand) Social-och Hälsovårdsministeriet; Island, Kristinn Karlsson, Hagstofa Island; Norge Tonje Ek Brunvoll, Arbeids- og velferdsetaten og Sverige Bengt Eklind, Socialdepartementet og Annica Wallrå SCB

METODE

De typetilfældeberegninger, som ligger til grund for tabeller og figurer om kompensation ved indkomstbortfald, er blevet revideret 2008 for hvad angår antallet af familietyper. Til gengæld er beregningsgrundlage i forhold til revisionen i 1998 uændret.

Der er således ved beregningerne af den disponible indkomst medtaget både boligstøtte og betaling for dagpasning af børn. Da størrelsen af såvel boligstøtte som daginstitutionsbetaling er afhængig af indkomsten, spiller dette en væsentlig rolle for kompensationen i forbindelse med de sociale be-
givenheder, som indgår i typetilfældeberegningerne.

Typetilfældet vedrørende Socialhjælp opgøres den disponible indkomst også efter huslejen er betalt.

Siden 2004 har OECD anvendt lønnen for en AW (gennemsnitlig lønarbejder) idet udviklingen i de fleste OECD lande har gjort at lønnen til en APW ikke er det bedste grundlag for at foretage sammenlignelige studier.

For de nordiske lande har det betydet at det lønniveau man sammenligner med er mindre i Danmark og Island og men er højere i Finland, Norge og Sverige.

Samlet set er der anvendt følgende:

		APW 2004	AW 2004	Ændring i pct.
Danmark	DKK	327.192	316.500	-3,3
Finland	EURO	29.449	31.539	7,1
Island	ISK	2.859.073	2.770.000	-3,1
Norge	NOK	317.101	366.161	15,5
Sverige	SEK	244.454	293.700	20,1

Ved at sammenligne med et mindre lønniveau vil det alt andet lige give en højere kompensation og et højere løn niveau vil give en lavere kompensation. På NOSOSKO's hjemmeside findes der for 2004 kompensationsberegninger for 2004 både for AW og APW. Selvom der er sket betydelige ændringer fra APW til AW har vi dog valgt samme indkomstniveauer for typetilfældeberegningerne www.nom-nos.dk.

Dette er dog ændret ved revisionen af typetilfældene i 2008. Ligeledes er det et ønske at beregningerne skal ske på et så aktuelt regel- og lovgrundlag som mulig hvorfor der er valgt de regelsæt der er gældende i 2007. OECD's AW'er findes kun for 2006 hvorfor landene har opdateret OECD's 2006 AW'er til 2007 priser ved at anvende de nationale lønindekser. Jf. følgende oversigt:

Konstruktion af AW for 2007

		AW 2006	Lønindeks 2007	AW 2007
Danmark	DKK	330.900	1,02500	339.173
Færøerne	DKK	271.472	1,05949	287.623
Finland	EURO	33.170	Foreløbige tal	34.837
Island	ISK	3.197.000	1,08717	3.475.693
Norge	NOK	394.278	1,06722	420.780
Sverige	SEK	324.618	Foreløbige tal	336.818

Der er anvendt følgende familietyper og indkomstniveauer:

Enlig med 1 barn: AW 50 %, 67 %, (I; II;)

Enlig uden børn: AW 50 %, 67 %, 100 %, og 150 %.(I; II; III; IV)

Par med 2 børn: AW 67/100 % og 100/100 % (I; II;)

Par uden børn: AW 67/100 % og 100/100 % (I; II;)

Pensionister: For pensionister er der desuden medtaget et ”typetilfælde” for AW 0 % for en enlig pensionist.

Om de enkelte typetilfælde er der følgende at bemærke:

Typetilfælde 0

Indkomst og skat i typetilfælde for AW 2007

Arbejdsgiverens omkostninger

For bedre at kunne belyse den samlede beskatning i de nordiske lande i form af såvel indkomstskat som sociale bidrag er arbejdsgiverens omkostninger, dvs. bruttolønnen plus arbejdsgiverens lovpligtige sociale bidrag, medtaget. (Det er forudsat at personen arbejder i den private sektor). Der er derfor udarbejdet to opgørelser over nettoindkomsten (dvs. bruttolønnen minus indkomstskat og lønmodtagerens sociale bidrag) i forhold til ”bruttoindkomst”: Dels nettoindkomst i forhold til arbejdsgiverens omkostninger, dels nettoløn i forhold til selve bruttolønnen. Arbejdsgiverbidraget for Norge svarer til det, der betales i Oslo.

Som et supplement er nettoindkomsten efter husleje betaling også medtaget for at kunne beregne typetilfælde for socialhjælp.

For Danmarks vedkommende kan arbejdsgivernes lovpligtige sociale bidrag ikke beregnes. Det skønnes dog, at de for en lønmodtager med en løn svarende til AW udgør i størrelsesordenen 1½ pct. af lønnen. Dette skøn er alene anvendt i typetilfælde 0 for enlige med en løn svarende til AW. I beregningen af de laveste AW værdier er socialhjælp ikke indregnet, selvom de pågældende, med en sådan indkomst ville være berettiget dertil.

Skattebetaling

Der er anvendt gennemsnitlige skatteprocenter på landsplan, dvs. de gennemsnitlige kommunale skatteprocenter, inkl. de gennemsnitlige kirkeskatteprocenter.

Bruttoindkomsten

Bruttoindkomsten er den rene lønindkomst og inkluderer fx ikke børnetilskud og boligstøtte.

Disponibel indkomst

Den disponible indkomst beregnes som bruttoindkomst plus børnetilskud og boligstøtte, fratrullet indkomstskat, sociale bidrag for lønmodtagerne og betaling for daginstitution. Lønmodtagernes sociale bidrag omfatter for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende også bidrag til den frivillige arbejdsløshedsforsikring i form af kontingent til arbejdsløshedskassen. Derimod er der ikke medtaget fagforeningskontingenter i beregningerne.

De disponible indkomster er beregnet på årsbasis, både for lønmodtagere i beskæftigelse og i forbindelse med modtagelse af forskellige sociale ydelser. Beregningsmæssigt er det således forudsat, at de pågældende personer modtager de sociale ydelser hele året, selv om dette i nogle tilfælde, som ved fx fødselsdagpenge, ikke er muligt. De angivne indkomster pr. måned er disse årsbeløb divideret med 12.

Kompensationsgraderne i forbindelse med de sociale begivenheder udregnes som den disponible indkomst i forbindelse med modtagelse af den sociale ydelse udtrykt i pct. af den disponible indkomst ved beskæftigelse.

Børnenes alder og benyttelse af daginstitution

Børnetilskuddets størrelse og betaling for daginstitution er beregnet ud fra følgende familietyper:

- Enlig med et 0-årigt barn, dvs. en nyfødt i typetilfælde I.
- Enlig med 1 barn: Barnet er 5 år, dvs. et førskolebarn som er i daginstitution.
- Par med 2 børn: ét barn på 5 år og ét barn på 8 år, dvs. ét førskolebarn som er i daginstitution og ét barn der går i skole, men som stadig har behov for pasning efter skoletid.

Betaling for daginstitution er så vidt muligt beregnet på grundlag af gennemsnitlige takster og betalingsregler på landsplan. I Norge er benyttet satserne i Oslo og i Island satserne i Reykjavik. For Finlands vedkommende er det forudsat at også andre børn i førskolealderen kun anvender deltidspasning.

I alle typetilfældene er det forudsat, at børnene er i daginstitution. Det gælder dog ikke den nyfødte i typetilfælde I. Også i typetilfælde II er der regnet med, at børnene er i daginstitution.

Med hensyn til børnetilskud er der ud over selve børnetilskuddene til enlige og parfamilier med børn også medregnet børnebidrag til enlige med børn svarende til størrelsen af de bidrag, som det offentlige udbetaler forskudsvis, jf. Kapitel 3.

Boligudgifter og boligstøtte

Det er forudsat, at familierne i alle tilfælde bor i en lejet bolig. Størrelsen af boligudgiften/huslejen afhænger kun af familietyper, men er uafhængig af indkomstens størrelse. Boligudgiften omfatter selve huslejen og ved beregningen af typetilfælde om socialhjælp udgifter til varme.

Det har ikke været muligt at fastsætte størrelsen af huslejen for de enkelte familietyper på en ensartet måde for alle landene. I nogle lande er huslejen fastsat på grundlag af skøn over størrelsen af udgifterne til lejeboliger for den enkelte familietype og opgørelser af den gennemsnitlige husleje pr. kvadratmeter på landsplan, mens den i andre lande er baseret på surveydata over huslejer for forskellige familietyper inden for bestemte kommunegrupper.

Med undtagelse af typetilfælde, om socialhjælp er huslejen for de enkelte familietyper er alene anvendt til at beregne størrelsen af en eventuel boligstøtte, mens selve huslejen ikke er medtaget ved beregningen af den disponible indkomst, med undtagelse af typetilfælde 0 (som et supplement) og typetilfælde om socialhjælp. For Islands og Norges vedkommende indgår der ikke beregninger over boligstøtten. Det skyldes dels at boligstøtten har et beskedent omfang, dels at den hovedsagelig bliver fastsat skønsmæssigt på grundlag af en behovsvurdering af den enkelte familie.

Typetilfælde I

Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med fødsel 2007

Der er anvendt følgende familietyper:

- Enlig på dagpenge med et nyfødt barn, set i relation til en enlig uden børn i arbejde (AW 67; 100 og 150).
- Par med 2 børn (5 og 8 år) ud over den nyfødte, hvor den person der har den *laveste* indkomst er på dagpenge, set i relation til et par med 2 børn (5 og 8 år), hvor de voksne begge er i arbejde (AW 67/100 og AW 100/100).
- Par med et nyfødt barn, hvor den person, der har den *laveste* indkomst er på dagpenge, set i relation til et par uden børn, hvor de voksne begge er i arbejde (AW 67/100 og AW 100/100).

Typetilfælde II

Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med arbejdsløshed for forsikrede 2007

Der er medtaget beregninger over erstatningsniveauet for alle 4 familietyper, dvs. en enlig, der modtager arbejdsløshedsdagpenge med 1 barn (AW 67; 100); en enlig uden børn der modtager arbejdsløshedsdagpenge (AW 67; 100; 150); et par med 2 børn, hvor den person der har den højeste indkomst er på arbejdsløshedsdagpenge (AW 67/100 og 100/100); samt et par uden børn, hvor den person der har den højeste indkomst er på arbejdsløshedsdagpenge (AW 67/100 og 100/100).

Typetilfælde III

Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med arbejdsløshed for ikke-forsikrede 2007

Der er medtaget beregninger af erstatningsniveauet for en enlig. Det forudsættes den voksne at være fyldt 30 år.

Typetilfælde IV***Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med sygdom 2007***

Der er medtaget beregninger over erstatningsniveauet for enlig der modtager sygedagpenge set i forhold til en tidligere indkomst for en AW 67; 100 og 150.

Typetilfælde V***Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med alderspension 2007***

AW 0; 67 og 100 %
Arbejdet i 40 år.

Typetilfælde VI***Erstatningsniveau i typetilfælde i forbindelse med Førtidspension 2007***

AW 0; 60 og 100 %
Pensionsalderen er 50 år og har været i arbejde i mindst 25 år.

Typetilfælde VII***Erstatningsniveau i typetilfælde når der modtages Socialhjælp 2007***

Der er medtaget et typetilfælde for Socialhjælp for A. En enlig med et barn; B. En enlig uden børn; C. Par med 2 børn og D. Par uden børn. For parfamilier er det forudsat at begge hverken modtager løn fra erhvervsarbejde, andre indkomsterstattende ydelser.

Beregninger over indkomstfordelingen

Beregningsgrundlaget for tabellerne om indkomstfordeling og fattigdom er følgende:

EU-Silcs definitioner:

Det første EU- Silc spørgeskema kom i 2004 med indkomstdata for 2003 og der er nu tilgængelige data for 2004-2006 for indkomstårene 2003 til 2005.

Der indsamles data i spørgeskemaerne for personer 16 år og ældre der lever i private husholdninger

Den relative fattigdom er defineret som den procentandel af befolkningen med en ækvivalent disponibel indkomst under fattigdomsgrænsen, hvor denne er sat til 60 procent af den ækvivalente disponible indkomst.

For hver person er den ækvivalente disponible indkomst defineret som hans/hendes husholdnings disponible indkomst divideret med husholdningens størrelse.

Husstandens samlede disponible indkomst er udregnet ved at sammenlægge al personlig indkomst fra husstandens medlemmer plus anden indkomst på husstandsniveau, der er korrigeret med en faktor der kompensere for de der ikke svare på spørgeskemaet.

Der anvendes den såkaldte modificerede OECD skala hvor et barn defineres til at være 0-13 år og voksne 14+ år. Den første voksne tæller 1 mens andre voksne tæller 0,5 og børn 0,3. Skalaen bliver således:

$$1 + ((\text{antal voksne}) \times 0,5) + (\text{antal børn} \times 0,3).$$

Den disponible indkomst er husstandens samlede indkomst efter beskatning inklusiv sociale overførselsindkomster og ifølge EUROSTATS definitioner er kapitalafkast ikke inkluderet i den disponible indkomst.

Andre indkomster så som renter, dividender og afkast fra investeringer er inklusiv. Sociale indkomstoverførsler dækker førtids-, alders- og efterlevende pension og andre familieydelse, børnefamilieydelse, dagpenge ved graviditet og fødsel, bidragsforskud, boligydelse og andre sociale ydelser. Beregnede renteindtægter på boliger er først medtaget fra 2007 for indkomståret 2006, for Danmarks vedkommende er det dog allerede medtaget.

Husstande

En husstand består af personer som lever sammen og er fælles om husstandsøkonomien. EU SILC medtager ikke personer der bor på institutioner/plejehjem, fængsler m.v. En husstand kan også bestå af andre familietyper (for eksempel et par uden børn og bedsteforældre eller et par med børn + bedsteforældre).

Enlige

Enlige husstande består af en voksen (over 17 år) samt evt. børn som bor på samme adresse uanset barnets alder.

Samboende

Samboende består af 2 voksne (over 17 år) og evt. børn som bor på samme adresse, uanset barnets alder. Husstande med mere end 2 voksne er også medtaget i denne gruppe.

Børn

Aldersgrænsen for børn er fastsat til 17 år (0-17). Denne definition adskiller sig fra den modificerede OECD ækvivalensskala (se ovenfor).

Husstande fordelt på alder

I de tabeller og figurer hvor husstande er fordelt efter alder, er det alderen på hovedpersonen i familien, som tælles. Hovedpersonen defineres som den person i husstanden som har den højeste indkomst.

Købekraftspariteter

Købekraftspariteter (KKP) defineres som den valutaomregningsfaktor, der svarer til købekraften i de enkelte valutaer. Det betyder, at et vist beløb, når det omregnes fra forskellige valutaer ved hjælp af KKP-faktorer, vil kunne købe den samme mængde ("kurv") varer og tjenesteydelser i alle landene.

KKP-beregningerne er dels anvendt ved sammenligning af de sociale udgifter og dels ved sammenligninger af kompensationsniveauerne for forskellige sociale begivenheder.

Ændring fra skiftet af KKP for EU(15) og EU(25) 2005

	KKP (EU15)	KKP (EU25)
Danmark	9,99	10,48
Færøerne	9,99	10,48
Finland	1,15	1,21
Island	110,65	116,09
Norge	10,78	11,31
Sverige	10,53	11,05

KKP-beregningerne i denne publikation er i KKP-Euro (EU25=1) for det private konsum. Der er anvendt 2006-estimer. Estimerne for de enkelte lande er følgende: Danmark 10,43; Finland 1,19; Island 121,03; Norge 11,29 og Sverige 10,77.

Mulighederne for at sammenligne Norden med andre

I indledningen til de enkelte kapitler er der en tabel over de sociale udgifter på de respektive områder, set i relation til BNP.

Når man sammenligner de sociale udgifter i Norden med andre EU lande skal man være klar over at de sociale kontantydelse er for det meste skattepligtige i de nordiske lande mens en del af disse ydelser i de øvrige EU lande er skattefrie. Desuden findes der i flere lande skattelettelse (fradrag) for børnefamilier, men disse beløb medregnes ikke som sociale udgifter.

Det skal desuden bemærkes at grænserne mellem social og uddannelses-sektoren varierer mellem landene. Således er der en meget tidligere skolestart i flere europæiske lande, hvorfor udgifterne til pasning af førskolebørn er vanskeligt at sammenligne.

OECD og EUROSTAT arbejder på at få udviklet modeller til beregning af de sociale netto udgifter (efter skat), jfr. Figur 9.2.

Det skal bemærkes at OECD's opgørelser over udgifter til sundhedsvæsenet afviger væsentligt fra de opgørelser som findes i ESSPROS systemet og i denne publikation. Mens der i ESSPROS gøres bestræbelser på at få så nøjagtige oplysninger om udgifterne til den sociale service til ældre og handicappede som muligt, er størsteparten af dette i OECD's opgørelser i *A System of Health Accounts* medregnet som sundhedsudgifter. Dertil kommer at udgifterne i ESSPROS opgøres netto, mens OECD's opgørelser er bruttoudgifter (det vil sige inkl. investeringer, egenbetaling m.v.).

Øvrigt

Fra og med 2002 er Norge gået over til at anvende nationalregnskabet som grundlag for beregningerne af de Sociale udgifter. Dette har medført at de sociale udgifter fra 2001 og tidligere ikke er helt sammenlignelige med tallene for 2002 og fremad. I 2004 udgaven var der en nærmere beskrivelse af dette.

Bilag 2

Grundlaget for reguleringen af de sociale ydelser

DANMARK: Alle overførselsindkomster og visse andre satser reguleres årligt pr. 1. januar med en satsreguleringsprocent, som afspejler årslønsudviklingen på arbejdsmarkedet, dog med en reduktion hvis lønudviklingen overstiger 2. pct. Den årlige regulering med satsreguleringsprocenten omfatter således satserne for bl.a. sociale pensioner, syge-, barsels- og arbejdsløshedsdagpenge, efterløn, kontanthjælp, revalidering, børnefamilieydelse og børnetilskud og boligydelse. De forskellige beløb, der indgår i grundlaget for beregningerne af de forskellige ydelser og støtte reguleres ligeledes med satsreguleringsprocenten. Boligsikring reguleres fra 2004 med stigningen i forbrugerprisindekset.

Arbejdsløshedsdagpengenes maksimale beløb reguleres med satsreguleringsprocenten. For personer, der får individuelle dagpenge under maksimumsbeløbet, reguleres beregningsgrundlaget for de individuelle dagpenge (dvs. den tidligere løn) med satsreguleringsprocenten. Dagpengene udgør herefter 90 pct. af det nye beregningsgrundlag. Modtagere af individuelle dagpenge under maksimumsbeløbet får således også reguleret deres ydelse pr. 1. januar.

Syge- og barselsdagpengenes maksimale beløb bliver ligeledes reguleret med satsreguleringsprocenten. For personer, der får mindre end det maksimale beløb og hvor dagpengene således udgør 100 pct. af deres tidligere løn, sker der en regulering af dagpengene, i det omfang lønnen hos de pågældendes arbejdsgivere reguleres typisk i henhold til overenskomsten.

Reguleringen er fastsat dels i en lov om en satsreguleringsprocent dels i de enkelte love om de forskellige kontantydelse m.v. Reguleringsprocenten beregnes på grundlag af ændringen i årslønnen for arbejdere og funktionærer i året to år forud for det år, reguleringsprocenten vedrører, set i forhold til året tre år forud. Reguleringsprocenten for 2007 er f.eks. fastsat på grundlag af ændringen i årslønnen fra 2004 til 2005. Såfremt ændringen i årslønnen er højere end 2,3 pct., reduceres satsreguleringsprocenten med 0,3 pct. Hvis

ændringen i årslønnen er højere end 2 pct. men mindre end 2,3 pct., reduceres satsreguleringsprocenten med den del, der ligger ud over 2 pct. (dvs. med mellem 0 og 0,3 pct.). Et beløb svarende til reduktionen overføres til satsreguleringspuljen, som anvendes til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområderne med henblik på at forbedre vilkårene for modtagere af overførselsindkomster og svage grupper.

FÆRØERNE: Reguleringen af de sociale ydelser har baggrund i en særskilt lov, som fastsætter den årlige regulering til 4 pct. Loven omfatter pensioner pensionstillæg, særlige tillæg til pensionister og børnebidrag. Undtaget er dog folkepensionens grundbeløb, som ikke reguleres.

Arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, dagpenge ved graviditet reguleres i forhold til lønudviklingen.

FINLAND: De sociale ydelser reguleres på følgende måde:

Arbejdsløshedsdagpenge, socialhjælp og grund/mindstepensionen reguleres en gang årligt efter det forrige års konsumprisindex.

Arbejdspensionen forhøjes årligt hvor for 20 pct. vedkommende er sat i forhold til lønudviklingen og for 80 pct. vedkommende i forhold til konsumpriserne.

Sygedagpenge og forældredagpenge reguleres ikke ved årsskiftet for de der allerede modtager ydelsen (hvis man eksempelvis bliver syg i december er udbetalingen uændret i januar).

Derimod forhøjes indkomstgrænserne årligt i forhold til APL-indexet med 50 pct. i forhold til lønudviklingen i det foregående år og for 50 pct. vedkommende i forhold til det forrige års konsumprisindex.

Børnetilskuddet reguleres efter beslutning i parlamentet.

ISLAND: Alle sociale ydelser reguleres årligt pr 1. januar i forhold til løn- og prisudviklingen i reguleringsprocenten. De ydelser der er omfattet er grundpensionen til alders og førtidspensionister, arbejdsløshedsdagpenge, de offentlige sygedagpenge og fødselsdagpenge for de personer der er udenfor erhverv. Desuden reguleres indkomstgrænsen for grund- og førtidspensionen i forhold til lønudviklingen fra 1. september hvert år.

Arbejdspensionen bliver reguleret efter konsumprisindexet.

NORGE: Alderspensionen og førtidspensionen fra folketrygden beregnes med udgangspunkt i folketrygdens grundbeløb. Grundbeløbet reguleres af Stortinget (parlamentet) efter drøftelser mellem regeringen og pensionisternes organisationer. Normalt sker reguleringen per 1. maj. Formålet med regulering-

gen af grundbeløbet er at give pensionister med pension fra folketrygden en indtægtsudvikling på størrelse med udviklingen for erhvervsaktive.

Udbetaling af sygedagpenge reguleres ikke i løbet af sygdomsperioden. Sygedagpengene reguleres dermed ikke hvis der sker ændringer i den sygemeldtes lønniveau eller grundbeløb i sygedagpengeperioden.

Indtægtsgrundlaget for fastsættelse af dagpenge ved arbejdsløshed fastsættes for hele perioden ved overgangen til dagpenge ved arbejdsløshed og ændres ikke ved ændringer i det generelle indtægtsniveau i samfundet.

Socialdepartementet (nu arbejds- og inkluderingsdepartementet) fastsatte i 2001 statslige vejledende retningslinier for økonomisk socialhjælp. De vejledende retningslinier vil blive vurderet og revideret med jævne mellemrum efter behov og blev sidst prisjusteret i 2006. Fra 1. januar 2007 er satserne stegt med 5 pct. ud over den ordinære prisstigning. Der er heller ingen regler for en årlig regulering af børnetilskuddet. Det er Stortinget der fastlægger de årlige satser ved de årlige budgetforhandlinger. Satserne er ikke blevet prisjusteret siden 1995, hvor satsændringerne skyldtes andre forhold som sammenhængen mellem skattesystemet samt at der siden 2000 udbetales børnetilskud til barnet fylder 18 år (tidligere 16 år).

SVERIGE: De ydelser der er et supplement til arbejdsindkomster eller en forlængelse af disse (så som pensioner) er oftest automatisk reguleret i forhold til prisudviklingen. Det er prisbasisbeløbet der anvendes for reguleringen for mindstepensionen.

Niveauet på pensionerne og loftet på syge- og forældreforsikringerne (syge- og forældredagpenge) er vigtige eksempler på ydelser som reguleres på den måde.

Ydelser der er behovsprøvet reguleres ofte på en anden måde.

Når det gælder rigsnormen for Socialbidraget (socialhjælpen) bliver der af regeringen årligt taget beslutning om regulering med udgangspunkt i prisændringer og Konsumentverkets (Forbrugerstyrelsen) beregning over hvad forskellige familietyper behøver til forsørgelse. I systemet er der indarbejdet muligheder for at tage hensyn til forandrede forbrugsmønstre m.v.

Boligydelserne er fastsat i faste beløb og ydes i relation til givne indkomster. De ændres kun efter politisk beslutning. Det samme gælder bidragsforskuddet.

Børnetilskuddet er et generelt tilskud der til trods for dette ikke reguleres i forhold til prisudviklingen, men reguleres kun i forhold til en politisk beslutning.

Bilag 3

Den nordiske socialpolitik

Den nordiske velfærdsmodel

Den nordiske velfærdsmodel kan karakteriseres på følgende måde:

1. Den offentlige velfærdspolitik er omfattende. Velfærdspolitikken omfatter social sikring, social service, sundhed, uddannelse, bolig, beskæftigelse mv. med det formål at sikre de mest basale behov.
2. Statens involvering har været stærk på alle politikområder. De politiske foranstaltninger for at opnå fuld beskæftigelse har været baseret på både makroøkonomisk politik, socialpolitik og en aktiv arbejdsmarkedspolitik, hvor arbejdsmarkedets parter spiller en betydelig rolle.
3. De nordiske velfærdssystemer er baseret på en høj grad af universalisme forstået på den måde, at alle borgere har ret til basal social tryghed og service uafhængigt af deres position på arbejdsmarkedet. Universalismen har bidraget til en bred folkelig støtte til velfærdspolitikken.
4. Indkomstsikringen er baseret på to elementer: I de fleste ordninger er der en indkomstuafhængig grundsikring og en indkomstafhængig ydelse for dem, der har været på arbejdsmarkedet. Sammenlignet med andre industrialiserede lande spiller de offentlige indkomstoverførsler en betydelig rolle, hvorfor de sociale udgifters andel af BNP har været høj. Offentlig finansiering af overførselsindkomster har været betydelig og skatteniveauet har derfor været højt.
5. De nordiske lande kan endvidere karakteriseres som servicestater, hvor betydning af det lokale demokrati er stor. Social- og sundhedsservicen er finansieret gennem skatter uden høj brugerbetaling, hvor målsætninger er at alle borgere får opfyldt deres behov. Servicen bliver ydet af de lokale myndigheder (kommuner og amter) og bliver for det meste også produceret af disse.

6. Indkomstfordelingen er relativt lige. Både i form af lønspredning og disponible indkomster har de nordiske lande en lav indkomstulighed sammenlignet med andre lande. Der er ingen dybe kløfter mellem forskellige indkomstgrupper og som følge heraf har fattigdom og forskelle i levestandard været relativt begrænset.
7. Ligestilling mellem kønnene er et grundlæggende princip i de nordiske velfærdsstater. I de nordiske lande har kvinder en høj beskæftigelsesfrekvens og i de fleste familier er der to forsørgere. Socialpolitiske foranstaltninger er baseret på individuelle rettigheder, således at kvinder ikke er økonomisk afhængige af deres ægtefælle.²

Selvom de grundlæggende principper for de nordiske velfærdsstater stadigvæk er gældende er der i nogle lande stigende tendens hen imod anvendelse af brugerbetaling, i stedet for, at finansiere alle velfærdsydelser gennem skatter. Fondsdannelser til finansiering af pensioner får ligeledes en større og større betydning.

Organiseringen af den nordiske socialpolitik

DANMARK: Der er et tredelt administrationssystem i Danmark (stat, regioner og kommuner). Skattesystemet er todelt, idet det kun er staten og kommunerne, der kan opkræve skatter.

Folketinget og regeringen har det overordnede ansvar for lovgivningen og tilrettelæggelsen af socialpolitikken, mens kommunerne og regionerne administrerer og udbetaler langt hovedparten af de sociale ydelser.

Det er de kommunale myndigheder, som har ansvaret for den største del af de sociale kontantydelse så som pensioner, sygedagpenge, revalidering, boligydelse, ydelser til flygtninge samt socialhjælpen. Kommunerne afholder udgifterne i første omgang, mens de efterfølgende bliver helt eller delvist refunderet af staten.

Administration og udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge foretages af de frivillige arbejdsløshedskasser.

Kommunerne er også ansvarlige for og administrerer den største del af den sociale service så som dagtilbud, døgninstitutionerne og forebyggende

² Punkterne 1-7 efter *Nordic Social Policy, Changing Welfare States*. Edited by Mikko Kautto, Matti Heikkilä, Björn Hvinden, Staffan Marklund and Niels Ploug.

foranstaltninger for børn og unge, botilbud til funktionshæmmede og socialt udsatte grupper samt pleje og omsorg for ældre og funktionshæmmede (hjemmesygepleje, hjemmehjælp, plejehjem mv.).

Regionerne har det daglige ansvar for sundhedsvæsenet, hvilket omfatter driften af hospitalerne samt administration af ydelser fra sygesikringen, herunder udbetaling af ydelser til de praktiserende læger og tandlæger, samt tilskud til medicin. Regionernes udgifter finansieres af bloktilskud fra staten og kommunale bidrag på sundhedsområdet.

Kommunerne modtager også bloktilskud fra staten.

Staten og kommunen samarbejder om beskæftigelsesindsatsen for alle borgere og virksomheder i fælles jobcentre i kommunerne. Staten er ansvarlig for beskæftigelsesindsatsen for de forsikrede ledige og kommunen for de øvrige målgrupper (kontanthjælp, revalidering, sygedagpenge mv.). I 14 pilotjobcentre har staten delegeret den statslige beskæftigelsesindsats til kommunen.

FÆRØERNE: Der er et todelt skatte- og administrativt system på Færøerne (hjemmestyret og kommuner). Hjemmestyret har det overordnede ansvar for lovgivningen og har også ansvaret for administration og udbetaling af hovedparten af de sociale ydelser samt hovedparten af den sociale service. Kommunerne har ansvaret for dagtilbud til børn samt visse forsorgsydelser. Endvidere betaler kommunerne en mindre del af udgifterne til kommunelæger, skolelæger, sundhedsplejersker, hjemmesygeplejersker m.v.

Arbejdsløshedsforsikringen finansieres af arbejdsmarkedets parter og administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedet.

Den færøske pension blev i 1995 overført fra en refusionsordning til et egentligt bloktilskud fra Danmark. Færøerne har således det administrative ansvar for pensionssystemet, medens det fortsat finansieres gennem bloktilskuddet. I 1999 fik man en egentlig færøsk lovgivning om pensioner, hvori rettigheder og regulering på området er fastsat.

En mindre del af alderspensionerne administreres og finansieres også af parterne på arbejdsmarkedet. Der er tale om en solidarisk Arbejdsmarkedsefterlønsfond, der tildeler alle, fra det fyldte 67 år og registreret med bopæl på Færøerne, et fast månedligt beløb.

FINLAND: Det er regeringen der har det overordnede ansvar for lovgivningen i Finland. Beskatningssystemet er kun to - strenget (stat og kommuner) mens der er et tre - strenget administrativt system (stat, regioner og kommuner).

Der findes et pensionssystem der består af to dele. En arbejdspension og en folkepension. Arbejdspensionen er arbejds- og forsikringsbaseret, medens folkepensionen gives til alle borgere i landet der enten kun har en lille eller

ingen arbejdspension. Den private sektors arbejdspensioner administreres af de private pensionsselskaber.

Kommunerne har ansvaret for såvel sundheden som den sociale service som ydes til alle borgere i kommunerne. Det offentlige sundhedsvæsen bliver suppleret med private udbydere af sundhedsydelser, hvor udgifterne til dette delvist er dækket af den offentlige sygesikring.

Kontantydelse i forbindelse med arbejdsløshed består dels af en optjeningsrelateret ydelse og dels af et basisbeløb. De fleste lønmodtagere er dækket af arbejdsløshedsforsikringen og disse er berettiget til den optjeningsbaserede ydelse.

ISLAND: Der er kun et to strenget skatte og administrativt system i Island (stat og kommuner). Staten har det overordnede ansvar for lovgivningen og herunder beslutninger og ansvar for socialpolitikken. Staten har også ansvaret for den største del af den sociale service, så som hospitaler, sundhedcentre (det primære sundhedsvæsen) samt hjemmesygeplejen.

Kommunerne har ansvaret for hjemmehjælpen institutioner og omsorg for børn og unge. I et samarbejde med staten har kommunerne også ansvaret for service til de ældre og funktionshæmmede.

Når det gælder indkomstoverførsler (sociale kontantydelse og pensioner) deler staten ansvaret delvist med arbejdsmarkedets parter. Pensionerne er delvist administreret af den statslige socialstyrelse (grundydelse) og delvist af et uafhængigt pensionsfond (arbejdsmarkedspensioner) der er administreret af bidragsyderne (de ansatte og arbejdsgiverne).

Arbejdsløshedsforsikringen er administreret af staten, mens størstedelen af ydelserne ved sygdom kommer fra løn under sygdom.

Det er kommunerne der har ansvaret for socialhjælpen.

NORGE: Der er et tredelt administrativt og politisk system i Norge (stat, amter og kommuner) og det samme gælder for det sociale område.

Største delen af de sociale indkomstoverførsler (sygedagpenge, revalidering og pensioner) varetages af staten gennem folketrygden.

Folketrygden er finansieret gennem bidrag fra arbejdstagere, arbejdsgivere og staten. Arbejdsgivernes bidrag er afhængig af hvilken regional zone virksomheden befinder sig i (i alt er der 5 zoner).

Kommunerne administrerer og har ansvaret for socialhjælpen, det primære sundhedsvæsen, hjemmehjælpen og hjemmesygeplejen samt institutionerne for såvel børn og unge som ældre og funktionshæmmede.

Staten har overtaget ansvaret for hospitalsvæsenet, hvilket har medført at der kun er et mindre ansvarsområde tilbage i amterne.

SVERIGE: Der findes et tredelt administrativt system i Sverige (stat, amter og kommuner). Staten har ansvaret for de fleste indkomstoverførsler, så som sygedagpenge, forældreydelse, arbejdsløshedsdagpenge samt arbejdsskade-forsikringen der administreres af Försäkringskassan Sverige. Størsteparten af pensionerne kommer fra pensionsfondene og er administreret af bidrags-yderne. Amterne har ansvaret for hospitalerne og det meste af det primære sundhedsvæsen (sundhedscentre). Kommunerne har ansvaret for hjem-mehjælpen, hjemmesygeplejen, socialhjælpen samt institutioner og omsorg til såvel børn og unge som ældre og handicappede.

Bilag 4

Yderligere information

Yderligere statistiske oplysninger om de nordiske landes sociale tryghedssystemer kan fås fra de enkelte statistikproducenter i de respektive lande. Nedenfor gives oplysninger om, hvor man kan henvende sig, med henblik på at få mere information.

DANMARK

Danmarks Statistik
Sejrøgade 11
DK-100 København Ø
Tlf. +45 39 17 39 17
Fax +45 39 17 39 99
Web: www.dst.dk

Arbejdsmarkedsstyrelsen
Holmens Kanal 20
Postboks 2150
DK-1061 København K
Tlf. +45 35 28 81 00
Fax +45 35 36 24 11
Web: www.ams.dk

Sundhedsstyrelsen
Islands Brygge 67
DK-2300 København S
Tlf. +45 72 22 74 00
Fax +45 72 22 74 11
Web: www.sst.dk

Arbejdsdirektoratet
Stormgade 10
Postboks 1103
DK-1009 København K
Tlf. +45 38 10 60 11
Fax +45 38 19 38 90
Web: www.adir.dk

Arbejdsmarkedets Tillægspension
Kongens Vænge 8
DK-3400 Hillerød
Tlf. +45 48 20 48 20
Fax +45 48 20 48 00
Web: www.atp.dk

SFI - Det Nationale Forskningscenter
for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Tlf. +45 33 48 08 00
Fax +45 33 48 08 33
Web: www.sfi.dk

YDERLIGERE INFORMATION

Velfærdsministeriet
Holmens Kanal 22
DK-1060 København K
Tlf. +45 33 92 93 00
Fax +45 33 93 25 18
Web: www.social.dk

Ankestyrelsen
Amaliegade 25
Postboks 9080
DK-1022 København K
Tlf. + 45 33 41 12 00
Fax. + 45 33 41 14 00
Web: www.ast.dk

FÆRØERNE

Almanna- og heilsumáráðið
(Social- og sundhedsministeriet)
Eirargarður 2
FO-100 Torshavn
Tlf: +298 304050
Fax: +298 354045
Web: www.ahr.fo

FINLAND

Folkpensionsanstalten
Postbox 450
FI-00101 Helsingfors
Tlf. +358 20 43411
Fax +358 20 4341 530
Web: www.kela.fi

Beskæftigelsesministeriet
Ved Stranden 8
DK-1061 København K
Tlf. +45 33 92 59 00
Fax. + 45 33 12 13 78
Web: www.bm.dk

Ministeriet for flygtninge,
indvandrere og integration
Holbergsgade 6
DK-1057 København K
Tlf. +45 33 92 33 80
Fax. + 45 33 11 12 39
Web: www.nyidanmark.dk

Hagstova Føroya
(Færøernes Statistik)
P.O. Box 2068
FO-165 Argir
Tlf. +298 352800
Fax +298 352801
Web: www.hagstova.fo

Social och hälsovårdsministeriet
Postbox 33
FI-00023 Statsrådet
Tlf. +358 9 16001
Fax +358 9 1607 38 24
Web: www.stm.fi

Forsknings och utvecklingscentralen för social och hälsovården (STAKES) Postbox 220 FI-00531 Helsingfors Tlf. +358 9 39671 Fax +358 9 3967 2324 Web: www.stakes.fi	Statistikcentralen FI-00022 Statistikcentralen Tlf. +358 9 17341 Fax +358 9 1734 3522 Web: www.stat.fi
--	--

Pensionsskyddscentralen
FI-00065 Pensionsskyddscentralen
Tlf. +358 1 07511
Fax +358 9 1481 172
Web: www.etk.fi

ISLAND

Hagstofa Íslands (Islands Statistik)
Borgartun 21a
IS-150 Reykjavík
Tlf: +354 528 1060
Fax: +354 528 1199
Web: www.statice.is

Vinnumálastofnun
(Arbejdsdirektoratet)
Hafnarhúsinu Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tlf. +354 511 2500
Fax +354 511 2520
Web: www.vinnumalastofnun.is

Landssamtök Lífeyrissjóða
(De faglige pensionsfondsforbund)
Suðurlandsbraut 30
IS-108 Reykjavík
Tlf. +354 581 4977
Fax +354 581 4332
Web: www.ll.is

Tryggingastofnun Ríkisins
(Direktoratet for socialforsikring)
Laugavegi 114
IS-150 Reykjavík
Tlf. +354 560 4400
Fax +354 562 4535
Web: www.tr.is

YDERLIGERE INFORMATION

Heilbrigðis og tryggingamálaráðuneytið
(Sundheds og
socialforsikringsministeriet)
Vegmúli 3
IS-108 Reykjavík
Tlf. +354 545 8700
Fax +354 551 9165
Web: www.stjr.is/htr

NORGE

Statistisk sentralbyrå
Kongens gate 6
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo
Tlf. +47 21 09 00 00
Fax +47 21 09 49 88
Web: www.ssb.no

Arbeids- og velferdsdirektoratet
C.J. Hambros plass 2
Postboks 5 St. Olavs plass
N-01310 Oslo
Tlf. +47 21 0700 00
Fax +47 21 07 00 01
Web: www.nav.no

Helsedirektoratet
Universitetsgata 2
Postboks 7000 St. Olavs plass
0031 Oslo
Tlf. + 47 81 02 00 50
Fax: + 47 24 16 30 01
Web: www.shdir.no

Arbejds- og inkluderingsdepartementet
Einar Gerhardsens plass 3
Postboks 8019 Dep
N-0030 Oslo
Tlf. + 47 22 24 90 90
Fax + 47 22 24 87 11
Web: www.regjeringen.no/aid

Nasjonalt kunnskapssenter for helse-
tjenesten
Pilestedet park 7
Postboks 7004, St. Olavs plass
N-0130 Oslo
Tlf. +47 23 25 50 00
Fax +47 23 25 50 10
Web: www.kunnskapssenteret.no

SVERIGE

Socialdepartementet
S-103 33 Stockholm
Tlf. + 46 8 405 10 00
Fax + 46 8 723 11 91
Web: www.regeringen.se

Arbetarskyddsstyrelsen
S-171 84 Solna
Tlf. +46 8 730 90 00
Fax +46 8 730 19 67
Web: www.arbsky.se

Arbetsmarknadsstyrelsen
S-113 99 Stockholm
Tlf. +46 8 5860 60 00
Fax +46 8 5860 64 99
Web: www.amv.se/ams

Socialstyrelsen
S-106 30 Stockholm
Tlf. +46 8 555 530 00
Fax +46 8 555 532 52
Web: www.sos.se

Statistiska centralbyrån
Box 24300
S-104 51 Stockholm
Tlf. +46 8 506 940 00
Fax +46 8 661 52 61
Web: www.scb.se

Migrationsverket
S-601 70 Norrköping
Tlf. +46 11 15 60 00
Fax +46 11 10 81 55
Web: www.migrationsverket.se

Bilag 5

Supplerende tabeller

Indhold

Tabel 2	Middelfolketallet efter køn og alder 2007
Tabel 3.2.a	Familier efter familietype 2007
Tabel 3.12.a	Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-2007
Tabel 3.12.b	Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje (1.000) efter alder 1995-2007
Tabel 3.14.a	Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper 1995-2007
Tabel 4.3.a	Udviklingen i arbejdsløsheden efter køn 1995-2007
Tabel 4.4.a	Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed 1995-2007
Tabel 4.7.a	Antal aktiverede i 1995-2007
Tabel 5.4.a	Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2007
Tabel 6.4.a	Pensionsmodtagere efter alder, i tusinder og i pct. af aldersgruppen pr. december 2007
Tabel 6.8.a	Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af årene 1995-2007
Tabel 6.9.a	Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af årene 1995-2007
Tabel 6.18.a	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i alt 1995-2007

Tabel 6.18.b.1	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-1997
Tabel 6.18.b.2	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1998-2000
Tabel 6.18.b.3	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2001-2003
Tabel 6.18.b.4	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2004-2005
Tabel 6.18.b.5	Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2006-2007
Tabel 7.3.a	Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007
Tabel 7.4.a	Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007
Tabel 9.7.a	Sociale udgifter efter art og formål i pct. af BNP 2007
Tabel 9.x	Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter, procentvis fordelt på det offentlige, arbejdsgiverne, de sikredes bidrag samt anden finansiering 1995-2007
Tabel 9.9.a	Skatteprocent og sociale afgifter af løn og sociale ydelser, pr. måned, for en enlig AW uden børn 2007
Tabel 9.10.a	Skattefrie og skattepligtige kontantydelse i alt samt i forhold til BNP 1995-2007

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 2 Middelfolketallet efter køn og alder 2007

	Danmark		Færøerne		Finland		Island		Norge		Sverige	
	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.	1.000	Pct.
<i>Kvinder</i>												
0-6 år	223	8	2	10	197	7	15	10	200	9	341	7
7-17 "	369	13	4	17	340	13	24	16	335	14	600	13
18-24 "	207	8	2	8	224	8	15	10	197	8	379	8
25-49 "	933	34	7	31	850	32	54	35	808	34	1.483	32
50-64 "	545	20	4	17	568	21	25	16	431	18	894	19
65-79 "	330	12	2	10	361	13	14	9	252	11	580	13
80- "	147	5	1	5	158	6	6	4	143	6	312	7
I alt	2.755	100	23	100	2.698	100	153	100	2.366	100	4.590	100
<i>Mænd</i>												
0-6 år	234	9	3	10	206	8	15	10	209	9	360	8
7-17 "	388	14	4	17	354	14	25	16	353	15	632	14
18-24 "	216	8	2	10	234	9	16	10	206	9	398	9
25-49 "	952	35	8	33	882	34	59	37	838	36	1.539	34
50-64 "	546	20	4	18	560	22	26	17	442	19	905	20
65-79 "	289	11	2	10	286	11	12	8	219	9	511	11
80- "	78	3	1	3	67	3	4	2	76	3	178	4
I alt	2.703	100	25	100	2.590	100	159	100	2.343	100	4.524	100
<i>Kvinder og mænd</i>												
0-6 år	456	8	5	10	403	8	30	10	409	9	701	8
7-17 "	757	14	8	17	695	13	50	16	688	15	1.233	14
18-24 "	423	8	4	9	458	9	31	10	403	8	777	9
25-49 "	1.885	35	16	32	1.732	33	113	36	1.647	35	3.022	33
50-64 "	1.092	20	9	18	1.128	21	51	16	873	18	1.799	20
65-79 "	619	11	5	10	647	12	26	8	471	10	1.091	12
80- "	225	4	2	4	225	4	10	3	218	5	490	5
I alt	5.457	100	48	100	5.289	100	311	100	4.709	100	9.113	100

Tabel 3.2.a Familier efter familietype

	Danmark ¹⁾	Finland	Island ²⁾	Norge	Sverige ^{3,4)}
	2007	2007	2006	2007	2007
<i>Antal familier med børn i alderen 0-17 år (1.000)</i>	756	588	45	609	1.108
Heraf (pct.):					
- Gifte	62,2	61,8	57,6	56,3	} 77,6
- Samboende	16,5	18,3	21,9	22,4	
- Enlige	21,3	20,0	20,5	21,3	22,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Antal familier uden børn (1.000)</i>	2.012	2.023	70	1.527	4.176
Heraf (pct.):					
- Gifte	27,8	25,8	43,7	31,9	} 29,4
- Samboende	8,7	8,6	5,4	6,2	
- Enlige	63,5	65,6	50,9	61,9	70,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Enlige med børn (pct.):</i>					
Kvinder	83,5	87,0	92,1	82,6	74,1
Mænd	16,5	13,0	7,9	17,4	25,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Enlige uden børn (pct.):</i>					
Kvinder	50,2	51,5	47,3	51,9	50,0
Mænd	49,8	48,5	52,7	48,1	50,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Gennemsnitligt antal personer pr. familie</i>	2,0	1,8	2,5	2,2	1,8

1 Herudover er der 16.492 familier bestående af ikke-hjemmeboende børn under 18 år.

Hjemmeboende børn i alderen 0-24 år.

2 Tallene er hentet fra Hagstofa Islands udvalgsundersøgelse vedrørende levevilkår (EU-Silc).

3 Tallene er hentet fra SCB's udvalgsundersøgelse vedrørende husstandenes økonomi.

4 Samboende inkluderet i gifte.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 3.12.a Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dagpleje efter alder i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island ³⁾	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>1995</i>						
0-2 år	48	..	18	37	22	37
3-6 år	83	..	55	64	61	74
0-6 år i alt	68	..	39	53	44	59
7-10 år	53	..	5	-	.	45
<i>2000</i>						
< 1 år	15	..	2	7	2	.
1-2 år	77	..	35	59	37	60
3-5 år	92	..	66	92	78	86
0-5 år i alt	75	..	46	68	52	66
6 år	90	..	67	-	.	77
0 - 6 år i alt	77	..	49	58	.	68
7-10 år	63	..	3	.	.	51
<i>2006</i>						
< 1 år	15	19	1	7	3	-
1-2 år	87	82	39	80	62	68
3-5 år	95	91	70	95	93	96
0-5 år i alt	80	76	48	75	67	72
6 år	89	79	67	.	.	85
0-6 år i alt	81	77	51	64	.	74
7-10 år	65	31	1	.	.	63
<i>2007</i>						
< 1 år	17	21	1	..	4	-
1-2 år	90	81	40	..	69	70
3-5 år	96	92	72	..	94	97
0-5 år i alt	81	77	49	..	71	73
6 år	90	80	69	..	.	86
0-6 år i alt	82	78	52	..	.	75
7-10 år	65	28	1	..	.	65

1 Tidspunktet for opgørelsen af antallet af indskrevne børn er ændret fra marts til september fra 2004. Antallet af indskrevne i 1995 vedrører januar 1996, antallet i 2000 vedrører marts 2001, mens antallet i 2003 vedrører marts 2003.

2 Tallene fra og med 2000 er inklusive børn i privat pasning med offentligt tilskud.

3 Fra 1995 kun børn i alderen 0-5 år idet skolefritidsordningerne helt overgik til skolevæsenet i 1995 og der findes ingen statistik for dette.

4 Fra 2000 kun børn i alderen 0-5 år.

5 Fra og med 1998 er der indført en særlig forskoleklasse for 6-årige. Disse børn er ikke medtaget, medmindre de også har en plads i en daginstitution.

Tabel 3.12.b Børn indskrevet i daginstitutioner og offentlig finansieret dag-pleje (1.000) efter alder 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Færøerne	Finland ²⁾	Island ³⁾	Norge ⁴⁾	Sverige ⁵⁾
<i>1995</i>						
0-2 år	101	..	34	5	39	123
3-6 år	218	..	145	12	149	367
0-6 år i alt	319	..	179	17	188	490
7-10 år	123	..	11	-	.	198
<i>2000</i>						
< 1 år	10	..	1	0	1	-
1-2 år	103	..	40	5	44	111
3-5 år	192	..	122	12	144	242
0-5 år i alt	306	..	163	17	189	353
6 år	65	..	44	-	.	81
0 - 6 år i alt	370	..	207	17	.	434
7-10 år	171	..	8	-	.	255
<i>2006</i>						
<1 år	10	-	1	-	2	-
1-2 år	113	1	45	7	72	141
3-5 år	188	2	119	12	161	283
0-5 år i alt	311	3	165	19	234	423
6 år	60	1	38	-	.	80
0-6 år i alt	371	4	203	19	.	503
7-10 år	177	1	3	-	.	239
<i>2007</i>						
<1 år	11	-	1	..	3	-
1-2 år	117	1	47	..	82	147
3-5 år	188	2	123	..	165	294
0-5 år i alt	316	3	172	..	249	441
6 år	59	1	39	..	.	82
0-6 år i alt	375	4	210	..	.	523
7-10 år	175	1	2	..	.	243

1 Se tabel 3.12.a

2 Se tabel 3.12.a

3 Se tabel 3.12.a

4 Se tabel 3.12.a

5 Se tabel 3.12.a

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 3.14.a Børn og unge anbragt uden for eget hjem i løbet af året efter alder. Pr. 1.000 indbyggere i de respektive aldersgrupper 1995-2007

	1995	2000	2006	2007		
				I alt	Piger	Drenge
<i>Danmark¹⁾</i>						
0-6 år	3,9	4,5	..	..	..	..
7-14 år	11,9	13,0	..	..	..	..
15-17 år	29,3	33,1	..	..	..	..
18-20 år	15,0	17,1	..	..	..	..
0-20 år	12,0	13,0	..	..	..	..
<i>Finland</i>						
0-6 år	5,2	5,7	6,9	..	..	..
7-14 år	8,5	9,6	11,5	..	..	..
15-17 år	12,7	16,1	22,2	..	..	..
18-20 år	9,0	11,7	14,8	..	..	..
0-20 år	8,1	9,7	12,2	..	..	..
<i>Island²⁾</i>						
0-6 år	2,1	2,5	0,7	..	..	..
7-14 år	3,9	4,5	4,6	..	..	..
15-18 år	5,9	8,3	12,7	..	..	..
0-18 år	3,6	4,9	5,1	..	..	..
<i>Norge</i>						
0-6 år	3,4	3,6	4,2	..	..	..
7-14 år	7,9	7,9	9,1	..	..	..
15-17 år	14,2	17,4	18,6	..	..	..
18-19 år	7,4	11,0	17,2	..	..	..
0-19 år	7,1	7,9	9,7	..	..	..
<i>Sverige³⁾</i>						
0-6 år	3,6	3,6	4,0	3,8	4,0	3,9
7-14 år	7,0	7,1	7,7	7,7	8,1	7,9
15-17 år	14,4	16,8	17,5	18,7	19,8	19,3
18-20 år	5,1	11,8	13,2	12,2	13,8	13,0
0-20 år	6,5	8,0	9,1	9,0	9,7	9,4

1 Inkl. børn og unge med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne.

2 Fordelingen af alder og køn er baseret på skøn.

3 Fra og med 1999 indgår der i gruppen 18-20-årige som er i behandling efter den sociale servicelov. Disse, som hovedsageligt er 19-20 år, var tidligere i statistikken medtaget som voksne misbrugere.

Tabel 4.3.a Udviklingen i arbejdsløsheden efter køn 1995-2007

	Gennem- snitligt antal arbejdsløse	Arbejdsløse i pct. af arbejdsstyrken					
		I alt	Kvinder	Mænd	16-24-årige		
					I alt	Kvinder	Mænd
<i>Danmark¹⁾</i>							
1995	197.000	7,0	8,2	6,1	9,7	10,6	8,8
2000	131.000	4,6	5,2	4,0	6,5	6,5	6,5
2006	118.000	4,1	4,7	3,5	8,1	7,9	8,2
2007	115.000	4,0	4,4	3,6	8,1	7,8	8,5
<i>Færøerne²⁾</i>							
1995	2.600	12,7	16,1	10,1	..	..	..
2000	1.000	4,2	6,6	2,5	..	..	..
2006	320	1,2	1,9	0,6	2,0	2,1	2,0
2007	480	1,8	2,5	1,2	3,1	3,9	2,4
<i>Finland³⁾</i>							
1995	382.000	15,5	15,1	15,8	29,7	28,6	30,7
2000	253.000	9,8	10,6	9,1	21,4	21,6	21,1
2006	204.000	7,8	8,1	7,5	18,7	18,4	19,0
2007	183.000	6,9	7,3	6,6	16,5	16,6	16,4
<i>Island⁴⁾</i>							
1995	7.200	4,9	4,9	4,8	11,0	8,6	13,1
2000	3.700	2,3	2,9	1,8	4,7	3,6	5,7
2006	5000	2,9	3,1	2,7	8,2	7,6	8,9
2007	4200	2,3	2,3	2,3	7,3	6,7	8,0
<i>Norge⁵⁾</i>							
1995	107.000	4,9	4,6	5,2	11,8	11,5	12,2
2000	81.000	3,4	3,2	3,6	10,2	10,6	9,9
2006	84.000	3,4	3,4	3,5	8,6	8,7	8,6
2007	63.000	2,5	2,5	2,6	7,3	6,6	7,9
<i>Sverige⁶⁾</i>							
1995	333.000	7,7	6,9	8,5	15,3	14,0	16,7
2000	203.100	4,7	4,2	5,0	8,1	7,4	8,6
2006	245.600	5,4	5,2	5,5	13,7	12,8	14,6
2007	291.800	6,2	6,4	5,9	18,9	19,5	18,4

1 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne, der omfatter 15-66-årige.

2 2005 tallene er baseret på årlig arbejdskraftundersøgelse i november. Omfatter 16-64 årige.

3 Aldersgruppen for Finland er 15-24-årige i stedet for 16-24 år.

4 Oplysningerne er baseret på arbejdskraftundersøgelserne.

5 Der skete en omlægning af statistikken i 1996, hvorfor tallene for 1995 ikke er sammenlignelige.

6 Før 2003 blev undersøgelsen kun foretaget to gange årligt, men nu er den fortløbende.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 4.4.a Antal personer (1.000), som har modtaget kontantydelse i mindst én dag i forbindelse med arbejdsløshed 1995-2007

	Danmark	Færøerne	Finland	Island ¹⁾	Norge ¹⁾	Sverige ²⁾
<i>1995</i>						
Forsikrede	672	6	683	19	310	824
Ikke-forsikrede	111	1	270	..	-	137
I alt	783	7	827	19	310	961
I alt i pct. af arbejdsstyrken	28	36	34	..	14	22
<i>2000</i>						
Forsikrede	490	2	340	7	165	622
Ikke-forsikrede	70	1	287	..	-	55
I alt	560	3	603	7	165	677
I alt i pct. af arbejdsstyrken	20	12	23	4	7	16
<i>2006</i>						
Forsikrede	420	2	306	7	127	479
Ikke-forsikrede	65	-	224	..	-	86
I alt	485	2	521	7	127	565
I alt i pct. af arbejdsstyrken	17	8	20	4	5	12
<i>2007</i>						
Forsikrede	354	1	277	..	85	371
Ikke-forsikrede	59	-	203	..	-	55
I alt	413	1	465	..	85	425
I alt i pct. af arbejdsstyrken	15	5	18	..	3	9

1 Beregnet ud fra antal godkendte dagpengeansøgninger.

2 Der kan forekomme dobbeltregninger idet en person i løbet af et år både kan være talt med som forsikret og ikke forsikret. I 2006 var 12.000 personer talt med både som forsikret og ikke forsikret, og i 2007 var antallet 8.000 personer.

Tabel 4.7.a Antal aktiverede i 1995-2007

	Antal aktiverede i løbet af året		Antal aktiverede på opgørelsestidspunktet/ gennemsnitligt antal aktiverede		Aktiverede i pct. af arbejdsstyrken på opgørelsestidspunktet	
	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige	I alt	16-24-årige
<i>Danmark</i>						
I alt 1995	258.392	52.214	110.935	16.030	4,0	3,4
I alt 2000	221.534	34.828	87.239	10.507	3,2	2,6
I alt 2006	212.882	26.355	62.339	6.068	2,2	1,6
I alt 2007	..	..	..	..	..	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	83.070	7.741	29.127	1.849	1,0	0,5
- Uddannelse	70.028	4.203	16.343	1.084	0,6	0,3
- Andet	102.992	19.122	16.870	3.135	0,6	0,8
<i>Finland</i>						
I alt 1995	285.575	82.217	103.667	25.973	4,2	9,9
I alt 2000	226.077	62.748	83.660	18.873	3,2	5,6
I alt 2006	214.608	53.577	79.538	15.183	3,0	4,6
I alt 2007	214.026	50.470	80.702	14.136	3,0	4,1
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	94.133	11.449	38.515	4.306	1,4	1,3
- Uddannelse	61.739	9.542	30.693	4.338	1,1	1,3
- Andet	58.154	29.479	11.494	5.492	0,4	1,6
<i>Island</i>						
I alt 1995	..	..	..	..	..	..
I alt 2000	3.811	764	..	..	..	..
I alt 2006	4.903	916	..	..	..	..
I alt 2007	..	..	..	..	..	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	154	54	..	..	..	..
- Uddannelse	2.092	368	..	..	..	..
- Andet	2.657	494	..	..	..	..
<i>Norge¹⁾</i>						
I alt 1995	..	..	42.145	16.482	1,9	5,6
I alt 2000	..	..	11.439	3.520	0,5	1,1
I alt 2006	47.847	..	10.139	3.162	0,4	0,9
I alt 2007	44.430	..	10.121	3.091	0,4	0,9
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	..	..	1.563	..	0,1	..
- Uddannelse	..	..	4.590	..	0,2	..
- Andet	..	..	3.968	..	0,2	..
<i>Sverige</i>						
I alt 1995	781.000	..	275.100	..	6,1	..
I alt 2000	470.970	..	166.159	..	3,8	..
I alt 2006	646.059	..	205.535	..	4,4	..
I alt 2007	425.916	..	166.934	..	3,5	..
Heraf:						
- Støttet beskæftigelse	155.473	..	103.374	..	2,2	..
- Uddannelse	157.346	..	36.772	..	0,8	..
- Andet	113.097	..	26.787	..	0,6	..

1 Fra 2006 er arbejdsstyrken for 15-24 år.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 5.4.a Beregnet fravær i mindst én uge pga. sygdom blandt beskæftigede i pct. af alle beskæftigede 1995-2007¹⁾

	Danmark ²⁾	Finland	Island	Norge	Sverige
1995					
Kvinder	2,2	2,3	2,1	3,1	3,4
Mænd	1,4	2,0	1,3	2,2	2,2
I alt	1,7	2,1	1,7	2,6	2,7
2000					
Kvinder	2,0	2,5	1,5	4,7	4,9
Mænd	1,4	2,2	1,1	3,4	2,6
I alt	1,7	2,4	1,3	4,0	3,7
2006					
Kvinder	2,5	2,7	..	4,2	4,0
Mænd	1,5	2,3	..	2,8	2,4
I alt	2,0	2,5	..	3,5	3,2
2007					
Kvinder	3,0	2,8	..	4,7	3,5
Mænd	1,8	2,2	..	3,1	2,2
I alt	2,3	2,5	..	3,8	2,8

1 Tallene er beregnet ud fra arbejdskraftundersøgelserne, som et gennemsnit af tællingerne.

2 15-66 årige.

Tabel 6.4.a Pensionsmodtagere efter alder, i tusinder og i pct. af aldersgruppen pr. december 2007

	Danmark ¹⁾		Færøerne		Finland		Island ¹⁾		Norge		Sverige	
	1.000	I pct. af hver aldersgruppe	1.000	I pct. af hver aldersgruppe	1.000	I pct. af hver aldersgruppe	1.000	I pct. af hver aldersgruppe	1.000	I pct. af hver aldersgruppe	1.000	I pct. af hver aldersgruppe
<i>Kvinder</i>												
16-39 år	9	1,1	0,1	1,5	12	1,6	2	4,2	20	2,9	41	3,0
40-49 "	19	5,0	0,2	5,3	17	4,7	2	10,0	35	10,6	70	11,4
50-54 "	17	9,4	0,1	10,3	19	9,6	1	12,0	28	18,1	55	19,2
55-59 "	23	12,3	0,2	14,0	38	18,5	1	15,8	39	26,9	82	27,7
60-62 "	63	57,3	0,2	24,3	57	47,3	1	21,2	35	39,9	85	44,5
63-64 "	50	83,3	0,1	30,6	50	84,0	1	26,9	29	60,0	77	64,5
65-66 "	54	100,8	0,1	31,8	55	102,1	1	61,5	27	67,7	97	98,4
67+ "	420	101,2	3,3	103,5	483	104,2	18	100,6	370	104,2	839	104,4
I alt	656	29,6	4,3	25,8	731	32,8	27	23,2	583	31,7	1.346	35,7
<i>Mænd</i>												
16-39 år	11	1,3	0,1	1,5	16	2,0	2	2,7	17	2,4	32	2,2
40-49 "	18	4,6	0,1	3,2	21	5,6	1	5,7	24	7,0	40	6,4
50-54 "	14	7,5	0,1	5,4	23	11,8	1	7,5	19	11,9	32	11,0
55-59 "	17	9,0	0,1	8,8	42	21,1	1	9,0	26	17,8	47	15,7
60-62 "	44	39,8	0,1	15,1	53	45,1	1	12,3	26	29,6	57	29,6
63-64 "	40	68,2	0,1	14,4	47	83,6	0	16,8	25	51,4	58	48,7
65-66 "	50	96,8	0,1	20,0	50	100,8	1	49,6	25	63,1	97	98,8
67+ "	312	103,1	2,7	103,5	319	104,9	14	99,2	272	105,2	650	107,0
I alt	506	23,7	3,5	18,8	571	27,1	20	16,9	434	24,2	1.013	27,8
<i>Kvinder og Mænd</i>												
16-39 år	20	1,2	0,2	1,5	28	1,8	4	4,2	37	2,7	73	2,6
40-49 "	38	4,8	0,3	4,2	39	5,2	3	7,7	59	8,8	110	8,9
50-54 "	30	8,4	0,2	7,7	41	10,7	2	9,6	47	15,0	87	15,1
55-59 "	41	10,7	0,3	11,3	80	19,8	2	12,3	65	22,2	129	21,7
60-62 "	107	48,6	0,3	19,2	110	46,2	1	16,6	61	34,7	142	37,0
63-64 "	91	75,8	0,2	22,2	98	83,8	1	21,9	54	55,7	135	56,6
65-66 "	104	98,9	0,2	25,4	105	101,5	2	55,8	52	65,5	194	98,6
67+ "	732	102,0	6,0	103,5	802	104,5	32	100,0	642	104,6	1.489	105,5
I alt	1.162	26,7	7,8	22,1	1.303	30,0	48	20,0	1.017	28,0	2.359	31,8

1 Tal er fra 2006.

NB: Da man i alle landene kan være bosat uden for landet og samtidig modtage pension, kan antallet af modtagere overstige 100 pct.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 6.8.a Alderspensionister totalt, og pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension ved udgangen af årene 1995-2007

	Modtagere af alderspension i alt			Alderspensionister der kun modtager grundpension				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
<i>Danmark</i>								
1995	709	421	288	328	250	79	76,0	24,0
2000	706	416	290	244	195	49	80,0	20,0
2006	836	474	362	199	153	46	76,8	23,2
2007	..	..	..	..	..	..	..	..
<i>Færøerne</i>								
1995	..	..	..	..	..	..	..	..
2000	6	3,2	2,4	..	..	..	..	..
2006	6	3,2	2,7	..	..	..	..	..
2007	6	3,3	2,7	..	..	..	..	..
<i>Finland¹⁾</i>								
1995	804	501	304	108	95	13	88,0	12,0
2000	870	531	339	90	76	14	84,4	15,6
2006	964	569	395	64	52	12	81,3	18,8
2007	978	575	404	61	49	12	80,3	19,7
<i>Island</i>								
1995	26	..	..	..	..	..	..	..
2000	29	16	13	2	2	1	68,8	31,2
2006	32	16	12	2	2	1	68,0	32,0
2007	..	..	..	..	..	..	..	..
<i>Norge</i>								
1995	625	372	254	258	218	40	84,6	15,4
2000	629	371	258	237	204	33	86,2	13,8
2006	634	368	266	184	161	23	87,7	12,3
2007	639	370	270	176	155	22	87,7	12,3
<i>Sverige</i>								
1995	1.590	908	682	307	279	28	90,9	9,1
2000	1.604	910	694	226	202	24	89,4	10,6
2006	1.717	954	560	151	131	20	86,9	13,1
2007	1.760	972	788	140	121	19	86,2	13,8

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

Tabel 6.9.a Pensionister, der modtager alderspension i form af grundpension/garanteret mindstepension og tillægspension/arbejdspension ved udgangen af årene 1995-2007

	Alderspensionister der både modtager grund- og tillægs/arbejdspension					Alderspensionister der kun modtager arbejds- pension (nye finske og svenske system)				
	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.	Antal (1.000)	Kvinder (1.000)	Mænd (1.000)	Kvinder, pct.	Mænd, pct.
<i>Danmark</i>										
1995	381	171	209	45,0	55,0	.	.	.	.	.
2000	463	221	242	47,8	52,2	.	.	.	.	.
2006	636	321	315	50,5	49,5	.	.	.	.	.
2007	..	..	..	..	..	.	.	.	.	.
<i>Finland¹⁾</i>										
1995	641	377	265	58,7	41,3	55	29	26	52,7	47,3
2000	683	405	278	59,3	40,7	97	50	47	51,5	48,5
2006	414	284	130	68,6	31,4	486	233	253	47,9	52,1
2007	406	279	127	68,7	31,3	512	247	265	48,2	51,8
<i>Island</i>										
1995	..	..	..	..	..	.	.	.	.	.
2000	25	14	11	56,3	43,7	.	.	.	.	.
2006	26	15	12	56,0	44,0	.	.	.	.	.
2007	..	..	..	..	..	.	.	.	.	.
<i>Norge</i>										
1995	368	153	214	41,7	58,3	.	.	.	.	.
2000	392	166	225	42,5	57,5	.	.	.	.	.
2006	450	207	243	45,9	54,1	.	.	.	.	.
2007	463	215	248	46,4	53,6	.	.	.	.	.
<i>Sverige</i>										
1995	1.283	629	654	49,0	51,0	.	.	.	.	.
2000	1.378	708	670	51,4	48,6	.	.	.	.	.
2006 ²⁾	1.171	630	540	53,8	46,2	396	193	203	48,7	51,3
2007 ²⁾	1.110	602	509	54,2	45,8	510	249	260	48,9	51,1

1 Tallene indeholder personer som har udtaget alderspensionen før tiden samt alderspensionister under 65 år.

2 Pensionister med grund og tillægs/arbejdspension er pensionsmodtagere efter det gamle system, mens pensionsmodtagere efter det nye svenske system er den indkomstbaserede pension evt. i kombination med en anden pension.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 6.18.a Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i alt og i pct. 1995-2007

	1995		2000		2006		2007	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
<i>Danmark</i>								
18-19 år	485	0,3	570	0,4	777	0,4	860	0,4
20-29 "	8.317	5,4	7.598	4,9	7.950	4,1	8.874	4,3
30-39 "	18.305	11,9	18.364	11,9	20.700	10,7	21.827	10,7
40-49 "	34.919	22,7	33.757	21,8	44.232	22,8	47.077	23,1
50-59 "	57.198	37,2	60.933	39,4	75.525	39,0	77.373	37,9
60-64 "	34.504	22,4	33.366	21,6	44.608	23,0	48.200	23,6
I alt 18-64 år	153.728	100,0	154.588	100,0	193.792	100,0	204.211	100,0
65-66 år	12.918	.	12.263	.	431	.	531	.
<i>Færøerne</i>								
18-19 år	..	..	5	0,4	6	0,5	5	0,4
20-29 "	..	..	62	5,0	56	4,5	48	3,9
30-39 "	..	..	165	13,3	132	10,6	134	10,8
40-49 "	..	..	264	21,3	235	18,9	239	19,2
50-59 "	..	..	434	35,1	469	37,7	452	36,3
60-64 "	..	..	307	24,8	345	27,8	367	29,5
I alt 18-64 år	..	..	1.237	100,0	1.243	100,0	1.245	100,0
65-66 år	..	..	115	.	151	.	136	.
<i>Finland</i>								
16-19 år	1.978	0,6	1.569	0,6	1.118	0,4	1.338	0,5
20-29 "	9.031	2,9	8.240	3,0	9.966	3,7	10.229	3,8
30-39 "	20.379	6,6	18.451	6,7	17.033	6,4	16.865	6,2
40-49 "	49.498	16,0	43.096	15,6	38.916	14,6	38.449	14,2
50-59 "	113.830	36,8	108.344	39,2	117.466	43,9	114.422	42,1
60-64 "	114.787	37,1	96.569	35,0	82.884	31,0	90.321	33,3
I alt 16-64 år	309.503	100,0	276.269	100,0	267.383	100,0	271.624	100,0
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>								
16-19 år	322	3,5	193	2,1	208	1,5	..	..
20-29 "	1.048	11,5	971	10,4	1.343	9,9	..	..
30-39 "	1.825	20,0	1.719	18,3	2.125	15,6	..	..
40-49 "	1.973	21,6	2.362	25,2	3.493	25,6	..	..
50-59 "	2.234	24,5	2.600	27,7	3.996	29,3	..	..
60-64 "	1.712	18,8	1.533	16,3	2.455	18,0	..	..
I alt 16-64 år	9.114	100,0	9.378	100,0	13.620	100,0	..	..
65-66 år	905	.	902	.	949	.	..	..
<i>Norge</i>								
18-19 år	778	0,4	544	0,2	802	0,3	863	0,3
20-29 "	6.625	3,3	7.687	3,1	8.868	3,0	9.396	3,1
30-39 "	19.106	9,4	24.011	9,6	26.248	8,9	26.625	8,9
40-49 "	44.153	21,7	51.285	20,5	57.766	19,7	59.034	19,7
50-59 "	73.415	36,0	99.405	39,8	112.865	38,4	111.650	37,3
60-64 "	59.700	29,3	67.054	26,8	87.184	29,7	91.459	30,6
I alt 18-64 år	203.777	100,0	249.986	100,0	293.733	100,0	299.027	100,0
65-66 år	32.524	.	28.526	.	34.085	.	34.517	.
<i>Sverige¹⁾</i>								
16-19 år	3.138	0,7	3.910	0,9	2.001	0,4	2.333	0,4
20-29 "	12.181	2,9	13.924	3,2	23.024	4,1	24.586	4,5
30-39 "	31.645	7,5	34.463	7,9	45.344	8,2	44.073	8,0
40-49 "	78.902	18,8	78.134	17,8	106.119	19,1	105.970	19,2
50-59 "	156.598	37,3	174.686	39,9	205.204	37,0	199.788	36,2
60-64 "	137.394	32,7	132.826	30,3	173.205	31,2	174.996	31,7
I alt 16-64 år	419.858	100,0	437.943	100,0	554.897	100,0	551.746	100,0
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.

1 Aldersgruppen 16-19 år indeholder fra 2004 de 18-19årige.

Tabel 6.18.b.1 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1995-1997

	1995			1996			1997		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-29 "	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1
30-39 "	2,2	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3
40-49 "	4,7	4,4	4,5	4,7	4,4	4,5	4,6	4,4	4,5
50-59 "	9,2	8,4	8,8	9,0	8,2	8,6	8,7	8,0	8,3
60-64 "	14,4	14,4	14,4	14,2	13,8	14,0	13,9	13,3	13,6
I alt 18-64 år	4,4	4,3	4,3	4,2	4,2	4,2	4,4	4,2	4,3
65-66 år	14,1	14,5	14,3	14,1	14,4	14,2	14,0	14,2	14,1
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
20-29 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
30-39 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
40-49 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
50-59 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
60-64 "	..	..	..	..	..	..	..	..	..
I alt 18-64 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
65-66 år	..	..	..	..	..	..	..	..	..
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,6	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8
20-29 "	1,2	1,6	1,4	1,1	1,6	1,4	1,1	1,5	1,3
30-39 "	2,2	3,1	2,7	2,2	3,0	2,6	2,2	2,9	2,6
40-49 "	5,2	6,6	5,9	5,1	6,5	5,8	5,1	6,4	5,8
50-59 "	17,9	20,9	19,4	16,6	19,4	18,0	15,6	18,0	16,8
60-64 "	44,4	49,5	46,8	43,4	47,9	45,5	41,9	46,1	43,9
I alt 16-64 år	8,7	9,8	9,3	8,5	9,5	9,0	8,3	9,2	8,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,8	2,1	2,0	1,8	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9
20-29 "	2,4	2,7	2,6	2,5	2,7	2,6	2,6	2,8	2,7
30-39 "	4,3	3,8	4,0	4,5	3,9	4,2	4,6	3,9	4,2
40-49 "	6,6	4,7	5,6	7,1	5,0	6,0	7,4	5,1	6,2
50-59 "	11,9	7,4	9,7	12,0	7,5	9,7	12,3	7,8	10,0
60-64 "	20,6	13,3	17,0	20,7	13,4	17,1	21,3	13,2	17,4
I alt 16-64 år	6,3	4,6	5,4	6,5	4,7	5,6	6,7	4,8	5,7
65-66 år	26,4	16,8	21,7	28,6	18,8	23,9	28,2	19,4	23,9
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
20-29 "	0,9	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2
30-39 "	3,2	2,7	2,9	3,3	2,8	3,0	3,4	2,8	3,1
40-49 "	8,6	5,7	7,1	8,7	5,8	7,2	8,8	6,0	7,4
50-59 "	19,6	13,1	16,3	19,4	12,8	16,1	19,7	13,0	16,3
60-64 "	35,7	32,0	33,9	36,0	31,3	33,7	36,6	30,9	33,8
I alt 18-64 år	8,5	6,3	7,4	8,7	6,3	7,5	8,9	6,5	7,7
65-66 år	43,0	42,5	42,8	42,7	41,7	42,2	43,2	41,7	42,5
<i>Sverige</i>									
16-19 år	0,7	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8	0,7	0,9	0,8
20-29 "	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
30-39 "	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6
40-49 "	7,5	5,2	6,3	7,6	5,3	6,4	7,6	5,2	6,4
50-59 "	16,9	12,7	14,8	16,7	12,3	14,5	16,4	11,9	14,1
60-64 "	34,7	33,7	34,2	34,0	32,2	33,1	34,4	32,5	33,5
I alt 16-64 år	8,5	6,7	7,6	8,5	6,7	7,6	8,6	6,7	7,6
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 6.18.b.2 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 1998-2000

	1998			1999			2000		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-29 "	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1
30-39 "	2,1	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3	2,1	2,4	2,3
40-49 "	4,6	4,4	4,5	4,6	4,4	4,5	4,7	4,4	4,5
50-59 "	8,6	7,9	8,2	8,5	7,8	8,1	8,6	7,7	8,1
60-64 "	13,6	12,9	13,3	13,2	12,5	12,9	12,9	12,1	12,5
I alt 18-64 år	4,4	4,2	4,3	4,4	4,2	4,3	4,5	4,2	4,3
65-66 år	13,7	13,6	13,7	13,9	13,2	13,6	13,5	12,9	13,2
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	..	..	..	..	..	..	0,2	0,6	0,4
20-29 "	..	..	..	..	..	..	1,1	1,1	1,1
30-39 "	..	..	..	..	..	..	3,0	2,1	2,5
40-49 "	..	..	..	..	..	..	5,9	2,9	4,3
50-59 "	..	..	..	..	..	..	10,0	6,4	8,1
60-64 "	..	..	..	..	..	..	17,2	15,8	16,5
I alt 18-64 år	..	..	..	..	..	..	5,6	3,8	4,6
65-66 år	..	..	..	..	..	..	18,2	16,0	17,0
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,7	0,8	0,8	0,6	0,8	0,7	0,5	0,7	0,6
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,1	1,5	1,3	1,1	1,5	1,3
30-39 "	2,1	2,8	2,5	2,2	2,8	2,5	2,2	2,9	2,6
40-49 "	5,1	6,3	5,7	5,0	6,2	5,6	4,9	6,1	5,5
50-59 "	14,5	16,6	15,5	13,9	15,8	14,8	13,8	15,6	14,7
60-64 "	39,9	44,0	41,9	37,4	41,5	39,4	35,0	39,1	37,0
I alt 16-64 år	8,1	9,0	8,6	7,9	8,7	8,3	7,7	8,5	8,1
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,7	2,1	1,9	2,0	2,3	2,2	1,0	1,4	1,2
20-29 "	2,7	2,6	2,6	2,8	2,7	2,7	2,7	2,3	2,5
30-39 "	4,7	4,0	4,3	5,1	4,2	4,6	5,3	3,7	4,5
40-49 "	7,6	4,9	6,2	8,4	5,3	6,8	7,8	5,1	6,4
50-59 "	12,1	7,9	10,0	12,7	8,0	10,3	12,2	7,4	9,8
60-64 "	21,4	13,3	17,5	21,6	12,8	17,3	22,0	12,3	17,2
I alt 16-64 år	6,8	4,8	5,8	7,3	5,0	6,1	6,9	4,5	5,7
65-66 år	26,6	17,6	22,1	28,8	17,5	23,3	32,2	19,0	25,8
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
20-29 "	1,1	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	1,3
30-39 "	3,6	3,0	3,3	3,8	3,1	3,4	3,9	3,1	3,5
40-49 "	9,2	6,2	7,7	9,6	6,5	8,0	9,8	6,7	8,2
50-59 "	20,5	13,4	16,9	21,3	13,7	17,4	21,8	14,0	17,8
60-64 "	37,7	31,3	34,6	38,7	31,6	35,2	39,3	31,8	35,6
I alt 18-64 år	9,6	6,9	8,2	10,3	7,3	8,8	10,6	7,5	9,0
65-66 år	43,9	41,5	42,8	45,0	41,2	43,2	45,7	41,2	43,5
<i>Sverige</i>									
16-19 år	0,7	0,9	0,8	0,8	1,0	0,9	0,8	1,1	1,0
20-29 "	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
30-39 "	2,9	2,3	2,6	2,9	2,3	2,6	3,1	2,4	2,7
40-49 "	7,6	5,2	6,4	7,6	5,3	6,4	7,9	5,5	6,7
50-59 "	16,2	11,6	13,9	16,3	11,4	13,8	16,8	11,6	14,2
60-64 "	33,3	30,5	31,9	32,6	28,8	30,7	32,4	27,6	30,0
I alt 16-64 år	8,6	6,6	7,6	8,7	6,6	7,6	9,0	6,7	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Tabel 6.18.b.3 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2001-2003

	2001			2002			2003		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>									
18-19 år	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,0	1,3	1,2	1,0	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2
30-39 "	2,2	2,5	2,4	2,3	2,6	2,5	2,4	2,7	2,6
40-49 "	5,0	4,6	4,8	5,3	4,8	5,0	5,5	5,0	5,2
50-59 "	9,1	7,9	8,5	9,8	8,3	9,0	10,4	8,6	9,5
60-64 "	12,7	11,9	12,3	12,8	11,8	12,3	13,1	11,6	12,4
I alt 18-64 år	4,7	4,3	4,5	5,0	4,5	4,7	5,3	4,7	5,0
65-66 år	13,3	12,4	12,9	13,4	12,3	12,9	13,3	12,2	12,8
<i>Færøerne</i>									
18-19 år	0,2	0,9	0,6	0,3	0,9	0,6	0,7	0,7	0,7
20-29 "	0,9	1,0	1,0	0,7	1,0	0,9	0,7	1,0	0,9
30-39 "	2,9	1,9	2,4	2,6	1,7	2,1	2,6	1,8	2,2
40-49 "	5,1	2,9	4,0	5,2	2,7	3,9	4,8	2,7	3,7
50-59 "	10,5	6,4	8,3	10,2	6,3	8,1	10,2	6,2	8,1
60-64 "	16,5	14,4	15,4	16,3	13,1	14,6	17,5	12,7	14,9
I alt 18-64 år	5,4	3,7	4,5	5,3	3,5	4,3	5,8	3,5	4,6
65-66 år	18,4	17,9	18,1	19,0	19,1	19,1	18,5	19,9	19,2
<i>Finland</i>									
16-19 år	0,4	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,1	1,6	1,4	1,2	1,6	1,4
30-39 "	2,2	2,8	2,5	2,2	2,9	2,6	2,3	3,0	2,7
40-49 "	4,9	5,9	5,4	4,9	5,9	5,4	4,8	5,9	5,4
50-59 "	13,5	15,1	14,3	13,7	15,3	14,5	13,7	15,4	14,6
60-64 "	30,5	35,1	32,7	29,2	33,5	31,3	28,0	31,9	29,9
I alt 16-64 år	7,4	8,3	7,9	7,3	8,2	7,8	7,4	8,3	7,9
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>									
16-19 år	1,2	1,6	1,4	1,2	1,5	1,4	1,1	1,5	1,3
20-29 "	2,8	2,3	2,5	3,1	2,4	2,7	3,6	2,7	3,1
30-39 "	5,6	3,5	4,5	5,8	3,6	4,7	6,3	3,8	5,0
40-49 "	8,2	5,5	6,8	8,6	5,6	7,1	9,1	5,9	7,5
50-59 "	12,6	7,7	10,1	12,8	7,8	10,3	13,3	7,9	10,5
60-64 "	21,8	12,4	17,2	22,1	12,6	17,4	22,1	13,7	17,9
I alt 16-64 år	7,1	4,7	5,9	7,5	4,8	6,1	8,0	5,1	6,5
65-66 år	32,1	18,3	25,5	30,2	16,4	23,7	30,3	15,9	23,3
<i>Norge</i>									
18-19 år	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
20-29 "	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	1,3	1,2	1,4	1,3
30-39 "	3,8	3,1	3,4	3,8	3,1	3,4	3,8	3,1	3,4
40-49 "	9,8	6,6	8,2	9,7	6,7	8,2	9,8	6,8	8,3
50-59 "	22,0	14,2	18,0	22,3	14,4	18,3	22,6	14,7	18,6
60-64 "	39,7	31,7	35,8	39,7	31,4	35,6	39,7	30,7	35,3
I alt 18-64 år	10,8	7,7	9,2	11,0	7,8	9,4	11,2	8,0	9,6
65-66 år	46,1	40,3	43,3	46,1	39,4	42,9	46,6	39,8	43,3
<i>Sverige¹⁾</i>									
16-19 år	0,9	1,2	1,1	1,0	1,3	1,2	1,1	1,5	1,3
20-29 "	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6
30-39 "	3,3	2,4	2,8	3,7	2,6	3,1	4,0	2,6	3,3
40-49 "	8,4	5,7	7,0	9,1	6,0	7,5	9,5	6,1	7,8
50-59 "	17,6	11,9	14,7	18,8	12,6	15,7	19,6	12,9	16,2
60-64 "	32,8	26,9	29,9	33,7	26,5	30,1	33,9	25,8	29,9
I alt 16-64 år	9,4	6,8	8,1	10,1	7,1	8,6	10,7	7,4	9,0
65-66 år	.	.	.	.	.	.	.	.	.

1 Aldersgruppen 16-19 år indeholdt i 2003 de 17-19årige.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 6.18.b.4 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund- / mindstepension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2004-2005

	2004			2005		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>						
18-19 år	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,2	1,5	1,4
30-39 "	2,5	2,8	2,7	2,6	2,9	2,8
40-49 "	5,8	5,2	5,5	6,0	5,4	5,7
50-59 "	11,0	9,0	10,0	11,5	9,3	10,4
60-64 "	13,2	11,5	12,4	13,4	11,5	12,5
I alt 18-64 år	5,5	4,9	5,2	5,8	5,1	5,4
65-66 år	10,7	9,3	10,0	3,9	3,2	3,6
<i>Færøerne</i>						
18-19 år	0,5	0,7	0,6	0,6	0,0	0,3
20-29 "	0,8	1,0	0,9	0,7	1,2	1,0
30-39 "	2,5	1,7	2,1	2,4	1,8	2,1
40-49 "	4,6	2,7	3,6	4,4	2,7	3,5
50-59 "	10,2	6,3	8,1	10,1	5,8	7,8
60-64 "	17,9	12,3	14,9	15,3	11,5	13,3
I alt 18-64 år	5,4	3,5	4,4	5,1	3,4	4,2
65-66 år	15,6	14,7	15,1	17,2	16,2	16,7
<i>Finland</i>						
16-19 år	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
20-29 "	1,2	1,6	1,4	1,3	1,6	1,5
30-39 "	2,3	3,0	2,6	2,3	3,0	2,7
40-49 "	4,8	5,8	5,3	4,8	5,7	5,3
50-59 "	13,9	15,6	14,7	14,0	15,6	14,8
60-64 "	26,8	30,4	28,5	25,6	28,8	27,2
I alt 16-64 år	7,3	8,2	7,8	7,4	8,2	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>						
16-19 år	1,3	1,6	1,5	1,1	1,4	1,3
20-29 "	3,9	2,9	3,4	3,6	2,8	3,2
30-39 "	6,8	3,9	5,3	6,6	3,7	5,1
40-49 "	9,4	6,2	7,8	9,7	5,9	7,8
50-59 "	13,6	8,3	10,9	13,7	8,3	10,9
60-64 "	23,4	13,6	18,6	23,1	13,8	18,5
I alt 16-64 år	8,5	5,3	6,9	8,5	5,3	6,9
65-66 år	28,7	16,0	22,3	28,1	17,6	22,8
<i>Norge</i>						
18-19 år	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,7
20-29 "	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
30-39 "	3,9	3,2	3,5	4,1	3,3	3,7
40-49 "	10,0	6,9	8,4	10,2	7,0	8,6
50-59 "	22,8	15,0	18,8	22,8	15,0	18,8
60-64 "	39,2	29,7	34,5	38,7	28,9	33,8
I alt 18-64 år	11,5	8,1	9,8	11,7	8,3	10,0
65-66 år	47,1	40,1	43,7	47,6	39,8	43,8
<i>Sverige</i>						
18-19 år	1,2	1,6	1,4	1,5	2,0	1,8
20-29 "	1,8	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0
30-39 "	4,4	2,8	3,6	4,6	2,9	3,7
40-49 "	10,4	6,4	8,4	10,9	6,5	8,7
50-59 "	20,7	13,5	17,1	21,3	13,7	17,5
60-64 "	34,7	25,5	30,1	34,5	24,8	29,6
I alt 16-64 år	11,7	7,9	9,8	12,4	8,2	10,3
65-66 år	.	.	.	.	.	.

Tabel 6.18.b.5 Pensionister, der modtager førtidspension i form af grund-/mindste pension og/eller tillægs-/arbejdspension i pct. af de respektive aldersgrupper 2006-2007

	2006			2007		
	Kvinder	Mænd	I alt	Kvinder	Mænd	I alt
<i>Danmark</i>						
18-19 år	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
20-29 "	1,1	1,5	1,3	1,2	1,6	1,4
30-39 "	2,6	2,8	2,7	2,8	3,0	2,9
40-49 "	5,8	5,2	5,5	6,2	5,5	5,8
50-59 "	11,5	9,2	10,3	12,0	9,6	10,8
60-64 "	13,4	11,3	12,4	14,1	11,6	12,9
I alt 18-64 år	5,8	5,0	5,4	6,1	5,2	5,6
65-66 år	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
<i>Færøerne</i>						
18-19 år	0,6	0,8	0,7	0,3	0,4	0,3
20-29 "	0,7	1,1	0,9	0,6	1,1	0,9
30-39 "	2,3	1,8	2,0	2,3	2,0	2,1
40-49 "	4,3	2,9	3,5	4,2	2,9	3,5
50-59 "	9,8	6,2	7,9	9,4	5,9	7,6
60-64 "	16,8	11,5	14,0	17,8	11,7	14,5
I alt 18-64 år	5,2	3,6	4,4	5,2	3,6	4,3
65-66 år	19,7	18,6	19,1	16,9	15,3	16,0
<i>Finland</i>						
16-19 år	0,4	0,5	0,4	0,4	0,6	0,5
20-29 "	1,3	1,7	1,5	1,4	1,7	1,5
30-39 "	2,3	2,9	2,6	2,3	2,9	2,6
40-49 "	4,7	5,6	5,2	4,7	5,6	5,1
50-59 "	13,8	15,5	14,6	13,7	15,3	14,5
60-64 "	24,8	27,3	26,0	24,5	26,6	25,5
I alt 16-64 år	7,4	8,1	7,8	7,5	8,2	7,8
65-66 år	.	.	.	.	.	.
<i>Island</i>						
16-19 år	1,0	1,2	1,1	..	..	..
20-29 "	3,4	2,7	3,0	..	..	..
30-39 "	6,5	3,4	4,9	..	..	..
40-49 "	10,0	5,7	7,8	..	..	..
50-59 "	13,7	8,2	10,9	..	..	..
60-64 "	23,3	13,9	18,6	..	..	..
I alt 16-64 år	8,5	5,1	6,8	..	..	..
65-66 år	29,6	17,7	23,8	..	..	..
<i>Norge</i>						
18-19 år	0,6	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8
20-29 "	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7
30-39 "	4,3	3,4	3,8	4,4	3,4	3,9
40-49 "	10,4	7,1	8,7	10,6	7,0	8,8
50-59 "	22,6	15,0	18,7	22,4	14,7	18,5
60-64 "	38,4	28,2	33,3	38,4	27,9	33,1
I alt 18-64 år	11,9	8,4	10,1	12,0	8,4	10,2
65-66 år	47,3	38,8	43,1	46,3	37,3	41,9
<i>Sverige</i>						
18-19 år	1,5	2,0	1,8	1,6	2,2	1,9
20-29 "	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3
30-39 "	4,6	2,9	3,7	4,5	2,9	3,7
40-49 "	10,9	6,4	8,6	10,8	6,3	8,5
50-59 "	21,1	13,5	17,3	20,8	13,3	17,0
60-64 "	33,7	23,8	28,7	33,2	23,3	28,2
I alt 16-64 år	12,4	8,2	10,3	12,3	8,1	10,2
65-66 år	.	.	.	.	.	.

SUPLLERENDE TABELLER

Tabel 7.3.a Familier, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007

	Danmark	Finland	Island ¹⁾	Norge	Sverige
<i>1995</i>					
Gifte og samboende par	33.610	74.402	645	5.016	198.044
- med børn	21.672	49.753	372	5.016	180.798
- uden børn	11.938	24.649	273	..	17.246
Enlige	141.265	139.414	1.976	13.740	352.416
- med børn	66.026	55.838	657	13.740	228.021
- uden børn	75.239	83.576	1.319	-	124.395
<i>2000</i>					
Gifte og samboende par	33.619	33.359	780	5.360	50.016
- med børn	21.284	25.559	417	4.954	47.622
- uden børn	12.335	7.800	363	406	2.394
Enlige	136.051	136.993	3.681	17.982	195.368
- med børn	61.700	50.184	1.296	15.725	161.548
- uden børn	74.351	86.809	2.385	2.257	33.820
<i>2006</i>					
Gifte og samboende par	31.325	22.918	1.137	6.218	52.523
- med børn	16.155	17.917	592	5.525	48.217
- uden børn	15.170	5.001	545	693	4.306
Enlige	163.870	127.251	8.541	25.123	215.074
- med børn	67.599	41.700	2.687	15.975	157.000
- uden børn	96.271	85.551	5.854	9.148	58.074
<i>2007</i>					
Gifte og samboende par	..	21.100	..	6.055	49.514
- med børn	..	16.572	..	5.337	45.930
- uden børn	..	4.528	..	718	3.584
Enlige	..	121.135	..	23.783	198.347
- med børn	..	40.081	..	14.691	146.217
- uden børn	..	81.054	..	9.092	52.130

1 Tal for 1995 er 1996.

Tabel 7.4.a Pensionister, der modtog boligstøtte ved udgangen af årene 1995-2007

	Danmark ¹⁾	Finland	Norge	Sverige ²⁾
<i>1995</i>				
Pensionistpar	68.872	13.732	5.771	42.300
Enlige pensionister	263.130	131.557	42.869	512.300
I alt	332.002	145.289	48.640	554.700
<i>2000</i>				
Pensionistpar	61.577	13.013	4.271	..
Enlige pensionister	269.161	139.451	78.547	..
I alt	330.738	152.464	82.818	458.337
<i>2006</i>				
Pensionistpar	58.150	11.965	2.642	..
Enlige pensionister	281.425	152.954	71.944	..
I alt	339.575	164.919	74.586	425.782
<i>2007</i>				
Pensionistpar	..	11.600	2.445	..
Enlige pensionister	..	152.992	64.310	..
I alt	..	164.592	66.755	415.851

1 Fra 2003 inkl. nye førtidspensionister med boligstøtte efter de nye regler som følge af førtidspensionsreformen fra 1. januar 2003.

2 Inklusive 135.976 personer med syge/aktivitetsydelse.

SUPPLERENDE TABELLER

Tabel 9.7.a Sociale udgifter efter art og formål i pct. af BNP 2006

	Danmark	Færøerne	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Familier og børn</i>						
Kontantydelse	1,5	1,9	1,6	1,2	1,4	1,6
Serviceydelser	2,2	2,4	1,3	1,9	1,3	1,4
I alt	3,7	4,3	2,9	3,1	2,7	2,9
<i>Arbejdsløshed</i>						
Kontantydelse	1,9	0,7	1,9	0,2	0,3	1,4
Serviceydelser	0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	0,3
I alt	2,0	0,7	2,2	0,3	0,4	1,6
<i>Sygdom</i>						
Kontantydelse	1,0	0,5	1,2	1,5	2,4	1,7
Serviceydelser	5,1	6,1	5,5	7,3	4,9	6,1
I alt	6,1	6,7	6,7	8,8	7,2	7,8
<i>Ældre</i>						
Kontantydelse	8,9	4,6	7,7	4,2	4,9	8,9
Serviceydelser	1,8	2,8	1,0	1,8	1,7	2,5
I alt	10,7	7,4	8,7	6,0	6,6	11,4
<i>Funktionshæmmede</i>						
Kontantydelse	2,9	1,6	2,3	2,2	3,4	2,6
Serviceydelser	1,3	2,1	0,9	1,0	0,7	1,9
I alt	4,2	3,7	3,2	3,3	4,2	4,5
<i>Efterlevende</i>						
Kontantydelse	0,0	0,2	0,9	0,4	0,3	0,6
Serviceydelser	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt	0,0	0,2	0,9	0,4	0,3	0,6
<i>Boligydelser</i>						
Serviceydelser	0,7	.	0,3	0,2	0,1	0,5
I alt	0,7	.	0,3	0,2	0,1	0,5
<i>Andre sociale ydelser</i>						
Kontantydelse	0,6	0,5	0,3	0,2	0,3	0,3
Serviceydelser	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2
I alt	0,8	0,6	0,6	0,4	0,6	0,6
<i>Kontantydelse i alt</i>	16,8	10,1	15,9	9,9	12,9	17,1
<i>Serviceydelser i alt</i>	11,5	13,4	9,5	12,5	9,2	12,9
<i>Sociale udgifter i alt¹⁾</i>	28,3	23,6	25,4	22,5	22,1	30,0

1 De sociale udgifter i alt er i denne tabel uden administrationsudgifter.

Tabel 9.x Løbende bidrag til finansiering af de sociale udgifter, procentvis fordelt på det offentlige, arbejdsgiverne, de sikredes bidrag samt anden finansiering 1995-2006

	Det offentlige i alt	Arbejdsgivere	De sikredes præmier og særskatte	Anden finansiering	I alt
<i>Danmark</i>					
1995	71	9	14	6	100
2000	64	9	20	7	100
2005	63	10	18	8	100
2006	63	11	20	6	100
<i>Færøerne</i>					
1995	..	..	..	..	..
2002	82	8	6	4	100
2005	81	9	6	4	100
2006	78	10	8	4	100
<i>Finland</i>					
1995	46	34	14	7	100
2000	43	38	12	7	100
2005	44	38	11	6	100
2006	44	38	12	6	100
<i>Island</i>					
1995	61	31	8	-	100
2000	51	39	9	-	100
2005	33	26	6	35	100
2006	32	25	6	38	100
<i>Norge¹⁾</i>					
1995	62	22	15	-	100
2000	60	24	14	1	100
2005	58	26	14	1	100
2006	57	27	15	1	100
<i>Sverige</i>					
1995	50	37	5	8	100
2000	47	40	9	4	100
2005	48	41	9	2	100
2006	49	40	9	2	100

1 Der er sket et skifte i opgørelsesmetoden af de Sociale udgifter, så tal fra før 2002 er ikke helt sammenlignelige med tal fra efter 2002.

SUPLLERENDE TABELLER
Tabel 9.9.a Skatteprocent og sociale afgifter af løn og sociale ydelser, pr. måned, for en enlig AW uden børn 2007

	Danmark Færøerne		Finland	Island	Norge	Sverige
	DKK	DKK	EUR	ISK	NOK	SEK
Løn brutto	28.264	23.969	2.903	289.641	35.065	28.068
Løn netto	17.734	14.118	2.000	210.358	24.708	20.263
Skat af: løn i pct.	37	41	31	27	30	28
Dagpenge ved graviditet og fødsel brutto	14.798	23.969	1.983	231.713	32.753	22.208
Dagpenge ved graviditet og fødsel netto	10.190	14.118	1.447	171.300	24.242	15.605
Skat af dagpenge ved graviditet og fødsel i pct.	31	41	27	26	26	30
Dagpenge ved arbejdsløshed brutto	14.798	12.801	1.347	152.564	20.438	14.677
Dagpenge ved arbejdsløshed netto	10.515	8.538	1.032	147.831	15.473	10.703
Skat af dagpenge ved arbejdsløshed i pct.	29	33	23	3	24	27
Dagpenge ved sygdom brutto	14.798	16.234	1.839	..	32.753	19.929
Dagpenge ved sygdom netto	10.190	10.429	1.361	..	23.379	14.120
Skat af dagpenge ved sygdom i pct.	31	36	26	..	29	29
Alderspension brutto	18.691	9.354	1.888	214.661	17.771	20.132
Alderspension netto	12.723	8.479	1.390	195.129	15.486	14.255
Skat af alderspension i pct.	32	9	26	9	13	29
Førtidspension brutto	14.722	13.443	1.490	..	17.771	18.235
Førtidspension netto	10.289	11.848	1.142	..	15.486	13.017
Skat af førtidspension i pct.	30	12	23	..	13	29
Sociale ydelser, ikke-forsikrede brutto	8.959	..	514	95.325	..	6.907
Sociale ydelser, ikke-forsikrede netto	6.678	..	415	94.799	..	5.396
Skat af sociale ydelser til ikke-forsikrede i pct.	25	..	19	1	..	22

Tabel 9.10.a Skattefrie og skattepligtige kontantydelse i alt samt i forhold til BNP 1995-2007

	Skattefrie kontantydelse			Skattepligtige kontantydelse		
	I alt, mio. KR/EUR	I pct. af BNP	I pct. af samtlige kontant- ydelse	I alt, mio. KR/EUR	I pct. af BNP	I pct. af samtlige kontant- ydelse
<i>1995</i>						
Danmark	18.764	2	9	188.292	18	91
Finland	2.685	3	13	17.977	19	87
Island	6.574	2	15	37.653	8	85
Norge	20.204	2	14	126.225	14	86
Sverige	32.458	2	9	328.367	19	91
<i>2000</i>						
Danmark	23.737	2	11	199.950	15	89
Finland	2.601	2	12	18.599	14	88
Island	5.672	1	9	57.501	9	91
Norge	23.736	2	12	178.615	13	88
Sverige	32.695	2	8	352.586	16	92
<i>2006</i>						
Danmark	25.970	2	9	250.079	16	91
Finland	2.730	2	11	23.001	15	89
Island	8.719	1	8	99.440	10	92
Norge ¹⁾	26.444	1	10	243.125	13	90
Sverige	34.379	1	7	455.309	17	93
<i>2007</i>						
Danmark	26.252	2	10	249.799	15	90
Finland	2.788	2	10	23.794	14	90
Island	9.865	1	8	108.311	9	92
Norge ¹⁾	25.634	1	9	254.305	12	91
Sverige	36.836	1	7	459.978	16	93

1 Tal frem til 2001 kan ikke sammenlignes med tal for 2006 og 2007.

Publikationer udgivet af NOSOSKO efter 1995

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1994.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 3:96. København 1996.

Nordisk socialstatistik 1946-1996. Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 4:96.
København 1996.

Social Security in the Nordic Countries. Scope, expenditure and financing 1994.
Nordic Social-Statistical Committee no. 5:96. Copenhagen 1996.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1995.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 6:97. København 1997.

Social Protection in the Nordic Countries 1995. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 7:97. Copenhagen 1997.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1996.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 8:98. København 1998.

Social Protection in the Nordic Countries 1996. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 9:98. Copenhagen 1998.

Förtida utträde från arbetslivet 1987-1996. En jämförelse mellan de nordiska länderna. Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 10:99. København 1999.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1997.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 11:99. København 1999.

Social Protection in the Nordic Countries 1997. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 12:99. Copenhagen 1999.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1998.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 13:00. København 2000.

Social Protection in the Nordic Countries 1998. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 14:00. Copenhagen 2000.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 1999.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 15:01. København 2001.

Social Protection in the Nordic Countries 1999. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 16:01. Copenhagen 2001.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2000.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 17:02. København 2002.

Social Protection in the Nordic Countries 2000. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 18:02. Copenhagen 2002.

Nordic/Baltic Social Protection Statistics 2000.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 19:03. København 2003.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2001.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 20:03. København 2003.

Social Protection in the Nordic Countries 2001. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 21:03. Copenhagen 2003.

*Sustainable Social and Health Development in the Nordic Countries. Seminar
27th May 2003, Stockholm.* Nordic Social-Statistical Committee no. 22:03.
Copenhagen 2003.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2002.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 23:04. København 2004.

Social Protection in the Nordic Countries 2002. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 24:04. Copenhagen 2004.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2003.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 25:05. København 2005.

Social Protection in the Nordic Countries 2003. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 26:05. Copenhagen 2005.

PUBLIKATIONER UDGIVET AF NOSOSKO

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2004.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 27:06. København 2006.

Social Protection in the Nordic Countries 2004. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 28:06. Copenhagen 2006.

*Sustainable Social and Health Development in the Nordic Countries. Seminar
6th April 2006, Oslo.* Nordic Social-Statistical Committee no. 29:06.
Copenhagen 2006.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2005.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 30:07. København 2007.

Social Protection in the Nordic Countries 2005. Scope, expenditure and financing.
Nordic Social-Statistical Committee no. 31:07. Copenhagen 2007.

Social tryghed i de nordiske lande. Omfang, udgifter og finansiering 2006/07.
Nordisk Socialstatistisk Komité nr. 32:08. København 2008.